A KOLOZSVÁRI

UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1905/906. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:

DR. GÁL KELEMEN,

IGAZGATÓ.

A THEOLOGIAI RÉSZT:

DR. BOROS GYÖRGY,

DEKÁN.

XXVII. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT.

NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSÉNÉL.

1906.

A KOLOZSVÁRI

UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(PAPNEVELŐ INTÉZET, ÁLL. SEG. FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1905/906. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTE:

DR. GÁL KELEMEN,

IGAZGATÓ.

A THEOLOGIAI RÉSZT:

DR. BOROS GYÖRGY,

DEKÁN.

XXVII. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT.

NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSÉNÉL.

1906.

Értekezés.

Irta: Márkos Albert.

Igék a nyikómenti székelységben.

Közönségesen ismert dolog, mennyire gazdag a székelység igealakokban. A más vidék magyarja *sokat űl egy helyben*: a székely *üldögél*. Ha az ülésbe beleuntak, más magyar azt mondja: *felállottam;* a székely: *ahajt föláilék*. Ha hívják követválasztásra, *el is elmegy, le is leszaval* a balpártra becsülettel, ahogy még a nagyapjától *tanólta vót*. Igy *teldögelnek* napjai. Az igeformák e bősége s nem a hangtani sajátságok teszik a székely dialektusokat annyira elütővé minden más nyelvjárástól, s a gyakorlati átvitelen kivűl[1] ennek köszönheti a székely nyelv azt a nagy könnyedséget, üde frisseséget, a legfinomabb jelentésbeli különbséget is kifejező, ama csodálatos hajlékonyságot, a mit más nyelvjárásokban hiába keresünk. Az *ikes* ragozás zűrzavaros köde, mely már száz esztendőnél régebb űl a magyar nyelven, a székely havasokat még szűzen hagyta, s valószinűleg még sokszor kell végigprüszkölni a Küküllő terén a minden szépséget, eredetiséget, költészetet irgalmatlanúl letarló vasszörnyetegnek, míg szeplőt ejthet a szép székely nyelv hamvas tisztaságán. Hoz ugyan évenként Pestről, honnan egy csomó szolgát meg szolgálót, akik megpróbálkoznak nemcsak az uras viselettel, a Bob herceg nótájával s más efféle nem paraszti szemeknek és füleknek való dolgokkal, hanem az uras beszéddel is. Hanem a beszéddel rendesen kudarcot vallanak. Mert a nyelv mindenféle táncnál, viseletnél, nótánál konzervativabb valami. De a legkonzervativabb dolog is, legyen bár politikai párt, uti figura docet, változik. Változik a nyelv is. Az öreg ember meg a gyermek

[1] Különös szeretettel viszik át testrészek neveit helyekre: *a falu dĕrĕka*, *Csere sorka, Fĕrnyikó feje, Fejtő nyaka;* vagy időre: *a hĕt farka* stb.

beszédjében már érezhető a különbség. Egyes alakok kivesznek, újak születnek. Ut silvae foliis pronos mutantur in annos, prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas, mondja nagy igazán Horatius. A székelységben is az ifjabb nemzedék szájáról már nem ömlik oly bőséggel a sok igeforma, mint az öregekéről s bizony a nyikómenti székelységre sok tekintetben áll az, amit Budenz a ritkább igealakokról szóltában mondott volt, s ami ellen Erdélyi Lajos Háromszék nevében tiltakozott, hogy „. . . ámbár ezt is, nem lehet tagadni, az idő foga már nagyon megrongálta“. Előre látható, hogy egy-két nemzedék kivesztével jóformán kivesznek azok az érdekes igealakok is, melyek még ma feles számmal hallhatók. Nem lesz hát érdektelen foglalkoznunk velük, míg még közszájon forognak. Mert munkánknak csak akkor lesz meg az igazi haszna, ha megfigyeléseinkben nem csupán a másoktól összegyűjtögetett népdalokra s mesékre támaszkodva tanúlmányozunk, hanem ha igyekszünk tapasztalatainkat közvetlenűl, hallomás útján a nép ajkáról szerezni. Csakhogy ez, ha valaki lelkiismeretes munkát akar végezni, nem éppen könnyű mesterség. A szegény nyelvész nem bízhatik ama bizonyos ihletben, abban az isteni intiutióban, amiben a mai tárca- és novella-írók, s a min a tanúlmány, szerintök, csak ronthat. Könnyű nekik! Őket, ha valamely vidéken egyszer végig szekereztek. már homlokon csókolta a bejárt táják dialektusának múzsája, s ha aztán úti élményeiket egy-egy tárcza keretében elfecsegik, hogy írásuk hatása közvetlenebb, hangulatosabb legyen, s hogy megérezzék rajta a bejárt föld *lehe*, szereplő személyeiket bámúlatos merészséggel beszéltetik palóczúl, göcsejiűl, vagy székelyűl éppen, amely vidéken véletlenűl kóboroltak. Az efajta provinciálizmusokkal megzsírozott írás élvezetes is lehet a pestieknek, de aki véletlenűl konyít valamit a tájnyelvekhez, annak lehetetlen, hogy egy-egy ilyen tárcaolvasás után a homloka ki ne gyöngyözzék az -- élvezettől.[1]

[1] Pár éve történt, hogy egy előkelő pesti képes heti lap pályadíjjal tüntetett ki egy efajta novellát. Ebben »egy ködves szegödi györek történöte« volt elsiratva, ilyen kedélyes öző dialektusban. Azt hittem, a szép Fejérnyikó mentét ő vasuttalansága megoltalmazza az ilyen dialektusos megénekléstől Csalódtam. Malonyay Dezső, írásából úgy gyanítom, a múlt nyáron végig száguldott a szép Kereszturfiszéken s benyomásait az »Új Idők«-ben »Az

A székely dialektusokra nézve is áll az, a mit Petőfi valahol a pusztáról mond, hogy szépségét sűrű fátyol fedi s azt csak a jó ismerősei előtt szokta levetni. Arra azonban, hogy vele jó ismeretséget köthessen valaki, idő kell. De aki nem sajnálja a fáradságot, s akinek nem derogál tanúlt ember létére is beszélni székelyűl, beszélni egész komolysággal, nem pedig csak úgy komázva: az előtt bizalommal nyílik meg a székely néplélek s az nem bánja meg, hogy nem a Malonyay-féle vezető csatornákon keresztűl, hanem közvetlenűl ivott e forrásból. Az ilyen ember nemcsak ethnographiai, hanem nyelvi szempontból is ejthet olyan megfigyeléseket, amikhez más úton soha nem júthatna. De mert ez sok időbe s fáradságba kerűl, kevesen szánják rá magukat; mi pedig, akik benne születtünk, ha hazakerülünk, halljuk mindennap s magunk is e nyelvet beszéljük, de tán éppen azért, mert minekünk természetesnek tetszik, a különösségek nem tünnek föl: vagy ezért, vagy indolenciából, vagy éppen, mert a dolog fontos voltát nem látjuk be, elég az hozzá, hogy a megfigyeléseket megtenni rendesen elmúlasztjuk. Ez főképpen az oka, hogy az út, melyre léptem, eleddig töretlen volt; a székelységben divatozó igealakokkal mindez ideig jóformán senki tüzetesen nem foglalkozott. Geleji Katonától egész Simonyiig emlegetik ugyan a székely igeragozás különösségeit, de mostanáig e különösségeket rendszerbe foglalni nem igyekeztek. Végűl a múlt évben jelent meg Erdélyi Lajosnak e tárgyban olyan tanúlmánya, amely legalább Háromszékre nézve e kérdés egy részét csaknem végleg tisztázta.[1] Nem az írhatnámság viszketege

utolsó szombatos« címen *le is adta.* Ebben a Nyikó mellett levő *Kadácsokat* nem is egyszer *Radácsnak* írta, megajándékozott minden egyes falut egy-egy tőle feltalált költői epithethonnal; csak mosolyogtam magamban a dolgon. Amikor azonban már az én kedves pátriámat *szilvaaszalós Tarcsafalvának* keresztelte, bosszankodni kezdtem. *Rongyos-nemös* annak az ő becsületes neve: tudja azt a gyerek is. De azért csak mentem tovább. Hanem aztán egy hegyen a szekér megállott s ott amíg a székely kocsis more patrio rázná a lovak üstökét, Malonyay érdeklődni kezd a jámbor állatok hogyléte felől, amire a székely azt mondja: «éhesek űk aszondom«. De ekkor már földhöz csaptam az újságot. Nem volt kedvem velük Bözödújfaluig szekerezni. Hát így nem tudhattam meg az utolsó szombatos sorát.

[1] Erdélyi Lajos: Időalakjaink és módjaink a háromszéki nyelvjárásban. (Nyelvtudományi közlemények XXXV, 3–4. 1905.)

késztet szólnom ily nagy tudású és alaposságú munka után is még a székely igealakokról, hanem mert tudnivaló, a hány ház, annyi szokás. Mikor e kitűnő értekezést olvastam, rájöttem, hogy sok van abban, ami az egész székely nyelvre áll, de viszont sok a különbség is a háromszéki meg a nyikómenti székelység nyelve között. Meg aztán Erdélyi csak a jelentő mód igealakjaival foglalkozott, én a fölszólító és föltételes mód formáiról is akarok szólani. Majd látunk itt is egy pár figyelemre méltó dolgot. Most még, mielőtt a tárgyaláshoz fognék, hadd adjak számot arról, mi okon tartom magam illetékesnek a dologhoz szólni. A Nyikómente szülötte vagyok, s bár hazúlról régecske *elszármálódtam*, minden évben egy-két hónapot otthon töltök. Így hát van alkalma beszédemnek legalább részben magára visszaraggatni e szép nyelv üde zománczát, mit a szűrke kozmopolita köznyelv folyton rája szakadó esője, bizony, le-levereget róla. Eszerint hát egészséges nyelvérzékemben is megbízhatnám, hanem azért tartózkodom attól, hogy magam gyártsam példáimat, vagy fundáljak ki afféle valótlan dolgokat, a minőkkel némelyek szokták traktálni még a komoly folyóiratokat is.[1] Példáimban főforrásként Kriza Vadrózsáit használtam. De mivel több ízben találkoztam olyan dologgal, ami legalább manapság dialektusunkban nem járatos, s amit nyílván a gyűjtőnek mindig nem eléggé éber figyelme csúsztatott be a szövegbe, itt csak oly példákra hívatkozom, amelyeknek divatos voltáról magam is meg vagyok győződve. Különben az alaktani hibák elég ritkák. Több baj van a phonetikával. Ideje volna már e megbecsűlhetetlen gyűjteményt újból kiadni s kivált a prózai részt helyesebb hangtani jelzésekkel megint átírni. Csakhogy ezúttal főkép csak a meséket vehettem figyelembe. A vers többé-kevésbé már Prokrustes ágya. A rím vagy hangsúly igen gyakran a közbeszédtől elütő igealakok használatára kényszeríti a költőt. Elbeszélésekben pedig a székely is leggyakrabban csak az *ír* és *írt* alakokat használja; a többiek jórészt csak társalgásban hallhatók. Ezért példáim egy jelentékeny részét köz-

[1] Ime csak egy példa! A «Magyar Nyelvőr« 1903. évi májusi számában Gagyi Jenő a szerkesztőség valamiféle kérdésére ezt feleli: «A nyikómenti székelységben csakis ikes alakban használják a -hat, -het képzős igéket«. Igaz, hogy *ehetik*, *ihatik*, *jóllakhatik* s azután *lefekhetik*, igen, de akkor nem *járhat-kelhet*, nem *mozoghat*, hanem még meg is *halhat*.

vetlen hallomás útján, az emberek beszédéből vettem s noha ismétlem, azt a lelkiismeretlenséget el nem követtem, hogy azokat magam gyártsam, azt is fölösleges pedántságnak véltem, hogy urokat adjam.

No de most Isten nevében a dologra! A háromszéki nyelvjárásban Erdélyi szerint a jelentő módban az igének vagy 14-féle alakja fordúl elő. Ezek pedig a következők: *ír, ír vala; íra, írék vala; írt, írt volt, írt vala; írni kezd, írni fog, írni fogott, írni foga, írni fogott vala, írni fogott volt, írt lessz.* Ezen igeformák közűl az *írni kezd*-et én nem venném külön igealaknak. Hiszen akkor külön igealak lenne a szintén gyakorta hallható *írni kezdett, írni kezde, írni kezdett volt, írni kezd vala* stb. s így az igeformák a jelentő módban tetemesen megszaporodnának. Meg aztán, ha a cselekvés idejére nem is, de módjára vonatkozólag külön alakok lennének ilyenformán ezek is *írni tud, írni lehet.* Sőt a cselekvés idejére is kaphatnánk új alakot. Sokszor hallunk ugyanis a székelyektől efféle beszédet: *Met én asz hiszöm, hogy a régi katonákat benn tarcsák egésszen addig, a mig a réguták bé akarnak mönni,* vagy: *Hiszön te Elek, te eccō meg ákártâ vót halni* stb. Látnivaló, hogy az efféle mondatokban az *akar* nem szándékot, tehát nem a cselekvés módját, hanem jövőben beálló cselekvést, tehát időt jelez. Hát még, ha meggondoljuk, hogy a jelentő mód igeidői határozószókkal kapcsoltan mennyiféle árnyalatát fejezik ki a cselekvés módjának s idejének (Pl. majd ír, tám ír stb.) amiket ez alapon mind külön igealakoknak vehetnénk, ki tudná akkor szerét-számát a sok igeidőnek, igemódnak? Az *írni kezd* alakot tehát, bár nyelvjárásunkban is, éppen mint az irodalmi és köznyelvben, általánosan használják, én külön igealaknak nem veszem s róla különösen szólni nem fogok.

Az *írt lessz* alak, mellyel valószínűséget szoktak jelölni, tanítványaim értesítése szerint divatos Abrudbánya, Verespatak, sőt Zalatna vidékén is. Ott, úgy mondják, mindennapi az ily kifejezés: *Apám elment lessz a szomszédba.* (V. ö. a székelységben: a szomszédba fogott menni.) Több nyelvész írása szerint élnek ez alakkal az ország más vidékein is. Magam is hallottam egy ungmegyei ismerősömtől ezt a mondatot: *Holnap el kell lessz mennem,* t. i. valószínűleg el kell mennem s ismerősöm állítása szerint az efféle kifejezéseket ott széltében használják. De a székelynek erre van

más igealakja. Ott, úgy látszik, ha valaha divatban volt is, ma szinte egészen ismeretlen. Erdélyi írásából legalább valószínű az, hogy Háromszéken, ha még végkép ki nem veszett is, kihalófélben van. Én a Nyikómentén ezt az alakot soha sem hallottam.

Az *íra vala* kombinált igealak, a mint Erdélyi szépen kimutatja, járatos Háromszéken, előfordúlt a régi nyelvben is, sőt a mint Keménynél, Tompánál s Jókainál látjuk, az újabbkori irodalomban sem ismeretlen. Jókaiékra azonban nem kell vala hivatkoznia. Mert az ílynemű dolgokban még a nagy Jókai is oly megbízhatatlan, akár Malonyay Dezső. Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy Jókai regényt írt Torockóról a nélkül, hogy még csak sejtelme is lett volna arról, hogy Torockót nem székelyek lakják. Ő nála a torockai Áron bá ilyenformán beszél: „Mondok egyet Manassé öcsém, igyunk ahajt előbb egyet", meg alább! „Hát az angyikádtól nem kérsz egy csókot te rusnya béka! (Jókai: Egy az Isten, I. 283—285. l.)

Sapienti sat. Bármiként is álljon azonban a dolog, tény az, hogy minálunk az íra vala igeforma sem hallható. Valaminthogy nem hallható az *írt vala* sem. Hogy ez a székelység többi dialektusaiban használatos, azt magam is tapasztaltam. Erdővidékén hallottam ezt a mondatot: *Úgy kimelegedtem vala, hogy* . . . Tehát aligmúltra használva, mint Háromszéken is. A mi nyelvjárásunkban azonban ez is ismeretlen.

Mindent összevetve tehát az Erdélyi felsorolta igealakok közűl a nyikómenti székelységben a következők fordulnak elő: *ír, ír vala. íra, írt, írt volt, írni fog, írni fogott, írni foga, írni fogott volt.* Hadd lássuk őket rendre.

A jelentő mód jelen idejének alakja, az *ír*, éppen mint a köznyelvben, háromféle időt jelenthet: *jelent, múltat* és *jövőt.* Használják ez alakot először is folyó jelenre, tehát mint a háromszéki nyelvjárásban s általában a köznyelvben, jelölik vele a jelenben folyó cselekvés vagy állapot be nem fejezett voltát. Pl. *Hô jársz itt, ahô még a madár se jár? Ojan szép álmákat látok!* . . . *Hát itt miféle pözzsbűz van?* (Kriza: Vadrózsák.) *Sirok titkon, kit más nem lát, könyveim verik le egymást* (Népdal). Közbeszédben: *Mi csinâsz koma? Én biz ehejt a marháknak vëtök önnik.* Használatos továbbá, mint általános jelen oly cselekvés jelölésére, mely minden időre igaz, tehát gyakori példaszókban, közmondásokban. Ezenkivűl

többször ismétlődő cselekvést, vagy állapotot is szoktak vele jelölni. (A köznyelvben is.) Pl. *Kicsi csipor hamar forr, a vén asszon puskapor. Szëgény embör vizzê főz s hazugsággâ rëeránt. Ha Rez pipál, harmonnapra megessődzik az üdő. Akkor él jól a marha, ha a csürbe csépszót hall. Ott dobban a farkas, ahol emlögetik.*[1] *Aki pálinkát iszik, a temetőbe viszik; ki ëgy csöppöt sem iszik, azt is csak oda viszik.* Különösen gyakran használják e jelent egyes második személyben, az általános alany kifejezésére. (V. ö. alább a fölszólító módot.) Pl. *Ha vásznat akarsz vágni, lögyön ollód. Ha önni akarsz lögyön kalányod.* (K. V.) *Annak mind istenködhetöl, met a nem halgassa meg a szëgény embört. Hëjába abrakolod högy alatt a lovat.* (V. ö. latinban: Dum *fueris* felix, multos *numerabis* amicos: Tempora si fuerint nubila: *solus eris*.)

Használatos továbbá az ír alak jövő idő helyett olyan esetekben, ahol a mai köznyelv inkább szereti *fog*-gal körülirt jövőt használni. Pl. *Hónap êmönyünk kijetökni is. Ȇjő majd annak is az ideje. Harangoznak vasárnapra, nem lácc rózsám a templomba.* Érdekes, hogy néha még a *van* igének is a jelen alakját használják a *lesz* helyett. Pl. *Kicsidököt fâj (=falj) gyermök, me në, sok máccô van. Hónap is nap van.* Helyettesíti továbbá mellékmondatokban az u. n. futurum perfectumot. Tehát kifejezhet előidejüséget a jövőben.[2] Pl. *Ha visszanézsz, hidd meg, hogy elér, s jól pofon vág* (K. V.) *Ha megporábâjátok, tü is megtuggyátok* (K. V.) *Ha êvégezzük a második kapállást, foghatunk aratni.*

Mint történeti jelen, elbeszélésekben, mult időt is jelölhet az *ír* alak. Pl. *Leszáll a hintóból, bémönyön a kapun, három faragó faragott az életön.* (K. V.) (Az utolsó mondat tartós cselekvést jelől, azért a mult idő.) *Nagy örömmê fökabalázza az ekét, êhajcsa haza.* (K. V.) *Mongya az ősz embör neki.* (K. V.) Különösen *ahajt, aval, hát, hát ëccö, ëccëribe* stb. határozószók után gyakori a történeti jelen. Pl. *Ahajt ő bizon visszanéz, ëccëribe a tündérleján êkapja tőlle a gúnyát.* (K. V.) *Hát ëccör úgy repü három fejér galamb a tó jelé.* (K. V.) *Aharé kereködik Gyuri bá s aval êkezdögeli nagy*

[1] E formában egy gyergyószárhegyi embertől hallottam. Minálunk inkább: *Ott jár a farkas* stb.

[2] Ilyenkor az irodalmi és köznyelv mult időt használ. Pl. *Hazaviszem a könyvet, ha elolvastam.*

vityálódva, hogy . . . stb. Az állítás erősítésére gyakran szokták az igekötőt is ismételni. Pl. *No ahajt meg is megjelönünk, el is elmongyuk a dógot.* Helyénvalónak tartom itt megemlíteni a nyikómenti székely beszédnek azt a sajátságát, hogy elbeszélésekben a könnyen odaérthető igéket pl. mentünk, elhagyja s csak az igekötőt teszi ki. Hogy a történeti jelen gyakori alkalmazásával s az igék ilyetén elhagyogatásával mekkora elevenség költözik a székely ember elbeszélésébe, annak illusztrálására álljon itt e pár összefüggő mondat, amit szószerint írtam le egyik székely „gavallér" előadása után, s amiből nemcsak a praesens historicumról való tudásunk öregbűl, hanem megtanuljuk egy csapásra azt is, miképpen szokás néha a szerelemből sarjazott becsületbeli ügyeket elintézni — székelyűl: „Ahajt üdögêtünk legényökül az uccába. Hát ëccő hâjuk, hogy jőnek a kádácsiak. Mű is aharól ízibe fölugrunk. Az uccán bé! A patakon körösztű! A sófali uccán ki! A Bakó kertön s az udvari csűrösön le elejökbe. Berök híggyánál megrakjuk istenösön a kebelünköt ojan kövekkê, mind az ësszkujakom s aharé megbúvunk. Hát ëccő jőnek! Ara mű neki: Supp, supp! Aj hogy csattogott a dëckakert!"

A jelentő mód jelen ideje azonban nemcsak időt, hanem módot is fejezhet ki.

Fejezhet ki nevezetesen fölszólítást, parancsot. Pl. *Elméssz ki a kaszásokhoz, megnézöd fószáratt-ë a harmat, lehet-ë rázni.* Vagy kérdő alakban szigorubb parancsot. Pl. *Méssz-ë el innet? Hozod-ë ide azt az ostort?* Használatos továbbá, mint a köznyelvben, föltételes mód helyett Pl. *Jaj, ha én tudom, hogy itt ijen nagy dolog van, én is nagyabb készűlettê jövök.* Azután nálunk is, mint az egész székelységben a *mond* (rectius a *nem mond*) ige jelentő módja fejezhet ki bizonytalanságot. Pl. *Mikô vötte Miháj azt a tehent? Én meg nem mondom, a Mátytyás napi vásáron vötte-ë, vaj a Ferenc napin.* Végűl nem ritka ez alaknak gúnyos értelemben való használata is tagadás helyett. Pl. *Maj bizon êmönyök hëzzád feleségűl, egy vén görbéhöz.* (K. V.) Kérdő alakban is. Pl. *Tám az ott megtud űni úgy-ë?*

Az *ír vala* alak, mint a Szarvas Gábor munkájából kitünik, a régi nyelvben a multban történt tartós cselekvést jelölte Pl. *Ki hová lát vala, futton fut vala. Alázatossággal így könyöreg vala.*

stb. E jelentésben divatozik a székelységben is, csak amint Erdélyi helyesen megjegyzi „ . . . a folyamatosságot, bevégzetlenséget vagy tartósságot nem általánosan jelöli a multban, hanem inkább csak a kevéssel azelőtti időre . . . értve.“ Pl. *Ez ehejt úgy nyújtozódik vala, hogy . . . Imre bá is êmöne kőé; hiû* (=hivul) *vala münköt is, de mű nem igérközhettünk. Tám valami rëacsapott a tyúkokra, met úgy vacognak vala, hogy . . .* Azonkívűl, mint a háromszékiek, a miénkek is használják kérdésekben, amikor a kérdező a dologra nem emlékezik. Pl. *Mit mondassz vala, hé? Hol is lakik vala a mestör?* Végűl föltételes mondatokban, a föltételes mult helyett is gyakori. Pl. *Bâ jősz vala tënnap, mer akkô mind elégyûtek vót az álatok.* (K. V.) *Bâ csak ëggy kutya lössz vala velem, tudom bizonyosan az a nyúl meg nem möneködik. Ha ott léssz vala te is, mindön másképpen ütött vóna ki.*

Az *íra* alak, amint a régi nyelvből s a rokon nyelvekkel való egybevetésből is kitetszik, a mult idő legrégibb alakja volt. Ma a köznyelvben szinte egészen ismeretlen, de a székely nyelvben még elég gyakran hallható. Az imént tárgyalt *ír vala* alakkal ellentétben nem folyó, be nem végzett, hanem a multban befejezett cselekvést jelöl. Ilyenformán főképp elbeszélésekben gyakori, de soha sem régen megtörtént dologra értve. Pl. *Mikô már azok a vadászok odaérköztek, kerdözék.* (K. V.) *Visszanőzött, de meg is kapá a tënnapi pofot.* (K. V.) *Ápádék hô vadnak? Őkêmök biza êmönének a mezőre.* Mint Stener[2] helyesen észlelte, különösen gyakorta használják ez alakot *ëppen most, csak most, az ëmént* stb. határozószók után. (V. ö. fentebb a történeti jelent.) Pl. *Ëppen most möne ki. Csak az ëmént jára nálunk* stb. Ezzel kapcsolatban van e formának egy oly használata is, amiben úgy vélem, föltalálhatni a mai nyelvészektől annyiszor emlegetett psychologiai momentumot. Nevezetesen használják ez alakot a székelyek fölindúlt, fölháborodott, méltatlankodó, egyszóval a rendesnél zavartabb lelki állapotukban. Pl. *Most sem álhatá meg, hogy vissza ne nözzön.* (K. V.) *Ezörhétszáznegyvenkettő, be nem válál jóra telő.* (K. V.) *Ó rettenetös hírhallás! Mi tálála Albét Tamás. Elindúlâ Kërësztúrra s tálálál a gyilkosidra.* Vagy közbeszédben. Pl. *Tám ëtövéd a gyufát te, hogy ne gyújcsunk rëa?!*

[1] Magyar Nyelvőr 20. kötet 331.

Hát mi csinálál annak a gyermöknek, hogy ojan hamar ëmöne te? Megütél úgy-ë?! Ugyanbizon, te Miháj, hogy vala lelked s istenöd, meg ne becsûnöd azt a fájin fejérnépet?! Én istenem, hát êtudá mögát hagyni a felesége?! Êtemetők szëgén Lázár Gecit is! Meghala.[1]

Az *írt* alak használata egészen olyan, mint a köznyelvben, s mint ahogy Erdélyi Háromszékre nézve írja. Ő ez alakról annyi alapossággal s olyan mély lélektani megfigyeléssel szólott, hogy csak rontanék a dolgon, ha én is beszélni kezdenék róla. Nem elegyedem hát fölösleges szószaporításba, legfeljebb csak annyit jegyzek meg, hogy két jövőben történő cselekvés közűl az előidejűség kifejezésére nem annyira az *írt*, mint az *ír* alakot használják. E mondat tehát, melyet Erdélyi idéz: *Ha leürítëtték, osztán jöjjenek bé kijetëk*, minálunk inkább így hangzik: *Ha leürittik, osztán jőjenek bé kijetök.*

Az *írt volt* alak használata minálunk egyike a legáltalánosabbaknak. De főképpen csak viszonyítva járja. Önállóan inkább csak kérdésekben hallható. Pl. *Jártá vót-é haza? Ki hajtotta vót bé a marhákot?* Látnivaló, hogy régebben történt cselekvést szoktak vele jelölni. Éppen azért különösen viszonyítva használják mult cselekvéseknél az előidejüség kifejezésére. Pl. *Ahajt fölül a szëgény embör, met a harmadik lova is megdöglött vót* (K. V.) *Az apjokhoz, ahô megcsufôták vót, ëccö se mönnek.* (K. V.) *No elattam én is azt a tehenyöm, akit még a farkaslaki vásáron vöttem vót.* De hallható néha a csak nem rég történt cselekvés vagy állapot jelölésére is. Pl. *Legén, de meghittem vót, hogy soha haza nem érök.*

Az *írni fog*-nak az a használata, amelyik a mai irodalmi és köznyelvben divatozik, a Nyikó mentén ismeretlen. A Vadrózsákban ugyan fordúl elő efféle: *Mon meg, hogy bé fogok mönni. Mon meg el fogok mönni,* stb., de amint már említettem, az ilyen vagy a gyűjtő figyelmetlenségének a következménye, vagy olyan műveltebb székely elbeszélése után kerűlt a mesék gyűjteményébe, aki „nadrágos“ emberrel beszélvén „urasan“ akarta magát kifejezni. Ma is csak a világlátott legények és leányok használják ez értelemben. Az olyan székely, akinek csak Kereszturra, vagy legtovább Udvarhelyre szokott esni járása, mást ért az *írni fog* kifejezésen. Érti

[1] E használata különben, ugy látszik még máshol is divatos. Zolnai szerint a Dunántúl még az öregek mondanak effélét: *Megdöglëk a zsidó lova.* (Nyelvőr 21 k. 133,)

t. i. a jövőben beálló cselekvést; tehát írni fogok = hozzáfogok az íráshoz, írni kezdek. Csodálatos, hogy az *írni fog* alaknak ilyetén használata kikerülte Erdélyi figyelmét. Pedig a köznyelvben használatos körülírt jövőnek ősapja alkalmasint az efféle még most is hallható kifejezés lehetett: *Hónap aratni fogunk.* (T. i. még nem arattunk, csak holnap *fogunk* hozzá; míg a köznyelvben: Tegnap is arattunk, holnap is aratni fogunk) vagy: *Immá ejiszö én is csak söprögetni fogok, mê látom mások min söprögetnek.* E használata azonban nem gyakori. Általánosabban nálunk is, amint erre már Kríza fölhivta a figyelmet, valószinüséget fejeznek ki vele. Tehát: *A papnitt fog dógozni* = valószínűleg a papnál dolgozik. *Lidiékni fogott mönni* = talán Lidiékhez ment. *Laci a Szászné birtokábô három hódat fogott vót megvönni* = azt hiszem három holdat vett volt meg. A *fog, fog vala, foga, fogott, fogott volt* használata azon értékű lévén az *ír, ír vala, íra,* írt és *írt volt* használatával, azokról különösebben nincs miért szólanunk.

A fölszólító módra csak ez egyetlen alakot használják: *írjak.* Használják pedig a köznyelvvel egyezőleg fölszólításban, parancsban. Pl. *Jertök elé kalákába, hé! Dógozzál is valamit legénke, ne légy csak nözmestör*[1] Szintén a köznyelvvel egyezőleg használják óhajtás, kívánság kifejezésére, valamint átkozódásokban is. Pl. *Én istenem add megérnöm, kit szeretök aval élnöm! Hozd el isten, hozd el, szógák karácsonnyát! Fusson ki a kéccömöm, ha nem mondok igazat!* stb. Járja továbbá kétkedésekben, habozásokban, mint a latin *coniunctivus dubitativus.* Pl. *Jaj istenem, hova lögyek, hogy a bánat ne öjjön meg?! Istenem, istenem, mit tuggyak én csinâni, hova tuggyak ellönni?!* A köznyelvtől eltérőleg szintén főmondatokban kifejezheti az általányos alanyt is *Osztán azt a sok töngörségű marhát lásd el, azoknak aggyö nnik itazs meg s takaridzs meg őköt, hát asz ki győzné meg mind ögyedűl. No osztán êj meg szögény embör.* Mellékmondatban ez alak az általános nyelvhasználattól két

[1] Érdekes ez a *nözmestör* (nézmester) szó. Olyan ember, akinek csak az a mestersége, hogy nézze, más miként dolgozik. Érdekes pedig e szó azért, mert tudtommal a fenkő v. fénkő szón kívűl csak ebben van íge főnévvel összetéve. (Természetesen a *köljel*-féle gyártmányok itt nem jőnek számításba.) Vidékünkön még egy helynévben láttam ez érdekes sajátságot s ez: *Leshögy.*

esetben tér el föltünőleg. Először némely következményes értelmű mondatokban, ahol a köznyelv rendszerint jelentő mód jelen időt használ. Pl. *Ojan dufla hat ingöt mútatott, hogy még a bárónénak se lögyön külömb. Az ojan dógot tött le, hogy ojant ne lásson az embör.* Másodszor föltételes mondatokban. Pl. *Ha a komám ott ne lögyön, őkême most hót embör. A minap Szílpatak fölött én is ëgy sûdőt* (növendék nyúlat) *megfogtam vóna, ha ëggy csëhétfali kutya aharé ne kerûjön.* (E sajátságos székely constructio már a legrégibb idő óta ismeretes. Tévedett hát dr. Kiss Ernő, amikor Bölöni Farkas Sándor stilusára az efféle mondatokért a magyartalanság bélyegét sütötte.[1])

A föltételes módban két alak használatos: *írnék* és *írtam volna*. Ez alakok használata nagyjában egyezik a köznyelvvel. Lássuk itt csak az eltéréseket. Használják először is fölszólító mód helyett, mint kérést szelidebb parancsot. Pl. *Bár azt a szekeret kihajtanád, Pista.* Hallható továbbá jelentő mód helyett is, amikor a beszélő mintegy szerénységből átallja a határozott jelentő módot használni. *Hova mönyön Jancsi bá? Én biz ëggy kicsi fát hoznék az erdőrô.* Sokszor elhallgatott föltételt kell oda értenünk. Pl. *Êmönnék a havasra egy kicsi túróér!* (t. i. ha valami közbe nem jőne.) Ide sorozhatjuk a kell ige föltételes jelen alakját, mely a mi nyelvünkben így hangzik: *ké* = kellene. Pl. *Sütni ké, szapûni ké, ezt a vén fenét is síratni ké.* Krízánál a föltételes jelen alakjának más fajta használatát is lehet látni. Pl. *De az isten nem öngette, hogy az ártatlan êveszne,* vagy: *Tizenkét kőmijes ësszetanakodék, magoss Déva várát, hogy fölépittenék* s még prózában is: *Kérdi a diák, mitéle fa vóna,* de nyilvánvaló, hogy itt latinizmussal van dolgunk. Nem mondhatjuk azonban latinizmusnak az ilyeneket: *Éppen mikor a havason mönne, tâlákozik az ősz embörrel. Mikor oda érnének, hát lássák* stb. vagy föltételes múlttal is. Pl. *Mikô két nap szántottak vóna eggyütt, êkûdi a harmadik nap csak magára. Eccô mikor ëggy esztendő êtőt vóna, kimönyön a mezőre búzalátni* stb. (Szintén mind a Vadrózsákból.) E mondatok annyira látszanak egyezni a latin *cum varrativumos* mondatokkal (legtöbbször még consecutió szempontjából is), hogy

[1] A kolozsvári unitárius kollégium 1901—902. évi értesítője.

az ember, ha csak úgy olvassa, okvetlenűl kisértetbe jő, hogy itt is latin hatást keressen. Ha azonban megfigyeljük az élő beszédet, tapasztalni fogjuk, hogy ez alakok sokkal elterjedtebbek, sokkal általánosabb használatuak, semmint puszta véletlen egyezésnél egyébről szó lehetne.

És ezzel a dolgom az igékkel egyelőre elvégeztem volna. Felsóhajthatok én is, mint a székely szokta egy-egy kikapált „pászma“ után: „Én istenem lögyön hálád s adj segedelmöt az ezutánniakra is“. Mert ha meggondolom, mennyi még a dolog általában a nyelvjárások, de kivált a nyikómenti székelység beszédje körűl, lehetetlen be ne látnom, hogy lesz még egy pár kivinni való pászma. Amig azonban újabba fognánk, hadd nyúgodjunk egyet.

I. FEJEZET.

A kollégium szervezete, felügyelete és igazgatása.

A kolozsvári unitárius kollégium három intézetet foglal magában: *papnevelő intézetet, főgimnáziumot és négy osztályú elemi fiuiskolát.* Van *internátusa, konviktusa, kórháza és könyvtára.* Külön internátusa van a papnevelő intézetnek és főgimnáziumnak, mely utóbbiba, ha hely marad, elemi iskolai tanulók és unitárius vallású egyetemi hallgatók is vétetnek fel.

A kollégium felett a felügyeletet az *egyházi főtanács* és ennek megbízásából az *egyházi képviselő tanács* gyakorolja. Az intézet kormányzó testűletei: *a kollégiumi igazgatóság és a papnevelő intézet két bizottsága.*

1. *Kollégiumi igazgatóság.* A kollégiumi igazgatóság elé tartozik a főgimnáziumot, elemi iskolát érdeklő minden tanúlmányi és adminisztrativ ügy, valamint a papnevelő intézeti hallgatók konviktusi ügyei; ide tartoznak továbbá a bennlakó egyetemi hallgatók internátusi és konviktusi ügyei. Az igazgatóság eljárását megállapítják azok az *„Utasitások, melyeket az unitáriusok e. főtanácsa 1878. aug. 26-án a felsőbb iskolák felügyelő gondnokai. iskolai igazgatóságai s ezek jegyzői, az iskolai igazgatók, tanárok és könyvtárnokok számára megállapitott.“* (Kolozsvárt, 1878. Stein J.) Ez utasítás szerint mindhárom intézet igazgatását minden irányban és tekintetben az igazgatóság végezte addig, míg a haladó idő s a kollégiumnak új épületbe való költözésével a viszonyok megváltozása az 1878-ban hozott törvény módosítását szükségessé nem tette.

A kollégiumi igazgatóság az egész kollégiumi épület karbantartására és felügyeletére, a gimnázium és elemi iskola adminisztrativ és tanúlmányi, a konviktus és a bennlakó egyetemi hallgatók, gimnáziumi és elemi iskolai tanulók internátusi ügyeinek igazgatá-

sára van hivatva. Elnöke: a rangban idősebb felügyelő-gondnok; tagjai: a többi felügyelő gondnokok, a theologiai, a gimnáziumi rendes és helyettes tanárok; előadója a kollégiumi igazgató, jegyzője egyik gimnáziumi rendes tanár.

A kollégiumi épület karban tartására s felügyeletére vonatkozó szabályzatot az egyházi képviselő tanács 1903. évi aug. hó 2-án 923 tan. sz. alatt hozott határozattal állapította meg. E szabályzatot az tette szükségessé, hogy egy épületben vannak elhelyezve az egyházi administratió, pénztár, levéltár, papnevelő intézet, főgimnázium, elemi iskola, internátus és konviktus céljaira szolgáló helyiségek; lakása van az épületben az igazgatónak, a konviktusi bérlőnek, az intézeti gépésznek és öt szolgának. E szabályzat szerint:

a) a kollégium épületének, ingó és ingatlan részének felügyelője és gondozója a kollégium igazgatója.

b) A kollégiumi igazgató felügyel az épületre s az abban levő összes helyiségekre, mindazoknak tartozékaira, különösen pedig az összes gimnáziumi és más helyiségekre, az összes folyósók tanügyi, fütési, világítási, vízvezetéki és másnemű fölszereléseire és gondoskodik mindezeknek jókarban, használható állapotban és tisztántartásáról. Az igazgatónak a felügyeletben és gondozásban segédkeznek az internátusi felügyelők.

c) A gondozásban és felügyeletben a maguk hatáskörében résztvesznek a dekán, egyházi és püspöki titkár, a közpénztárnok, konviktusi gondnok, és szertárak, könyvtárak, levéltár őrei.

d) Az igazgatónak, dekánnak, titkárnak és pénztárnoknak a 314—1903. tan. sz. határozat értelmében jogában áll a kisebb romlásokat 20 K erejéig saját felelősségére megjavíttatni vagy pótolni. A könyvtárak, szertárak őrei az igazgatónak, illetőleg igazgatóságnak tesznek előterjesztést, valahányszor javitás vagy beszerzés szüksége forog fenn

e) Midőn gyökeres átalakítás, ujítás vagy nagyobb kiadással járó munka szükséges, a tisztviselők irásban megokolt előterjesztést tesznek az illető felettes hatóságnak, a mely a gazdasági bizottság közbejöttével intézkedik.

2. *A papnevelő intézet bizottsága.* Az 1902-ben 130 főt. szám alatt hozott új szabályzat szerint a papnevelő intézet és internátus

minden ügye — kivéve a konviktusiakat, melyek onnan a kollégiumi igazgatóság elé terjesztendők — két bizottság elé tartozik: egyik az alap- és szakvizsgálatok bevételére esetről-esetre alakuló *vizsgáló bizottság*, másik az administratiót végző *papnevelő intézeti bizottság*. Amannak elnöke: a püspök; tagjai: a kollégiumi felügyelő-gondnokok, az egyházi főjegyző, a theologiai tanárok, a kollégium igazgatója s az egyházi képviselő tanács által kiküldött három bizottsági tag. Ennek elnöke: az idősebb felügyelő-gondnok; tagjai: a gondnokok, theologiai tanárok és a kollégiumi igazgató. Mindkettőnek előadója a papnevelő intézet *dekánja*.

3. *Az elemi iskola igazgatója* a kollégiumi igazgató. Tanúlmányi ügyekben az igazgató a tanvezető tanárral, akit az igazgatóság három évenként választ a theologiai és gimnáziumi rendes tanárok közűl és a tanítókkal, szakbizottságot alkot s az igazgatóság elé javaslatokat terjeszt. Eljárását az egyházi képviselő-tanács 1896. évi 129. tanügyi sz. végzésével megerősített „Rendszabályok“ írják elő.

4. *Internátus* kettő van: külön a papnövendékek és külön a gimnáziumi tanulók részére. Az elsőnek felügyelője a theologiai dekán. Szabályzatát az egyházi főtanács 1902—130. szám alatt állapította meg. A gimnáziumi internátus felügyelője a kollégiumi igazgató, kinek rendelkezésére áll a közvetlen felügyeletre és ellenőrzésre két internátusi felügyelő. Ezeket tanárjelöltek, esetleg papjelöltek, vagy papnövendékek közűl az igazgatóság ajánlatára az egyházi képviselő tanács nevezi ki évről-évre. Az internátus rendjét az 1902. évi főtanács által 131. szám alatt hozott törvény szabályozza. Ha hely áll rendelkezésre, akkor elemi iskolai tanulók és unitárius vallású egyetemi hallgatók, elsősorban tanárjelöltek is, vétetnek fel. Az elemi tanulók az alsó osztályu gimnáziumi tanulókkal együtt helyeztetnek el; az egyetemi hallgatóknak külön dolgozó- és háló-szoba bocsáttatik rendelkezésükre.

5. *A konviktus* gondnoka egyik gimnáziumi rendes tanár, akit az igazgatóság választ három évre s az egyházi képviselő-tanács erősít meg. Szabályzatát az 1902. évi főtanács 135. jegyzőkönyvi pont alatt alkotta meg. A közvetlen felügyelet az internátusi felügyelőket és a tizes asztaltársaságok fejeit illeti.

6. Az internátus egyik kiegészítő része a *kollégiumi kórház*, amely a kollégiumi épülettől 5 percnyi járásra, a Dávid Ferenc-utca

8. sz. alatti telken két szobából álló épületben van. Felügyelője a kollégiumi igazgató. A ragályos betegek itt különíttetnek el a bennlakó tanulóktól, kik közűl a nem járványos, könnyű betegek részére az internátus betegszobája áll rendelkezésre. Szükség eseten naponként felügyeletet gyakorol az intézeti orvos. A betegek gondozása és élelmezése a kórházi betegápoló kötelessége. Teendőit a gimnáziumi internátus szabályzata foglalja magában.

7. *A kollégiumi nagy könyvtár,* mely az unitárius egyház tulajdona, az épületben van elhelyezve. A könyvtárnokot az egyházi képviselő tanács öt évre választja a tanárok közűl. A felügyelettel és ellenőrzéssel az igazgatóság van megbízva. A könyvtári szabályzatot és könyvtárnoki útasítást az egyházi képviselő tanács 1889. évi 274. t. ü. sz. alatt alkotta meg. Az egyházi főtanács 1857—27. sz. a. e könyvtárra nézve az intézkedést az egyházi képviselő tanácsra bízta.

II. FEJEZET.

Papnevelő intézet.

1. Tanévet megnyitó beszéd.

Tartotta: dr. *Boros György* dékán.

Múlt tanévünket nagy jelesünk, dr. Martineau Jakab emlékének szentelve zártuk be. Egy rövidke óra alatt ellehet mondani némely korszaknak minden nagyjelentésű eseményét, mert az események is néha téli álmot alusznak, mintha erőt gyűjtenének a májusi napsugár rűgyfakasztó idejére. De egy nagy elme lelki kincseit, valamint a tenger gyöngyeit, nem egy óra, hanem egy élet ideje alatt sem lehet kiaknázni. De Martineau éppen olyan korban született, amikor erősen dús tavaszodás volt, még azokon a magaslatokon is, amelyeket mindig vastag hó borít, A gyakorlati tudományok világában olyan gazdag volt az aratás a dr. Martineau századában, amilyen azelőtt soha, s lám az éles elméjű ifjú még sem választja ezt a sokat ígérő pályát. Az evangélium hírdetője, az Ur szolgája akart lenni, a kiből a lélek szól a lélekhez, mivel Isten lelke van benne. Olyan kincs keresője lett, amelyet a rozsda és a moly meg nem emészthet.

Dr. Martineau a legszélsőbb spiritualismus és a materalistikus positivismus, a hegelianismus és haeckelianismus labirintusait oly szerencsésen átszárnyalta, hogy a XVIII-ik száz deimusát és a XIX-ik száz kezdetén uralkodó arianismust is fölemelte bizonyos eszményi magasságba, s a dogmatikus keresztény hittan helyett, a vallás alapigazságait föltalálni és megismerni segített.

Az eszmékbe merűlés és az elméletekbe mélyedés csak a tanúlt és iskolázott elméknek adatott. A nagyközönség könnyen megelégszik azzal, a mit kéznél kap s örvend, ha egyszerű és megszo-

kott körben mozoghat. Az újítástól nem retten vissza, de rosz néven veszi, ha fölmelegített és kedvesnek talált nyugvóhelyéből kizavarják. Ha újat kínálnak neki, szereti azon is fölfedezni a régire emlékeztető vonásokat. A titokzatos iránt vonzódik, mert sokkal kényelmesebbnek találja egy láthatlan erőre hárítni a bajt s éppen így a nem könnyen megmagyarázható eredményt is. Ezért vonzódik a csodaszerűhez. Ám de az élet szükségleteinek keresése közben, annyira elemévé válik a gyakorlatias ügyesség, hogy a távolabbi s a felsőbb rendű dolgok után való fáradozást hamar félbeszakítja s megmarad és él a jelenben. Igy valtozik egoistává a morálban és materiálistává a vallásban. Igy lesz istentagadóvá a legfanatikusabb bigott s idealistává a legridegebb rationalista.

A kereszténység történelme, kivűlről vizsgálva, könnyen ébresztheti azt a gondolatot, hogy mihelyt a keresztény első százakban bizonyos megállapodásra juthattak a hitformákban, azonnal megszűnt a harc és beállott a lelki béke, mert az emberek tudták mit kell hinni és hitték a mire taníttattak. De a keresztény eszmék belső történelme, az, amelyet a lelkek világa teremt maga körűl, azt bizonyítja, hogy éppen csak a változás volt állandó és bizonyos. Az apostoli hitforma (credo) elég rövid, elég egyszerű s a hagyomány szerint ős apostoli eredetű, tehát olyan, amely ha nem is egyenesen Jézustól, de legalább is a tanítványaitól származott s lám a történelmi kritika kétségtelenűl bebizonyította, hogy az apostolok nem ismerték és nem használták, sőt még a nyolcadik százban sem volt véglegesen megállapítva.

A keresztény egyház két nagy ága: a nyugati nem úgy használta, mint a keleti, s a mai egyházaknak mindenike tett rajta némi módosítást. Az unitáriusok kis egyháza is az idő rendjén legalább tiz különböző formában használta. S az ilyennemű változatosságban a legegyszerűbb ember is kedvét leli, aminek vagy az egyéniségben, vagy a szertartásban lelhető meg a magyarázata. Némely gyermeket csak a legnagyobb figyelemmel és fáradsággal lehet leszoktatni arról, hogy az urimát ne így mondja: „Miátyánk ur Isten, ki vagy a menyegben“, mert így tanították volt picinyke korában, s mert a nyelv rithmusérzékét inkább kielégíti ez a toldott forma, mint a sokkal egyszerűbb, amelyet száraznak talál. A Máté-féle „Miatyánk“ is ennek a természeti hajlamnak köszönheti, hogy általános hasz-

nálatba vétetett a Lukács-féle „Atya“ rideg és merev egy szó helyett.

Ezzel azt akartam kifejezni, hogy a hittani tudományos rendszerek is éppen úgy alája vannak vetve az egyéni, faji, nemzeti és társadalmi izlésnek, mint a költői formák vagy mint a ruhadivat. De ragaszkodom legelől nyilvánitott azon tételemhez, hogy némely időszakot a terméketlenség pusztaságra kárhoztat, ellenben a másikban bőségben áradoz minden. A XIX-ik száz ilyen gazdag ideje volt mindennemű szellemi termelésnek.

A XVIII-ik százban unitáriusok és mások hüséggel ragaszkodtak a régi alaphoz. Theologiájuk első helyen a biblia szavainak volt gondos foglalatja. A megelőző százban megkezdett bibliai kritikának észrevehető nyoma nincsen. Azon a mit a XVI-ik százban Erasmus kideritett a görög új testamentum kiadásával, hogy a Háromság nincsen benne a bibliában, mivel az egyetlen vers (1. Ján. V. 7.) mely erre magyarázható volna, nem apostoli, hanem később becsempészett idegen találmány, a XVIII-ik száz unitáriusai túl nem mentek. Ám a XVIII-ik száz unitárius theologiáját még sem szabad egyszerüen csak a bibliához való ragaszkodás eredményének tekinteni, s a szerint birálni el, hanem számba kell venni főleg azokat a körülményeket, a melyek az unitárius hivők és gondolkozók lelkére, életére és jellemére is rendkivül nagy, s mondhatjuk, döntő befolyást gyakoroltak. Ilyenek az akkori állampolitikai viszonyok, a melyeket mindenki jól ismert, s a melyeknek célját: az unitárius egyház megsemmisitését és az unitárius vallás kiirtását, mindenki jól tudta, hiszen egyetlen számottevő unitáriust nem lehetett volna találni az országban, a kinek hitéhez való ragaszkodása próbára téve ne lett volna. Nem ismerem érdekesebb és, ebben a tekintetben, értékesebb irodalmi müködését unitáriusainknak, annál, a melyet a XVIII-ik százban a hit védelmében a római s részben a kálvini egyház támadásaival szemben kifejtettek.

Minthogy sajtójuk nem volt, s könyveiket kiadni felső engedély nélkül nem lehetett, csak maguk között, az iskolákban és a szomszédos egyházakban forogtak munkáik. Az ima és énekes könyveken kivül csak egy művet adtak ki, a Szentábrahámi Mihály püspök hittanát a József császár idejében, midőn a változott

politikai viszonyok között, miután a jezsuita rend is már elvolt távolítva innen, remélhették, hogy helybenhagyást nyer, s a nyilvánosság előtt is érhetnek el vele bizonyos hatást.

Nem áll módunkban megbírálni, milyen hatást ért el ez a könyv a mívelt közönség körében, a melynek szánva volt, minthogy latin nyelven adták ki, de erősen nagyra nem tehetjük sem a külső körökre, sem az unitáriusokra gyakorolt hatását.

Az unitáriusok annyira megvoltak törve, annyira rosz hírbe voltak keverve, hogy kevés idegen érzett kedvet hittanuk tanulmányozására. A papságra készülő tanulóknak könnyebbség volt, hogy nyomtatásból tanúlhatták azt a nagy terjedelmü könyvet, de az unitárius közönség, a papok és a csekély számu művelt ember kivételével, nem használta, s nemis használhatta, mivel nem értette meg. A theologusok kezében is csak kevés ideig maradhatott, mert már a XIX-ik száz elején Márkos György, Szász Mózes, Székely Mózes, Kriza János más meg más hittant írnak és használnak.

Addig is tehát, a mig csak ezekre a néma tanukra hivatkozhatom, azt a következtetést vonom le, hogy az unitáriusok a XIX-ik száz elején a kor szellemének megfelelőbb irányban igyekeztek tanitani a hittant. Nem ragaszkodtak ehez az approbált, s egyszersmind hivatalos kiadványhoz, nem igyekeztek közkincsévé tenni a közönségnek, mert a buzgó Kozma Mihály forditása kiadását nem támogatták a XVIII-ik száz végén, midőn a latin mű még ujdonság számban volt, s nem igyekeztek kiadni a XIX-ik százban, midőn (1833) a forditás örököse Kozma Gergely az egyházi főhatósághoz benyújtotta. Az 50-es években Székely Mózes tett kisérletet, de ezt magánvállalatnak tekinthetjük s ennek tulajdonitjuk, hogy csak kisérlet maradt. Az a tény, hogy az első kiadásból egy száz év mulva is nagy mennyiségü példány volt, a mely soha sem került forgalomba, kétségen kivül a változott víszonyoknak, uj fölfogásnak és a magyar nyelv uralomra jutásának tulajdonitandó.

Ám de mindez nem változtat a mű értékén. Nem csökkenti a XVIII.-ik században s ezután is gyakorolt nagy szolgálatait. Az unitáriusok, legalább igy rejtve, védelmükre kelhettek, fölvilágositást adhattak, „mivelhogy a téves megitélés legtöbbnyire a tudatlanságból származik és a dolgok egészen máskép állanak, mint ahogyan az ember azokat a távolból látja és hallja." Ez volt a könyv

kiadásának főoka és nem a tankönyv nyújtás. De ez az apologetikus cél egymagában is bizonyossá teszi, hogy mikor a nyilvánosság elébe léptek, nagyon óvatosan elkerültek minden olyan kifejezést a mely a többi vallásoktól elválasztotta s még inkább az olyanokat, a melyek azokkal ellentétbe helyezték. Bármennyire különös szinben tünteti is föl a XVIII.-ik száz unítáriusát, magamévá teszem azt a kissé satirikus hagyományt, hogy minden unitáriusnak más volt a vallása és más a hite. A vallást irta másoknak, a hitet megtartotta magának. A keresztény hittudomány összege volt a XVIII.-ik száz unitáriusai vallása. Hogy mi volt hitök s mennyiben külömbözött attól, a mi e könyvben foglaltatik azzal a jelen év folyamán a tanteremben szándékozom foglalkozni. A most rendelkezésemre álló idő alatt egy kedves kötelességet óhajtok leróni dr. Masznyik Endre theologiai tanár urral szemben, aki Szentábrahámink müvét a Theologiai Szaklapban négy cikkre terjedő, kiválóan értékes, tanulmányban méltatta és birálta. Nemcsak azért érdemli meg figyelmünket ez a tanulmány, mivel szakirodalmunkban számot tesz, hanem főleg azért, mivel egyetlen mű a magyar irodalomban, a mely unitárius hittanunkkal érdemíleg foglalkozik.

Azt hiszem, egy tanúlmányi év kezdete a legalkalmasabb időpont arra, hogy ilyen tárgygyal foglalkozzunk, mert egy év munkássága körét nemcsak a tanrend szabályozza, hanem a folyton termelő szakirodalom is. Azt óhajtom, hogy tanulóifjuságunk szokja meg itt e falak között, hogy annak, aki haladni akar, éberen kell figyelni minden olyan mozzanatot, amely haladást jelez s olyant is, amely annak útjába akadályokat készít.

A dr. Masznyik tanúlmánya sok irányban kihívja és követeli, első helyen theologiai intézetünk figyelmét, mert „Szentábrahámiban, ha nem volnék is magyar theologus — így írja — nem csupán az unitáriusok, hanem a mi dogmatikusunkat is látom s mint magyar protestáns, hálás kegyelettel és örömmel áldozok az ő emlékének, ki magyarnak és protestánsnak is egyaránt nagy vala“.

Ez az elismerés s a szép munka, amelyet dr. Masznyik végzett, rendkivűl nagyértékű megnyílatkozása a mai idők szellemének. Becses bizonyítéka a theologus magas szinvonalú felfogásának, igazi liberalismusának. Mert ez első bizonyos jel abban az irány-

ban, amelyben mi törekszünk, melyen végül, valaha, el kell hogy jusson a kereszténység ahhoz a kies mezőhöz, amelyen az evangélium vize eredeti tisztaságában csörgedez, s a hol szabad lesz meríteni belőle mindenkinek.

Dr. Masznyik munkája nagy világosságot derített, a theologiával tudományosan foglalkozók csekély száma előtt, az unitáriusoknak ezelőtt száz évvel körvonalozott hittanára, s egyszersmind beleillesztette e művet a magyar protestáns hittanirodalomba és kimondotta, hogy „Szentábrahámi Mihály a hazai protestantismus legnagyobb dogmatikusa a XVIII-ik században".

Hogy ez a fölfedezés íly későn következett be, annak tulajdonítható, hogy a hazai protestáns irodalom története még monographiákban is csak elvétve nyert méltatást theologiai nézőpontból. De hiszen lehet-e ezen csodálkoznunk, miután az általános magyar irodalom történelmének első mívelője Toldi Ferenc volt s értékesebb irodalomtörténelmi tánúlmányok csak a legújabb időben adattak ki. Még egy másik, egy sokkal fontosabb körűlményt is figyelembe kell vennünk: azt, hogy a mi egyházi íróink, tisztelet a csekély számú érdemes kivételnek, a theologiai műveket felekezeti érdek nélkűl, eszmetörténelmi nézőpontból bírálni még nem kezdhették meg. Az elfogúlatlanság tisztító tüzét a mi hittudományi irodalmunk szérüjére még nem hozta el a nyugati áradat. A dr. Masznyik munkája tehát kezdeményező, s mint ilyen, merész vállalat, tehát értéke mérlegelésénél ezt sem kell tévesztenünk szem elől.

Hogy milyen nehéz föladat volt az, amire dr. Masznyik válalkozott, mutatja a bevezetésében előadott következő nyilatkozat: „Hálás kegyelettel áldozok az ő emlékének annyival inkább, mert a vele való foglalkozás a legjobb alkalomnak látszik arra, hogy a hazai ev. protestantismust egy nagy és végzetes tévedéstől, illetőleg tájékozatlanságból származó előítélettől és balvéleménytől megszabadítsam."

„Közönségesen ugyanis úgy fogják fel a dolgot, (s e felfogást bizonyos körök szinte szándékos rosszakarattal terjesztik) mintha az unitárismus nemcsak az ev. protestantismussal, hanem magával *a kereszténységgel való leszámolást és szakítást jelentené. Ha igy volna, akkor egy szavunk sem volna mellette*, akkor mint minden hitetlen irányzat ellen, úgy az unitárizmus ellen is harcra kellene szálnunk. De hát ama vádból egyetlen szó sem igaz".

Milyen nehéz kő esett le e derék hívő ember szivéről, midőn ezt a nyilatkozatot megtehette. Mintha látnók mennyi ellenséggel képzeli magát körűlvéve. Mintha éreznők tollának rezgéséből, menynyire boldog volt, hogy ezt a nehéz követ elgőrdíthette egy mélységes sírról, hogy az eltemetett tetszhalott kelljen ki belőle és járjon a földön, ha van benne élet és erő.

Dr. Masznyik a kőelvételnél is többet tesz, melléje áll és megmutatja az alatta levő testet és igazolja hogy élet van benne. Ezt mondja: „Az unitárizmus, mint egyház (hangsúlyozva mondom: *mint egyház)* ép oly positiv hívő ev. protestáns közönség, mint akár a lutheranismus, vagy kálviniánizmus. A hitelvek szempontjából köztünk köztük épen semmi különbség. Miben van hát? Abban, hogy az unitárizmus a közös hitelvek alapján a reformációt egy lépéssel még tovább folytatta, vagyis a haladás elvét telyes határozottsággal érvényesítve s a szabad kutatás és személyes meggyőződés jogát a *hitelveken kívűl semmi mással nem korlátozva* s a hagyományozott emberi tanokat, vagy mondjuk így, a dogmákat, pusztán történeti emlékeknek tekintve, a szentírás alapján a prot. egyház dogmáit is korlátlan kritika alá vette“.

„S e kritikának főeredménye az ő specifikus, őket minden más ev. prot. felekezettől, qua egyházi közösségtől megkülönböztető istenegységi tanuk lett . . . az unitárizmus mint egyház semmitől sem áll távolabb, mint *az üdvoeconomiai szentháromság tagadásától.* Amit a magyar unitárismus tett, az semmi más, minthogy megint csak hitelvei alapján, alapos kritika alá vette *az Athanasius-féle szentháromsági dogmatikai formulát is,* mint a szentírással ellenkezőt, a metaphysikai szentháromságot elvetette, de ugyanakkor telyes határozottsággal állást foglalt a bibliai szentháromság mellett“.

Ez ismét olyan nyilatkozat, hogy teljes szövegében kelett idéznem. Egyelőre csak azt az észrevételt teszem rá, hogy dr. Masznyik kritikáját nagy erővel irányítja az egyeztető és békítési hajlandóság, s az a meggyőződés, hogy az unitáriusok keresztényvolta abban áll, hogy ők a szentháromság tényezőit: az Istent mint Atyát, a Jézust mint istenfiát és megváltót, s a szent lelket mint isteni erőt emlegették és tárgyalták hittanaikban.

Hát valóban a háromsági formula kellékei megtalálhatók még a mai unitárius vallásban is s azt hiszem, a jövő sem fog oly vál-

tozást okozni, hogy ezek kimaradjanak, de a formulákat is, az egyes szavakat is mindig úgy kell elbírálni s úgy kell értékelni, a hogy azt saját benső tartalmuk s egyes tényezőik, a szavak, a szavak jelentése, a jelentést szülő gondolatok követelik. Közelükbe kell jutni, lelkökbe kell tekinteni, minden félelem és rettegés nélkűl. S minket az a félelem, hogy nem fogunk protestánsoknak, sem keresztényeknek ítéltetni, éppen oly kevéssé bánt s talán még annyira sem, mint egykor Pál apostolt hogy nem tartották a Krisztus tanítványának. Az unitárismus jogosúltsága kérdését bizony csak az a legelső kérdés dönti el: mit tanítnak az evangeliumok, tehát mit tanított Jézus, mit tanítnak az apostolok, tehát hogy kezdett módosúlni a felfogás Jézusról és mit tanít ezek alapján az unitárizmus.

Ez a mi egyszerű alaptételünk, amely, azt hisszük, lényegileg ugyanaz, amit dr. Masznyik így formulázott: „Az ev. prot. dogmatika positiv tudományos álláspontra helyezkedik, s mint a személyes élő hit tartalmának öntudatos és szabad előterjesztése, a Jézus Krisztusban való isteni kijelentés tényein, vagyis az evangeliumon építi fel a maga rendszerét, s amely — tegyük hozzá — e munkájánál egyedűli zsinormértéknek a szentírást, mint az isteni kitelentés, a Jézus Krisztusról szóló evangelium történetileg hiteles okmányát tekinti“.

Ám dr. Masznyik mint dogmatikus kizárólag csak a dogmatikus theologus szemüvegével vizsgálta a Szentábrahámi hittanát. Helyes az ő alapja és jogosúlt az a követelése, amelyet elénkbe terjeszt, midőn azt mondja: „Hiszem és remélem akad majd férfiu hitsorsosai között, aki méltó emléket állít majd egyszer akkor a a derék nevének, s akkor ki fog tünni, hogy Szentábrahámi Mihály nemzeti művelődésünknek s irodalmunknak egyik valóban legkimagaslóbb alakja“.

Ha a modern theologus és e nagyszívű protestáns kívánsága majd teljesűlni fog, azzal együtt nyilvánvalóvá lesz az is, hogy az unitáriusok a hit igazsága keresésében milyen nagy szorgalmat s mekkora kitartást tanusítottak. Majd meg fogja tanúlni a tudni vágyó, milyen erős volt az a benső sejtelem, talán mondhatnók kijelentés, amely az unitárius szellemben növelt elméket a megtalált igazság mellett kitartásra és továbbkutatásra lelkesítette. Mintha jelige gyanánt vésték volna föl templomaik ajtajára, házaik küszöbére, szivük

táblájára, a mit nagy mesterüktől, Dávid Ferenctől tanúltak: az igazságot kerestem egész életemben, s midőn megtaláltam azt, amit igazságnak véltem, újból csak azt láttam, hogy még tovább kell kutatnom, míg a tökéletest megtalálom, így kutatva az igazságot, meglelte halálát, éppen mint mestere Jézus.

Dr. Masznyik is a Dávid F. elvét követi s erősen meg van győződve, hogy mint protestánsnak elidegeníthetlen joga van a szabad vizsgálódásra, mert ha igaz volna — így szól dr. Masznyik — amit egyes unitárius theologusok mondanak, „mintha a lutheri és kálvini egyházak a maguk hitvallásaival s megkövesűlt orthodoxiájukkal a szabad kutatást és haladást kizárnák — bizony mondom rég hátat fordítottam volna az egyházamnak. De hát szerencsére nincs úgy. A mi hitvallásainkat az igazi evangeliumi kereszténységnek, vagy mondjuk így, magának az istenfiusági szellemnek szabadsága hatja át. Isten igéjében, vagyis a Krisztus igazságaiban állanak és ez egyen kivűl a hit dolgában semmiféle más tekintély előtt meg nem hódoltak . . . A közhitvallások nálunk épenséggel nem állják útját a theologiai fejlődésnek, sőt ennek szükségességét nyiltan elismerik, sőt eminens értelemben vett értékük ép a keresztyén szellem szabadságának s ezzel a vallási téren való szabad vizsgálódás és kutatás jogának közegyházi biztosításában van.“

E szerint tehát Dávid F. Luthernek hű tanítványa volt s a mai lutheránusok és unitáriusok, habár különböző útakon, ugyanarra az egy célra, az igazság minél tökéletesebb megismerésére törekesznek. Hogy a mostani és a régebbi, tehát Szentábrahámi és az előtte járt unitáriusok egymástól, s mindenik az ev. protestánsoktól oly lényegesen különböztek, annak abban lelem magyarázatát, hogy az unitáriusok soha sem nyugodtak meg a „közhitvallásnak“ declarált írott vallásokon, hanem mindig azok után nyomozódtak, amelyek lélek szerint valók, s mint ilyenek élők és állandók a lényegben, ha változnak is a formában.

Jól sejti dr. Masznyik, hogy Szentábrahámi a remonstránsok hollandi iskolájában, Leydenben tanúlt s hogy tehát hittanára Hollandiában derék tanárai nagy befolyással voltak. — Az unitáriusok az egész XVII-ik száz folyamán Hollandiába jártak theologiát tanúlni, mert tudták, hogy csak ott van szabadelvű gondolkozás és az unitárizmusnak megfelelő hitélet. A kitünő lengyel

testvérek tudós theologusai nem elégítették ki, mert a socinianismus nem egyezett meg fölfogásukkal. Árkosi Benedek, a XVII-ik száz nagy theologusa, s Szentábrahámi egyik mestere ott tanúlt és mást vallott, mint a mit a közhitvallás gyanánt rájok erőszakolt deési egyezmény tartalmazott. Ennek az evangelium szerinti, és metaphysikai speculatio nélküli, de a mellett éppen nem ridegen rationalis unitárizmusnak mindig erős iskolája volt Erdélyben, amely a jelesek kiválasztásában és növelésében legtöbbször győzedelmeskedett. Ennek az iskolának növendéke Szentábrahámi, aki örvend, hogy a hivatalos káté helyett jobbat, tisztábbat, szabadabbat talált.

Ők tehát éppen a hitelvekkel nem akarták korlátoztatni magukat s ha mégis formuláikban oly messze mennek, ennek történelmi okát fönnebb megmondottam s még rámutatok arra is, hogy a dr. Masznyik értelmezése túlviszi a Szentábrahámi fölfogását is azon, a mi tényleg volt.

Dr. Masznyik Szentábrahámit egészen kiveszi, nemcsak a socinféle unitárius szellem hatása alól, sőt azt hiszi, hogy Blandratához és Dávid Ferenchez legkevesebb köze volt. A socinféle befolyásra már tettem észrevételt, de ezt is, valamint a Dávid hatására és rationalismusára vonatkozó észrevételeket más alkalommal fogom méltatni. Ezúttal dr. Masznyiknak az unitárius hitnézetekre vonatkozó érveléseire teszek egy pár észrevételt. Először is azt, hogy Confessiot nem Szentábrahámi vette be az Unitárius Egyházba, hanem Almási Mihály püspök és Dimény Pál igazgató, aki mint már meglett férfi huzamos ideig volt Hollandiában, úgy is mint tanuló, úgy is mint a kolozsvári ekklézsia javára segélyt gyűjteni kiküldött képviselő. Ő ismerte a hollandiakat, s a Confessiot rövidsége okán használatba vette és a tanuló ifjakkal megtanúltatta.

Szentábrahámi a Mária Terézia korában, midőn a protestánsok, de főképpen az unitáriusok ellen minden irányban a legádázabb üldözés folyt, hittanát bevégezte s azt sajtó alá is elkészítette. Egyik jeles tanitványa Árkosi László 1737-ben ellátta előszóval. A jeles férfiu méltó elődeiképpen fölemliti Dávid Ferenczet, Enyedi Györgyöt, Árkosi Benedeket. A Szentábrahámi kitűnőségeiről elragadtatással beszél s a nyilvánosság előtt szeretné bemútatni. Akkor nem kerülhetett nyomda alá, mivel az unitárius nyomdát 1718-ban templomuk elvételekor szintén elvették és megsemmisitették a róm.

katholikusok. Ugylátszik, hogy a tanár is s a tanitvány is remélte, hogy talán meg fog változni az idő s visszanyervén szabadságukat, majd kifogják adni a könyvet. Nem került rá a sor egészen a József császár idejéig. Agh István, ki az akademián Amsterdamban, majd a tanárságban és püspökségben is utóda lett, a történelmi rész kihagyásával majdnem változatlanul adta sajtó alá.

A fölfogás és forma nem sokat módosulhatott a megjelenés idejéig, mert a viszonyok csaknem teljesen változatlanok voltak. Annyit jelezhetek ezen a helyen is, hogy a Szentábrahámi művének első alakja „Institutio Religionis Christianae secundum unitarios" 1721-ben készült. Definitiokkal kezdődik. Részletes bevezető tájékozást nyújt a theologia körébe tartozó tételekről és fogalmakról. Néhol ugyanazokat a definitiokat találjuk benne, a melyek a későbbiben nyilvánosságra kerültek.

A későbbi mű szorosabban ragaszkodik a theologiai és etikai tárgyakhoz. Előadása is határozottabb és szabatosabb. Kerüli azt a polemikus hangot, a mely az elsőben gyakorta hallható.

E két mű összehasonlítása és belső tartalmaik méltatása a tanuló legélvezetesebb foglalkozása, annyival inkább, mert részint velük egyidejüleg, részint nyomukban, váratlan bővséggel készülnek a védő és vita-iratok az unittárius tanárok és papoknál. A nem unitáriusok is, s főképpen a katholikusok az irodalom fegyvereihez is hozza nyulnak, hogy czéljukat, Erdély visszahóditását (recatholisálását) keresztül vigyék.

A Szentábrahámi nagysága csak akkor tűnik ki a maga teljességében a mikor sokoldalu munkásságát teljes egészében szemléljük kartársai mellett és a rá nehezedő föladatok közepette. Ha Isten segitségem lesz az év folyamán szándékozom elvezetni kedves hallgatóimat a forrásokhoz. Ugyanakkor fogom megtenni érdemi észrevételeimet a dr. Masznyik ismertetésére.

Most a lelkemet átható teljesen uj és élénk benyomásokról, azokról a szellemi élvezetekről kivánok szólni, a melyeket a genfi nemzetközi vallásos konferencián — honnan most érkeztem haza — szereztem. Tudvalevő önök előtt, hogy szelleme minket, kik együtt valánk mint vallásos hivők és a theologiai tudományok haladása iránt bizalommal viseltető kutatók, mélyen áthatott.

Jól esik lelkemnek. hogy a XVIII.-ik száz elszomorító és

kétségbeejtő türelmetlensége és zsarnoksága alól fölszabadulhat és ölelkezhetik nemcsak a kereszténység nagyszámu árnyalatainak képviselőivel, hanem az indiai és japán buddhizmus s a modern judaismus hitvallóiéval is. Mily mérhetetlen külömbség a XVIII.-ik száz sötétsége és a XX.-ik száz világossága között! Bizony jól érezheti magát egy dr. Masznyik, hogy a mi szerencsétlen politikai és felekezeti viszonyaink nyűge alól spontán emancipálni tudta magát és az igazságot keresve, az igazat és jót meglátja és méltányolni tudja más felekezet tagjai birtokában is.

A mi Genfben történt az magával ragadja mindazoknak szivét a kik Jézus követőinek érezik magukat, mert lám az egy akol és egy pásztor eszméje megvalósulva. A Kálvin utódai nemcsak hogy szivesen fogadják városukban a liberalis theologia apostolait, hanem kinyitják előttök templomát és a Lang Henrik és a Dávid Ferencz utódai, a Martineau tanítványai, a Kálvin szószékéből emelik közös imában az egy igaz Istenhez a buzgó sziveket.

Nem az unitárizmus diadalát mutogatom én, hanem az evangelium szellemeéét. Nem egyesek hódítása ez, hanem százak és ezrek hódolása ama nagy igazság előtt, hogy mi mindnyájan egy Atya gyermekei s egy mester tanitványai vagyunk.

Milyen lelkesítő tudat, hogy az áldó békesség gyümölcseit együtt élvezhetik a világ minden nemzetei, faji és nemi külömbség nélkül. Milyen isteni érzés, hogy ezek a boldog lelkek, az apák hibái és gyarlóságai következtében a multban ejtett hibát most a szeretet engesztelő erejével teszik jóvá s együtt mennek a hite miatt megégetett Servet kőemléke mellé közös koszorujokkal.

Ezeket látva és érezve kérdezem önöktől ifju barátaim kételkednek-e csak egy pillanatig is, hogy az evangelium szolgáinak még csak ezután kezdődik nagy missiojuk. Örvendjenek, hogy önök a legujabb idők szülöttei. Teljék meg szivök buzgósággal és epedve várják, hogy a tudomány ajtói föltáruljanak és megkezdhessenek egy munkás évet, a melyet én ezennel megnyitok.

2. A Papnevelő Intézet bizottságai.

a) *Vizsgáló-bizottság.*

Elnöke Mélt. és Főt. Ferencz József püspök úr, elnökhelyettes Nagy Lajos egyh. főjegyző.

Tagjai a kollégiumi felügyelő-gondnokok: Fekete Gábor kir. táblai elnök, Kozma Ferencz ny. kir. tanfelügyelő, dr. Kőváry László, Gál Jenő kir. tábl. tanácselnök, a papnevelő intézetben működő tanárok, a kollégium igazgatója dr. Gál Kelemen; az E. K. Tanácsból kiküldött bizottsági tagok: Benczédi Gergely ny. tanár, Molnár Sándor, az unitárius egyház jogtanácsosa, Végh Mihály egyházi és püspöki titkár.

b) *Igazgató-bizottság.*

Elnök: Mélt. Fekete Gábor, koll. felügy.-gondnok úr; előadó dr. Boros György dékán; jegyző Csifó Salamon lelkész-tanár. Tagok a koll. f.-gondnokok, a koll. igazgató és a papnevelő-intézet tanárai.

3. Tanári kar.

Ferencz József, unitárius püspök, kir. tanácsos, a II-od oszt. vaskorona-rend tulajdonosa, az unitárius vallásközönség összes tanintézeinek főfelügyelője; az Egyházi képviselő- és Főtanácsok társelnöke, Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottságának tagja és iskolaszékének elnöke, a Britt és külföldi unitárius Társulat lev. tagja stb. Tanított szónoklattant és szónoklati gyakorlatokat. Tanár 1857 óta.

Péterfi Dénes, kolozsvári lelkész, papn. int. rendes tanár, az unitárius főgimnáziumban, a kolozsvári tanitónőképzőben vallástanár, a Kolozsvár városi iskolaszék tagja, az unitárius egyházi iskolaszék elnöke, a Keresztény Magvető szerkesztője stb. Előadta: vallásbölcseletet heti 3 órán, a vallástanítás módszerét heti 1 órán. Tanár 1876 óta.

Dr. Boros György, papn. int. r. tanár, az északamérikai cambridgei Harvard-egyetem tiszt. hittudora, a papn. intézet dékánja, a Kolozsvári Ferencz József tud. egyetemen az angol nyelv tanítója,

Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottságának és iskolaszékének tagja, a Kertészeti egyesület alelnöke, az Erd. Múzeum Egylet választmányának és a bölcs.-, nyelv.- és tört.-tud szakosztályának tagja, az International Council of Unitarians etc. intéző bizottságának tagja, a Britt és Külföldi Unitárius Társulat levelező tagja, az „Unitárius Közlöny“ szerkesztője, a theologiai önképzőkör védnöke, a vasárnapi vallásoktatás vezetője, a Dávid Ferenc Egylet titkára stb. Előadott: Erkölcstant, ujtest. bibliai bevezetést és exegesist, ó-test. exegesist, héber és angol nyelvtant. Tanár 1879. óta.

Csifó Salamon. kolozsvári lelkész, papnev. int. r. tanár, a papnev. int. biz. jegyzője, gimnáziumi vallástanár, a kolozsvári tanítóképzőben és f. leányiskolában vallástanár, az egyház pénzügyi és számvevő bizottságának előadója és számvevő, a Kolozsvár városi iskolaszék és az unitárius iskolaszék tagja, stb. Előadott: Egyetemes egyháztörténelmet, egyházjogot és angol nyelvtant. Tanár 1903. óta.

Gálfi Lőrinc, tanított: dogmatörténelmet, l. a gimn. tanárok között.

Iszlai Márton, előadott: éneket és orgonát, l. a gimn. tanárok között.

Dr. Veress Lajos az intézet orvosa, l. a gimn. tanárok között.

4. **Az 1905—6. tanév nevezetesebb adatai.**

Általános észrevételek Az 1905—6. tanév munkássága egészen a rendes mederben haladt. Nem zavarta váratlan körülmény, nem adott újabb lendületet semmi esemény. Még a jelen évben is éreztük a lelkészi állások betöltésénél évek óta meglevő hiányt, mert az E. K. Tanács a főt. püspök úr előterjesztésére fölhatalmazást adott a IV-ed éveseknek, hogy az I. félév befejeztével tehessenek szakvizsgálatot. Ennek következtében a IV-ik év rendes munkálkodása megszakadt.

A tanév megnyitása. Szeptember 13-án a szokottnál ünnepélyesebb megnyítása volt a jelen tanévnek, amit annak köszönhettünk, hogy az Amérikai Unitárius Társulat titkára, St.-John úr és neje, mint az unitárius egyház vendégei, városunkban időztek és meghívtuk az ünnepélyen való részvételre. A két vendégen kívűl jelen volt a városról számos vendég, a theologiai és gimn. tanári karok

és tanulók. Az ünnepélyt a papnövendékek énekkara nyitja meg. imát mond Benczédi Pál III. éves; megnyitó beszédet tart Ferencz József püspök úr, értekezést olvas föl dr. Boros György dékán (l. előbb); Ferencz József püspök úr kiemeli az âmérikai és magyar unitáriusok között már 50 évnél több idő óta fennálló benső testvéri viszony kiváló jelentőségét, s azt a tiszteletet, melyet az âmérikaiak a vallás igazságai érdekében kifejtett nagy áldozataikkal s annál is nagyobb munkáikkal kiérdemeltek. Kiemelte, hogy éppen intézetünket érte az a szerencse, hagy egy âmérikai nő, Richmond Anna nemes adományából egy tanári széket állíthattunk föl. Örvend, hogy növendékeinknek mutathatja be, mert így a Channing, Parker, Emerson, Eliot és Clarke iránti tiszteletök és érdeklődésök öntudatossá lesz és fokozódni fog. Üdvözölte a kedves vendégeket és izenetűl küldi intézetünk legszivélyesebb üdvözletét az Oceanon túl levő testvéreknek. A püspök úr beszédét dékán tolmácsolja ángolúl, mire St.-John igazi szónoki hévvel és elragadtatással válaszol, körűlbelűl ezeket mondván: Köszönöm, hogy oly szivélyesen fogadnak. A mai kor, s különösen itt a vén Európában még mindig abban a régi, barbár hitben él, hogy az ifjaknak legfőbb és legszebb pályájuk a katonai. Én pap vagyok, ebben szolgálok már több év óta, annak köszönöm, hogy most itt lehetek önök között. De mondhatom, hogy nincs olyan, mint a papi. Mi papok mindig azzal indulunk ki a házunkból, hogy jót tegyünk, s ebben nem ismerünk határt. A katona arra van növelve, hogy rontani, öldökölni tudjon. A pap mentő és idvezítő szolgálatot teljesít. Ezért mondom, hogy ez a legszebb pálya, mert a legszebb szolgálatra nyújt alkalmat. És a mienk, az unitárius pap szolgálata, erős hitem ês meggyőződésem, szebb mindeniknél, mert a mi papjaink mindig azt tanították, hogy az ember minden jóra és szépre képes. Az emberi élet méltó hogy azt éljük. Mi azt tanítjuk, hogy az ember természetében több a jó, mint a rosz; mi azzal indulunk ki nagy munkánkra, hogy célt érhetünk, mert mi bízunk az emberben. Én jobban bízom az emberben, mint az igazságban, mert én az emberi lélekben bízom. Engem nem bánt az, amit régen tanítottak s ma is tanítnak, hogy az emberiség első szülői bűnt tettek és megrontották utódaikat, az egész emberiséget. Engemet az érdekel, hogy az emberi lélek tökéletesíthető. Én hiszem, hogy mi minden szavunkkal, minden

tettünkkel tehetünk valami jót. Elébb vihetjük az emberiséget, vagy legalább egyik embertársunkat, a tökéletességben.

Barátaim, leendő papok, higyjék meg, hogy ez szent ügy. Mi Ámérikában szépen haladunk. Fogjunk kezet. Bízzunk magunkban, bízzunk a jövőben. Készül az idő, s talán közel van midőn egy nagy uj kijelentés lesz. Én úgy érzem, hogy valaki már megkezdette, mások folytatják s talán önöknek egyike, a ki most itt van és engemet hallgat, fogja kiadni azt az új könyvet, azt a nagy kijelentést, a mely ujra fogja teremteni az egész világ gondolkozását, érzését, hitét és vallását. Üdvözlöm ífju barátaim.

A lelkes éljenzéssel fogadott szónoklatot a dékán tolmácsolta, s egy bezáró ének elhangzása után az ünnepély véget ért.

Ennek a kedves látogatásnak máris volt annyi gyakorlati eredménye, hogy az Ámérikai Unitárius Társulat épen a St. John úr ajánlatára sok becses könyvvel ajándékozta meg könyvtárunkat.

Az előadások megkezdődtek szeptember 15-én és zavartalanúl folytak mid az I. mind a II. félévben.

A hallgatók között volt 23 rendes, 1 rendkivüli és egy magántanuló, aki főhatósági engedélylyel papi szolgálatra volt püspökileg kirendelve.

Papjelölt, vagyis szakvizsgázott pap volt kettő, kik mindketten külföldön tanultak.

Az egyetemre beiratkozott I. éves 2, II. éves 11, összesen 13. Az egyetemi tandíjakat az egyház központi pénztára fedezte és jövőben is fedezi, de ezt a kiadást az ífjakra nézve jutalomnak tekinti, s megkivánja, hogy az egyetemen mindenik félévben colloquáljanak egy philosofiai és egy paedagogiai tárgyból. Azok, akik a colloquálást elmulasztják, vagy az intézeti szabályokat áthágják az egyetemre befizetett díjat kötelesek visszafizetni.

A III. és IV. éveseknek az egyetemre beiratkozás tetszésökre volt bízva.

Külföldön tanultak: *Angliában,* Oxfordban a Manchester Collegeban Raffaj Károly papjelölt, ki 1905. október 2-án a fölvételi vizsgálatot sikeresen kiállotta és elutazott Angliába, a hol tanulmányait szorgalommal folytatja a Manchester collegeban és az Oxfordi Egyetemen is.

Ámerikában a Meadville Theological Schoolban, (Pennsil-

vania államban) dr. György János, aki a megelőző két évben Oxfordban tanult. Dr. György a Meadville Schoolban segélyt élvez, s a mellett, az ottani rend szerint, mint segélyezett az intézet könyvtárában segédkezik. Egészségi állapotáról és munkálkodásáról kedvező értesitéseket küldött. Reménysége van, hogy a következő 1906—7, tanévre megnyeri a Harvard Egyetem (Cambridge, Massachusetts állam) theologiai facultásán az egyik ösztöndíjat s még egy évet külföldön fog időzni.

Mind dr. György János, mind Raffaj Károly élénk levelezést folytatott papnövendékeinkkel. Megismertették az illető intézetek beléletét s másnemű viszonyait s buzdították papnövendékeinket a kitartó munkára.

Ifjainkban kezd ébredezni az a vágy, hogy mielőtt véglegesen állomást foglalnának, ha rövid időre is, tegyenek tanulmányi kirándulást külföldre. Intézetünk vezetőinek ez a terve mindig meg volt s csak a körülmények, főleg az anyagi hiány gátolta megvalósítását. Hálásan gondolunk vissza arra az időre, mikor az unitárius egyház pátronusai a maguk költségén küldötték ki az ifjakat felsőbb tanulmányra.

Templomi szolgálatot teljesítettek a kolozsvári templomban a délutáni istentiszteleten. Délelőttre is kaptak megbízást a gyakorlottabb szónokok és pedig: Bodóczy Sándor, Papp Zsigmond, Molnár Kálmán, Péter Ödön.

Az ünnepeken a lelkészek mellett segédkeztek, mint legatusok: Gálfi András: Űrmös; Nagy Dénes: A.-Jára; Kiss Sándor: Kolozsvár, Abrudbánya, D.-Szt.-Márton; Szén Mihály: Budapest, Felsőrákos; Bedő Gábor: Torda, Nagyajta; Benczédi Pál: D.-Szt.-Márton, Polgárdi, Nagyajta; Bodóczy Sándor: Sz.-Keresztur, Szentgericze, Felsőrákos; Kiss Károly: Nagyajta, Torda, Sz.-Keresztur; Papp Zsigmond: Szentgericze, Sz.-Keresztur, Verespatak; Pap Gyula: Budapest, Abrudbánya; Pethő Kálmán: M.-Szováth, D.-Szt.-Márton, Ürmös; Árkosi Tamás: Sinfalva, Kövend, Bölön; Bartók Géza: Kolozs, Szentmihályfalva, Magyarszovát; Gálfi Mihály: Szentmihályfalva, Vargyas, A.-Jára; Gyöngyösi Béla: Dombó, S.-Árkos, M.-Sáros; Kisgyörgy Imre: Bölön 2-szer, Szentgericze; László Balázs: S.-Árkos, H.-Almás, Szentmihályfalva; Molnár Kálmán: Datk. Kolozsvár, Vargyas; Péter Ödön: Vargyas, M.-Sáros,

Taar Géza: Felsőrákos, Ürmös, Kolozsvár; Telkes Béla: H.-Karácsonfalva, Verespatak, Kövend; Ütő Lajos: M.-Sáros, Dombó, S.-Árkos; Győrfi István: H.-Almás, H.-Karácsonfalva, Sínfalva; Kelemen István: Csókfalva, M.-Szovát, H.-Almás; Gelei Vilmos VIII. oszt.: Csegez, Kolozs; Mátyás Sámuel VIII. oszt.: A.-Jára, Ádámos; Székely Tihamér VIII. oszt.: Kövend, Dombó; Vári Domokos VIII. oszt.: Ádámos, Csege; Szász Domokos: Kolozs, H.-Karácsonfalva; Osváth Árpád VIII. oszt.: Csegez, Ádámos.

A legatiokból befolyt tiszta jövedelem 2089 korona.

A legatió előnye sok irányban mutatkozik. A mellett, hogy a leendő papok megismerkednek az egyházközségek életével s a gyakorlati lelkészség sok irányú föladataival, társadalmi jártasságot szereznek, a népéletet tanulmányozzák, s a lelkészek irányítását, hatását érezik és fölhasználják. Ebben a tekintetben a lelkészeket a Papnevelő intézeti tanárok segítő társainak tekintjük. A legatust fogadó lelkészek közül többen szivesek voltak levélben értesíteni a dékánt a papnövendék munkálkodásáról. E jelentések örvendetesen igazolták, hogy ifjaink igyekeztek megfelelni szószéki és társadalmi kötelességeiknek.

A legatiókból befolyó jövedelem egy részét a hallgatók kötelesek könyvtáruk gyarapítására, az önképzőkör pénztárába beadni. Minthogy mindenik egyházközségbe nem jutott papnövendék, VIII. oszt. tanulók teljesítették ezt a szolgálatot.

A colloquiumokra a hittani intézetben mindenik hallgató jelentkezett. Leckekönyveik és a tanárok igazolása szerint a tulnyomó többség *dicséretes* szorgalmat tanúsított és *jól* vagy *jelesen* colloquált.

Irásbeli dolgozatot készítettek a III. és IV. évesek: A jézus születésére vonatkozó részletek ismertetése, összehasonlítása és birálata. *Ugyanezeknek* tanúlmányra és előadásra Szentábrahámi: a keresztényvallás összege c. műből az erkölcstani rész.

Az I. és II. éveseknek: Pál utjai a Csel. könyve alapján. Vallásos élet Izraelben az Amos és Hoseas idejében.

Alapvizsgálatot tettek 1905. junius havában: Bedő Gábor, Benczédi Pál, Bodoczi Sándor, Kiss Károly, Pethő Kálmán, Pap Zsigmond. A vizsgálat eredménye: 4 jeles 2 jó A jelen félév végén is fog tartatni alapvizsgálat junius hónapban, az Értesítő bezárása után.

Szakvizsgálatot tettek 1905. szept. 28-án Halmágyi János és Nagy Dénes. 1905. december 15-én Veress György. 1906. március 13-án Gálfi András, Pap Gyula, Szén Mihály.

Kineveztettek és lelkészi állásukat elfoglalták: Halmágyi János Vadad, Nagy Dénes Alsójára, Veres György Nagyajta, Gálfi András Iszló, Szén Mihály Homorodszentpéter egyházközségekben.

A vasárnapi iskola, a papnövendékek kedvelt gyakorló iskolája a téli időszakban, megtartatott a gimnáziumi I—V. gimn. osztályú tanulókkal a tornacsarnokban. A vasárnapi iskola elsőrésze ifjusági istentisztelet, amely áll egy bevezető közös egyházi énekből, imádságból, beszédből és bezáró közös egyházi énekből. Az istentiszteleti rész megtartása után következett a tulajdonképpeni iskolázás, ami abból állott, hogy a papnövendékek a tanulókat csoportokban magukhoz vették s a beszéd tárgyát kikérdezték, megbeszélgették és ismereteiket kibővitették. Mind a tanítást, mind a beszélgetést dr. Boros György dékán vezette.

Tartatott összesen 18 tanítás. A tanítást teljesítő papnövendékek és tanitott tárgyaik:

Kiss Sándor: *A tisztaságról.* Kiss Sándor: *Önbizalom és erős akarat.* Pap Zsigmond: *Az imádságról.* Árkosi Tamás: *Másokba vetett bizalom.* Kisgyörgy Imre: *Istenben való hit.* László Balázs: *Családi élet.* Molnár Kálmán: *Szeretet.* Péter Ödön: *Lelkiismeretesség.* Taar Géza: *Megbocsátás.* Bedő Gábor: *Hála.* Ütő Lajos: *Jótékonyság.* Bartók Géza: *Buzgóság.* Telkes Béla: *Igazság.* Kiss Károly: *Az unitárius vallás szeretete.* Benczédi Pál: *Az igaz ügy győzelmébeni hit.* Bodoci Sándor: *Hitünk szeretete.* Pethő Kálmán: *A vallásért tűrni és munkálni kell.* Györfi István: *Az unitárius vallás szépsége.*

A vasárnapi tanítást ünnepélyesen zártuk be május 6-án. A tanulók Nagy József tanitó vezetése alatt karénekeket énekeltek. Imát mondott Kiss Károly. Tanítást tartott azon jeleseinkről, akiknek képeik a díszteremben vannak Kiss Sándor. Bezáró beszédet mondott dr. Boros György dékán.

Gazdasági tanfolyamot az évközbe eső szakvizsgák miatt nem tarthattunk, de a tavaszi idő beálltával Ritter gazdasági főkertész úr a földmiv. miniszterium megbízásából tartott *gyümölcsészeti tanfolyamot,* melyen részt vettek: Kiss Sándor IV., Bedő Gábor,

Benczédi Pál, Bodoczi Sándor, Kiss Károly, Papp Zsigmond, Pethő Kálmán. Ugyanezek résztvettek *a méhészeti tanfolyamon* máj. 28—30.

A Murányi Farkas Sándor és neje ***Bányai Ágnes alapítványból*** ez alkalommal nem adatott ki a jutalom. A pályázat most két jutalomra van kihírdetve.

Paget János alapítvány az angol nyelv tanulása jutalmazására. Az 1905. junius havában tartott pályázaton nyert 200 kor.-t Kiss Sándor III., 100 kor.-t Pap Gyula III., 25—25 kor.-t Bedő Gábor és Kiss Károly II.

Irodalmi pályázaton dolgozataikkal pályadíjat nyertek saját önképző és munkakörükön kivűl: Benczédi Pál, Bodoczi Sándor II.

A lelkészek segélye. Az unitárius lelkészkar dékán fölhívására nagylelküleg hozzájárúlt a papnövendékek buzgósága ösztönzéséhez és megélhetésük könnyítéséhez kegyes adományaival. Az eddig befolyt összes adományokról elszámolunk a következőkben, már azért is, hogy kérésünket megújíthassuk. Adakoztak: (1.) Kiss Sámuel 10 K. (2.) Bölöni Vilmos 8 K. (3. József Lajos 8 K. (4.) Raffaj Domokos 8 K. (5.) Végh MIhály 4 K. (6.) Csifó Salamon 4 K. (7.) Balázs András 8 K. (8.) Lőrinczi István 4 K. (9.) Nagy János. (10.) Fazakas Lajos 8 K. (11.) Demeter Dénes 8 K. (12.) Kádár Lázár. (13.) Kelemen Árpád 8 K. (14.) dr. Boros György 10 K. (15.) Szász András 4 K. (16.) Ütő Lajos 4 K. (17.) Ürmösi József 8 K. (18,) Barabás István 4 K. (19.) Gálffy Zsigmond 4 K. (20.) Demeter Lőrinc 8 K. (21.) Sárosi József 4 K. (22.) Péter Sándor 8 K. (23.) Kiss Sándor 8 K. (24.) Halmágyi Károly 4. K. (25.) Antonya Mihály 8 K. (26.) Katona Ferenc 4 K. (27.) Kozma Dimén 8 K. (28.) Pethő Mózes 4 K. (29.) Deák Miklós 8 K. (30.) Bartók Endre 8 K. (31.) Székely Zsigmond 8 K. (32.) Pál Ferenc 8 K. (33.) Biró Lajos 4 K. (34.) Kovács Lajos 8 K. (35.) Ürmösi Károly 8 K. (36.) Ajtay János 8 K. (37.) Pap Sándor 8 K. (38.) Tibáld József 8 K. (39.) Gál Lajos 4 K. (40.) Nagy Béla 10 K. (41.) Gál József 8 K. (42.) Ádámossy Ferenc Dézsakna 10 K. (43.) Vári Albert 8 K. (44.) Sándor Géza 6 K. (45.) Molnár Jáuos 4 K. (46.) Gálfalvi Istzán 4 K. (47.) Gál Elek 10 K. (48.) Kisgyörgy Sándor 10 K. (49.) Sándor Áron 8 K. (50.) Kádár Lajos 8 K. (51.) Péterffy Mihály 8 K. (52.) Boór Jenő 8 K. (53.) Péter Sándor 8 K. (54.) Raffaj Zsigmong 16 K. (55. Székely Zsigmond 4 K. Ezen 55 ado-

mány az 1904—5. tanévben folyt be és tesz az időközi kamatokkal együtt 392 korona 56 fillért. Kiadatott 5 papnövendéknek 250 korona, megmaradt 142 korona 56 fill. Ujabb adományok az 1905/6. tanév folyamán: (1.) Kiss Sámuel 10 K. (2-szor.) (2.) Kökössy Mihály 8 K. (3.) Kozma Dimén 8 K. (2-szor.) (4.) Kiss Sándor 10 K. (5.) Hadházi József 8 K. (6.) Ürmösi Károly 4 K. (2-szor.) (7.) Kisgyörgy Sándor 10 K. (2-szor.) (8.) Ajtay János 8 K. (2-szor.) (9.) Gálfy Lőrinc 4 K. (10.) Csifó Salamon 4 K. (2-szor.) (11.) Ferencz József 4 K. (12.) Fazakas Lajos 4 K. (3-szor.) (13.) Sándor Géza 6 K. (2-szor.) (14.) Molnár János 4 K. (3-szor.) (15.) Gálfalvi Istyán 4 K. (3-szor.) (16.) Demeter Dénes 8 K. (2-szor.) (17.) Péterffy Mihály 4 K. (3-szor.) (18.) dr. Boros György 10 K. (2-szor.) (19.) Székely Zsigmond 4 K. (3-szor.) (20.) Ürmösi Kálmán 4 K. (21.) Lőrinczi István 6 K. (2-szor.) (22.) József Lajos 8 K. (2-szor.)

Hálás elismerés az adakozóknak, újított kérésünk a hallgatókhoz.

Segélyek. Az összes hallgatók ingyen élvezték a benlakással járó összes kedvezményeket. Az egyházi főhatóság ezen a címen 1250 korona segélyről kellett hogy gondoskodjék az épület terhei, a fűtés, világitás, takarítás és a beruházások költségei hordozására. Egy tanulóra 50 korona teher van számítva, de a mit élvez, nemcsak a kétszeresével, hanem többszörösével ér föl.

Konviktusi segélyben részesűltek: Benczédi Pál III. éves háromnegyed, Bodóczy Sándor fél, Pap Zsigmond fél, Pethő Kálmán fél, Árkossi Tamás II. éves egész, Bartók Géza egynegyed, Gálfi Mihály fél, Gyöngyösi Béla fél, Kisgyörgy Imre fél, László Balázs fél, Molnár Kálmán háromnegyed, Péter Ödön fél, Taar Géza fél, Ütő Lajos fél, Györfi István I. éves fél, Kelemen István fél, összesen 1750 kor. segélyben.

Tanítással foglalkoztak: Kiss Sándor IV. éves papnöv. a III. és IV. gimn.-ban. Benczédi Pál III. éves papnöv. a II. gimn.-ban. Bodóczy Sándor III. éves papnöv. az I. gimn.-ban. A városi iskolákban: Bodóczy Sándor a polg. leány és több felekezeti el. iskolában. Pap Zsigmond III. éves papnöv. a polg. fiu és több állami el. iskolában.

Magánúton egyes tanulókat részesítettek oktatásban: Kiss Sán-

dor IV. éves, Benczédi Pál III. éves, Bodóczy Sándor, Pap Zsigmond, Pethő Kálmán, Árkosi Tamás II. éves, Gálfi Mihály, Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre, Molnár Kálmán, Taar Géza, Ütő Lajos, Györfi István I. éves és Kelemen István.

A házi rend megtartása nem áll idealis magaslaton, miután az összes papnövendékek egy dolgozó és egy olvasó szobára vannak utalva. A múlt évben tett előkészületet nem vihettük keresztül, mivel sok akadály van az útjában. A f. tanévben a felügyelői rendszerben kísérletképpen azt a változást eszközölte a dékán, hogy egy öt tagú presbyteriumot szervezett választás útján, melynek elnöke a gondnok és tagjai a kebli tanácsosok. Két ilyen presbyterium működött. Az elsőben gondnok volt: Pethő Kálmán, tagok: Gálfi Mihály, Péter Ödön, Taar Géza, Ütő Lajos. A másodikban gondnok volt: Pap Zsigmond, tagok: Kelemen István, László Balázs, Bartók Géza, Molnár Kálmán.

Az új rendszer nem volt hatás nélkűl.

Fegyelmezés első fokú több ízben fordúlt elő, mert az ifjak némelyike a házi rend szabályait nem mindig tartja szem előtt. Másodfokon is egy esetben kellett eljárást vezetnünk be. Ennek a tárgya ifjúi hevesvérűségből származott bántalmazás volt, de miután megbánással és megbocsátással végződött, súlyosabb következménye nem lett.

Az intézet látogatói. Ebben az évben is több idegen látogató tisztelte meg intézetünket. Kiemeljük St.-John áméríkai unitárius titkár és neje látogatását.

Dékán az E. K. Tanács megbízásában, mint az Unitárius Egyház képviselője, részt vett a Genfben 1905. aug. 28-án és a következő napokon tartott „Nemzetközi Konferenciáján a szabadelvű vallásos gondolkozók és hívők tanácsának“. Erről részben elszámolt a tanévet megnyitó beszédében.

Elhúnyt Török Sándor II. éves papn. a szülői háznál aug. hónapban. A papnövendékek önképzőkörükben kegyelettel emlékeztek meg e kedves barátjukról.

Kegyelettel emlékezett meg a P. I. Bizottsága Richmond Carolina áméríkai hitrokonról, kinek édes anyja tett alapítványt egyik theologiai tanszékre.

5. Főhatósági intézkedések és rendeletek.

605--1905. sz. Az E. K. Tanács Pap Gyula IV. papnövendéknek a magántanulóságra engedélyt ad.

606—1905. sz. Az E. Tanács a Murányi Farkas Sándor alapítványból a jövő tanévre két díjat tűz ki.

607—1906. sz. Az E. K. T. Török Sándor II, a magántanulóságra engedélyt ad.

609—1905. sz. Az E. K. T. a tantárgyfeloszlást jóváhagyja azzal a módosítással, hogy tekintettel a hallgatók csekély számára, az első éven csak egy órán fog taníttatni az angol nyelv.

636—1905. sz. A patrocinium számadása jóváhagyatik.

780—1905. Az E. K. T. az egyetemi beíratkozási díjakat kiútalja 400 korona összegben.

781—1905. Az E. K. T. Benczédi Gergely, Molnár Sándor és Végh Mihály egyh. tanácsosokat a vizsgáló-bizottság tagjainak kinevezi.

966—1905. Az E. K. T. az Egyházi Törvény I. kiadványát hivatalos használatra megkűldi.

1050—1905. Az E. K. T. A Channing műveiből ajándékoz a papnövendékeknek.

1061—1905. A E. K. T. Veress Györgyöt a papjelöltek közé fölveszi.

53 - 1906. Az E. K. T. a második félévre 360 kor. egyetemi tandíjat kiutalványoz.

22—1906. sz. Az E. K. D. Gálfi Andrást, Szén Mihályt és Pap Gyulát a papjelöltek közé felveszi.

6. Oktatás.

a) Az intézetben előadott tárgyak.

I. évfolyamon:

Bibliai theologia heti 2 óra. II. félévben. Tárgy: A bibliai theologia célja és haszna. Izraelnek kezdetben nincsen önálló vallása. A fetishismus és természetimádás nyomai. A kanaáni befolyás. Az idegen istenek és Jahveh. Az évszakok befolyása az istenimádásra. A Baalok, cherubok. Az állatok szerepe az istenfogalomban s a cultusban. A próféták törekvése s a Jahvismus hódítása. A deute-

ronomiumi és papi törvények. A vallásos eszmék szerepe az ó-test. irodalomban. A papuralom hatása a vallásos életre és a cultusra. Tanár: *dr. Boros György.*

Bibliai bevezetés, heti 3 órán. Tárgy: Az írott és nyomtatott biblia történelme. A synoptikus evangeliumok. Pál élete és íratai. A pásztori levelek. A közönséges levelek. A János-féle irodalom. Tanár ugyanaz.

Héber nyelv, heti 2 órán. A nyelvtan elemei olvasási és írási gyakorlatokkal. Tanár ugyanaz.

Unitárius eszmék történelme a XVIII-ik százban II félévben. Szentábrahámi Mihály püspök élete, íratai, tekintettel dr. Masznyik Endre munkájára. A XVIII-ik százban keletkezett apologetikus és polemikus kézírati művek ismertetése. Tanár ugyanaz.

A szónoklattan elmélete heti 1 órán. Tanár: *Ferencz József* unitárius püspök.

Szónoklati gyakorlatok heti 2 órán. 3—4 hetenként egy-egy házi dolgozat s minden héten szónoki előadások és bírálatok. Tanár ugyanaz.

Egyházi ének és orgona heti 2 órán. Tanár: *Iszlai Márton.*

Angol nyelvtan heti 1 órán. A nyelvtan elemei Dallos angol nyelvtana alapján. Tanár: *Csifó Salamon.*

Egyetemen 10 óra. (Lásd alább.)

II. évfolyam.

Bibliai theologia, mint az I. éven.

Bibliai bevezetés, mint az I. éven.

Egyetemes egyháztörténelem, mint az I. éven.

Hébernyelvtan, heti 2 órán. Tárgy: Mondattan; rendhagyó ígék, gyakorlatok. Gen. I—XI. fordítása és magyarázata és a J. és P. írók összehasonlítása. Tanár: dr. *Boros György.*

Unitárius eszmék történelme a XVIII.-ik százban Mint az I. éven.

Szónoklati gyakorlatok, mint az I. éven.

Egyházi ének és organa, mint az I. éven.

Angol nyelvtan, heti 2 órán. Nyelvtani és olvasási gyakorlatok. Conversatio. Tanár: dr. *Boros György.*

Egyetemen 10 óra (lásd alább).

III. évfolyam.

Erkölcstan. Heti 2 órán, első félév: A ker. erkölcstudomány körébe eső főbb elvek és dr. Martineau etikai rendszerének tárgyalása. Tanár: *dr. Boros György.*

Dogmatörténet. Heti 2 óra. Tárgy: A görög és r kath. egyházak dogmáinak története kezdettől a vatikáni zsinatig. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Vallásbölcsészet, heti 3 órán. Az újkori bölcsészet viszonya a valláshoz. Kapcsolatban Bousset olvastatása. Tanár: *Péterfi Dénes.*

A vallástanítás módszere. Heti 1 órán. A vallástanítás módszerének történelme. A vallástanítás jelen módszere. Tanár: Ugyanaz.

Magyar általános egyházjog. A különböző egyházak szervezete, alkotmánya, közigazgatása, igazságszolgáltatása, az államhoz és egymáshoz való viszonya. Heti 2 órán. Tanár: *Csifó Salamon.*

Unitárius egyházjog, Heti 2 órán. Az unitárius egyház szervezete, alkotmánya, közigazgatása, igazságszolgáltatása az államhoz és más egyházakhoz való viszonya. Tanár: Ugyanaz.

Liturgika. Heti 1 órán. Az unitárius egyház szertartásai és azok kifejlődése. Tanár: Ugyanaz.

Új test. exegesis Heti 3 órán. A synoptikus evangeliumok Máté I—VII. részei s Márk és Luk. evangeliumából a parallel helyek olvasása, magyarázása és kritikai bírálata. Az utolsó dolgokra vonatkozó synoptikus helyek olvasása és tanúlmányozása. Tanár: dr. *Boros György.*

Angolnyelv. Heti 1 órán. Pleasing tales. Lukács és János evang. részletek. Tanár: *Csifó Salamon.*

Szónoklati gyakorlatok, mint az I. évben.

Egyházi ének és orgona, mint az I. éven.

IV. évfolyam.

Erkölcstan, mint a III. éven.

Dogmatörténet, mint a III. éven.

Vallásbölcsészet, mint a III. éven.

A vallástanítás módszere, mint a III. éven.

Magyar általános és unitárius egyházjog, mint a III. éven.

Új test. exegesis, mint a III. éven.
Szónoklati gyakorlatok, mint az I. éven.
Egyházi ének és orgona, mint az I. éven.

b) A Ferencz József tud.-egyetemen.

Az I—II. éves hittanhallgatók, mint az egyetem bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karának rendes hallgatói, hallgattak:

I. félévben:

A philosophia története V. Bacon F.-től Kantig Heti 4 óra. Tanár: dr. Böhm Károly ny. r. tanár.
Az értékelmélet rövid története. Hetf 1 óra. Tanár: Ugyanaz.
Didaktika. Heti 3 óra. Tanár: dr. Schneller István ny. r. tanár.
A személyiség paedagogikájának főbb kérdéseiről. Heti 2 óra. Tanár: ugyanaz.

II. félévben:

Lélektan. Heti 3 óra. Tanár: dr. Böhm Károly.
A XIX század philosophiai irányai. Heti 2 óra. Tanár: ugyanaz.
Didaktika. Heti 3 óra. Tanár: dr. Schneller István.
Család és családi iskola. Heti 2 óra. Tanár: Ugyanaz.

c) Statisztikai kimutatás.

A papnevelő intézet hallgatói.

A tanuló neve	Születésének éve	Születésének helye
I. évfolyam.		
Györfi István	1887	Homoród-szent-márton
Kelemen István	1885	Maros-szentkirály
II. évfolyam.		
Árkosi Tamás	1885	Szentmihályfalva
Bartók Géza	1886	Nagykede
Gálfi Mihály	1886	Mészkő
Gyöngyössi Béla	1885	Kálnok
Kisgyörgy Imre	1885	Bölön
László Balázs	1884	Sz.-udvarhely
Molnár Kálmán	1886	M.-szt.-benedek
Péter Ödön	1882	Aranyosgyéres
Taar Géza	1885	Aranyosrákos
Telkes Béla	1884	Budapest
Ütő Lajos	1885	Dombó
III. évfolyam.		
Bedő Gábor	1884	Kálnok
Benczédi Pál	1883	Bencéd
Kiss Károly	1883	Mezőszopor
Bodoczy Sándor	1882	Bágyon
Pethő Kálmán	1883	Szentgerice
Pap Zsigmond	1884	Bencéd
IV. évfolyam.		
Gálfi András	1883	Sinfalva
Kiss Sándor	1882	H.-jánosfalva
Pap Gyula	1881	Nagy-kadács
Szén Mihály	1881	Datk

Statisztikai adatok.

A)	Nyelvismeret					Összesen
	csak magyarul beszél	magyarul és németül beszél	magyarul és oláhul besz l	magyarul, németül és angolul	valamely más nyelvet beszél	
1. Évfolyam	2	—	—	—	—	2
2. »	9	1	—	—	1	11
3. »	5	—	1	—	—	6
4. »	3	—	1	—	—	4
Összesen .	19	1	2	—	1	23

B)	Az életkort tekintve							Összesen
	19	20	21	22	23	24	24-nél idősebb	
	éves							
1. Évfolyam . .	1	—	1	—	—	—	—	2
2. » . .	—	3	5	2	—	1	—	11
3. » . .	—	—	—	2	3	1	—	6
4. » . .	—	—	—	—	2	1	1	4
Összesen .	1	3	6	4	5	3	1	23

A szülők foglalkozàsa	I.	II.	III.	IV.	Össze-sen
	évesek				
Lelkész	1	3	1	1	6
Tanár	—	—	—	—	—
Orvos	—	—	—	—	—
Tanító	1	2	—	1	4
Birtokos és bérlő	—	—	—	—	—
Földmivelő	—	3	5	2	10
Tisztviselő	—	3	—	—	3
Kereskedő	—	—	—	—	—
Iparos	—	—	—	—	—
Összesen .	2	11	6	4	23

b) A hallgatók létszáma az 1901—1905—6. tanévekben következő hullámzást mutatta:

	I. év		II. év		III. év		IV. év		Összesen
	rendes	rendk.	rendes	rk.	rendes	rendk.	rendes	rendk.	
1901/2. tanévben	3	1	4	—	6	—	1	—	15
1902/3. „	7	—	3	—	4	—	6	—	20
1903/4. „	6	3	6	—	2	2	3	—	22
1904/5. „	11	1	6	—	6	—	—	2	26
1905/6. „	2	—	11	—	6	—	4	1	23
	29	5	30	—	24	2	13	3	107

7. A tanári kar könyvtára.

A theologiai szakkönyvtár gyarapítására az E. Főtanács az 1905. évben 300 koronát utalványozott ki. Ebből a papnövendékek könyvtára gyarapítására adtunk 50 koronát, a többit fölszerelésre és szakkönyvtárunk gyarapítására fordítottak. Szakkönyvtárunk ajándékozás útján is szépen gyarapodott.

Vásárolt könyvek:

Shaff: Creeds of Christendom 3 köt. 1 drb.

J. May: Miracle and Myths of the New Testament 1 drb.

Eliot W. G. Doctrines of Christianity 1 drb.

Loofs D. F.: Grundriss der Theologischen wissenschaften 1 drb.

A Mózes András alapból: dr. Masznyik Endre: *D. Luther Márton művei.* Első rész. I. és II. köt. 2 drb.

Ajándékozott könyvek:

St. John titkár útján az Amerikai Unitárius Társulattól:

Dole F. C.: The smoke and the flame. 1902. 1 drb.

Savage J. M.: Belief in God. 1896. 1 drb.

Mead D. E.: The influence of Emerson. 1903. 1 drb.

Bowie C W.: Liberal religious thought at the beginning of the twentieth century. 1901. 1 drb.

Savage J. M.: My creed. 1897. 1 drb.

Crooker H. J.: The supremacy of Jesus. 1904. 1 drb.

Eliot A. G.: Pioneers of Religious liberty in America. 1903. 1 drb.

Crothers M. S.: The understandig heart. 1903. 1 drb.

Carpenter E. J.: Christianity and the Religions of the world. 1905. 1 drb.

Herford Brooke: Anchors of the Soul. 1905. 1 drb.

Jordan St. D.: The blood of the Nation. 1903. 1 drb.

Wright D. C.: Some ethical phases of ihe labor question. 1903. 1 drb.

Savage M. J.: The Evolution of Christianity. 1900. 1 drb.

Hopkins A.: The apostlés creed. 1902. 1 drb.

Channing E. V.: Discourses and Essays. 1 drb.

Carpenter J. E.: James Martineau theologian and teacher. 1905. 1 drb.

Savage J. M.: Out of Nazareth. 1903. 1 drb.

Savage J. M.: Pillars of the temple. 1904. 1 drb.

Everett C. Ch.: Immortality and other Essays. 1 drb.

Armstrong A. R.: The Trinity and the incarnation. 1904. 1 drb.

Armstrong A. R.: Agnosticism aud Theism in the XIX. Century. 1905. 1 drb.

Cooke W. G.: Unitarianism in America. 1902. 1 drb.

Herford Br.: Forward movement lectures. 1895. 1 drb.

Sunderland T. J.: The spark in the clod. 1902. 1 drb.

Lazenby A.: Tides of the spirit. Selections from the writings of James Martineau. 1905. 1 drb.

Hugenholtz H. P.: Religion and liberty, addresses aud papers, Amsterdam International Council. 1904. 1 drb.

Székely Zsigmond kálnoki lelkész úr ajándéka: *Uzoni Fosztó István:* Péter apostol a mennyei hivatal folytatásában. Kézirat. 1 drb.

Carpenter Jakab Estlin tanár ajándéka Angliából: *Carpenter J. E.:* James Martineau theologian and teacher. 1905. London. 1 drb.

De Clerk úr ajándéka Hollandiából: *Brons* A.: Ursprung, Entwicklung und Schicksale der altevangelischen Taufgesinnten oder Mennoniten. 1 drb.

József Mihály ravai tanító úr ajándéka:

Koncz Sámuel: Latin kifejezések magyar jelentéssel. 1617. Kézirat. 1 drb.

Szentábrahámi Mihály: Summa universiae Theologiae secundum unitarios. 1. drb. — Universae Theologiae pars quarta. 1781. Kézirat. 1 drb. — Summa universae Theologiae Christianae Proaemium de scriptura sacra theologia norma. Kézirat. 1 drb.

Adami Friderici: Kirschii Cornu Copiae linguae latinae et germanicae. 1778. 2. drb.

Volfgang Francio: Historia Animalium. 1645. 1 drb.

— Sacernuerus, sive Alvearium. 1767. 1 drb. — Auswahl der besten und schönsten Stellen. 1812. 1 drb. — Neues Französisch-Deutsches und Deutsch-Francösisches Schul-Lexicon. 2 darab.

P. Hieremiae Drexelii opera omnia. 2 drb.

Mélius J. Péter: Sámuel és a királyok könyve. 1 drb. (hiányos.)

Szentábrahámi: Summa universiae theologiae Christianae (hiányos). E. F. Gellert: Briefe 1781. 1 drb.

J. K. Meidinger: Französische grammatik. 1785. 1 drb.

Mathias Georgius: Novum locupletissimum manuale Lexicon latino — germanicum et germanico latinum. 2 drb.

Károlyi-Molnár: Biblia. 1 drb.

Elieser: Introductio ad chronologiam Sacram. 1 drb.

Daniel Stephanus: Monita paterna. 1752. 1 drb.

Gaspari Sibelliis: Concionun sacrarum anniversarium. 1656. 1 drb. — Concordantiae maiores sacrae Bibliae. 1551. 1 drb.

Amandi Polani a Polansdorf: In Danielem peophetam visionum. 1 drb.

Galilei: Systema Cosmicum. 1635. 1 drb.

Sibellius Gáspár: Traenum inventutis. 1639. 1 drb. — In Psalmum decimum textum Davidis commentarius. 1635. 1 drb. —

Sibbelius Gáspár: Meditacionum catecheticarum pars tercia. 1649. 1 drb.

Sibellius Gáspár: Historia passionis et mortis dominae servatoris nostri Jesu Christi. 1642. 1 drb.

Cserei: Dei immortalis in corpore mortalis patientis historia. 1742. 1 drb. — Promptuarium. 2 drb. — Judiciaria Fori Eccle-

siastici Praxis. 1757. 1 drb. — Sinopsis Juris Connubialis. 1763. 1 drb.

Molnár Gergely: Elementa grammaticae latinae. 1 drb.

Caspari Sibelii: Meditationum catecheticorum paos secunda. 1647.

Caspari Sibellii: In historiam passionis, mortis et sepulturae domini ac servatoris nostri Jesu Christi. 1642. 1 drb.

Bullinger: Homilia. 1 drb. — In sancti et fidelissimi Prophatae Dei Jeremiae. 1575. 1 drb. — Epitome Temporum et Rerum ab urbe condito. 1576. 1 drb. — Daniel sapientissimus Dei Propheta. 1576. 1 drb.

Sibellius Gáspár: Scola divinarum tentationum Abrahami. 1637. 1 drb. — In monomaciam Jacobi homiliae. 1636. 1 drb. — Dos et disciplina belliea a Mose. 1637. 1 drb. — Német olvasókönyv. 1 drb.

Theobol Ludvig: Antrittspredigt zu altenkirchen. 1791. 3 dıb.

Dr. Gobelfriedheit: Die christliche Lehre von der Arbatsamkeit und Geduld. 1782. 1 drb.

Ludovici Philippi: Institutiones philosophicae Wolfianae. 1740. 2 drb.

M. T. Ciceronis: Epistolarum liber VII. 1 drb.

Molnár Gergely: Elementa grammatica. 1816. 1 drb.

Bolitorius: E Galnico col. Mormontel translatus. 1 drb.

Vinkelmann: Commentarius in sex profetas minores. 1603. 1 drb. — Jacob: Predigten. 2 drb. — Consultatio. 1645. 1 drb.

Crellius: Expilacio. 1675. 1 drb.

Jacob Saurin: Predigten. 1748. 2 drb.

M. T. Cicero: Oraciones selectae. 1796. 1 drb.

Szegedi István: Sepulcrum Pontifium Romanorum. 1602. 1 drb.

Plutarchi vitarum comparatarum appendix. 1 drb.

Friderico Bolduino: In tres postremas prophetas commentarius planus. Pars secunda complectem dies festos per Annum. 2 drb. Biblia Sacra. 1 drb. Summa universiae theologiae. 1787. 1 drb.

8. A tanárok irodalmi munkássága.

Péterfi Dénes: Chrisostomos beszéde Flabianos püspök visszatérésekor. (Ford.) Kovács János, gr. Kuun Géza, Szentiványi Gyula, Derzsi Károly, Rédiger Géza (nekrologok). Felköszöntő a Berdeserleggel. A Keresztény Magvető folyóirat szerkesztője.

Dr. Boros György: Ünnepeljetek. Lesz feltámadás. (Unitárius Közlöny.) Egyszer volt. (Unitárius Közlöny.) Az uraskodás sokba kerül. Életrajzok: Dr. Martineau Jakab. Két nagy pap halála. Rédiger Géza. Molnár Sándor. Vécsey Sámuel. A genfi gyűlés. Rédiger Géza emlékezete. A szív. (Elmélkedés.) A nő régen. Az elhagyott árva (elmélkedés). Mi való a népnek? (Unitárius Közlöny és Nők Világa.) Dr. Martineau Jakab emlékezete. (Ker. Magvető.) Ürmössy Miklós. A genfi gyűlésről. (3 tudósítás Ellenzék.) Tanévet megnyitó beszéd. A kirándulás haszna. (Erdély.) Position and prospects of Unitarianism in Hungary. (Felolvasás a genfi nemzeti conferencián.) Iskola és társadalom. Felolvasás a középisk. tanár-egyletben. (Ujság, május.) From Hungary (Inquirer) szerkesztette az Unitárius Közlönyt és Nők Világát.

Csifó Salamon: „Eszményválasztás“ (Unitárius egyház 1905.) Amerikai vendégek. (U. o.) A genfi congressus. (U. o.) Az apostol. (Ker. Magv. 1906.) Papok a leendő papokért. (Unitár. Egyh. 1906.) Egy modern predikáczióból. (U. o.) Szolgálat az úr előtt. (Egy kötet egyházi beszéd 1906.) Több kisebb czikk a lapokba.

9. A papnövendékek önképző-köre.

Az Unitárius Papnövendékek Önképző-körének 1905/6. évi működéséről Kiss Sándor elnök jelentése.

Az önképző-kör védnöke Dr. Boros György dékán úr volt, ki körünk iránt állandóan érdeklődött, a gyűléseken mindig jelen volt s azt jó tanácsaival ellátta s a kört ajándékozásokkal gyarapította s a munkásságot élőszóval és pályadíj kitüzésével is szüntelen fokozta.

A kör elnöke első félévben Benczédi Pál. A második félévben, február 20-án Benczédi Pál lemondásával Kiss Sándor választatott meg.

A kör tagjainak száma első félévben 23, második félévben 20. Jegyző Györfi István. Bartók Géza.

Tartatott 31 gyűlés; ebből 23 rendes, 3 vitatkozó, 3 dísz, 1 alakuló és 1 záró gyűlés. Ebből tárgyra nézve 8 felolvasó, 8 szavaló, 3 vitatkozó, 2 díjas, 2 nemes verseny, 2 alakulás és zárás, 6 a kör ügyeinek intézése végett.

A díszgyűlések tárgyai: 1. Az aradi tizenhárom emléke. 2. Dávid F. emlékére. 3. Márczius 15-ike.

Felolvasást tartottak: Kiss Sándor, Györfi István, Benczéd Pál, Pap Zsigmond, Telkes Béla, Taar Géza, Gálfi Mihály, Bartók Géza. A 3 vitatkozás tárgya volt:

a) Helyes volna-e a vallástanítást és igehirdetést a bibliai kritika eredményei alapján gyakorolni? Gyűlés a tételre igennel felel.

b) Helyes-e a halálbüntetés? Gyűlés a tételre kimondja, hogy a halálbüntetést nem tartja helyesnek.

c) Helyes-e, hogy a pap tanítsa a vallást az elemi iskola minden osztályában? A gyűlés a tételre igennel felelt.

d) „Kívánatos volna-e, hogy az unitárius eszmék érdekében hazánk különböző részeiben nyilvános előadások tartassanak és ha helyes, milyen módon?“ Gyűlés kimondja, hogy kivánatos volna és pedig minden alkalmas módon.

A körnek szavalati nemes versenyein jegyzőkönyvi dícséretet nyertek Bedő Gábor és Taar Géza, díjas versenyein győztesek voltak Bedő Gábor, Kisgyörgy Imre és Taar Géza. Rendes szavalati gyűléseken szavalt a tagok csaknem mindenike.

Könyvtárnok Gálfi Mihály volt. Év elején fűzetet és írattárt is beleszámítva a leltári száma 1763 darab.

Szaporulat vétel útján:

1. 1904. évi XXXI., XXXII., XXXIII. törvényczikk. 1 drb.
2. Raffaj Sándor: Újszövetségi apokryphusok. 1 drb.
3. Radó Antal: Magyar költészet kincsesháza. 1 drb.
4. Dr. Wekerle: Isten az ő teljes valóságában. 1 drb.
5. Báró Krigge: Érintkezés az emberekkel. 1 drb.
6. Haeckel Ernő: Világproblemák. 1 drb,
7. Balassa-Simonyi: Németszótár. 2 drb.
8. Dr. Masznyik: Voltak-e Jézusnak testvérei? 1 drb.
9. Révffy Géza: V. László. (Melodráma.)

Ajándékozás útján:
10. Vasárnapi Ujság, aj. Tornyos Ödön. 1 drb.
11. Nemes vívás szabályai, aj. Széll M. 1 drb.
12. Mikó Imre emléke, aj. dr. Boros. 1 drb.
13. A kereszténység programmja, tiszt. példány. 1 drb.
14. A reformatio vallástörténeti jelentősége, tiszt. péld. 1 drb.
15. A mezei gazdaságtan, aj. dr. Boros. 1 drb.
16. Magyarország története, tiszt. péld. 1 drb.
17. Unitárius kis könyvtár, aj. Benczédi P. 2 drb.
18, Magyar Festőművészek Albuma, aj. Pesti N. 1 drb.
19. Martineau emléke, aj. dr. Boros Gy. 1 drb.
20. Önképzőköri ifjúsági folyóirat, tiszt. péld. 1 drb.
21. Miksa Gyula emléke, aj. dr. Boros. 1 drb.
22. Beszéd Szilassy Mór felett, tiszt. péld. 1 drb.
23. Ave Caesár, tiszt. péld. 1 drb.
24. Irattári 8 darab. Összesen 33 drb. Év végén a leltári szám 1796 darab.

Olvasókör. Az önképző-kör olvasókörrel kapcsolatos. Ez a laptárnok felügyelete alatt áll. Laptárnok I. félévben Kelemen István, II. félévben Gyöngyössi Béla volt.

A kör a következő lapokat járatta:

Vásárlás útján: Pesti Napló, Ellenzék, Vasárnapi Ujság, Unitárius Egyház, Sárospataki Közlöny, Egészség, Erdélyi Múzeum, Theologiai Szaklap. Papnövendékek vásárolták: Ujság, Tolnai Világ Lapja, Attila. Dekán úr kezéből kaptuk: Sárospataki ref. lapok, Evangelikus őrálló, Erdélyi prot. lap, Közművelődés, Család és Iskola, Magyar-Zsidó szemle, Protestans szemle, Evangelikus családi lap, Unitárius Közlöny. Ingyen: Keresztény Magvető.

„Jövendő“, az önképzőkör kebli lapja megjelent 9 számban. Első számot szerkesztette Kiss Károly, lemondása után a következő hat számot Kiss Sándor s a két utolsót, Kiss Sándor elnöknek választatván, Bedő Gábor mint egymásután következő főszerkesztők. Szerkesztő volt I. félévben Taar Géza, II. félévben Bartók Géza.

A „Jövendő“ tartalmát értekezések, tanúlmányok s más fajta prózai dolgozatok és költemények képezték. Egy tagot kivéve, a lapba mindenki dolgozott. Egynél több dolgozatot adtak Árkosi Tamás (3-at), Bartók Géza (4), Bedő Gábor (8), Benczédi Pál (6),

Bodoczi Sándor (4), Kiss Károly (6), Kiss Sándor (13), Taar Géza (6), Telkes Béla (6). Ebből több költeményt írt Taar Géza (3), Bedő Gábor (5), Telkes Béla (6-ot). Dr. György János meddvillei és Raffay Károly oxfordi studensek írtak leveleket s utóbbi egy nagyobb dolgozatot is „Kezdetleges tapasztalatok Angolországban“ czímmel.

Pénztár. A kör pénztárnoka Molnár Kálmán volt, az alapokat kezelte s a költségváltozásokról naplókat vezetett.

A vagyoni változás alapok szerint:

Pályadíj-alap év elején	1282 K.	30 fill.
Az évközi kamat. . . . . . . , .	31 „	95 „
Megajánlásokból bejött	8 „	55 „
A tagoknál megajánlásokból hátralék	22 „	65 „
Az alap összesen. . .	1345 K.	45 fill.
Mózes-alap év elején	90 K.	60 fill.
Kamat (szept.—decz.)	2 „	02 „
Az alap összesen . .	92 K.	62 fill.
Köz-alap év elején	991 K.	81 fill.
Kamat (szept.—decz.)	23 „	63 „
Patrocin. és ajánlólevelek karácsonyi	31 „	13 „
„ „ husvéti. . .	14 „	73 „
Nagy Dénes lelkész úr által küldött pályadíj	20 „	— „
Összesen . .	1081 K.	30 fill.

Pályázatok. Az Önképzőkör a munkásság fokozására pályadíjakat tűzött ki, részint a saját alapjai terhére, részint az intézet egyes pártfogói szíves adományaira.

1. Dr. Boros György dékán úr 25 koronát tűzött ki egy unitárius egyházi író ismeretlen munkájának felkeresésére és megismertetésére. A tétel a múlt évi értesítőben részletesen közöltetett.

Pályamunka nem érkezett.

2. Balázs András kénosi lelkész úr 20 koronát tűzött a következő tételre: „A szombatosság és hátrányai az unitárius vallásra a 16. és 17. században“.

Pályamunka nem érkezvén, a tétel újra kitűzetett szept. 30. beadási határidővel.

3. Végh Mihály egyházi és püspöki titkár úr 10 kor. adományához a közalapból csatolt 15 koronát, tehát 25 koronát tűzött a kör e tételre: „Egy 17. századi unitárius író műve ismertetendő korrajzzal kapcsolatban.

Pályamunka nem érkezvén, kör a közalapból csatolt 15 koronát a Jób (bibliai tanúlmány) c. pályázaton dícséretet nyert munkának adni határozta szorgalomdíj címen.

4. Nagy Dénes járai lelkész úr 20 koronát tűzött ki egy halotti beszéd írására, oly 70—80 évet élt ember végtiszteletére, ki mindig vallásos volt, egyházáért sokat áldozott s halálakor minden vagyonát az egyházközségre hagyta.

Beérkezett 3 pályamunka:

1. „Aki nemesen él, ha meghal is él".

2. „Van az igaznak jutalma".

3. „Leomlanak az istentelenek és odaesznek; Az igazak háza pedig megáll" jeligékkel.

A jutalmat a „Leomlanak az istentelenek és odaesznek; Az igazak háza pedig megáll" jeligéjű nyerte. Szerzője: Kiss Sándor IV. é. papnövendék.

5. Jób. (Bibliai tanúlmány.) Jutalma a közalapból 20 kor.

Beérkezett 2 pályamű.

1. „Az Isten mindent megtehet és nincsen előtte elrejtve semmi gondolat".

2. „Ha már a jót elvettük Istentől, a rosszat nem vennők-e el?" jeligével.

Dr. Boros György dékán úr bírálata alapján a pályadíj „Az Isten mindent megtehet és nincsen előtte elrejtve semmi gondolat" jeligéjű munkának ítéltetett. Szerzője: Árkossy Tamás II. é. papnöv. A második munka dícséretet és szerzője 15 kor. szorgalomdíjat kapott a 3. sz. pályatételnél fenmaradt összegből. Szerzője: Kiss Sándor IV. é. papnöv.

6. A pályadíjalapból 30 kor. díjra a következő tétel tűzetett ki: „Mária Therezia egyházpolitikája és annak következményei az unitárius egyházban".

Beérkezett egy pályamű. Jeligéje; „Pusztulunk, veszünk . . ." A munka pályadíjra érdemesnek ítéltetett Csifó Salamon tanár úr bírálata alapján. Szerzője: Benczédi Pál III. é. papnövendék.

Idegen intézetekkel is fentartotta Önképzőkörünk az érintkezést. A közvetítést Pethő Kálmán alelnök végezte. A meadvillei theologiától üdvözlő levelet kaptunk, amelyre mi is dr. György János útján tájékoztattuk őket állapotunkról. Raffaj Károly útján érintkezésben vagyunk az oxfordi „Manchester College"-al is. Az országos diákkongresszus intéző-bizottsága felkért, hogy képviseltesse intézetünk magát a kongresszuson egy taggal és ha jónak látja, terjesszen tárgyat is kongresszuson való megbeszélés céljából. Gyűlés az intézet képviseletével Kiss Sándort bízta meg. Tárgysorozatba felvenni kérte a következő tételt „A kongresszus mondja ki, hogy az ifjúság testi és lelki egészségének előmozdításáért mindent megtesz".

Az önképzőkör szeretett jóltevőjével *Murányi Farkas Sándorral* is állandó érintkezésben állott. Legújabban megkértük, hogy engedje meg, hogy költeményeit kiadhassuk. Az ősz poéta nagy kérésünkre, bizonyos feltételek kikötése mellett, beleegyezett ebbe és most a végrehajtása folyamatban van. Körünk barátait ez úton is előfizetésre hívjuk fel. A kötet ára fűzve 2 korona, kötve 3 kor. Megrendelhető a szerzőnél is.

10. **Pályázat.**

A ***Murányi Farkas Sándor*** és neje ***Bányay Agnes*** 2000 koronás alapítványára pályázat hirdettetik az alapítvány 1904. és 1905. évi kamatjából 100 kor. pályadíjra.

Föltételek. 1. Pályázhatnak oly unitárius lelkészek és lelkészjelöltek, akik 1906. évben léptek a lelkészi pályára, vagy akik lelkészi állásukat még nem foglalták el ugyan, de a püspöki kinevezést már megkapták.

2. Ez a pályázat 10-ik pályázat lesz. Az alapító-levél 5-ik pontja értelmében előnyben részesűl, aki a tehetség némi jelével a hazafias költemények írásában már kitűnt.

3. Pályázó köteles írásban folyamodni a jutalomért. A folyamodást föl kell szerelni szigorlati bízonyítvánnyal, kinevezési okmánnyal és nyomtatásban vagy írásban levő dolgozatokkal és a theologiai önképzőkörben végzett munkálkodás hiteles kimutatásával. A dolgozatok tisztán leírva és összefűzve melléklendők.

Az összes folyamodók között előnyben részesűlnek, ha a föltételeknek különben is megfelelnek, a *kolozsi Farkas Mihály egyenes leszármazói.*

4. Arra az esetre, ha a 2. pont alatt körűlírt föltételeknek megfelelő pályázó nem találtatnék, pályázhatnak azok is, akik még nincsenek kinevezve, ha számíthatnak arra, hogy legalább egy év alatt ki fognak neveztetni. Az ilyeneknek a jutalom csak akkor fog kiadatni, mikor a püspöki kinevezést benyújtják.

5. A nyílt pályázatok az Unitárius Papnevelő Intézet dékánjához f. évi jun. 30-ig nyújtandók be.

6. A pályázatok a Papn. Int. bizottsága elébe fognak terjesztetni, ennek lévén tiszte a megvizsgálásról és javaslattételről gondoskodni. A pályadíjak kiadása, vagy ki nem adása fölött az E. K. Tanács határoz.

7. A pályadíj, amennyire lehetséges, a nyertesnek ünnepélyesen fog átadatni. A pályázat eredménye és a pályadíj nyertesének neve az Alapítványi Emlékkönyvbe fog bevezettetni.

Az Unitárius Papnevelő Intézet Bizottsága határozatából.

Dr. Boros György,
dékán.

11. A jövő tanévre vonatkozó értesítés.

a) Szakvizsgálat ügyében.

Az *1906—7. év* második felében tartandó szakvizsgálatra a Papnevelő Intézet bizottsága a következő tételeket jelöli ki:

a) A bibliai tanulmányokból: „A Messiás-eszme keletkezése és fejlődése a bibliai iratokban.

b) Egyházjogból:
A protestáns egyházak vagyonjoga.

b) A Papnevelő Intézetbe fölvétel ügyében.

1. A Papnevelő Intézetbe gimnáziumi érettségi vizsgálatot tett ifjak saját írásbeli folyamodásuk alapján vétetnek föl. A folyamodás mellé csatolandó *keresztlevél, érettségi bizonyítvány, szülői*

nyilatkozat, melyben a szülő (vagy gyám) kijelenti, hogy fia az ő tudtával és beleegyezésével lép a papi pályára; s egyszersmint kötelezi magát abban az esetben, ha fia a papi pályára készülést félbeszakítaná, az egyetemre helyette befizetendő díjaknak az egyház központi pénztárába visszafizetésére. Ezen nyilatkozatot a szülő illetékes lelkészével köteles aláíratni és pecsétjével hitelesíttetni. (Ezen nyilatkozathoz minta a dékáni hivatalban kapható.)

2. Olyan folyamodók, akiknek érettségi bizonyítványuk görögpótló tárgyakra szól, csak rendkivűli hallgatóknak vétetnek föl egy évre, mi alatt görögből kötelesek érettségi vizsgát tenni.

3. Minden folyamodó köteles fölsorolni, hol végezte a gimn. osztályokat. A kik az érettségi bizonyitványt nem a megelőző évben szerezték, kötelesek okmánynyal igazolni, hol és mivel foglalkoztak.

4. A folyamodás és a már korábban fölvett hallgatók *jelentkezése* julius 15-ig a dékáni hivatalhoz benyújtandó.

5. Fölvételre mindenik hallgató köteles személyesen jelentkezni a dékánnál szept. 8—9. napjain délelőtt. A dékán fölvételi igazolványa nélkűl senki sem foglalhat helyet sem a dolgozó-, sem a háló-termekben s nem étkezhetik a konviktusban.

6. Az intézet a hittanhallgatókat ellátja lakással, fűtéssel, világítással. rendelkezésükre bocsátja a dolgozó- és olvasótermet, fürdőszobát.

7. Mindenik hallgató köteles beíratkozáskor 2 kor. könyvtári-, 4 korona fürdésdíjat a dékánnál befizetni. Minden rendes hittanhallgató tandíjmentes. Mindenki köteles az intézetben lakni.

8. A hittanhallgatók a kollégium konviktusában, mint asztalfők a többi tanulókkal együtt étkeznek. A konviktusi díj 210 kor. egész évre, melyből 10 kor. terítékdíj és 40 kor. két havi konviktusi díj *a belépéskor kifizetendő és a dékánnál nyugtával igazolandó.* A konviktusi többi díjak nov., jan., márc., május hónapok 5-ig 40—40 koronánként fizetendők.

9. Konviktusi egész vagy fél kedvezményért a jelentkezéssel egyidejűleg lehet folyamodni. A kedvezmény megnyerésénél előnyben részesűlnek azok, akik kifogástalan magaviseleten és szegénységen kivűl, igazolják, hogy az *alapvizsgát* már letették, akik *jelesen colloquáltak* és az első fölvételkor azok, *akiknek érettségi*

bizonyítványuk jeles, vagy jó. A nyert kedvezményről a folyamodók előre értesíttetnek.

10. A konviktusnak mindenki köteles tagja lenni, kivéve azokat, akik családjuknál, vagy tanítványaik szülőinél ellátásban részesűlnek. Erről a dékán a beíratkozáskor értesítendő.

11. Magántanulásra engedélyt kivételesen az E. K. Tanács ad a P. I. Bizottság meghallgatása után.

12. Az I—II. évi hallgatók kötelesek a Ferencz József tudomány-egyetemre beíratkozni s ott a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karnál legalább tiz órát hallgatni. Az egyetemi díjakért az E. K. Tanácshoz folyamodni lehet. A folyamodások a dékánhoz nyújtandók be a jelentkezéskor.

13. Végzettek jogosítva vannak az internátusban lakni, de ez iránt julius 15-ig írásban kell folyamodni.

Dr. Boros György,
dékán.

Pályázathirdetés.

Az Unitárius Papnövendékek Önképzőköre pályázatot hirdet a következő tételekre:

I. Gejza József XVIII. százbeli író élete és irodalmi munkássága. Pályadíj dr. Boros György dékán adománya: 25 korona.

II. Pál apostol korinthusi működése és a korinthusi levelek. Jutalma 30 kor. (10 kor. Végh M. titkár úr adománya és 20 kor. a közalapból.)

III. Az unitárius egyház történelme a XVII. száz első tizedében. Jutalma a pályadíjalapból 30 kor.

IV. Székely temetkezési szokások, tekintettel a verses búcsuztatókra és sírfelíratokra. Jutalma 30 kor. a papnevelő intézettől.

V. Szociális eszmék az evangeliumokban és alkalmazhatóságuk a mai szociális mozgalmakban. Jutalma a pályadíj-alapból 30 korona.

A pályamunkák beadási határideje 1907. május hó 1. napja.

III. FEJEZET.

Főgimnázium.

I. Adatok a főgimnázium 1905 6. iskolai éví történetéhez.

1. ***Az iskolai év kezdete.*** A beíratkozások szept. 1—4. napjain d. e. 8—12-ig és d. u. 3—5-ig történtek. Az év ünnepélyes megnyitása szept. 5-én d. e. 10—11-ig volt a díszteremben. Ez alkalommal imádkozott Kiss Sándor papnövendék, internátusi felügyelő, beszédet mondott a főtiszt. püspök úr, a tanári kart s annak különösen ujonnan kinevezett tagjait üdvözölvén és sikert s istennek áldását kérvén működésükre. Alkalmi megnyitó beszédet mondott az igazgató: lelkére kötötte az ifjúságnak a lankadatlan munkásságot és kötelességteljesítést. Az ifjúság az ünnepély kezdetén és végén egyházi énekeket énekelt. Az előadások 11 órakor kezdődtek. A tanítás az iskolai szünetek kivételével jun. hó 14-ig, az évvégi vizsgálatok megkezdéséig folyt. *Szünetek:* okt. 6-án, a szüreti szünet okt. 14—22-ig, a karácsonyi dec. 20.—jan. 3-ig, febr. 2-án a második félévre való beíratkozás céljából, febr. 26-án igazgatói, 27—28-án igazgatósági (farsang), márc. 15-én a nemzeti ünnep napján, a husvéti szünet ápr. 7—22-ig és május 31.— jun. 6-ig bezárólag pünkösti szünet.

A beírt tanulók számáról a statisztikai kimutatások nyújtanak felvilágositást.

2. ***Változások a tanári karban.*** A *rendes tanárok* számában változás nem történt. *Kanyaró Ferenc* rendes tanár tartós betegsége miatt egy évig szabadságoltatott. Óráit dr. *Gál* igazgató, *Pálfi*, dr. *Kiss* tanárok és *Kelemen Lajos* végzett tanárjelölt helyettesítették, akit e célból óraadóúl alkalmaztunk. *Helyettes tanárokúl* az egyházi képviselő-tanács egy évre ideiglenesen alkalmazta dr. *Barabás Ábel*, *Kovács Kálmán*, *Szentmártoni Kálmán*, *Uzoni Imre* és

Kegyes István tanárokat. *Óraadókúl*: *Kelemen Lajos* tanárjelöltet heti 3 órában a történelemre, *Orbók Loránd* tanárjelöltet heti 4 órában a francia nyelvre és *Régeni Áron* tanítót heti 2 órában a szépírásra. *Hitoktatókúl: Kiss Sándor* IV. éves papnövendéket heti 4 órában a III—IV., *Benczédi Pál* III. éves papnövendéket heti 2 órában a II., és *Bodoczi Sándor* III. éves papnövendéket heti 2 órában az I. osztályban.

Korpótlék utalványoztatott 1905. szept. 1-től Pálfi Márton (első), Hidegh Mihály (első) tanároknak és László Gyula tornatanárnak.

A Berde Mózsa-féle 1000 K. tanári jutalmat az 1904—5. isk. évre az egyházi képviselő-tanács dr. Boros György theol. tanárnak utalványozta ki.

3. ***Tanúlmányi ügyek.*** Az oktatás az 1896-ban kötött állami szerződés értelmében az állami tanúlmányi terv szerint folyt. Az első *módszeres* tanácskozást szept. 12-én, a másodikat febr. 6-án tartottuk. *Ellenőrző* tanácskozást tartottunk nov. 7-én és március 30-án. *Osztályozó* tanácskozást tartottunk jan. 29-én és jun. 14-én. E tanácskozáson számbavettük a tanulók erkölcsi magaviseletét és tanúlmányi előmenetelét s a szülőket a konstatált eredményről szükség szerint mindannyiszor értesítettük.

A tanúlmányi előmenetelről a tanulók osztályozása nyújt teljes felvilágosítást.

Kisebb tanúlmányi kirándulást tett Márkos Albert osztályfő a IV. osztállyal márc. 13-án az Erdélyi Múzeum régiségtárába, ahol Buday Árpád tanár tartott magyarázó előadást a római régiségekről. Márc. 26-án dr. Nyiredy Géza tanár vezette a VI. osztályt a kolozsvári kályha- és agyagipar-gyár megtekintésére. Márc. 30-án Kovács Kálmán tanár a IV. osztállyal az 1848/9 ereklye-múzeumot tekintette meg. Ezeken kívúl az I., II., IV. osztály az iskolai év kezdetén többször volt Nyiredy dr. vezetése mellett Kolozsvár határán.

A tanulmányi tervben kötelezőleg megszabott tárgyakon kivűl oktatást nyertek tanulóink

a) *Egészségtanban* a VII. o. tanulói heti 2 órában.

b) *Angol nyelvben* a VI—VIII. o.-ból önként ajánlkozók heti 2 órában. Tanulták 20 kezdő, 5 haladó.

c) *Francia nyelvben* a II—VIII. osztályból ajánlkozók 2 csoportban heti 2—2 órában. Tanulták 10-en.

d) *Szabadkézi rajzban* a III—VIII. o.-ban önként ajánlkozók 22-en, heti 2 órában, havi 2 K. díj mellett.

e) *Egyházi énekben* I—V. o. unitárius vallású tanulók 2 csoportban heti 1—1 órában.

f) *Műénekben* mindazok az I—VIII. o. tanulók, akik alkalmas hanggal rendelkeznek, heti 3 órán. Ezek alkotják az ifjúsági daloskört. A tagok száma 120 volt.

g) *Zenében* az önként ajánlkozók heti 2 órában, havi 2 K. díj mellett. Ezek alkotják az Apolló-kört. A tagok száma 17 volt.

h) *Orgonázásban* a III—V. o.-ból önként ajánikozók, heti 1—1 órában a kezdők és haladók csoportja. Tanultak 4-en.

i) *Gyorsírásban* heti 2 órában a III—VIII. o.-ból önként ajánlkozók havi 2 K. díj mellett. A tanévben tanultak 16-an.

k) *Vívásban* heti 3 órában az V—VIII. o.-ból önként ajánlkozók havi 2 K. díj mellett. Tanultak 20-an.

4. ***Vallás-erkölcsi állapot.*** Unitárius növendékeink közűl a felsőosztályúak (VI—VIII.) az egész év folyamán jelen voltak a vasárnap d. e. templomi istentiszteleten. A templomba az ifjúságot a tanári kar egy része kísérte. Az alsóosztályúak (I—V. o.) a téli időszakban (nov.—ápr.) az intézet tornatermében vasárnap délelőttönként dr. Boros György dekán vezetése alatt tartott istentiszteleteken vettek részt; a nyári időszakban a templomban. Az istentiszteletet az intézetben a papnövendékek kellő buzgósággal és szorgalommal végezték. Részletesebb jelentés olvasható a papnevelő intézet értesítőjében. 15 szegénysorsú unitárius tanulónak az egyházi képviselő tanács adományából *egyházi énekeskönyvet* adtunk.

A nem unitárius vallású növendékek saját felekezetök lelkészétől nyertek hitoktatást s azok vezetése és őrködése mellett teljesítették egyéb vallási kötelességeiket is. Jelentékenyebb panasz ez irányban nem fordúlt elé.

5. ***Fegyelmi állapot.*** Az ifjúság erkölcsi magaviselete általában véve igen jó volt. Az örvendetes haladást e tekintetben évrőlévre nagy megnyugvással és örömmel állapítjuk meg és vesszük tudomásúl. Egyetlen oly eset sem fordult elő, amelynél az erkölcsi romlottság jeleivel találkoztunk volna. Ilyen nagy létszám mellett

nem feltűnő, ha az előbbiek ellenére is öt tanulót igazgatói, kettőt igazgatósági megdorgálásban kellett részesítenünk. Erősebb fegyelmi eljárás egy esetben sem volt szükséges. Ez örvendetes eredményben jelentékeny része van a felsőbb osztályú tanulók jó példát mutató viseletének.

6. ***Egészségi állapot.*** *A tanári karban* Kanyaró Ferencz tanár egész éven át betegen feküdt, e miatt egy évre szabadságoltatott s helyettesítéséről kellett gondoskodnunk. Ezen kivűl egynehány könnyű és rövid ideig tartó betegség fordult elő. Dr. Kiss Ernő tanárt családjában előfordult ragályos betegség miatt 8 napig, Péterfi Dénes hittanárt, Uzoni Imre, dr. Barabás Ábel tanárokat rövid ideig helyettesítettük.

Az ifjúság egészségi állapota kedvező volt. Járványos betegség nem fordult elő. Az iskola orvosa az év elején általános orvosi vizsgálatot tartott, az ujraoltásra kötelezett bennlakó tanulókat ujra oltotta s a testgyakorlás alól való fölmentés iránt javaslatát megtette. Az igazgatóság e javaslat alapján 14 tanulót mentett fel a testgyakorlás alól. Dr. Scheitz Vilmos városi orvos az előírt szemvizsgálatot okt. 13-án tartotta meg. Két trachomás beteget talált (Máthé Mózes I., Filep Jenő IV. o. t.), akiket utasítása szerint az internátusban kellően elkülönítve gyógykezeltünk. A kollégium kórházát ez évben nem kellett igénybe vennünk. A betegeket az internátus betegszobájában kezeltetttük. Kórházi ápoló *Barabás Károly.* A kollégium egészségtan tanára és orvosa *dr. Veress Lajos,* aki a szükséghez képest rendelő órákat tartott, a betegeket meglátogatta és gyógykezelte.

A bennlakó tanulók hetenként az internátus fürdőjét használták.

A ***játékdélutánokat*** ez évben is megtartottuk. A tanulók négy csoportban heti 2—2 órában a Kismezőre jártak játszani a tornatanár vezetése és felügyelete mellett.

Itt említem meg, hogy az egyházi képviselő-tanács az igazgatóság javaslatára az iskolai orvos teendőit és kötelességeit magában foglaló szabályzat kidolgozására adott utasítást. E szabályzatot kidolgoztuk, a főhatóság 301—1906. tan. sz. a. elfogadta s a jövő tanévtől kezdve életbelépteti azzal a rendelkezéssel, hogy az intézet orvosát ezután az igazgatóság ajánlatára a főhatóság nevezi ki

három évre, a jelenlegi intézeti orvos három évre kinevezettnek tekintetik, ha az új szabályzat szerint megszaporodott teendőket elvállalja.

A szabályzat a következő:

A kolozsvári unitárius kollégium iskola orvosának és egészségtan tanárának teendői és kötelességei.

1. §. Az iskolaorvos és egészségtan tanár feladata:

a) az iskolának és a tanulóknak egészségtani szempontból való ellenőrzése;

b) a bérért magánosoknál ellátásban levő tanulók lakásainak és ellátásának ellenőrzése. Az iskolaorvos az ily magánházak megvizsgálását mindenkor csakis az iskola-igazgató megbizása alapján végezheti;

c) az egészségtan oktatása a gimnáziumban heti 2 órában és a papnevelő intézetben heti 1 órában.

2. §. Tagja az igazgatóságnak és a papnevelő intézet bizottságának s egészségügyi kérdésekben szavazati joggal bir.

3. §. Az iskola egészségügyi kellékeire és a tanulók egészségi állapotára vonatkozó kérdésekben előzetesen meghallgatandó; véleményétől az iskola-igazgató csak saját felelősségére térhet el.

4. §. Az iskola-orvos teendője az iskola épületét, az iskolai kórházat, internátust és konviktust egészségi szempontból figyelemmel kisérni, valamint a telek s az épületek tisztaságát is. Figyelmet fordít a falak száraz és tiszta voltára is, padozatra, ajtókra, ablakokra s netán egészségi hiányaikra; az osztálytermekre, a lakó- és háló-helyiségekre, folyosókra, lépcsőkre, árnyékszékekre. Figyelemmel kiséri a helyiségek levegőjét, szellőztetését, világítását, fűtését. Ha egészségi szempontból hiányokat vagy hibákat talál, figyelmezteti az igazgatót s azok eltávolítására javaslatot tesz.

5. §. Ha az iskola fertőztelenítése elrendeltetett, annak helyes foganatosításáról gondoskodik.

6. §. Az iskola egészségügye érdekében tett működéséről jegyzéket vezet, melyben vizsgálatainak és működésének eredményét pontosan följegyzi.

7. §. Minden újonnan belépő tanulót a tanév elején az igazgató, illetőleg a dékán által kitüzött időben és intézeti helyiségben

megvizsgál. A vizsgálatokról jegyzéket vezet, amelybe mindazokat, akikre nézve egészségi tekintetben megjegyzése van, bejegyzi.

8. §. Megvizsgálja a tanulók belső szerveit (különösen lélegző szervét és szívét). Megvizsgálja, vajjon a tanuló teste állapotánál fogva a tornázásban feltétel nélkül részt vehet-e, vagy csak bizonyos nemében a tornázásnak, vagy éppen nem vehet részt; vajjon nem szenved-e gümőkórban, valamely ragályos fertőzöttség gyanúja nem forog-e fenn; megvizsgálja a tanuló gerinczoszlopát.

Figyelemmel van a tanuló psychikai és ideges állapotára, netalán hebegésére, dadogására; kiterjeszti figyelmét arra, nem szenved-e önkénytelen vizeletcsorgásban?

9. §. Megvizsgálja a szemeket s erre évközben is nagy figyelemmel van. Figyelemmel kiséri a rajzolás és irásgyakorlatok alatt a tanulók testtartását; ügyel arra, hogy a tanulók orvosi rendelés nélkül szemüveget ne viseljenek.

10. Megvizsgálja a füleket és a hallást: nincsenek-e a fülben kóros folyamatok? Megvizsgálja a tanuló hallóképességét, a gyengén hallókat jegyzékbe veszi, az osztályban való elhelyezésre javaslatot tesz.

11. §. Megvizsgálja a fogakat s a száj és fogak tisztántartására tanácsokat ad.

12. Megvizsgálja a hajat és a bőrt, nincsen-e ragadós természetű betegségük, nem tisztátalanok-e s tanácsokat ad a tisztántartásra.

Legyen figyelemmel a többi szervekre is.

13. §. Minden új iskolai év kezdetén azokat a tanulókat, akik a megelőző évben, mint betegek be voltak jegyezve, újra megvizsgálja s évközben is folyton figyelemmel kiséri.

14. A betegekül bejelentetteket is figyelemmel kiséri s amenynyiben alapos aggodalma támad, hogy kellő orvosi kezelés hiányában a beteg tanuló fertőző anyagot hozhat majd az iskolába, a beteget lakásán meglátogatja s betegségéről és elkülönítése módjáról jelentést tesz.

Naponként reggel $^1/_2$8 órától rendelő órát tart, a betegségből felépült, iskolába jövő tanulókat megvizsgálja avégből, hogy annak ártalmatlan voltát biztosan konstatálja. Ha a tanulót nem tartja

egészen veszélyen kivűl állónak, az igazgatónál kieszközli további távoltartását.

Alapos gyanú esetén az igazgató beleegyezésével a felgyógyult tanuló lakását is megvizsgálja, hogy lássa, vajjon a lakás s a tanuló ruházata kellően fertőzteleníttetett-e, nehogy a tanuló az iskola egészségét veszélyeztesse.

15. §. Az iskola-orvos kisérje figyelemmel a tanulóknak iskolán kivűl gyakorolt játéknemeit, valamint mulatságaikat is s amenynyiben ezeket ártalmasoknak tapasztalja, a baj elhárítására tegye meg a szükséges lépéseket.

16. §. Általában megjegyeztetik, hogy az iskola-orvos csak momentán veszély és az igazgató jelen nem létében intézkedhetik a saját felelősségére; más esetekben mindíg csak az igazgató, illetőleg dékán útján, vagy az ő beleegyezésével. Ennélfogva az igazgatónak gondja legyen, hogy az orvos által kivánt intézkedések a legtapintatosabban történjenek meg s a szülőkre nézve sérelmet vagy szükségtelen alkalmatlanságot ne okozzanak, különösen akkor, mikor nyilvánvaló, hogy a szülők is gondoskodnak házi orvosuk által a baj elhárításáról.

17. §. Az orvos az iskola egészségi viszonyai és a tanulók egészsége körül szerzett tapasztalatairól évenként, az esztendő végén jelentést tesz az igazgatóságnak, s azonkivűl a szükséghez képest bármikor.

18. §. Az orvos a bennlakó tanulók számára az intézeti épületben, a 14. §-ban meghatározott időben rendelő órát tart, a megvizsgált tanulókat a betegszobába vagy iskolai kórházba útasítja. Rendkivűli esetekben, a szükséghez képest, bármely időben rendelkezésre áll, megteszi javaslatait az igazgatónak arra nézve, hogy a beteg tanuló mely szobában, mily módon helyeztessék el.

Felügyel naponként a beteg tanulókra s rendelkezik a gyógykezelés felett.

19. §. Az iskolai kórházban vagy a betegszobában kezelt beteg tanulók csak az orvos rendeletére távozhatnak onnan, amiért a távozásra írásban engedélyt ad.

20. §. Az iskolaorvos a konviktusi gondnokkal egyetértően tervet készít az étlapok összeállítására s az ételadagok mennyiségére vonatkozólag; az ételanyagokat havonként legalább egyszer

megvízsgálja, azok jó állapotban tartását ellenőrzi s erre nézve tanácsot ad.

21. §. Az intézeti fürdő használata tekintetében az intern. szabályzat 89—94. §-ai irányadók.

7. *Iskolai ünnepek.*

a) *Okt. 6-án* d. e. 10 órakor, mint minden évben, az idén is gyászünnepélyt rendezett az ifjúság. Programmja a következő volt: 1. Gyászinduló Chopintól, játszta az Apolló-kör. 2. Ima Molnár Kálmán II. papnövendék. 3. Október 6. Irta Ábrányi Kornél, szavalta Vári Domokos VIII. o. t. 4. Szózat, előadta az ifjúsági dalkör. 5. Ünnepi beszéd, tartotta Bedő Ferencz VIII. o. t. 6. Melodráma. Petőfi: Egy gondolat bánt engemet. Zenéjét szerezte Kapi Gyula. Szavalta Müller Gyula VIII. o. t., zongorán kisérte Vári Ákos VIII. oszt. t. 7. A kivégzés helyén, írta E. Kovács Gyula, szavalta Gálfi Zsigmond VII. o. t. 8. Himnusz, előadta az ifjúsági dalkör. 9. Riadó, írta Czuczor Gergely, szavalta Osváth Árpád VIII. o. t. 10. Marseillaise, játszta az Apolló-kör.

b) Decz. 16-án *tornaestélyt* tartottunk a kirándulási alap javára tánczczal egybekötve. Műsora ez volt: 1. Felvonulás. 2. Szabadgyakorlatok fabottal. 3. Szertornázás: ló széltében, nyújtón, gyűrűn. 4. Mintacsapat alacsony korláton. 5. Versenyek: nyújtó, ló, súlyemelés, magasugrás helyből, korlát. 6. Mintacsapat magas korláton. 7. Gúla. 8. A verseny eredményének kihirdetése. 9. Elvonulás. A tiszta jövedelem 266 k 86 f. a kirándulási alaphoz csatoltatott. A nyertesek nevét hátrább a jutalmazások között közöljük.

c) Január 13-án este $^1/_2$7 órakor a tornateremben igen előkelő és nagyszámú közönség jelenlétében a szegény tanulók segélyző alapja javára *hangversenyt* tartottunk a következő műsorral: I. rész. 1. Makray: Hunyadi János (Czuczor). Vegyes kar. Énekli az ifjúsági dalkör. Vezényli: Iszlai Márton. 2. Makray: *a)* Holdfény ragyog a tengeren. (Heine.) *b*) Viharban jött ő. (Rückert.) Énekli: Korányi Frida. 3. Makray: A dalnok hajnali éneke. (Körner). Énekli: Mezei Mihály. 4. Dvorak: Zongora ötös. (Op. 8.) Allegro ma non tanto. Dumka. Scherzo. Finale. Előadják: Rigó Anna (zongora), Kovács Kálmán (1. hegedű), Dr. Veszprémy Lajos (2. hegedű), Madari Zoltán (viola), Pákey Lajos (gordonka). 5. Makray: *a)* Tündér-

ország (Heine). *b*) Margit panasza (Goethe). Énekli: Dr. Perlné Halász Adél.

II. rész. 6. Makray: Elhagyatva (Michell). Férfi kar. Énekli a theologusok énekkara. Vezényli: Iszlai Márton. 7. Makray: *a)* Nincsen tovább I—II. (Nil.) *b*) Égess el! (Reviczky.) Énekli: Korányi Frida. 8. Gounod—Liszt: Faust-keringő. (Zongora.) Előadja: Keresztély Piroska. 9. Makray: Szerelmi mámor. Keringő. Énekli: Dr. Perlné Halász Adél. 10. Makray: A révpart. (Hamerling.) Énekli: Mezei Mihály. Az összes solo-énekszámokat maga a szerző, Makray László kisérte zongorán.

A hangverseny tiszta jövedelme 416 k. 16 f., mely összegből 300 koronát öt szegény tanuló konviktusi díjhátraléka törlesztésére fordítottunk, 116 k. 16 f,-t pedig a segélyző-alap vagyonához csatoltunk.

d) *Márczius 15-én* az idén is megtartottuk az ünnepélyt. Műsora következő volt: 1. Himnusz, énekelte az ifj. dalkör. 2. Imádkozott Bodoczi Sándor III. papnövendék. 3. Zenélt az Apolló-kör. 4. Nemzeti dal, szavalta Rédiger Géza VIII. o. t. 5. Ünnepi beszédet mondott Osváth Árpád VIII. o. t. 6. Márcziusi eskű, írta Ábrányi Emil, szavalta Fekete Sándor VIII. o. t. 7. Szózat, énekelte az ifj. dalkör. 8. Caesar halála, írta Rédiger Ödön, szavalta Zoltán Sándor VII. o. t. 9. Induló, előadta az Apolló-kör.

Az ünnepély alatt persely volt kitéve a Kolozsváron felállítandó Kossuth-szoboralap javára. A begyűlt összeg 13 k. 74 fillér a szobor-bizzttság pénztárába beküldetett.

e) *A Kriza-önképzőkör* május 27-én tartotta záró-ünnepélyét a következő műsorral:

1. Rákóczy-nyitány Apolló-kör.
2. Elnöki megnyitó.
3. *a*) Olasz pásztordal, *b)* Hunyady (Makraytól) — a kollégiumi daloskör.
4. Felolvasás Bocskayról — Kiss Ernő VIII. o. t.
5. Fuvola-soló: kurucznóták — Zoltán Sándor VII. o. t.
6. A kivándorlókhoz Pósa Lajostól — Rédiger Géza VII. o. t.
7. Liszt-rapsodiák — Salamon Rózsika k. a. III. é. kép. növ.
8. Monolog — Balogh István VIII. o. t.
9. Melodráma. Kik voltak a honvédek: Tóth Kálmán, Alföldi

László — Váry Domokos VIII. o. t., hegedűn Strachal János VIII. o. t.

10. Elnöki beszámoló — Bedő Ferencz VIII. o. t.
11. Régi nóták Tinódi—Káldytól — a kollégiumi daloskör.
12. Elnöki bezáró.
13. Borsay, magyar induló.

f) *Koncz János és Kelemen Benő képeinek leleplezési ünnepe.* Jelentőségben messze kiemelkedik a többi közűl az az ünnepély, melyet okt. 29-én d. e. 11 órakor a Főtanács üléseinek keretében Koncz János és Kelemen Benő jóltevőink természetes nagyságú, olajba festett képeinek leleplezésére tartottunk. Már a mult évi értesítőben jeleztük, hogy a *jóltevők emlékalapja* terhére megrendeltük e két jóltevőnk képét, amazét Nagy Zsigmond budapesti, emezét Ürmösi Sándor homoródkarácsonyfalvi hitrokon festőművésznél. A képek ára egyenként 400 K. keret nélkül. A képeket a főlépcső első fordulója felett kétfelől a falra helyeztük s az ünnepélyt a főtanácsi elnökök és tagok s szépszámú városi közönség jelenlétében a következő műsorral tartottuk meg:

1. Ének az ifjúsági daloskör. 2. Az igazgató felavató beszéde. 3. Bedő Ferencz VIII. o. t. beszéde. 5. Ének az ifjúsági daloskörtől. Az itt elhangzott két beszéd megjelent ugyan az *Unitárius Egyház* I. évf. 3. számában, de az igazgató beszédjét az igazgatóság határozata alapján e helyen is közlöm:

Mélyen Tisztelt Közönség! Kedves Ifjúság!

Ezelőtt éppen 30 esztendővel intézetünk akkori igazgatója, Bencédi Gergely, az ifjúság körében egy alapot kezdett gyüjteni „Jóltevők emlékalapja“ cimmel. Ez alap rendeltetése az volt, hogy abból koronként jóltevőink arcképei megfestessenek. Tanulságos és követésre méltó az a mód, kedves ifjúság, ahogyan ez az alap évről-évre nőtt, szaporodott. Azokat az ösztöndíjakat, amelyeket Önök most konviktusi kedvezmények gyanánt kapnak, a régi intézetben tanulóink pénzben kapták ki. Az iskolafőnök osztotta ki ez ösztöndíjakat hónapról hónapra 2—3 frtos havi részletekben. Ez ösztöndíjas tanulók részben saját hálás lelkük ösztönzésére,

minden alkalommal, amikor ösztöndíjukat kivették, bizonyos kis összeget, 10—20 krt. hagytak benn az emlékalap növelésére, hogy ezzel is leróják kegyeletük adóját jóltevőik emlékezete iránt.

Az ifjuságnak e részben önként befizetett filléreiből nőtt és gyarapodott az az alap, amelyből intézetünk két boldogemlékű jóltevőjének arcképét megfestethettük.

Mikor igazgatóságunk egyik tavalyi ülésén szóba került, hogy ez alapot már fel lehetne és kellene használnunk s arról gondolkoztunk, hogy nagyszámú jóltevőink közül kiket válasszunk ki, e választás önként esett Koncz Jánosra és Kelemen Benőre, kiknek jótéteményeit legelőször az az ifjuság élvezte, amely az alapot gyűjteni kezdette. Annak képét városunk szülötte, Nagy Zsigmond, budapesti festőművész, emezét Ürmösi Sándor homorodkarácsonyfalvi hitrokon festőművész készítette. Tudásuk, szellemük legjavát öntötték képeikbe s nem kiméltek költséget és fáradságot, hogy képeik örök időkre hirdessék alkotóik művészi egyéniségét s a tanuló ifjúság háláját.

E képek leleplezésére gyültünk össze, kedves ifjuság! Lelkem e percben visszaszáll intézetünk multjára. Keresem azt a forrást, amely annyi küzdelem, annyi vihar s balszerencse között is nemcsak táplálta az élet vizével, hanem gyarapította, fejlesztette, virágzóvá tette. Keresem, kutatom, mi adhatta kicsiny egyházunknak s iskoláinknak a romlás, pusztulás, a végső elmerülés pillanataiban azt az erőt, amely mindig megmentette s a századok viharaiban az újabb fellendülés forrása lett? Antheusnak az anyaföld érintése adta meg az erőt a további küzdelemre. A mi intézetünk nem támaszkodhatott a közvélemény támogatására, nem részesült soha földi hatalmasságok kegyeiben, nem kapott soha nemzeti közvagyonból hatalmas alapítványokat. De volt mindig egy kincsünk: vallásunk, amelyet a „lopók el nem lophattak“ s amely drága talizmánként, mint Antheusnak az anyaföld érintése, mindig új erőt adott a gyász és elnyomatás napjaiban a további küzdelemre.

Hitelődeinknek vallásunkhoz való ragaszkodása áldozatokkal, nagy áldozatokkal járt. Olvassák csak egyházunk küzdelmekkel teljes történetének lapjait! Egyetlen lapot sem fognak tatálni, amelyen az áldozó készség fölemelő példáival ne találkoznának. Ez az áldozó készség volt az az erő, mely iskoláinkat fenntartotta a multban s hiszem

és remélem, hogy őseink dicső példáját látva s egyházunk s iskoláink multját olvasva és tanulmányozva, Önök sem maradnak el e lelkesítő példák mögött.

Mett arra legyenek már most elkészülve, hogy Önöknek is kell türniök, szenvedniök és áldozniok — vallásukért. A történelem eseményeit rendező gondviselés megóv minket attól, hogy a mult idők kimondhatatlan szenvedései megismétlődjenek, mert az idők kerekét visszafelé fordítani nem lehet. De amíg a vallási szabadság és egyenlőség eszméi az élet összes viszonyaiban és vonatkozásaiban teljesen és fenntartás nélkül megvalósulnak, addig sok idő eltelik, addig sok nagy elmének kell még megvivnia e fenséges eszme megvalósulásáért. De minket e nem nagyon biztató kilátás ellenére is vigasztaljon az a tudat, hogy mi már megizleltük a tudás fájának gyümölcsét; erősítsen az az elhatározás, hogy nekünk élnünk kell a szabadsággal, bármennyire magunkra elszigetelve maradunk is.

Mert előttünk állanak a követésre méltó példák. A városfalvi szegény iskolamester fia, aki 5 ezüst forinttal indult ki a szülői házból első iskolájába Toroczkóra, egy hosszu élet verejtékes munkájával szerzett vagyonát, 100,000 koronát hagy iskoláink szegény növendékeinek, hogy annak segélyével tanulásukat folytathassák. A szentmihályi lelkész fia 50,000 koronát ad különböző egyházi és iskolai célokra s megveszi maig is fennálló iskolai kórházunk első telkét, melyre az akkori vezetők itélete szerint égető szükség volt. Bármennyire becsesek és értékesek is ez adományok önmagukban, igazi értéküket mégis a szivben, az indító forrásban találom. Mert nagy, nemes és önzetlen lélekre vall: alacsony sorsban, szegényes életviszonyok közé születni, az ész és szorgalom által kiemelkedni szellemiekben és anyagiakban s akkor — megemlékezni azokról, akik az életnek ugyanazon terhes igája előtt állanak és segítő jobbot nyujtani nekik, hogy az élet terheit könnyebben hordozhassák. Nem világokra szóló lángelméjüknek, hanem nagy és nemes lelküknek adózunk a hálás emlékezet adójával s áldjuk őket haló poraikban is, akik rólunk gondoskodtak s jövőnket biztosították.

És most hulljon le a lepel s e képek hirdessék időtlen időkig az unitárius áldozókészséget.

Önök pedig, kedves ifjuság, járjanak kegyelettel nagy jóltevőik előtt s fogadják fel ez ünnepélyes pillanatban, hogy nemcsak emléköket tartják tiszteletben, hanem példájukat is követni fogják.

Úgy legyen!

g) *A főtiszt. püspök úr 50 éves papi és tanári munkásságának jubileuma.* Abból az általános ünneplésből, melyben a város társadalma egyházunk érdemekben gazdag püspökét részesítette, az igazgatóság is kivette részét. Dec. 22-én kizárólag ez ügyben ülést tartott s elhatározta, hogy az egész gondnoki és tanári kartól aláirandó feliratban üdvözli. A feliratot dec. 24-én d. e. 12 órakor testületileg nyujtottuk át s ez alkalommal az állásában legidősebb felügyelő-gondnok, Kozma Ferenc tolmácsolta érzelmeinket.

A felirat szövege ez:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

A kolozsvári unitárius kolléginm igazgatósága is ki akarja venni részét abból az általános örömből, amelyet kifejezett nemcsak a mi kicsiny egyházunk, hanem a társadalom is azon, hogy Méltóságod már ötven éve áldásosan müködik a papi pályán.

Részt kérünk ez örömből nemcsak azon a címen, hogy Méltóságod hívatali állásánál fogva nekünk is elöljárónk, hanem és főkép azért is, mert e hosszú ötven esztendő munkásságának áldásait és sikereit állandóan élvezte s élvezi ma is kollégiumunk.

Ötven esztendő hosszú idő még testületek életében is! Menynyivel hosszabb, ha az emberi kor mértékéhez mérjük! Ötven esztendő elég hosszú idő arra, hogy az emberi lélek legmagasabb vágyait és legnemesebb eszményeit megvalósítsa, de arra is, hogy a legszebb reményeket és aspiratiokat szétrombolja s az életet elviselhetetlen keresztté tegye.

Ha ebből a szempontból tekintjük át kollégiumunk utolsó ötven évi történetét, a haladásnak oly mozzanatait látjuk, amelyek teljes megnyugvással tölthetnek el annak jövője iránt.

Az iskola élete és szelleme a haladó idők követelményeihez képest teljesen megváltozott. A tanulók létszáma megkétszereződött.

A tanárok száma s anyagi javadalmazása jelentékenyen gyarapodott. Az intézet évi költségvetése ma 5—6-szor akkora összeggel operál, mint 50 évvel ezelőtt. Tanulóinknak ma 3—4-szer annyit osztunk ki segélyekben, mint csak 1—2 évtizeddel ezelőtt. A tanuló ifjúság erkölcsei nemesedtek, szelídültek. A diáki élet képe teljesen megváltozott. A tanulók megélhetése — a társadalom áldozó készségének lankadása dacára is — hála nagyszámú jóltevőink kegyes emlékezetének mindinkább biztosítva van.

Az iskola külső képe is megváltozott. Ötven évvel ezelőtt igénytelen kis épületben öszszezsúfolva, szűk, sötét szobákban és tantermekben, ma az élet minden kényelmével ellátott palotaszerű épületben szolgálunk „Musis et Virtutibus".

Természetes ezek után, hogy az intézet általános tanúlmányi színvonalának is emelkednie kellett.

Nem vagyunk elfogultak és azért ez általános haladásnak és emelkedésnek egy részét az idők haladó szellemének tudjuk be. De azt is tudjuk, hogy mi a jó pásztor a nyájra. Tudjuk, hogy minden élet és fejlődés egy középpontból indul; tudjuk, hogy az iskolai élet eleven lüktetése egy középpontra utal s ez a középpont Méltóságod, aki büszkeséggel és megelégedéssel tekinthet vissza a lefolyt ötven esztendő iskolai munkásságára.

Mi hálával eltelve a Gondviselés iránt, hogy Méltóságodat nekünk ötven éven át megtartotta s teljes értékében méltányolva a haladás mindent átfogó eszméjét, kérjük az Istent, hogy Méltóságodat hazánk és egyházunk díszére, kedves családja boldogítására, iskolánk előmenetelére még számos éveken át egészségben és boldogságban tartsa meg.

A kolozsvári unitárius kollégium igazgatóságának 1905. évi december hó 22-én tartott üléséből.

(Az összes felügyelő-gondnokok, igazgató és tanárok aláirásai)

A főtiszt. úr meghatottan válaszolt a nem várt, szives üdvözletre s köszönetét írásban is kifejezte az igazgatóságnak a következő leírattal:

Tekintetes Kollégiumi Igazgatóság!

A mikor szerencsés voltam f. évi december 24-én 50 éves lelkészségem alkalmából a tekintetes igazgatóságnak testületileg

történt megtisztelő üdvözlését fogadni, ugyanakkor Kozma Ferenc, felügyelő-gondnok afia, kinek ez alkalomból elhangzott bensőségteljes meleg szavai ma is visszacsengenek s örökre bevésve maradnak lelkemben, irásban is átadta a tekintetes igazgatóságnak f. hó 22-ről 161—1905/6. sz. a. kelt hasonlóan meleg üdvözletét, amelyet szintén nem hagyhatok felelet, illetve köszönet nélkül.

Miként felügyelő-gondnok afia üdvözlő beszédére, a melyben 50 éves lelkészi pályám legbecsesebb emlékeit fűzte össze, meghatottságomban méltó választ nem adhattam, szintugy a tekintetes igazgatóságnak írásban foglalt üdvözletére sem mondhatok többet, minthogy hálásan köszönöm az abban kifejezett jókivánatokat, lelkem mélyéből óhajtva, hogy Kollégiumunknak 50 éves fejlődése, a melyre a tekintetes igazgatóság nagybecsű üdvözlő iratában reámutatott, folyton fokozódjék s legyen az a jövő századokban is, miként a mult századokban volt, szeretett egyházunknak az az Alma Matere, a melyből az évről-évre kiszálló ifjú nemzedék hitünk igazságaival, a vallás-erkölcsi élet elveivel, a tudományok alapvető ismereteivel, megfelelő készültséggel, a polgári és hazafiui erényekkel megrakodva távozva el, annak jó hirnevét fenntartsa, növelje s ezzel egyszersmind egyházunk jövőjét is biztosítsa. Mert szerintem kolozsvári Kollégiumunk egyházunknak a legerősebb biztosító intézete, amely amíg fenn áll, addig egyházunk miatt sincs okunk aggódni. Ezért volt mindig s lesz ezután is, mig Isten éltet, kiváló gondom Kollégiumunkra. Erre kérem a tekintetes igazgatóságot is, különösen pedig a nagyrabecsült tanári kart, mely közvetlen befoly tanuló ifjúságunk oktatására és nevelésére és ezzel egyházunk jövőjére is.

Ismételten hálás köszönetemet nyilvánítva a megtisztelő üdvözletért, vagyok a tekintetes kollégiumi igazgatóságnak

Kolozsvár, 1905. december 30-án

atyafiságos indulattal:
Ferencz József,
unitárius püspök.

8. ***Látogatások.*** a) *Hivatalosak.*

Az állami felügyeletet ez évben is Kunc Elek tanker. főigazgató, mint kormányképviselő gyakorolta, aki febr. 6—9. napjain tette meg látogatását. Az igazgató a rendtartás értelmében az év

folyamán minden tanárnál hospitált s a tanulók előmeneteléről és fegyelmezéséről tapasztalatokat szerzett. Átvizsgálta az írásbeli dolgozatokat, rajzlapokaf, szépírási füzeteket, térképvázlatokat és osztálykönyveket s tapasztalatait és megjegyzéseit a módszeres tanácskozásokon közölte a tanári karral.

b) *Nem hivatalosak.* 1905. május 15-én: Gróf Toldalagi Mária, Szvacsina Gézáné; jul. 20-án: Groó Vilmos tanár Békéscsabáról; aug. 20-án: dr. Rácz Lajos főgimn. igazgató Sárospatakról; okt. 21-én: Deák Lajos kir. tanácsos, tanfelügyelő és ev. ref. kollégiumi gondnok; dec. 9-én: dr. Filep Gyula egyetemi tanár vezetése mellett: dr. Hormann Henrik, dr. Félegyházi Ernő, dr. Pataky Zoltán, Florea Oktavia, Tamásy Bálint, Zsakó István.

9. ***Osztálytalálkozók.*** Az 1880-ban végzett tanulók 1905. szept. 15-én gyűltek össze 3-an. 25 tanulótárs közül 10 meghalt. Elhatározták, hogy közelebbi találkozójukat 1910 jul 15-én tartják meg.

10. ***Vizsgálatok.*** A javító, pótló és felvételi vizsgálatokat aug. 30—31. napjain tartottuk meg. A pótló és javító érettségi vizsgálatok írásbeli részét szept. 11—16., szóbeli részét szept. 19. napján, a másodszori javító érettségi vizsgálatot dec. 9-én tartottuk Fekete Gábor felügyelő-gondnok elnöklése mellett, Kozma Ferenc nyug. tanfelügyelő, mint kormányképviselő jelenlétében.

Az évvégi vizsgálatok sorrendje következő volt:

Május hó 2—4-én a VIII. o. minden tantárgyból.
„ „ 7-én a VIII. o. magántanulók írásbeli vizsgálata.
„ „ 8-án a VIII. o. magántanulók szóbeli vizsgálata.
„ „ 14—16-án érettségi írásbeli vizsgálat.
„ „ 27-én d. u. 3 órakor a Kriza Önképzőkör záróünnepélye.
Junius „ 10-én d. u. 3 órakor torna és vívóverseny.
„ „ 11-én d. e. 7-kor magántanulók írásbeli vizsgálata.
„ „ „ d. e. 7-kor angol pályázat írásbeli része.
„ „ „ d. u. 3 órakor egyházi ének, műének, orgonázás, gyorsírás.
„ „ 12-én d. e. 8 órakor magántanulók szóbeli vizsgálata.
„ „ „ d. e. 8 „ angol pályázat szóbeli része, angol, francia.
„ „ „ d. u. 2 órakor latin nyelvi pályázat.
„ „ 13-án d. e. 8 órakor 1—2. el. oszt. minden tantárgyból.

Junius hó 13-án d. u. 2 „ 3—4. el. oszt. minden tantárgyból.
„ „ 14-én d. e. 11 órakor az elemi iskola záróünnepélye.
„ „ „ d. u. 3 órakor előleges osztályozó tanácskozás.
„ „ 15-én d. e. 7 órakor I—VII. o. hittan.
„ „ „ d. u. 3 órakor VII. o. természettan, egészségtan.
„ „ 16-án d. e. 7—10 I. o. magyar, latin.
„ „ 9—1 II. o. természetrajz, mennyiségtan.
„ „ „ d. u. 3 órakor III. o. magyar, latin.
„ „ 18-án d. e. 7—10 IV. o. magyar, latin.
„ „ „ d. e. 10—1 V. o. magyar, latin.
„ „ „ d. u. 3 órakor VI. o. történet, természetrajz.
„ „ 19-én d. e. 7—11 óráig VII. o. magyar, latin.
„ „ „ d. e. 10—1 óráig II. o. földrajz, rajz. geometria.
„ „ „ d. u. 3 órakor I. o. földrajz, természetrajz.
„ „ 20-án d. e. 7—11 óráig III. o. német, történet, földrajz.
„ „ „ d. e. 10—1 óráig IV. o. német, történet.
„ „ „ d. u. 3 órakor V. o. görög, pótló irodalom, német.
„ „ 21-én d. e. 7—10-ig VI. o. magyar, latin.
„ „ „ d. e. 9—1-ig I. o. mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „ „ d. u. 3 órakor VII. o. görög, pótló irod., német.
„ „ 22-én d. e. 7—10-ig VI. o. német, mennyiségtan.
„ „ „ d. e. 10—1-ig II. o. magyar, latin.
„ „ „ d. u. 3-kor III. o. mennyiségtan, rajz. geometria.
„ „ 23-án d. e. 7—11-ig IV. o. természetrajz, mennyiségtan, rajz, geometria.
„ „ „ d. e. 9—1-ig V. o. mennyiségtan, természetrajz, történet.
„ „ „ d. u. 3—5-ig VI. o. görög és pótló irodalom.
„ „ „ d. u. 4 órakor VII. o. mennyiségtan, történelem.
„ „ 24-én d. e. 7 órakor osztályozó tanácskozás.
„ „ 26-án d. e. 11 órakor záróünnep.
„ „ 27—30-án érettségi szóbeli vizsgálat.

11. ***Alapítványok.*** a) *Tóth Józsefné, szül. Serester Anna* 1899. márc. hó 14-én kelt végrendeletét 1904. márc. 29-én kelt fiók-végrendeletével némi intézkedéseiben módosította. Előbbi végrendelet első pontja szerint Kökösön levő belső épületes laktelkéből kiszakít 296☐ öl területű ingatlan részt maga és családja temetkező helyéül.

E temetkező hely fentartására alapképen csatol 20 hold kaszálót és szántót. Ez alap jövedelméből kapjon az unitárius egyház mindenkori püspöke 40 koronát, a köri unitárius esperes 20 koronát, a kökösi unitárius lelkész 20 koronát, továbbá jókarban tartandó a sírbolt és annak kerítése s ami e kiadásokon felűl megmarad, évenként a kolozsvári unitárius kollégiumnak adassék át és a kollégium azt jó magaviseletű és szorgalmas, elsősorban kökösi illetőségű unitárius tanulónak és ha ilyen nincs, más unitárius székely tanulónak adja ki jutalmúl az évzáró vizsga alkalmával.

Az E. K. Tanács e végrendeleti hagyományt 953—1905. tan. sz. a. elfogadta.

b) *Vécsei Sámuel konviktusi alapítványa.* Az E. K. T. 1025—1905. sz. értesítése szerint Farkas Vilmos úr 200 koronát adott be, mint apósa, néhai Vécsei Sámuelnek kollégiumunk részére végrendeletileg tett hagyományát azon óhajtással, hogy ez összeg a konviktusi alapítványok között mint tőke külön kezeltessék.

c) *Derzsi Károly konviktusi alapítványa.* Néhai Derzsi Károly nyug. lelkész és tanár 1905. ápr. hó 19-én kelt végrendelete VII. pontja szerint a kolozsvári unitárius kollégium részére „Derzsi Károly konviktusi alapítványa“ címen 5000 koronát hagyományozott, melynek kamatait elsősorban Domokos és Gábor öcséi fiugyermekei s azok leszármazói élvezhetik.

d) *Harmadik konviktusi házi alap.* Az iskolai év elején részben megtakarításokból, részben a teríték-díjakból létesítettük az egyházi főhatóság engedélyével a harmadik konviktusi házi alapot 4200 kor. tőkével s ez évre már elkölthető 210 kor. egész kedvezménynyel. Igy a konviktus 5 évi működés után megtakarított tőkéjéből évi 630 kor. segélyt nyújthat szegény tanulóknak.

e) *Péterfi Zsigmond vasútigazgató úr* korábban tett alapítványát a főtiszt. püspök úr névnapja alkalmával ez évben is gyarapította 50 koronával.

12. ***Internátus*** Főfelügyelője az igazgató. A közvetlen felügyeletet Kiss Sándor III. éves papnövendék és Lőrinczy Géza IV. éves tanárjelölt gyakorolták, mint internátusi felügyelők. Bennlaktak az intézetben, a tanulók dolgozó- és háló-szobáinak közvetlen szomszédságában. Az intézeti rendre, csendre, silentiumra, szóval a napirend pontos megtartására felügyeltek, a tanulásra és előkészü-

letre rendelt időben a eolgozó-szobákban folytonosan jelen voltak s a tanulókat leckéik megtanulásában, feladataik elkészítésében segítették, útasították.

Az internátusi szabályzatnak azt a részét, mely a tandíj kezelését az egyik internátusi felügyelő teendői közé sorolja, az egyházi főhatóság az igazgatóság ismételt előterjesztésére megváltoztatta s e teendőt egyik rendes tanárra bízta. E módosítást az internátusí felügyelet szempontjából is örömmel kell üdvözölnünk, mert a tandíjkezelés sok idejét foglalta le az egyik felügyelőnek, aki most már teljes mértékben hivatásának élhet.

Ez évben az internátusi ruhaszekrényekre 160 drb. Wertheim-zárat csináltattunk 496 korona értékben. Az eddigi közönséges zárak ugyanis nem feleltek meg céljuknak: egy kulcs 10—15 zárba is talált. A most alkalmazott zárak mind különbözők. mind ugyanannyi változatúak. Célunk az, hogy rendre az összes szekrényeket ilyen zárakkal lássuk el. Az internátus bútorzatában különösen a dolgozó-szobák székei bizonyúltak gyengéknek s ezeket egy nehány év alatt nagy részben újakkal kell kicserélnünk.

1905. május 29. 30. napjain a kaposvári áll. főgimnázium 26 kiránduló tanulójának és 2 tanárának adtunk az internátusban szállást és élelmet. A nyári szünidőn pedig nem múlik el hét úgy, hogy turistáskodó diákok szállást ne kérjenek.

Az internátusban elhelyezett tanulók *magaviselete* általában véve igen jó volt. Komolyabb fegyelmi eljárásra nem adtak okot és alkalmat. E megnyugtató eredmény létesítésében az internátusi felügyelők kötelességtudó buzgósága mellett jelentékeny része van a felsőbb osztályosok komoly és helyes viseletének, melylyel ők, részben mint szoba-felügyelők, részben mint a kisebbek tanítói, instructorai, ezek előtt jó példával járnak.

A bennlakó tanulók száma: felvétetett 178 gimnáziumi, 7 elemi iskolai tanuló és 12 egyetemi hallgató, *összesen: 197. Vallásra nézve:* 158 unitárius, 9 ev. ref., 10 ág. ev., 5 r. kath, 1 gör. kel 14 izraelita. Évközben kilépett az internátusból 11 gimn. tanuló, 3 el. iskolai tanuló és 2 egyetemi hallgató. *Év végén a bennlakó tanulók összes száma 181. Vallásra nézve* ezek közül 148 unitárius, 7 ev. ref., 10 ág. ev., 3 r. kath., 1 gör. kel. 12 izraelita.

13. ***Konviktus.*** Gondnoka Gálfi Lőrinc tanár, bérlője Szilágyi

Béla volt. Az étkezés ideje reggel 7, délben ½1, este ½7 óra. Az étkezésnél a közvetlen felügyeletet a internátusi felügyelők és az asztaltársaságok fejei gyakorolták, akik vagy papnövendékek, vagy VIII. o. tanulók. Az étkezést minden alkalommal rövid kis imádság előzte meg.

A konviktus történetében örvendetes mozzanat, hogy — amint már fennebb az alapítványok között jeleztem — megtakarításokból, részben teríték-díjakból az iskolai év elején létesítettük *a harmadik konviktusi házi alapot* 4200 kor. tőkével. Néhai Derzsi Károly tordai tanár 5000 koronát hagyott végrendeletileg egy konviktusi alap létesítésére. Farkas Vilmos kereskedő, néhai apósa Vécsei Sámuel nevére 200 koronát tett le, hogy az összeg a konviktusi alapok között külön kezeltessék.

A kolozsvári piac mult évi drágasága miatt a konviktus bérlője drágasági pótlékért folyamodott. Az igazgatóság javaslatára a főhatóság az 1904/5. iskolai évre 600 kor. átalány összeget utalványozott ki a bérlő részére.

Az idén 27 volt azon konviktusi tagok száma, akik szegénységük míatt nem tudván megfizetni az egész díjat, vagy kedvezményükre nem tudván ráfizetni a szükséges pótlást, csak ebédet, vagy ebédet s reggelire és vacsorára egy-egy cipót kaptak.

A konviktusi kedvezményekről szóló jelentést lásd alább a *Segélyezés* fejezete alatt.

A konviktusi tagok száma: év folyamán felvétetett 18 papnövendék, 167 gimnáziumi, 5 elemi iskolai tanuló, 7 egyetemi hallgató, *összesen 197. Vallásra nézve*: unitárius 162, ev. ref. 10, ág. ev. 10, róm. kath. 2, gör. keleti 1, izraelita 12. Év közben kilépett 2 papnövendék, 15 gimnáziumi tanuló, 4 egyetemi hallgató, *összesen 21. Év végén a tagok összes száma 176*, a mult évinél több 4-gyel. *Vallásra nézve*: unitárius 147, ev. ref. 7, ág. ev. 9, róm. kath. 2, gör. keleti 1, izraelita 10.

II. Fontosabb rendeletek és átiratok.

Az 1904—5. iskolai évben a mult évi értesítő lezárása után:

E. K. T. 187. tan. sz. a. a tandíj kezelést az 1905—6. isk. évtől kezdve 200 K. tiszteletdíjjal 3 évenként választandó rendes tanárra bízza. 385. tan. sz. leírat értelmében a konv. gondnokra kell bízni.

E, K. T. 305. tan. sz. a. közli a V. K. M. 21894. sz. leíratát, mellyel Kanyaró Ferenc tanár harmadik korpótlékát beszünteti.

E. K. T. 387. eln. sz. értesítése, amely szerint a V. K. M. az érettségi vizsgálatokhoz kormányképviselőűl Kozma Ferenc nyug. kír. tanfelügyelőt küldötte ki.

V. K. M. 44892. sz. a. rendeletével középisk. földrajzi tanárok részére szünidei tanfolyamot rendez.

E. K. T. 416. eln. sz. rendeletével az özv. Ferenc Albertné-alapítvány évi kamatját, 13 koronát, Farcádi Gerő VI. o. tanulónak utalványozza ki.

E K. T. 384. tan. sz. a. 54 tanulónak 399 K. 91 fill. szünidei konviktusi díjat enged el.

E. K. T. 422. tan. sz. a. a konviktus 1905—6. évi költségvetését jóváhagyja.

E. K. T. 449. eln. sz. értesítése szerint Nagy Gyula tanár negyedik korpótléka után 70 K. 89 fill. nyugdíj-illeték kirovatott.

E. K. T. 450. eln. sz. leíratával a budapesti orsz. ifj. tornaversenyen való részvételről s egyben tanúlmányi kirándulásról felterjesztett jelentésünket örvendetesen veszi tudomásul.

V. K. M. 47530. sz. rendeletével a tornaversenyen résztvett tanároknak (dr. Gál, Gálfi, Pálfi, László) útiköltségét kiutalványozza.

E. K. T. 514. tan. sz. a. Kelemen Lajos óraadó tanárnak heti 3 óráért félévre 120, Kovács Kálmán h.-tanárnak egy óratöbbletért 80 koronát utalványoz.

E. K. T. 515. tan. sz. a. határozata, mely szerint a Remény, Kriza és Jóltevők emlékalapja kamatai az igazgatóság utalványozására kiadandók; a tőkéből való utalást E. K. T. fentartja magának.

E. K. T. 547. tan. sz. a. Szilágyi Béla konviktusi bérlőnek az 1904—5. évre drágasági pótlék címen 600 koronát utalványoz a konviktus pénztárából.

E. K. T. 551. tan. sz. a. Kegyes Istvánt, dr. Barabás Ábelt, Kovács Kálmánt, Uzoni Imrét és Szentmártoni Kálmánt az 1905/6. tanévre kinevezi h.-tanároknak.

E. K. T. 553. tan. sz. a. az igazgató 1904/5. évi számadását az iskolai nyomtatványokról elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 544. tan. sz. a. az igazgató számadását a kórházi és gyógyszertári költségekről elfogadja s a felmentvényt megadja.

E. K. T. 561. tan. sz. a. a szeptemberi javító és pótló éretts. vizsgálat idejéűl szept. 19-ét kitűzi s elnöknek Fekete Gábor f. gondnokot nevezi ki.

V. K. M. 1841. sz. a. rendelete a tüdővész elleni védekezés ügyében.

E. K. T. 639. tan. sz. a. a Berde tanári jutalmat az 1904/5. évre dr. Boros Györgynek adományozta.

E. K. T. 646 sz. értesítése, hogy a V. K. M. 61131. sz. a. a szept. javitó és pótló éretts. vizsgálatokhoz kormányképviselőűl Kozma Ferenc ny. tanfelügyelőt küldte ki.

E. K. T. 631. tan. sz. a. kiosztja az 1905/6. évre a konviktusi kedvezményeket.

E. K. T. 629. tan. sz. a. a két tárgyból bukott s az ismétlő bukott tanulóknak javító vizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T 632. tan. sz a. jóváhagyólag tudomásul veszi az igazgatóság kezelése alatt álló iskolai alapok számadásairól s ezek megvizsgálásáról felterjesztett jelentést.

E. K. T. 633. tan. sz. a. elfogadja az 1905/6. évi tantárgyfelosztást

E. K. T. 634. tan. sz. a. internátusi felügyelőknek 1905/6-ra kinevezi Kis Sándor papnövendéket és Lőrinci Géza tanárjelöltet.

E. K. T. 635. tan. sz. a. 1905—6. év elejétől meghatározza egy harmadik konviktusi házi alap létesitését 4410 K. tőkével.

Az 1905—6. iskolai évben:

E. K. T. 731. tan. sz. a. Iszlai „Egyházi énekek gyűjteménye“ c. műből 100—100 példányt rendel küldeni árusitás végett a kereszturi és tordai igazgatóságoknak.

E. K. T. 739. tan. sz. a. Pálfi M. és Hidegh M. tanároknak 1905 szept. 1-től kiutalványozza első ötödéves korpótlékukat.

E. K. T. 764. tan. sz. a. Kanyaró F. tanárt 1905/6-ra betegsége okán szabadságolja s helyettesítésével dr. Gál, Pálfi, dr. Kiss és Kelemen Lajos tanárokat bizza meg.

E. K. T. 767. tan. sz. a. Berde Ferenc II. éves tanárjelölt részére a Berde-családi ösztöndíjból 240 Kt utalványoz ki 10 havi utólagos részletekben.

V. K. M. 2690. eln. sz. rendelete az alkoholellenes mozgalom tárgyában

V. K. M. 76830. sz. a. (807. eln.) 1905/6-ra iskolalátogatóúl Kuncz Elek tanker. főigazgató küldötte ki.

E. K. T. 830. eln. sz. a. „A műveltség könyvtára 12 Kt“ c. könyvet a tanári könyvtár számára megszerzésre ajánlja.

V. K. M. 71148. sz. a. (866. eln.) Dürr Osvaldnak összevont magánvizsgálatra engedélyt adott.

E. K. T, 821. tan. sz. a. kimondja, hogy az évi értesítő címlapján ezentúl a theol. dekán neve is szerepeljen mint társszerkesztőé.

E. K. T. 833. tan. sz. a. engedélyt ad, hogy a francia nyelv rendkivűli tárgyként a II—VIII. osztályból önként ajánlkozóknak 2 csoportban heti 2—2 órában havi 2 K díj mellett taníttassék.

E. K. T. 834. tan. sz. a. az időközben megüresedett konviktusi kedvezményes helyeket betölti.

E. K. T. 835. tan. sz. a. 160 drb. internátusi szekrényre Wertheim-zár árában 496 koronát kiutalványoz.

E. K. T. 840. tan. sz. a. a decemberi javító éretts. vizsgálat idejéűl dec. 9-ét tűzi ki s elnökűl Fekete Gábor f. gondnokot kéri fel.

V. K. M. 77147. sz. a. (891. eln.) Pálfi M. és Hidegh M. korpótléka ntán kirójja a nyugdíj-illetéket (67 K. 11 f.)

E. K. T. 953. tan. sz. a. közli Tóth Józsefné, szül. Serester Anna 1899 márc. 14-én és 1904 márc. 29-én kelt végrendeleteit.

V. K. M. 86081. sz. a. (956. eln.) a decemberi javító érettségi vizsgálathoz kormányképviselőűl Kozma Ferenc nyug. tanfelügyelőt küldi ki.

E. K. T. 966. elnöki sz. a. „Unitárius egyházi törvények“ I fűzetét hivatalos használatra megküldi.

V. K. M. 77049. sz. a. (972. eln.) a megürült erdélyi kincstári ösztöndíjat Nagy Ferenc IV. o. tanulónak adományozza.

V. K. M. 95501. sz. a. (986. eln.) Gratz Ottó gazdasági tanintézeti s. tanárnak 1906/7. isk. év elejére összevont magánvizsgálatra engedélyt ad.

V. K. M. 97540. sz. a. (991. eln.) Telmann József paed. hallgatónak 1905/6. év végére összevont magánvizsgálatra engedélyt ad.

E. K. T. 1025. tan. sz. a. közli, hogy Vécsei Sámuel konviktusi célokra végrendeletileg 200 Kt hagyott.

E. K. T. 958. tan. sz. a. az időközben megüresedett konv. kedvezményes helyeket betölti.

E. K. T. 969. tan. sz. a. Iszlai, Egyházi énekek gyűjteménye cimű műből 15 példányt ad szegény tanulóknak leendő kiosztás végett.

E. K. T. 970. tan. sz. a. 1005/6-ra 100 tanulónak 3317 K. tandíjat enged el, 1902/3. évről 17 tanulónak 573 K 70 f hátralékot töröl.

E. K. T. 960. tan. sz. a. felhív, hogy az iskolai orvos kötelességeire vonatkozólag készítsünk szabályzatot s jóváhagyás végett terjesszük fel.

V. K. M. 105500. sz. a. (1062. eln.) kibocsátja a módosított érettségi vizsgálati utasítást.

E. K. 1063. tan. sz. a. határozata Derzsi Zoltán tandíjkezelő 1904/5. évi számadására vonatkozólag.

E. K. T. 62—*1906*. eln. sz. a. a régi osztálytársak gyüjtőbizottságától egy fél konv. kedvezmény céljára beadott 100 Kt leküld a konv. pénztárnokhoz.

E. K. T. 82. eln. sz. a. közli a főgimn. 1906. évi költségvetését.

E. K. T. 83. eln. sz. a. közli a közalap 1906. évi költségvetéséből az internátusra vonatkozó részt.

E. K. T. 56. tan. sz. a. az elemi fiuiskola részére beszerzendő könyvek árában kiutal két évi részletfizetésre 195 K. 48 ft

E. K. T. 130. tan. sz. a. betölti az I. félév végén elégtelen osztályzat miatt megüresedett konviktusi helyeket.

E. K. T. 1024—1905. tan. sz. a. rendelete, amely szerint tanárok esak a főhatóságtól évről-évre kikérendő engedély alapján vállalhatnak fizetéses mellékfoglalkozást.

Tanfelügyelő 1026. sz. a. közli, hogy a V. K. M. Régeni Áron tanító fizetés emelése után 2447. sz. a. a nyugdíjilletéket kirótta.

E. K. T. 166. tan. sz. a. a kormányképviselő látogatásáról felvett jegyzőkönyvben foglaltakat megnyugvással vette örvendetes tudomásúl.

E. K. T. 173. tan. sz. a. a kolleg. el. isk. tanítóknak vidéki tanítói gyűléseken megjelenésük költségeit egyszersmindenkorra kiutalványozza.

E. K. T. 195. tan. sz. a. közli néhai Derzsi Károly tordai tanár végrendeletének másolatát.

Tanfelügyelő 1081. sz. a. közli, hogy a V. K. M. 2448. sz. rendeletével Nagy József fizetésemelkedése és első korpótléka után a nyugdíjilletéket kirótta.

E. K. T. 192. tan. sz. a. a VIII. o., továbbá az érettségi vizsgálat idejét kitűzi s biztosokúl Fekete Gábor elnöklése alatt Petrichevich-Horváth Kálmán és Gál Jenő tanácsosokat küldi ki.

V. K. M. 21674. sz a. (266. eln.) Bónis Tibornak különbözeti vizsgálat után érettségi vizsgálatra engedélyt ad.

V. K. M. 97249—1905. sz. a. (287. eln.) rendelete a nyári szünetben kellő terv- és pénznélkül turistaságra induló diákok kirándulásainak korlátozása céljából.

E. K. T. 274. tan. sz. a. engedélyt ad arra, hogy a május 3-ig nem fizető hátralékos tanulók az isk. törvények értelmében a tanulók sorából törültessenek.

E. K. T. 313. tan. sz. a. az érettségi vizsgálat díját nyilvános tanulóknál 20 K-ban, magántanulóknál 60 K-ban állapítja meg.

E. K. T. 301. tan. sz. a. jóváhagyja az isk. orvosi szabályzatot azzal, hogy a jelenlegi orvos 3 évre megválasztottnak tekintetik, ezután az igazgatóság ajánlatára az E. K. T. nevezi ki 3 évre, tiszteletdíja nem emeltetik.

V. K. M. 25042 sz. a. (324. eln.) eltiltja a tanári testületeket és isk. szolgákat a tankönyvek árusításától.

V. K. M. 16601. sz. a. (338. eln.) rendelete az érettségi vizsgálati utasítás 23. lapján látható *A)* 4. bizonyítvány zárószövege kiegészítése tárgyában.

V. K. M. 21444. sz. a. (325. eln.) megküldi a magyarországi iskolákból 1868—1905. években kitiltott könyvek és térképek jegyzékét.

E. K. T. 349. eln. sz. a. Raffaj Zsigmond eltávozott iskolai szolga fizetését beszűnteti s Szathmári Jánosnak ápr. 15-től kiutalványozza.

E. K. T. 361. eln. sz. a értesítése Boros Sándor I. o. tanuló folyamodványára, hogy a V. K. M. a kért ösztöndíjat másnak adományozta.

E. K. T. 352. eln. sz. megbízása, hogy a tanári állásokra pályázatot hirdessünk.

E. K. t. 348. tan. sz. a. megállapítja az évvégi vizsgálatok sorrendjét s biztosokúl kiküldi Gál Jenő elnöklése mellett Nagy Lajos, Molnár Sándor, Gyulay László, Gyöngyössy Béla, Zsakó István, Bencédi Gergely, Benkő Mihály, Ballok Károly, Orbók Mór, Keresztély Lajos, Boér Gergely, Lőrinci Dezső egyh. tanácsosokat.

E. K. T. 237. és 246. eln. sz. a. rendelete az ifjúságnak a Bocskay-emlékünnepélyen való részvétele ügyében.

E. K. T. 437. eln. sz. a. értesítése, hogy a V. K. M. 40915. sz. a. az érettségi vizsgálathoz kormányképviselőnek Kozma Ferenc nyug. tanfelügyelőt küldötte ki.

E. K. T. 442. eln. sz. a. kirójja a tanároktól az orsz. tanári nyugdíjintézetbe befizetendő összegeket.

III. Az igazgatóság működése.

A kollégiumi igazgatóság hatáskörébe tartozik az egész épület feletti felügyelet, a konviktus, a bennlakó gimnáziumi és elemi iskolai tanulók és egyetemi hallgatók ügyei, a kollégium adminisztrativ ügyeinek intézése s a főgimnázium és elemi iskola minden ügye.

Az igazgatóság elnökei: Fekete Gábor kir. táblai elnök; Kozma Ferenc kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő, a M. Tud. Akadémia levelező tagja; Kőváry László, a M. Tud. Akadémia levelező tagja és Gál Jenő kir. táblai tanács-elnök, iskolai felügyelő-gondnokok.

A lefolyt évben az elnöki tisztet Fekete Gábor és Gál Jenő gondnokok viselték.

Előadó: dr. Gál Kelemen igazgató. Tagok: a theologiai és gimnáziumi rendes és helyettes tanárok. Osztályozó tanácskozásokon az óraadó tanárok is jelen voltak.

Jegyző: dr. Kiss Ernő tanár.

Az igazgatóság a mult évi értesítő lezárása óta 22 ülést tartott, melyeken az intézet adminisztrativ és tanulmányi vezetésével foglalkozott. A tárgyalt ügyek közűl kiemelem a következőket:

A főhatóság a *tandíjkezeiést* Gálfi Lőrinc r. tanárra bizta. Az iskolai és konviktusi díjak és hátralékok felhajtása sok gondot adott s ez irányban az igazgatóság ismételten megtette a szükséges intézkedéseket.

A tordai iskola megnyitási ünnepélyén, nov. 12-én, a következő tagokkal képviseltette magát: Fekete Gábor, Gál Jenő, Kozma Ferenc f.-gondnokok, dr. Gál Kelemen igazgató, dr. Boros György theol. dékán, dr. Nyiredy, Gálfi, Pálfi, Márkos rendes, Kegyes István és Szentmártoni Kálmán h. tanárok.

Néhai *Derzsi Károly* tordai tanár temetésén a tanári kart dr. Nyiredy Géza képviselte és sírjára koszorút helyezett.

A *Koncz János* és *Kelemen Benő* képeinek megfestését kezdeményezte s a leleplezési ünnepéllyel okt. 29-én befejezte.

Dec. 22-én tartott üléséből a főtiszt. püspök urat 50 éves papi és és tanári jubileuma alkalmával felírattal üdvözölte.

Jan. 13-án a segélyző-alap javára egy szép sikerű hangversenyt rendezett, melynek tiszta jövedelme 416 K. 16 fillér volt.

Javaslatot dolgozott ki az iskolai orvos és egészségtan tanár teendőire, melyet az egyházi főhatóság elfogadott s a jövő iskolai évtől kezdve életbe léptet. (A szabályzatot l. fennebb a 65. lapon.)

A mult évi értesitő lezárása óta a következő fontosabb ügyeket tárgyalta és intézte el:

Az 1904—5. iskolai évben:

312.[1] 54 tanulónak 399 K. 91 f. szűnidei konviktusi díjat elengedésre javasol.

313—314. 37 tanulónak 91 K. 41 f. kórházi és gyógyszertári díjat elenged.

316. Szentiványi Gyula kolozsdobokaköri felügyelő-gondnok temetésén az igazgatóságot dr Gál K. igazgató képviseli.

322. Deutsch Hermannt a IV., Sugár Klárát a III. o.-ba magántanulókúl felveszi.

324—327. A pályamunkákat megbirálja s a jutalmakat kiosztja.

339. Igazgató jelentést tesz az országos tornaversenyen való részvétünkről.

341. Szilágyi Béla konv. bérlő kérését drágasági pótlék iránt azzal a javaslattal terjeszti fel, hogy 600 K átalányösszeg adassék.

342. Az igazgató számadását a dalkör, segélyző, tanári és kirándulási alapról megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

343. Dr. Nyiredy G. számadását az Apolló-körről megvizsgálja s a felmentvényt megadja

344. Major S. számadását az alsóosztályúak olvasó-egyletéről megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

345. Pálfi M számadását a Kriza önképző-körről megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

346. Kovács K. számadását a felső osztályúak olvasó-egyletéről megvizsgálja s a felmentvényt megadja.

[1] A jegyzőkönyvi számot jelenti.

347—348. Az alsó- és felsőosztályúak könyvtárának megvizsgálásáról jelentés.

349. Pálfi M. számadása a majális jövedelméről s ennek elosztása az egyletek között.

351. Kanyaró F. tanárnak betegség miatti helyettesítéséről a vizsgálatokon gondoskodik.

360. Igazgató jelentést tesz a Kovács János emlékalapra gyült adományokról (911 K. 90 f.).

363. Derzsi Károly tordai tanár temetésén az igazgatóságot dr. Nyiredy G. tanár képviselte s a tanári kar nevében a sirra koszorút helyezett.

371. Előzetes osztályozó tanácskozás.

374. Végleges osztályozás.

385. A kollégiumi épület fedelén végzett bádogos munkákért 120 Kt kiutalványoz.

386—390. A jutalmakat és pályadíjakat odaitéli.

394. A Berde-tanári jutalom odaitélésére javaslatot terjeszt fel.

400. A konviktusi gondnok számadását felterjeszti azzal a javaslattal, hogy a pénztári készletből egy harmadik konviktusi házi alap létesíttessék.

401. Derzsi Zoltán tandíjkezelő isk. számadását felterjeszti.

402. László Gyula tornatanár 84 drb. könyvet adományoz a könyvtárnak.

403—404. Tanulók felvétele a következő isk. évre.

407. A nyári javítások költségét utalványozza.

408. Javaslatot terjeszt elő a megüresedett tanári állások betöltésére.

409. Felhatalmazza az igazgatót, hogy az internátusi szekrényekre 150 drb. Wertheim-zárat csináltathasson.

420. Elkészíti a jövő isk. évre a tantárgyfelosztást.

421. Engedélyt ad az egy tárgyból bukott tanulóknak javító vizsgára.

422. A két tárgyból bukott tanulók kérését javító vizsgálati engedélyért felterjeszti.

423. Javaslatot készít a konviktusi kedvezmények kiosztása tárgyában.

425. Raffaj Károly eltávozó internátusi felügyelőnek méltányló elismerését fejezi ki.

426. Az internátusi felügyelői állások betöltésére javaslatot terjeszt föl.

428. 8 tanulónak felvételi vizsgálatra engedélyt ad.

Az 1905—6. iskolai évben:

18. Elfogadja Lepage Lajos helybeli könyvkereskedő ajánlatát, mely szerint ő az igazgatóság útján tőle vásárolt uj tankönyvek után 10% engedményt ad, amelyből a szegény tanulók részére segítő könyvtárt lehetne létesíteni.

20—27. 38. 42. 46. 48. 49. 53. 55. 57. 81. 82. 83. 99. 113. 138. 154. 183. 185. 208. 224. 225. 226. Tanulók felvétele.

34. A Rimamurány—salgótarjáni vasmüvek igazgatóságának 600 K. értékű termény- és gyártmánygyűjtemény adományozásáért köszönetét fejezi ki.

37. Kanyaró Ferenc ez évi helyettesítésére javaslatot terjeszt fel

45. A megüresedett erdélyi kincstári ösztöndíjra Nagy Ferenc IV. o. tanulót terjeszti föl.

50. Az elemi iskola részére 40 drb. „Pictor“ rajzállványt szerez be.

51—84. 119. 120. 263. Tanulók fölmentése testgyakorlás alól.

52. 135. 223. Egyetemi hallgatók felvétele az internátusba.

60. Felhatalmazza a konv. gondnokát 15 szék beszerzésére.

61. Módszeres tanácskozás.

63. A francia nyelvnek, mint rendkivűli tantárgynak tanítására engedélyt kér.

67. Az érettségi vizsgálati utasítás tárgyában véleményes javaslatot terjeszt föl.

69. Megállapítja a Konc és Kelemen Benő képeinek leleplezési ünnepélye idejét és módjait.

71. Kőváry László felügy.-gondnok úr 4 pályatételt tűz ki 25—25 K. jutalommal.

85. Tanulók átlépése a görögről a görög pótlóra.

87. Pálffy Károly I. o. felvétele magántanulónak.

88. A tornaterem átengedése a Kolozsvári Athletikai Clubnak.

90. Szüreti szünet okt. 14—22-ig.

91. 92. 96. 97. Tanulók kilépése az intézetből.

94. Ellenőrző tanácskozás;

95. Hatósági orvosi szemvizsgálat.

117. Az alsó osztályúak könyvtára részére beszerzendő műveket megállapítja.

118. Az Erdélyi Muzeum-egyesület Mikó ünnepélyén a tanári kart az igazgató, dr. Boros, Gálfi és Pálfi tanárok képviselték.

125. 132. A tordai iskola megnyitási ünnepélyén a tanári kart Fekete G., Gál J., Kozma Ferenc f.-gondnokok, dr. Gál igazgató, dr. Boros, dr. Nyiredy, Gálfi, Pálfi, Márkos, Kegyes és Szentmártoni tanárok képviselték.

126. Gidrai Livius II. o. t. fegyelmi ügye.

131. Bulyovszkyné 100 K. adományát szegény tanulók ruházására köszönettel fogadja.

137. László Gyula tanárnak 189 drb. tudományos füzet adományozását köszönettel fogadja.

139. Javaslatot terjeszt fel a tandíjelengedés és korábbi évekről hátralékok törlése iránt.

141. Karácsonyi szünet dec. 20.— jan. 3-ig bezárólag.

150. Dec. 16-án tornaestély rendezésére engedélyt ad.

151. Jan. 13-án hangverseny rendezésére engedélyt ad.

153. A felső oszt. olvasó-egylete részére beszerzendő művek megállapíttatnak.

158. 197. Konviktusi hátralékosok kizárása, beperlése ügyében intézkedik.

161. Főtiszt. püspök urat 50 éves papi és tanári működésének jubileumán felirattal és testületileg üdvözli.

164. Főtiszt. püspök úr köszönő íratot küld az igazgatóság megemlékezéseért.

165. Csernátoni dr. kir. tanfelügyelő látogatásáról felvett jegyzőkönyv kapcsán felterjesztést intéz az elemi iskola könyvtárának kiegészítése iránt.

182. A segítő alapból 27 tanulót 166 K. 20 fill. értékben ruhával segélyez.

196. Bennlakó egyetemi hallgatók internátusi ügyei.

199. Tüzifa beszerzése ügyében intézkedik.

201. Az iskola-orvosi szabályzat tervezetét felterjeszti.

206. A jan. 13. hangversenyről készített számadást (416 K. 16 f.) elfogadja s az igazgatónak a felmentvényt megadja.

207. A konviktusi pénztár véletlen megvizsgálásáról beadott jelentést tudomásul veszi.

212. Az 1906-ra kiutalt szertári átalányt felosztja a szertárak között.

216. Első félévi osztályozó tanácskozás.

217. Febr. 2-án a beíratkozások miatt szünet.

219. Az igazgató észrevételei az átvizsgált dolgozatokra, füzetekre, rajzlapokra és osztálykönyvekre.

221. Az elégtelen osztályzat miatt megüresedett konviktusi kedvezmények betöltésére javaslatot terjeszt föl.

227. Módszeres tanácskozás.

243. Részvétíratot küld néhai Perédi József tanár özvegye elhunyta alkalmával.

245. Febr. 26-án igazgatói, 27—28-án farsangi szünet.

247. A Kolozsvármegyei takarékpénztár 70 K. adományát szegény tanulók felruházására köszönettel fogadja.

249. A VIII. o. és érettségi vizsgálat idejének kitűzésére javaslat.

274. 275. A könyvtári és szertári átalány felhasználására javaslat.

277. Husvéti szünet ápr. 7—22-ig.

278. Sebesi Béla VI. o. t. fegyelmi ügye.

279. Ellenőrző tanácskozás.

280. Raffaj Zsigmond iskolaszolgát ápr. 15-től elbocsátja s helyébe felveszi Szathmári Jánost.

282. A megüresedett tanári székek betöltésére javaslatot terjeszt fel.

283. Az ínternátus 1906/7. évi költségvetési tervezetét felterjeszti.

284. A főgimnázium 1907. évi költségvetési tervezetét felterjeszti.

294. 295. Tanulók kilépése.

299. Az ifjuság csoportképét a tanári szoba számára megrendeli.

300. Az évvégi vizsgálatok sorrendjét jóváhagyás végett fölterjeszti.

IV. Személyzet.

A) *Tanári testület.*

a) *Rendes tanárok.*

1. ***Gál Kelemen,*** bölcseletdoktor, a kollégium igazgató-tanára, az internátus felügyelője, a Magyar Filozófiai Társaság, az Egyetemes Filológiai Társaság, az Országos Középiskolai Tanáregyesület, a Magyar Paedagogiai Társaság, az Erdélyi Múzeum-egylet, az E. K. Tanács tagja, a kolozsvári tanári kör ügyvezető alelnöke. Tanított német nyelvet a VI., VIII. osztályokban, vezette az oráció-gyakorlatokat és Kanyaró Ferenc szabadságolása folytán a filozófiai propaedeutikát a VIII. o.-ban heti 11 órában. Tanít 1891 óta.

2. ***Kanyaró Ferenc,*** a kolozsvári tanári kör tagja, a Magyar Néprajzi Társaság. az Erdélyi Múzeum-egylet, az Egyetemes Filológiai Társaság tagja. Tanít 1886 óta. Betegség miatt egy évig szabadságolva.

3. ***Nagy Gyula***, a rajzszertár őre. Tanított rajzoló geometriát I—IV. osztályban, görög pótló rajzot V—VIII. osztályban, szabadkézi rajzot az önként ajánlkozóknak, heti 18 órában. Tanít 1880 óta, főgimnáziumunknál 1891 óta.

4. ***Nyiredy Géza,*** bölcselet-doktor, a természetrajzi szertár őre, az ifjúsági dalkör és Apolló-kör vezetője, a kolozsvári gyógyszerész-gyakornoki tanfolyam vezető-tanára. Tanított földrajzot a III. o.-ban, természetrajzot az I., II., IV., V., VI. o.-ban heti 15 órában. Tanít 1889 óta.

5. ***Gálfi Lőrinc,*** a kolozsvári tanári kör tagja, tandíjkezelő, a konviktus gondnoka, az angol nyelv tanára. Tanított görögöt az V., VI., VIII. osztályokban, görögöt pótló irodalmat a VII. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1892 óta.

6. *Pálfi Márton,* a VIII. o. főnöke, a Kriza önképző-kör vezetője, a kollégiumi nagy könyvtár őre. Tanított magyart a IV., VIII., latin nyelvet a VI., VIII. o.-ban, görög pótló irodalmat a VIII. o.-ban heti 18 órában. Tanít 1897 óta.

7. *Hidegh Mihály,* a VII. o. főnöke, a természettani szertár őre. Tanított mennyiségtant a VI., VII., VIII. és természettant a VII—VIII. osztályokban, heti 17 órában, gyorsírást az önkéntes tanulóknak heti 2 órában. Tanít 1899 óta.

8. *Kiss Ernő,* bölcselet-doktor, a III. o. főnöke, a tört. filológiai szertár őre, az igazgatósági ülések jegyzője. Tanított magyart a III., VII. o.-ban, latint a III., V. o.-ban heti 19 órában. Tanít 1901 óta.

9. *Márkos Albert,* ideiglenes r. tanár, a IV. o. főnöke. Tanított magyart a VI., latint a IV., VII. o.-ban és görög-pótló irodalmat az V. o.-ban heti 17 órában. Tanít 1898 óta.

10. *László Gyula,* okl. torna-tanár, a kolozsvári tanári kör, a Magyarországi Tornatanárok egyesülete és az országos tornaszövetség tagja, a kolozsvári Athletikai Club művezetője. Tanított testgyakorlatot az I—VIII. o.-ban heti 16 órában, olaszvívást az önkéntes tanulóknak heti 3 órában, vezette a játék-délutánokat négy csoportban. Tanít 1899 óta.

b) *Helyettes tanárok.*

1. *Barabás Ábel* bölcseletdoktor, okleveles tanár, az V. osztály főnöke. Tanított magyart az V. o.-ban, németet a III., IV., V., VII. o.-ban heti 16 órában. Tanít 1903 óta.

2. *Kovács Kálmán,* végzett tanárjelölt, a II. osztály főnöke, a felsőosztályúak olvasó-egyletének vezetője. Tanított magyart és latint a II. o.-ban, történelmet a IV. és VII. o.-ban heti 17 órában. Tanít 1904 óta.

3. *Szentmártoni Kálmán,* végzett tanárjelölt, a VI. o. főnöke. Tanított történelmet a III., V., VI. o.-ban, földrajzot az I., II. o.-ban, görög-pótló irodalmat a VI. o.-ban heti 18 órában. Tanít 1904 óta.

4. *Uzoni Imre,* végzett tanárjelölt, az alsó osztályúak olvasó egyletének vezetője. Tanított mennyiségtant az I—V. o.-ban heti 17 órában. Tanít 1905 óta.

5. *Kegyes István,* okleveles tanár és okleveles gyorsíró, az I.

o. főnöke. Tanitott magyart és latint az I. o.-ban, görögöt a VII. o.-ban heti 16 órában. Tanít 1905 szept. óta.

c) *Óraadó tanárok.*

1. ***Dr. Veress Lajos,*** orvos-doktor, iskolai orvos és egészségtan tanár. Tanított egészségtant a VII. o.-ban heti 2 órában. Tanít 1889 óta.

2. ***Kelemen Lajos,*** végzett tanárjelölt, egyetemi könyvtártiszt. Tanított történelmet a VIII. o.-ban heti 3 órában. Tanít 1905 febr. óta.

3. ***Isslai Márton,*** az unitárius elemi leányiskola igazgatója, a vasúti daloskör karnagya. Tanított műéneket az I—VIII. o.-ban, egyházi éneket az I—V. o.-ban és orgonázást a III—V. o.-ban önként vállalkozóknak heti 9 órában. Tanít 1888 óta.

4. ***Régeni Áron,*** a kollégiumi elemi fiuiskola tanítója. Tanított szépírást az I—II o.-ban heti 2 órában Tanít 1901 óta.

5. ***Orbók Loránd,*** tanárjelölt. Tanított francia nyelvet 2 csoportban heti 4 órában. Tanít 1905 november óta.

6. ***Strachal Ferenc.*** Tanított zenét az Apolló-kör tagjainak. Tanít 1895 óta.

d) *Hittanárok és hitoktatók.*

1. ***Péterfi Dénes,*** theologiai rendes tanár és lelkész. Tanított vallástant a VII , VIII. osztályban heti 4 órában. Tanít 1873 óta.

2. ***Csifó Salamon,*** theologiai rendes tanár és lelkész. Tanított vallástant az V—VI. osztályban heti 4 órában. Tanít 1903 óta.

3. ***Kiss Sándor,*** IV. éves papnövendék, internátusi felügyelő. Tanított vallástant a III—IV. osztályban heti 4 órában. Tanít 1904. szept. óta.

4. ***Bencédi Pál*** III. éves papnövendék. Tanított vallástant a II. osztályban heti 2 órában. Tanít 1905. szept. óta.

5. ***Bodocy Sándor*** III. éves papnövendék. Tanított vallástant az I. osztályban heti 2 órában. Tanít 1905. szept. óta,

A más vallású tanulók hitoktatói.

6. ***Tárkányi György*** az ev. ref. főgimn. hittanára. Tanította az ev. ref. vallású tanulókat.

7. *Gráts Mór* ág. ev. lelkész.
8. *Turchányi Gyula* ág. ev. lelkész.
9. *Hantos Gyula* hitoktató.
} Tanították az ág. ev. vallású tanulókat.

10. *Komáromy Dezső* róm. kath. hittanár.
11. *Ross Lajos* „ „ „
} Tanították a róm. kath. tanulókat.

12. *Flórián Gyula dr.*, gör. kath. hitoktató. Tanította a gör. kath. vallású tanulókat.

13. *Jantea Márk.* Tanította a gör. keleti vallású tanulókat.

14. *Eisler Mátyás dr.,* a neológus izr. hitközség főrabbija.

15. *Lőwy Mór,* az orthodoxus izr. hitközség hitoktatója. Tanították az izr. vallású tanulókat.

e) *Gyakorló-tanár.*

1. *Varga Sándor,* okleveles tanár, dr. Nyiredy Géza tanár mellett a IV. osztályban a növénytannál.

B) *Intézeti alkalmazottak és szolgák.*

1. *Leitner Sándor* intézeti gépész 1901. szept. 1. óta.

2. *Istvánffy Sándor* 1901. okt. 1. óta, kapus 1903. szept. 1. óta.

3. *Szász Dénes* 1902. szept. 1. óta.

4. *Raffaj Zsigmond* 1902. ápr. 1-től, 1906. ápr. 15-ig, ápr. 16-tól Szathmári János.

5. *Fazakas Péter* 1903. szept. 1. óta.

6. *Fóris István* 1905. ápr. 1. óta.

V. Tanárok irodalmi működése.

Barabás Ábel dr. *Vas Gereben.* Második javított kiadás. Budapest, Franklin Társulat, 1906. *A művészi nevelés.* (Felolvasás a Tanári Kör 1905. decemberi ülésén.

Gál Kelemen dr. Beszéd Konc János és Kelemen Benő jóltevők képének leleplezési ünnepélyén. (Megjelent az Unitárius Egyház I. évf. 3. sz. és ez értesítőben.) Harc a miveltség és nevelés eszményeért. Keresztény Magvető 1906. 2. sz. Böhm axiologiája. Keresztény Magvető 1906. 2. sz. Több kisebb cikk a Keresztény Magvetőben.

Kanyaró Ferenc. Jakab Elek karácsonyi köszöntője. Keresztény Magvető 1905. 6. füzet. Régi székely balladák. Erdélyi Muzeum 1906. Uj folyam I. k. 1. füzet. Unitárius nézetek felújulása a középkorban. Keresztény Magvető 1906. 2. füz. *Dávid Ferenc.* Ker. Magvető. 1906. XLI. évf. Ez külön is megjelent. Apró cikkek és bírálatok a Ker. Magvető „Irodalmi Értesítő“ és „Különfélék“ rovatában.

Kelemen Lajos. Barcsay Ákos két végrendelete. (Hunyadmegyei Tört. és Rég. Társulat 1904 és 1905-i évkönyveiben.) A nagyteremii Sükösd család. (Genealogiai Füzetek 1905. 11. szám.) Bodoki Mikó Miklos családi krónikája. (Gen. Fűz. 1906. 4—7. sz.) Nagy Szabó Ferenc ifjúkora. (Felolvasás az Erd. Múz.-Egyesület marosvásárhelyi vándorgyűlésén.) Kisebb cikkek az Erdélyi Múzeum új folyamában; kisebb cikkek és publikációk a Gen. Füzetek 1905. és 1906.-i folyamaiban. Ugyanezen folyóirat címeres levél kiadványának állandó dolgozótársa.

Kiss Ernő dr. *Az unitárius vallás egyenjogúsítása a pozsonyi országgyűlésen.* (Ker. Magv. XLI.) *Ferencz József püspök jubileuma.* (Bud. Hirlap, 1905. dec. 28., Ellenzék stb.) *Az általános választói jog.* (Bud. Hírlap, 1905. szept. 1.) *Szólásszabadság, vitat, vitatás. mivé lett a kortes?* (M. Nyelvőr, XXXIV.) *Adatok nyelvünk újabb*

fejlődéséhez. (M. Nyelvőr, I.) Bevezető előadást tartott az ifjúsági előadások során Szigligeti *Cigány*áról; az iparos ifjak részére felolvasást tartott e címen: 1848. márc. 3—15.-ig.

Márkos Albert. *A latintanítással járó nehézségek a gimnázium I. és II. osztályában.* Felolvastatott a kolozsvári tanári kör 1906. évi február havi gyűlésén. Megjelent a „Magyar Paedagogia“ junius havi füzetében. (Különlenyomatban is.) *Igék a nyikómenti székelységben.* Ez értesítőben.

Nyiredy Géza dr. A chemia rövid vázlata. Tankönyv gyógyszerész gyakornokok számára. Nyom. Gámán örökösénél, ára 6 K. Kísérletes előadás a vízről (iparosok körében). Jelentés a kolozsvári gyógyszerészgyakornoki tanfolyamról. Több kisebb közlemény a szaklapokban.

Pálfi Márton. Nyelvészeti cikkek a Magyar Nyelvőrben. *„Csődökre Tönk“* és *„Antizsuzsi“* álnevek alatt. *(Tönk, Zsuzsi, aki föltöröl. Nyelvjárásparódia 1702-ből.) Othello* (Bevezető fejtegetés ifjusági előadáshoz. Az Őr II. évf. márc. 13.) *A cár birodalmában* (Fölolvasás. Ujság VIII. évf. március 30. 31.). Apró cikkek az Ellenzékben (*Finn nő a magyar nőkhöz.* Dec. 27. *Gomblyukfájdalom az iskolában.* Febr. 9.). *Dr. Oker-Blom Miksa*: *Doktor bácsinál falun* (Fordítás finnből. A Kolozsvári Tanári Kör kiadása). *Finn költőkből* (Fölolvasás az Erdélyi Irodalmi Társaságban): *Eino Leino: Valaki voltam. Hiisi lányok fürdőzése. Urho Haapanen: El-bémegyek a rengetegbe. Helmi Selin: Mit törődnél? . . . Juho Hollo: A rabszolgák dala* (Ellenzék 1906. jan. 23.). *Finn népdalok* a Kanteletarból. Én vagyok az, aki szinméz. Virág voltam, rózsa voltam. Bamba férjre, totyakosra . . . Gyere hozzánk, gyere táncra. Mit kacagsz a más baján!?

VI. Oktatás.

A) *Végzett tananyag az 1905—1906. iskolai évben.*

I. osztály.

Osztályfő: *Kegyes István.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Csifó Salamon: Bibliai történetek. Ó-szövetségi rész A bibliából megfelelő részek olvasása. Könyvnélküliek: Huna hálaadó éneke (I. Sám. II. 1—19.), Dávid éneke Saul és Jonathán felett (II. Sám. I. 19—27.). Istenem, ki vagy a mennyben (Pósa L.). Hála ima. (Pósa L.)

Hitoktató: *Bodocy Sándor.*

Magyar nyelv. Heti 5 órán. K. k. Halász—Morvay: Magyar nyelvtan mondattani alapon. III. kiadás és Császár—Vácy: Magyar olvasókönyv. A mondatok. Az egyszerű mondat fajai, fő- és mellékrészei. Beszédrészek. A szók alkata, szótagok, hangok. A mondatrészek: alany és állítmány. Igeragozás. A tárgy, határozó, jelző. Olvasmányok elbeszélése és értelmezése. Versek szavalása. Nyelvtani elemzés olvasmányok alapján. Helyesírási gyakorlatok. Két hetenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kegyes István.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Dr. Csengeri János: Latin olvasókönyv és nyelvtan, III. kiadás. Hangok és betűk. Névragozások. Melléknevek fokozása. Számnevek. Névmások. Est ige. Igék ragozása cselekvő alakban. Fordítottuk az 1—21. és 30, 33. gyakorlatokat a hozzájuk tartozó gyakorló mondatokkal együtt. Az összes gyakorlatokat könyv nélkül is. Két hetenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Kegyes István.*

Földrajz. Heti 3 órán. K. k. Simonyi Jenő dr.: Földrajz I. r. Harmadik javított kiadás. Földrajzi előismeretek. Magyarország részei, hegy- és vízrajza, politikai felosztása, mezőgazdasága, állat-

tenyésztése, bányászata, ipara, kereskedelme. Magyarország lakossága faj és vallási tekintetben. Magyarország hegy-, vízrajzának és vármegyéinek a táblára, térképre való rajzolása.

Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 2 órán. K. k. Paszlavszky József: Kis Természetrajz I. rész.

Bevezetés: A természet. A természet három országa. A négy évszak. Az *Ősz.* A különböző gyümölcsök ismertetése: szilva, őszi barack, mandula, dió, alma, körte, citrom, narancs, szőlő, ugorka, paszuly, repce, vadgesztenye, mérges maszlag, kerti mák, mogyoró, tölgyfa, makk, fenyő toboz. A termés szerepe a növény életében. Házi állatok: kutya, macska, ló, szarvasmarha, szamár, házi sertés, júh, kecske.

Tél. Lucfenyő és fenyvesek. A ház környékén előforduló állatok. A házi egér, vándor patkány, denevér, vakondok, tüskés disznó, görény, menyétke. A mezőn előforduló állatok: nyúl, hörcsög, ürge. Az erdőn előforduló állatok: farkas, róka, vadmacska, hiúz, mókus, szarvas, vidra.

Tavasz. Mogyoróbokor, kikeleti hóvirág, somfa, odvas keltike, nagy kökörcsin, sárga tyúktaréj, piros holt csalán, adonisz virág, saláta boglárka, mocsári gólyahír, ibolya, fürtös gyöngyike, ernyő madártej, kankalin, gyöngyvirág, Salamon pecsétje, orgona, aranycső, akác, gyermek láncfű.

Házi szárnyasok: Tyúk, galamb, kacsa, lúd ismertetése.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Gerevich-Orbók Számtan. A számok írása. Alapműveletek egész számokkal. Méterrendszer és hazai pénzrendszer ismertetése. Tizedes törtek. Alapműveletek tizedes törtekkel. A számok szerkezete. Közönséges törtek. Alapműveletek közönséges törtekkel. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló geometria. Pont, vonal és szög, ezek mérési viszonyai. Síkidomok, háromszögek, négyszögek és szabályos négyszögek. Symmetrikus idomok. A kör, az ellypsis. Az idomok kerületének és területének mérése. Az idomok hasonlósága, egyenlősége és egybevágósága. Sík díszítmények készítése eszközökkel. Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Heti 1 órán. Vajda Pál Szépírási mintái nyomán magyar kis és nagybetűk, szavak és mondatok írása.

Tanító: *Régeni Áron.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Fegyelemhez és rendhez való szoktatás. Rendgyakorlatok: állások, igazodás, fedezés, fordulatok, arcsor, oldalsor, szakasz-alakítás, járás, rendek és kettős rendek helyből. Szabadgyakorlatok: 2—4 ütemes taggyakorlatok fabottal és anélkül. Szergyakorlatok: alapgyakorlatok az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: ugrások különféle nemei és futás. Játékok: kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

II. osztály.

Osztályfő: *Kovács Kálmán.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Csifó Salamon: Bibliai történetek. Újszövetségi rész. Az evangeliumok. Az apostolok cselekedetei. Megfelelő bibliai helyek olvasása.

Hitoktató: *Bencédi Pál.*

Magyar nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Halász Ignác: Magyar nyelvtan II. Császár Elemér és Váczy János: Magyar olvasókönyv. II. Beszédrészek a mondatban. Határozók. Szórend. Összetett mondatok. Mellérendelt mondatok. Többtagú mondatrészek. Alárendelt mondatok. Szóképzés. Olvasmányok: Tanító mesék, példázatok. Magyar történelmi s mondai elbeszélések. A magyar föld és népe. Elbeszélések a római világból. Elemzés és költemények szavalása. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Helyesírási gyakorlatok.

Tanár: *Kovács Kálmán.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Dr. Csengeri J.: Latin nyelvtan és latin olvasó és gyakorlókönyv. Az igeragozás begyakorlása. Az ige tövei és változó tövű igék. Olvasmányok: De Tullo Hostilio, tertio rege Romanorum 37—42. De Anco Martio 43—45. De Lucio Tarquinio Prisco 46—49. De Servio Tullio 50—53. De vulpe et gallo. De puero mendaci. De rustico et eius filiis. Hic Rhodus, hic salta. Velős mondások, közmondások. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Kovács Kálmán.*

Földrajz, Heti 3 órán. K. k Dr. Simonyi Jenő: Földrajz II. r. 2. kiad. Európa, Ázsia, Afrika hegy- és vízrajza, éghajlati viszonya,

állat- és növényvilága, politikai felosztása. Az egyes országok részletes ismertetése, térképvázlatok készítése.

Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 2 órán. K. k. Paszlávszky József, Kis Természetrajz II. r. Az őszi flóra. Majmok. Tengeri emlősök. Erszényes emlősök. Madarak a ház környékén. Vízi, tói és mocsári madarak. Réti és mezei madarak. Erdei madarak. Csúszó-mászók. Kétéltűek. Halak. Csigák. Kagylók. Bogarak. Szöcskék. Szitakötők. Méhek. Lepkék. Legyek. Poloskák. Pókok. Százlábúak. Rákok. Férgek. A tavaszi flóra. Lágyszárù növények. Gyümölcsfáink. Erdei fáink. Erdei bokraink. A növények összefoglalása. A növényország áttekintése. Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. Gerevich—Orbók, Számtan. Az I. osztály tananyagának ismétlése. Számadási rövidítések. Rövidített számolási műveletek. Egyszerű következtetések. Százalékszámítás és alkalmazása. Arányosság. Aránylatok s azoк alkalmazása. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 3 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló geometria. A szögletes testek: kocka, hasábok és gulák. Szabályos testek. Gömbölyű testek: a henger, körkúp és a gömb részei, hálója és ábrázolása, felszín és köbtartalom számítás. Sík és egyenes. Két és több sík kölcsönös helyzete. A testek symmetriája, alakzatok 45°-ú axonometrikus ábrázolása táblarajzok után. Testminták készítése.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Szépírás. Hetí 1 órán. Magyar és német kis- és nagybetűk, szavak és mondatok gyakorlása Vajda Pál szépírási mintái alapján.

Tanító: *Régeni Áron.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint az első osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

III osztály.

Osztályfő: *Kiss Ernő dr.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Dr. Bartók György: Bibliaismertetés. Bibliai földrajz. A bibliáról általában. A kijelentés, választott nép, biblia részei, a bibliai iratok története, apokryphus könyvek eredeti szövege és fordításai. Ó-szövetségi könyvek ismer-

tetése. Az ó-szövetség 17 történeti könyve egyenkint mind, az 5 oktató könyv mind, a 17 prófétai könyv közül 5 részletesen ismertetve. Az új-szövetségből az 5 történeti könyv. Az oktató könyvekről általában s Pál apostolnak római, két korinthusi és galatai levele. Egyes versek könyvnélkül. Bibliaolvasás.

Hitoktató: *Kiss Sándor.*

Magyar nyelv. Heti 4 órán. K. k. Halász Ignác: Rendszeres magyar nyelvtan III. Császár-Váczy, Magyar Olvasókönyv. A nyelvtani ismeretek rendszeres összefoglalása. Olvasmányok: Családi kör, Egy estém otthon, Az első magyar komikus, Milyen a magyar iparos, A szegény fuvaros, A Riska, Tollagi Jónás Pesten, A nagyenyedi két fűzfa, A mohácsi vész után, Dobozi M. és hitvese, Török Bálint, A magyar önfeláldozó hősiség példái, Pókainé, Pázmány, Bethlen, Zrinyi M., a költő, II. Rákóczy Ferenc szabadságharca, Széchenyi I., Kossuth L. és a szabadságharc, Deák F., Fohászkodás, Jóslat, Nemzeti dal, Már mi nékünk ellenségünk, Ismét magyar lett a magyar, Van-e mostan olyan legény, Négy nap dörgött, A gólyához, Fiamnak, Vándor madár; Látogatás Pompeiben.

Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Csengeri, Latin olvasó és gyakorlókönyv III. Latin nyelvtan II. Mondattan. Az egyszerű mondat. Olvasmányok: Brutus intézkedései, Brutus halála, Horatius Cocles, Mucius Scaevola, A nép kivonulása, Corioli bevétele, Coríolanus hadat visz Róma ellen, De Themistocle; Cato gnomáiból, Phaedrus meséiből. A megfelelő convertendák.

Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Német nyelv. Heti 4 órán. Tankönyv: Hirn-Paulay: Módszeres német nyelvtan, olvasó- és gyakorlókönyv. Olvasás és írás. Igeragozás az indicativusban. Névragozás. Melléknevek fokozása és ragozása. Tőszámnevek. Névmások. Elüljárók. Az első kör olvasmányai. Beszédgyakorlatok. Költemények: Mein Vaterland (Hoffmann v. Fallersleben), Waldlied (Hoffmann v. Fallersleben), Schlittenlied (F. Wald), Die Kapelle (Uhland). Valamennyi könyvnélkűl is. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történelem. Heti 3 órán. K. k. Dr. Szádeczky Lajos: Magyarország története I. rész. A legrégibb időtől a mohácsi vészig.

Mika Sándor: Magyar történelmi olvasókönyv I. rész Dr. Márki Sándor: Magyar történeti szemléltető képeinek bemutatása.

Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Földrajz. Heti 2 órán. K. k. Dr. Shmidt Ágoston: Természettani földrajz és dr. Simonyi Jenő, A fizika főbb törvényei. A föld mint világtest. A föld szárazulata. A földgömb vizei és légköre. Éjszak- és Dél-Amerika általános ismertetése, hegyei, vizei, éghajlata, növényzete, állatai, lakosai, országai. Ausztrália szárazföldje és szigetei. Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Gerevich-Orbók, Számtan. A II. osztály tananyagának ismétlése. Összetett következtetések. Kamatszámítások. Váltó-leszámítolás. Kamatos-kamatszámítás. Határidő számítás. Egyszerű és összetett arányos osztás. Vegyítésszabály. Arany- és ezüstszámítás. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. K. k. Horti Henrik. Rajzoló geometria. Alapműveletek távolságokkal és szögekkel. Merőlegesek és párhúzamosak szerkesztése. Az egyenes vonalú idomok és szabályos sokszögek alkotó részeinek összefüggése; ezek szerkesztése. Idomok átalakítása és osztása. Az arányosság. Síkdiszítmények rajzolása és egyszerű színezése fali és kézi lapminták után.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: fejlődés, kanyarodás, rendek és kettősrendek képzése, menetelési gyakorlatok. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes egyenoldalú taggyakorlatok súlyzóval és vasbottal. Szertornázás: gyakorlatok az összes szereken hajlított és nyújtott támaszban. Gyakorlatok a szabadban: magas- és távolugrás a puszta földről, kitartó futás. Játékok: kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

IV. osztály.

Osztályfő: *Márkos Albert.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. *Ferencz József: Unitárius káté.* Bevezetés. A vallásról. A vallások különbözősége. Az egyházak. Az Istenről. Krisztusról. Szentlélekről. A keresztény egyházról. A bűnről és annak bocsánatáról. Az örökéletről. A vallásos szer-

tartásokról, u. m. a keresztségről és úrvacsoráról. Isten, embertársaink és magunk iránti kötelességeinkről. Olvasmányok a bibliából, Mathews—Gál: Hogyan boldogulunk c. művéből. Képek egyházunk történetéből.
Hitoktató: *Kiss Sándor.*

Magyar nyelv. Heti 4 órán. K. k. Négyesy László: Stilisztika. A nyelv a stilus szempontjából. A stilus fajai és tulajdonságai megfelelő olvasmányok és példák alapján. Verstan. Ügyiratok. Arany Toldijának részletes tárgyalása Lehr kiadása alapján. Könyvnélküliek. Két hetenként írásbeli dolgozat.
Tanár: *Pálfi Márton.*

Latin nyelv. Heti 6 órán. K. k. Dr. Csengeri: Latin nyelvtan. II. Szentimrei—Székely: Latin olvasókönyv Caesar, Curtius és Ovidius műveiből. Kempf—Csengeri—Cserép: Latin Stilusgyakorlatok. Caesar Bellum Gallicum I. könyv 1—54 fejezet és VI. könyv 13—28 fejezet. Bevezetésül Caesar élete. Ovidius Metamorphoses I. 1—150 és VIII. 618—722. Bevezetésül Ovidius élete és művei; valami a hexameterről. Az olvasmányokkal kapcsolatban a mondattan, különösen az összetett mondat tárgyalása. Fordítás magyarról latinra a latinul olvasott részek alapján. Két hetenként egy irásbeli dolgozat.
Tanár: *Márkos Albert.*

Németnyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn—Paulay. Módszeres német nyelvtan, olvasó- és gyakorlókönyv. A harmadik osztályban végzett nyelvtani anyag kiegészítése. A második kör olvasmányai (13—29). A Herakles mondákból: 31—34. A német mondákból: 47., 49. Költemények: Wanderschaft der Gewässer (M. Köck), Des Knaben Berglied (Uhland), Der tote Knabe (Hoffmann v. Fallersleben). Valamennyi könyvnélkül is. Kéthetenként írásbeli dolgozat.
Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történelem. Heti 3 órán. K. k. Dr. Szádeczky: Magyarország története II. r. A magyar nemzet története 1526-tól 1867-ig. Magyarország politikai földrajza; Ausztria, az Osztrák-magyar Monarchia. Dr. Márki S.-féle Magyar történeti szemléltető képek alkalmazása.
Tanár: *Kovács Kálmán.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József: A növénytan kézikönyve. Egyes növények leírása. A növények belső szerkezete, életműködése és rendszertana.
Tanár: *Nyiredy Géza dr.* és *Varga Sándor.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Suták József: Algebra.

Alapműveletek az absolut és rationalis tört- és egész számokkal. Hatványozás. Első fokú egy ismeretlenű egyenletek megoldása, kapcsolatosan a fontosabb számtani szabályok algebrai formulázása. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Uzoni Imre.*

Rajzoló mértan. Heti 2 órán. K. k. Horti Henrik: Rajzoló geometria. A körre vonatkozó egyszerű szerkesztések. Az ellipsis, parabola, hyperbola rajzolása. Stereometriai elemek: pont, vonal és sík kölcsönös helyzetei; lapszög, testszöglet. Stilszerű ornamentális rajzok készítése és színezése Várdai Szilárd fali mintái után.
Tanár: *Nagy Gyula.*

Testgyakorlás. Heti 2. órán. Mint a III. osztályban.
Tanár: *László Gyula.*

V. osztály.

Osztályfő: *Barabás Ábel dr.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Berecky Sándor: A keresztény egyház történelme. A keresztény egyház megalapítása. A keresztények üldöztetése és a kereszténység diadalra jutása. Az egyház megrontása. A reformatio története külföldön és hazánkban.
Tanár: *Csifó Salamon.*

Magyar nyelv. Heti 3 órán. K. k. Riedl Frigyes: Retorika és retorikai olvasókönyv. Az elméleti rész egészen (1—22). A történetírás (23—48). A beszéd (49—65). Az értekezés (66—70). Olvasmányok. Beszédek. Értekezések, leírások és levelek. Az összes olvasmányok tárgyalása retorikai szempontból. Könyvnélkül: Szondi két apródja (Arany), Kossuth Lajos beszéde a haderő megajánlása végett. Havonkint írásbeli dolgozat. Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Latin nyelv. Kk. M. T. Cic. Or. sel. (ed. Dávid), Csengeri: Latin anthologia, Molnár: Latin stilusgyakorlatok. Olvasmányok: M. T. Cic. or. pro Ligario és in Cat. or. I.; Catullus: Ajánlás, Dianához, Testvére sirjánál, A hajó felajánlása, Epigrammák; Verg.: I. eccl., Georg. II. 136—176, II. 323—345, IV. 116—147; Horatius: Carm. I. 3, I. 11, I. 14, II. 3, 10, IV. 7; Tibullus 1. 3, Ovidius, Trist. III. 10, IV. 10. A stilusgyakorlatokból: M. T. Cicero életéből, Ligarius vádoltatása, Hogyan keletkezett és fojtatott el a Catilina-féle összeesküvés? Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. Kk. Dr. Maywald József: Görög nyelvtan és Olvasókönyv az V. oszt. számára. Hangtan, névragozás, névmások, fokozás, számnevek, határozószók, az ω végű igék ragozása. Az Olvasókönyv 1—42, 45—55, 59—61, 63, 71, 75. gyakorlatainak fordítása. Egyes mondatok, a 11. és 41. gyakorlat könyv nélkül. Kéthetenként írásbeli iskolai dolgozat.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görög-pótló tárgyak. a) *Görögpótló irodalom.* K. k. Ilias Csengeri, Odysseia Gyomlai fordításában. Badics: Magyar irodalmi olvasókönyv. Geréb: Szemelvények Herodotusból. Az Ilias és Odysseia olvasása bő szemelvényekben. Ismétlés alkalmával egyes részletek ismertetése magyar műfordításokból is. Hector és Andromache találkozása Baksay fordításából könyv nélkül. Részletek Tinódi és Gyöngyösi műveiből. Arany „Buda halála" cimű époszának részletes tárgyalása. Egyes részek Heltai, Kemény, Szalárdi, Bethlen Miklós, Cserei és Apor történeti műveiből. Szemelvények Herodotosból. Félévenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Márkos Albert.*

b) *Rajz.* Heti 2 órán. K. k. Boros: Stilisme. Görög, arabs, középkori és renaissance stilű síkdíszítmények rajzolása, megfelelő szinezéssel. Árnyékolt rajzok készítése lap- és gipszminták után. Ó-kori népek műalkotásainak rövid ismertetése és bemutatása 5 órában. Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. Hirn—Paulay: Német nyelvtan. Hirn—Paulay: Német olvasókönyv. A nyelvtani ismeretek bővítése. Az első rész olvasmányai (1—12.) Beszédgyakorlatok. Az elbeszélésekből 13—18, 23. Költemények: An mein Vaterland (Lenau), Das Zauberland (Heine), Die Lorelei (Heine), Erlkönig (Goethe), Die Grenadiere (Heine). Valamennyi könyvnélkül is. A költemények tartalmi feldolgozása. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Dr. Márki Sándor: Egyetemes történelem I. r. Az ó-kor a nyugat-római birodalom bukásáig a földrajzi ismeretek ébrentartásával. Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz. Heti 3 órán. K. k. Paszlavszky József, Az állattan kézikönyve. Az állati test alkotásáról és működéséről. Az állati szervekről. Az állatok rendszertana.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. Két és több ismeretlenű egyenletek megoldása. Gyökvonás. Műveletek gyökmennyiségekkel. Négyzetgyök és köbgyökvonás. Irrationalis mennyiségek. Egy ismeretlenű négyzetes egyenletek megoldása. A síkmértan főbb tételei a körmérésig. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Uzoni Imre.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: kettős rendek és rendekre szakadozás menet közben. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes ellenoldalú taggyakorlatok súlyzóval, vasbottal és buzogánynyal. Társas gyakorlatok. Kötélhúzás. Szergyakorlatok: csapattornázás az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: futás és rúdugrás. Játékok: kör- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

VI. osztály.

Osztályfő: *Szentmártoni Kálmán.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Ferencz József: Unitárius Kis Tükör, vagyis az unitárius egyház történelme stb. Bevezetés az unitárius egyház történelmébe. Az egyház megalapítása. Az unitárizmus gyors elterjedése. Az erre következett visszahatás. Az egyház szomorú korszaka. Az egyház újabb kora.

Tanár: *Csifó Salamon.*

Magyar nyelv. Heti 3 órán. K. k. Riedl Frigyes: Poetikája és olvasókönyve alapján verstan, a lyrai, epikai és drámai műfajok elmélete és történeti fejlődése. Havonként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Márkos Albert.*

Latin nyelv. Heti 5 órán. K. k. Kalmár: Szemelvények Titus Liviusból. Cserép: Szemelvények P. Vergilius Maro Aeneiséből. Wagner—Horváth: Római régiségek. Molnár S.: Latin stilusgyakorlatok. Az Aeneis I—III. éneke szemelvényesen. Livius XXI., XXII. és XXX. könyve szemelvényesen. Régiségtan és irodalomtörténet az olvasmányokkal kapcsolatosan. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Pálfi Márton.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. Kk. Dr. Maywald József: Görög gyakorló és olvasókönyv és Görög nyelvtan. Az V. osztály anyagának ismétlése, erős képzés az ω végű igékből a μι végű igék rago-

zása, mondattan, esetek használata, praepositiok tana, igék nemei, igeidők, módok és igenevek használata, kötőszók, mellékmondatok és oratio obliqua. Az Olvasókönyv 1—11, 15—16, 26—27, 35—36, 41—43 és 46. gyakorlatainak fordítása. Az 1, 2 és 36. gyakorlat és egyes mondások könyvnélkül. Kéthetenként írásbeli dolgozat.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görögpótló tárgyak. a) *Irodalmi rész.* K. k. Dr. Badics: Magyar irodalmi olvasókönyv II. kt. Sophokles, Elektra, ford. Csiky Gergely, magy. dr. Losonczy Lajos. A görög elegia, epigramma, iambos, az aiol költészet, dór karének-költészet és főbb képviselői és a classicus versmértékű magyar lirai költészet. Sophokles életrajza, Elektra tárgya, forrásai; mások feldolgozásai; jellemei, tragikuma, cselekvénye, szerkezete, verselése, nyelve és zenéje. Félévenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

b) *Görög-pótló rajz.* Heti 2 órán. Egyszerű mértani testek, épületrészek, talapzatok, párkányok, oszlopfők és vázák látszattani szerkesztése és árnyékolása. Gipsz ékítmények természet után rajzolása. A középkori művészet és műalkotások rövid ismertetése, megfelelő metszetek bemutatása. Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Hirn—Paulay: Német olvasókönyv. Hirn—Paulay: Német nyelvtan mondattani alapon a gimn. V—VIII. o. számára. *Prózai olvasmányok:* 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54. *Költői olvasmányok:* Schilflieder. Gebet während der Schlacht. Die Lorelei. Erlkönig. Der Fischer. Der Sänger. Des Sänges Fluch. Der Ring des Polykrates. Der Bettler und sein Hund. Die Grenadiere. Frau Hitt. Kolumbus. A két utóbbi kivételével a többi könyv nélkül is. A nyelvtan befejezése. Verstan elemei. Minden második héten egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Gál Kelemen dr.*

Történet. Heti 3 órán. K. k Márki: Egyetemes történelem II. rész. A középkor és új-kor 1648-ig. Megfelelő térképekkel. Középkori krónikások olvasása. Tanár: *Szentmártoni Kálmán.*

Természetrajz Heti 3 órán. K. Reichenhaller: Chémia és Mineralogia. Chémiai és fizikai jelenségek. Bevezetés az ásványtanba. Az ásványok fizikai tulajdonságai. Alaktan. Kristályosodás. A kristályok csoportosítása. Nehány fontosabb testről szerzett ismeretek összefoglalása Víz, oxygén, hydrogén, levegő, chlor. Chémiai

alaptörvények. Atom-elmélet. Stichiometria. Chémiai írás, vegyjel, képlet, egyenlet és azok értelmezése. A fontosabb nem-fémes és fémes elemek ismertetése. Fémoxydok, bázisok, savak, sók, sulfidok tárgyalása. Fontosabb szerves vegyűletek ismertetése. Chémiai analysis különböző eljárásáról egy-egy példában.

Tanár: *Nyiredy Géza dr.*

Mennyiségtan. Heti 4 órán. K. k. dr. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. A hatvány általánosítása. Számrendszerek. Logaritmusok. Számtani és mértani haladvány. A kör kerülete és területe. A hegyes szög függvényei, kapcsolatban a derékszögű háromszög kiszámításával. A szögfüggvények általános értelmezése. Szögek összegének és különbségének függvényei. A sinus-, cosinus- és tangens-tétel s alkalmazásuk a háromszög megoldására. Nehány egyszerűbb magasságmérési és földmérési feladat megoldása. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint az V o.-ban.

Tanár: *László Gyula.*

VII. osztály.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

Vallástan Heti 2 órán K. k. Marion—Péterfi: Az ember kötelességei és jogai. Általános erkölcsi elvek. Gyakorlati erkölcstan. Család. Haza. A nemzetek kötelességei egymással szemben. A felebaráti kötelességek. Egyéni erkölcs: Önmagunk iránti kötelességek. Az ember viszonya a természethez. Az ember viszonya egy felsőbb lényhez, Istenhez. Tanár: *Péterfi Dénes*

Magyar nyelv és irodalom. K. k. Vácy, A magyar irodalom története I. Irodalmunk történetének összefoglalása szemelvények alapján Kisfaludy Károly föllépéséig. Egyéb olvasmányok: Beöthy, A széppróza elbeszélés I., II. Riedl, A magyar irodalom főirányai, Salamon, Zrinyi, Jakab E., Dávid Ferenc emlékezete, Kazinczy, Pályám emlékezete, Kölcsey emlékbeszédei és kritikái.

Tanár: *Kiss Ernő dr.*

Latin nyelv. K. k. Cserép: Vergilius Aeneise. Dávid István: Cicero orationes selectae. Hittrich: Sallustii bellum Iugurthinum.

Wagner—Horváth: Római régiségek. Az Aeneis IV. és VI. éneke szemelvényesen. A latinúl nem olvasott részek műfordításból. Ezzel kapcsolatban római mythologiai régiségek ismétlése. Egyes szebb részek könyv nélkűl is. Sallustius Bellum Iugurthinum 1—32. fejezet. Bevezetésűl Sallustius élete és a római demokrata s arisztokrata pártok küzdelme. Ezzel kapcsolatban a római állami régiségek. Cicero in Antonium Philippica oratio XIV. Vele kapcsolatban Caesar halála és a második triumvivatus közti események rövid áttekintése. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Márkos Albert.*

Görög nyelv. Heti 5 órán. K. k. Dr. Csengeri János: Homeros Odysseiája; dr. Csengeri János Homerosi világ és Dávid István: Szemelvények Herodotos művéből. Fordítottuk Homeros Odysseiájából az I. ének 1—144-ig, a IX. ének 1—566-ig és a XI. ének 1—149-ig terjedő sorait; továbbá Herodotos művéből a Kroisos és Solon találkozása, Kroisos bukása, Polykrates története és a plataiaibeli ütközet cimű részleteket. Magánolvasmány volt a jelesek és jók számára az Odysseiából a III. ének és a Herodotos művéből a salamisi ütközet cimű részlet. Válogatott részleteket könyv nélkűl is megtanúltak. Irásbeli dolgozatot havonként irtak felváltva magyarból görögre és görögből magyarra.

Tanár: *Kegyes István.*

Görög-pótló tárgyak. a) *Irodalmi rész.* Heti 3 órán. Szemelvényes olvasmányok Thukydidesből Szilasi Móric fordítása alapján. Szemelvények magyar történetírók, szónokok és irodalomtörténetírók műveiből dr. Badics Ferenc Magyar irodalmi olvasókönyvének harmadik kötete alapján. A régi görög irodalom története Schill Salamon tankönyve alapján. Félévenként egy írásbeli házi dolgozat.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

b) *Görög-pótló rajz.* Heti 2 órán. Az előző osztály tananyagának kibővítése; építészeti részletek gipsz után; edények, műszerek, továbbá csendéletszerű csoportok, milyenek: üvegpohár, kulacs, kés, kanál, fa- és cserépedények, kifli, narancs, alma, dió, vöröshagyma, répa és a természetrajzi szertárból: kitömött madarak stb. festése. Az újabbkori műalkotások ismertetése. Az olasz renaissance, barokk és rokokó stilus 6 órában.

Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. Kk. Hirn Paulay: Német irodalmi

olvasókönyv. Lessing: Minna von Barnhelm. Magyarázta dr. Theisz Gyula. Minna von Barnhelm első és második felvonása egészen, a többi szemelvényesen az olvasókönyvben levő részletek alapján. Irodalmi olvasmányok: Altdeutscher Heldengesang. Die erste Blütezeit der deutschen Dichtung. Das Nibelungenlied (Inhaltsangabe.) Gotthold Ephraim Lessing. Über Minna von Barnhelm. Az olvasmányokkal kapcsolatosan beszédgyakorlatok. Költemények: Aus dem Nibelungenliede 1—5. Lessing epigrammáiból Klopstock, An einen Lügner, Das schlimmste Tier. Aus Lessings „Nathan der Weise“ 1—36. (Die drei Ringe.) Cita mors ruit (Geibel), Im Mondenglanze ruht das Meer (Heine). A német irodalomtörténet nevezetesebb mozzanatainak ismertetése szabadon. Wagner „Nibelungenring“ cimű trilogiájának ismertetése. Havonkint írásbeli dolgozat.

Tanár: *Barabás Ábel dr.*

Történet. Heti 3 órán. K. k. Márki: Egyetemes történelem III. r. Egyetemes történet a magyar nemzet történetével kapcsolatosan 1648-tól 1871-ig. Európa és Amerika nevezetesebb államainak földrajza. Tanár: *Kovács Kálmán.*

Mennyiségtan. Heti 3 órán. K. k. Dr. Suták József: Algebra és Mocnik—Schmidt: Geometria. Kamatos kamat- és járadékszámítás. A végtelen mértani haladvány. A másodfokú egyenlet elmélete. A másodfokú függvény szélső értékei. A pont koordinátái. Két pont távolsága. Egyszerűbb algebrai kifejezések grafikus ábrázolása. A sztereometria legfontosabb tételei. A hasáb, gúla, henger, kúp és gömb felszíne és köbtartalma. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanár: *Hidegh Mihály.*

Természettan. Hetí 4 órán. K. k. Fehér Ipoly: Kisérleti fizika, átdolgozta Szekeres Kálmán dr. Mozgás- és erőtan. A szilárd, cseppfolyós és légnemű testek mechanikája. Hangtan.

Tanár: *Hidegh Mihaly.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Rendgyakorlatok: fejlődések, kanyarodások és kettős rendek menet közben. Szabadgyakorlatok: 4—8 ütemes egyenlő és ellenoldalú összetett taggyakorlatok súlyzóval, vasbottal, buzogánnyal. Szergyakorlatok: csapattornázás az összes szereken. Gyakorlatok a szabadban: futás, rúdugrás, súlydobás magasba és távolba, súlyemelés. Játékok: futó- és labdajátékok. Tanár: *László Gyula.*

VIII. osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

Vallástan. Heti 2 órán. K. k. Ferencz József: Hittan unitárius középiskolák számára. A vallásról általában. A kijelentésről. A Szentírásról. Isten országának uráról: az Istenről. Isten országának polgáráról: az emberről. Isten országának alapítójáról: a Krisztusról. Isten országának megvalósúlásáról: az egyházról.

Tanár: *Péterfi Dénes.*

Magyar nyelv és irodalom. Heti 3 órán. K. k. Váczy: A magyar nemzeti irodalom története. II. k. A magyar nemzeti irodalom új korának rendszeres ismertetése. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Latin nyelv. Heti 4 órán. K. k. Gyomlai: Szemelvények Tacitus műveiből. Horatii Opera omnia. Ed. Pozder. Olvasták: Horatius Sat. I. 1. 9. Epist. II. 3. Carm. I. 1. 3. 4. 6. 9. 10. 11. 14. 20. 22. 24. 34. 37. II. 3. 7. 10. 14. 15. 16. 17. III. 1. 2. 3. 6. 30. Epod. 2. Tacitus Annaleséből szemelvények. Régiségtan, irodalomtörténet és verstan az olvasmányokkal kapcsolatosan. Két hetenként írásbeli dolgozat. Tanár: *Pálfi Márton.*

Görög nyelv. Heti 4 órán. K. k. Dr. Csengeri János, Homeros Iliasa, Platón Apologiája és dr. Csengeri János: Homerosi világ. Az Ilias I. 1—600, VI. 369—715 sorainak és az Apologia I—XV. fejezetének fordítása. Az Ilias 1—73. sorai könyv nélkűl. Az Ilias nem fordított részleteiből szemelvényes olvasmányok magyar fordításban. Régiségtan a k. k. alapján. Havonként egy írásbeli iskolai dolgozat. Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

Görög-pótló tárgyak. a) *Irodalmi rész.* Heti 2 órán. Szemelvények Platon dialogusaiból (Eutyphron, Apologia, Kriton, Phaidon). A klasszikus képzőművészet remekeinek ismertetése, szemlélet (gipszöntvény, falikép, sztereoszkop, fénynyomat) alapján. Segédkönyv Gyomlai: Szemelvények Platonból. Zsámboki: A görög művészet kiválóbb alkotásai. Félévenként egy írásbeli dolgozat.

Tanár: *Pálfi Márton.*

b) *Görögpótló rájz.* Heti 2 órán. A természet köréből vett egyszerűbb tárgyak rajzolása naturalisztikusan. Jeles mesterek kéz-

rajzainak másolása. Antik gipsz-szobrok szín és kréta kivitelben. Az újabbkori műalkotások ismertetése. A magyar stilus és díszítő stil rövid ismertetése 6 órában. Tanár: *Nagy Gyula.*

Német nyelv. Heti 3 órán. K. k. Endrei—Lenkey, Német nyelvkönyv a VII—VIII. o. számára. Schiller: Wilhelm Tell (magy. Theiss). *Prózai olvasmányok:* Aus dem Laokoon. Über naive und sentimentalische Dichtung. Schillers Jugend und Wanderjahre. Schiller in Jena. Schillers Freundschaft mit Goethe und letzte Lebensjahre. Schillers Werke. Goethe und seine Dichtungen *Költői olvasmányok:* Die Theilung der Erde. Gefunden. Tell Vilmos ajánlása. Attinghausen beszéde a hazaszeretetről (II. felvonás, 1. jel. 30 sor). Tell magánbeszéde (IV. felv. 3. jel. 58 sor.) Ezek könyv nélkül is.

Tell Vilmos egészen tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanár: *Gál Kelemen dr.*

Történelem. Heti 3 órán. K. k. Varga Ottó: A magyarok oknyomozó története. A magyar nemzet története az 1867-i kiegyezésig. Magyarország a jelenben. Alkotmányunk. Nehány fontosabb forrás bemutatása. Nemzeti hivatásunk és küzdelmeink részletesebb fejtegetése. Tanár: *Kelemen Lajos.*

Mennyiségtan. Heti 2 órán. K. k. Dr. Suták József: Algebra és Močnik—Schmidt: Geometria. Kombinációk. Két tagúak pozitiv egész hatványai és a Pascal-féle háromszög. Az algebra összefoglaló áttekintése. A gömbháromszögtan cosinus-tétele és alkalmazása földrajzi helyek távolságának meghatározására. A geometria összefoglaló áttekintése. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

Természettan. Heti 4 órán. K. k. Fehér Ipoly: Kísérleti fizika, átdolgozta Szekeres Kálmán dr. Fénytan, hőtan, elektromosság és mágnesség. A kozmografia elemei. Tanár: *Hidegh Mihály.*

Filozófiai propaedeutika. Heti 3 órán. K. k. Szitnyai Elek: Lélektan és logika. 2-ik kiadás. A filozófia feladata. A lélektan elemei. Az idegrendszer szerepe a lelki élet alakulásában. A lelki jelenségek főcsoportjainak megismerése. A logika elemei. A gondolkozás rendszeres formáinak és a kutatás módszereinek áttekintése.

Tanár: *Gál Kelemen dr.*

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Mint a VII. osztályban.

Tanár: *László Gyula.*

B) *Magyar irodalmi dolgozatok.*

V. osztály. 1. Hunyadi János. 2. Hogyan lett Zrinyi hadvezér és költő. 3. Az utazás haszna (házi dolgozat). 4. Mikes Kelemen élete és jelentősége. 5. Széchenyi István. 6. Kossuth beszéde (házi dolgozat). 7. A szabadságharcban elesett honvédek emlékezete. 8. Emlékezés Arany Jánosról.

VI. osztály. 1. Szülőföldem szép határa, meglátlak-e valahára? 2. Verstani gyakorlatok. 3. Arany „Őszszel" cimű költeményének tárgyalása. 4. Arany és Petőfi barátsága. 5. A ballada és románc. 6. Juranics és Radivoj vállalkozása. 7. Beszámolás a husvéti szünet olvasmányaival. 8. Szeresd hazádat és ne mond! A néma szeretet szűz, mint a lélek, melynek még a nyelv nem véthetett.

VII. osztály. 1. Valamely nyári kirándulás elbeszélése vagy egy vidék leírása. 2. Irodalmunk iránya a 16. században, vagy Mátyás király hatása művelődésünkre. (Ért.) 3. Dávid Ferenc (jellemzés). 4. Gyöngyösi írói művészete (iskolai). 5. Az epikai költészet fejlődése a 16. és a 17. században. (Értek.) 6. Milyen költői műfajok fejlődtek a 18. sz. végén. (Ért.) 7. Mikes (iskolai.) 8. A népies irány térfoglalása és jelentősége. (Ért.)

VIII. osztály. 1. Október 6. (Oratio.) 2. a) Cserhalom, b) Csongor és Tünde. 3. a) A magyar társadalom rajza Kisfaludy K. drámáiban. b) A szenvedély nyelve *Bánk bán*-ban. 4. a) János vitéz és Toldi. b) A daliás idők és Toldi szerelme. 5. Szabadon választott népszinmű ismertetése. 6. a) Gondolatritmus a magyar népdalban. b) Van-e a magyar műdalnak megállapodott formája? c) Mit tanult Petőfi Vörösmartytól? 7. A negyvenes évek irodalma. (Zárthelyi.) 8. Szabadon választott tétel.

C) *Görög-pótló irodalmi dolgozatok.*

V. osztály. 1. Homeros istenvilága. 2. Gyöngyösi epikája és „A porából megélemedett Phoenix“ cimű éposz ismertetése.

VI. osztály. 1. A dór karének-költészet. 2. Elektra személyeinek jellemzése.

VII. osztály. 1. Thukydides irói érdemei. 2. Kölcsei, mint szónok.

VIII. osztály. 1. Miért halhatatlan a lélek? 2. A legszebb görög szobor.

D) *Rendkivüli tantárgyak.*

1. ***Egészségtan.*** VII. o. Heti 2. órán. K. k. Fodor—Gerlóczy: Egészségtan. Táplálkozás, lakás, foglalkozás, a test ápolása, fertőző betegségek, véletlen veszedelem. Kötelező mindenkire.

Tanár: *Veress Lajos dr.*

2. ***Angol nyelv.*** I. *Kezdők.* Heti 1 órán. K. k. Dallos—Patterson: Gyakorlati angol nyelvtan. Az 1—28. gyakorlat fordítása és gyakorlása, The dog of Ulysses c. elbeszélés könyv nélkül. Tanultak 18-an. II. *Haladók.* Heti 1 órán. K. k. mint a kezdőknél. A 28—57. gyakorlat fordítása és gyakorlása, The Giant and the Dwarf c. olvasmány könyv nélkül. Tanultak 5-en.

Tanár: *Gálfi Lőrinc.*

3. ***Francia nyelvtan.*** Heti 2—2 órában. *Első csoport.* II—VI. osztály. Tankönyv: Rocherolle, Les premières Lectures enfantines. Bevezetés a francia nyelv elemeibe gyakorlati úton. Tanultak 6-on. *Második csoport.* VI—VIII. osztály. Tankönyv: Rocherolle. Les premières Lectures enfantines. Perrault. Contes. Bibliothèque Nationale. A francia nyelvtan elemei gyakorlati úton; Rocherolle összes olvasmányának és Perrault meséinek fordítása nyelvtani magyarázatokkal. Tanultak 4-en. Tanár: *Orbók Loránd.*

4. ***Egyházi ének.*** I—V. unitárius vallású tanulóknak két csoportban (I., II., IV. és III., V.) heti 1—1 órán. T. k. Iszlai: Egyházi énekek gyüjteménye. A vasárnapi énekek mind, nehány ünnepi ének és zsoltár. Tanár: *Iszlai Márton.*

5. ***Műének.*** I—V. o. tanulók közül a megfelelő hanganyaggal birók heti két órában tanultak zene-elméletet: hangsorokat kemény és lágy hangnemben, hangközök eltalálását stb. Mint a daloskör sopran és alt szólamainak tagjai tanultak 12 karéneket. A daloskörnek az I—VIII. o. tanulók közül 126 tagja volt. Ebből soprán 39, alt 34, tenor 23, bassus 30. Az eltanult darabok cimei: 1. *Hym-*

nus. Erkel F. 2. *Szózat.* Egressy. 3. *Vezessen az eg ura* . . . Bach Sebestyén. 4. *Angol hymnusz.* 5. *Hunyadi.* Makray László. 6. *Dalár induló.* Szügyi I. 7. *Sok csudák voltanak.* Tinódi Sebestyén. 8. *Ti szegény magyarok* . . . Káldy Gyula. 9. *Rákóczy, Bercsényi* . . . Káldi Gyula. 10. *Gyenge Sándor.* Kuruc nóta. 11. *Magyar műdal.* Lányi E. 12. *Pásztor dal.* Olasz népdal.

A daloskör működött az iskolai ünnepélyeken, többször a templomban, a Makray-hangversenyen és a Bocskai-ünnepélyen.

Tanár: *Iszlai Márton.*

6. ***Zene.*** Heti 2 órában. A főgimnáziumi tanulók közül az önként ajánlkozók. Ezek alkotják az Apolló-kört. A tagok száma: 15 rendes és 2 rendkivüli. Közreműködtek az iskolai ünnepélyeken s a főtiszt. püspök úr névnapja alkalmával adott szerenádon. Tanulták a következő darabokat: 1. Rákóczi nyitány. Kéler Bélától. 2. Magyar nyitány. Kéler Bélától. 3. Rákóczi- és kuruc-nóták. Dankó Pistától. 4. Magyar egyveleg. Strobltől. 5. Alföldi búcsúhangok. Kéler Bélától. 6. Szív és lélekért. Keringő. Rixnertől. 7. Milleniumi keringő. Linka Camillótól. 8. Szép fekete szem. P. Mazur. Radics B.-tól. 9. Koronázási induló a „Próféták"-ból. Mayerbeertől, 10. Gyászinduló. Schopintől. 11. Kukorica induló. Kacsóhtól. 12. Toborzó induló. Borsaitól. 13. Fregoli induló. Sonsa J.-től. 14. Hunyadi induló. Káldi Györgytől. 15. Rákóczi induló. Káldi Györgytől.

Karnagy: *Strachal Ferenc.*

7. ***Szabadkézi rajz.*** Heti 2 órában a III—VIII. oszt.-ból önként ajánlkozók. Tanultak: 23-an. Tanítja: *Nagy Gyula.*

8. ***Gyorsírás.*** Heti 2 órában. A III—VIII. osztályból önként ajanlkozóknak. Tanultak: 16-an; 8 haladó, 8 kezdő.

Tanár: *Hidegh Mihály.*

9. ***Vívás.*** Heti 3 órában a IV—VIII. o.-ból önként ajánlkozók. Tanultak 20-an, olasz módszer szerint; 8 kezdő és 12 haladó.

Tanítja: *László Gyula.*

E) *A tanitási terv táblázatos áttekintése.*

Tantárgyak	Osztályonként heti óraszám									Jegyzet
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	együtt	
Vallástan	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Magyar nyelv . . .	5	5	4	4	3	3	3	3	30	
Latin nyelv	6	6	6	6	6	5	5	4	44	
Görög nyelv . . .	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	* fakultatív.
Görög helyett választható tárgyak . . .	—	—	—	—	5*	5*	5*	4*	19	
Német nyelv . . .	—	—	4	3	3	3	3	3	19	
Történet		—	3	3	3	3	3	3	18	
Földrajz	3	3	2	—	—	—	—	—	8	
Természetrajz . . .	2	2	—	3	3	3	—	—	13	
Természettan . . .	—	—	—	—	—	—	4	4	8	
Mennyiségtan . . .	4	4	3	3	3	4	3	2	26	
Rajzoló geometria .	3	3	2	2	—	—	—	—	10	
Filoz. Propaedeutika	—	—	—	—	—	—	—	3	3	
Szépírás	1	1	—	—	—	—	—	—	2	
Testgyakorlás . . .	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Egészségtan . . .	—	—	—	—	—	—	2	—	2	
Egyházi ének . . .	1	1	1	1	1	—	—	—	5	
Műének	2	2	2	2	2	2	2	2	16	
Összesen .	31	31	31	31	33	32	34	32	255	

F) *A tanulók osztályozása.*

Első osztály.*

Osztályfő: *Kegyes István.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Adler Zsigmond izr.	2	2	2	2	3	2	2	2	1	—	—	1	f. o. l
	Andrási Ferenc	2	3	3	3	3	3	2	2	2	3	—	1	„
	Baróthy Lajos ev. ref.	2	2	2	3	2	3	3	2	2	—	—	1	„
	Boros Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	„
5	Danzinger Árpád izr.	2	3	3	3	3	4	3	3	3	—	—	1	j. v. u.
	Feigenbaum Sándor izr.	3	3	3	3	3	4	4	3	3	—	—	1	o. i. u
	Gergely Ödön	3	4	4	4	4	4	4	3	1	3	—	2	„
	Hadházi Sándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
	Hirsch Jenő izr.	1	2	2	3	3	3	3	1	2	—	2	1	„
10	Hirsch Sándor izr.	1	2	2	2	3	3	3	1	2	—	—	1	„
	Izrael Sándor izr.	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—	—	2	j. v. u.
	Kauntz Ernő ág. ev.	1	3	3	3	2	3	2	2	1	—	—	1	f. o. l.
	Kómis Lajos ev. ref.	2	3	2	3	1	3	3	3	2	—	—	1	„
	Löw Rudolf ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1	„
15	Lusztig Ernő izr.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	—	—	1	„
	Májai Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	—	1	„
	Máthé Mózes	3	3	3	3	2	3	2	2	1	3	1	1	„
	Mezei Zsigmond izr.	4	4	4	4	4	4	4	3	3	—	—	2	o. i. u.
	Mikó Miklós	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
20	Monoki Ottó ev. ref.	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	2	„

* ***Az érdemjegyek magyarázata.*** *Előmenetelnél*: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. *Magaviseletnél*: 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbbé szabályszerű, 4 = rossz.

A használt rövidítések. a) *Vallásra nézve*: unitárius nincs jelezve; r. kath. = római katholikus; ev. ref. = evangelikus református; ág. ev. = ágostai evangelikus; g. kath. = görög katholikus; g. kel. = görög keleti; izr. = izraelita b) *Egyéb rövidítések*: ism. = ismétlő; fm. = felmentve; f. o. l. = felsőbb osztályba léphet; j. v. ú. = javító vizsgálatra útasíttatik; o. i. ú. = osztályismétlésre útasíttatik; v. e. ú. = végleg elútasíttatik.

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Mózes Hermann izr.	1	2	2	3	3	2	2	2	2	—	—	1	f. o. l.
Nagy György r. kath.	4	4	4	4	3	4	4	1	2	—	—	2	o. i. u.
Nagy Simon	2	2	2	3	2	3	3	3	2	3	—	1	f. o. l.
Neumann Endre izr.	1	2	2	1	2	3	2	1	3	—	2	1	„
25 Nesselfeld Ferenc r. k. ism.	3	3	4	3	2	4	3	3	fm	—	—	2	v. e u.
Petrovics István g. kel.	1	1	1	1	2	3	1	2	2	—	—	1	f. o. l.
Prikkel Andor ev. ref.	3	3	2	3	2	3	3	3	2	—	—	1	„
Rosenfeld Manó izr.	2	1	2	3	1	2	1	1	3	—	—	1	„
Szabó Ödön	3	4	4	3	3	4	4	3	1	3	—	1	o. i. u.
30 Székely János	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	f. o l.
Szilágyi Ferenc r. kath.	4	4	4	3	3	4	4	1	1	—	1	1	o. i. u.
Szinte István	1	3	3	3	1	3	3	3	1	1	2	1	f. o. l.
Tanka Gyula	1	1	1	1	1	2	1	1	3	2	—	1	„
Tarcsafalvi Zoltán	1	2	2	2	1	3	2	2	3	1	1	1	„
35 Téglás Jenő ev. ref. ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	1	„
Vajda András	3	4	4	4	4	4	4	3	2	1	—	2	o. i u.
Vajda József	3	4	4	3	4	4	4	1	2	1	—	1	„
Weisz György izr.	1	1	1	2	3	3	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
Weress Kálmán ism.	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	—	1	„
Kimaradt:													
40 Csegezi Lajos	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ferenci Pál	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Weiser Richárd izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Magántanulók:													
Pálffy Károly	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tischler Béla izr.	1	1	2	1	1	2	1	1	—	—	—	1	f. o. l.

Második osztály

Osztályfő: *Kovács Kálmán.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Antoni Gyula ism.	3	4	4	3	3	3	3	3	3	2	2	1	v. e. u.
	Aradi Gábor	1	2	3	3	2	3	3	2	2	1	—	1	f. o. l.
	Balbach András ág. ev.	3	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	2	„
	Benedek Gábor	1	1	1	1	1	2	2	2	2	3	—	1	„
5	Danzinger Ferenc izr.	2	4	4	3	3	4	3	2	3	—	—	1	o. i. u.
	Daróci Albert ev. ref.	3	3	4	3	3	3	4	2	1	—	1	1	„
	Dénes Árpád ev. ref. ism.	3	3	4	3	2	4	3	2	2	—	1	1	v. e. u.
	Deutsch Mór izr.	3	3	3	3	3	4	3	2	2	—	1	2	j. v. u.
	Deutsch Vilmos izr.	1	1	2	1	2	1	1	2	3	—	1	1	f. o. l.
10	Durugy Ferenc	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	1	1	„
	Eichner Andor izr.	2	3	4	3	3	4	3	2	2	—	—	2	o. i. u.
	Elekes Béla	2	3	4	3	3	4	3	2	2	3	—	2	„
	Engel Rezső ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1	f. o. l.
	Erdődi Ernő	3	3	4	4	4	4	4	2	1	3	—	2	o. i. u.
15	Farkas Andor izr.	2	3	3	3	2	3	2	2	2	—	—	2	f. o. l.
	Fazakas Béla	1	2	3	2	2	3	3	2	1	1	1	2	„
	Filep Gábor	2	3	4	3	3	3	3	3	2	3	—	1	j. v. u.
	Fischer Mátyás izr.	1	3	3	3	3	4	4	2	2	—	—	1	o. i. u.
	Gallus Győző ág. ev.	1	2	3	2	1	3	1	2	2	—	2	1	f. o. l.
20	Gál Ernő izr.	3	3	3	3	3	3	2	2	3	—	—	1	„
	Gidrai Livius g. kel.	3	3	3	4	3	4	3	2	1	—	1	2	o. i. u.
	Havas Elemér izr.	1	2	2	3	1	3	2	2	2	—	1	1	f. o. l.
	Hintos László ev. ref.	2	4	4	3	3	3	2	1	3	–	2	2	o. i. u.
	Hirsch Gusztáv izr.	1	2	2	2	3	3	2	1	2	—	—	1	f. o. l.
25	Hönc Arisztid ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	2	1	„
	Jakab István	2	3	3	3	3	4	3	2	3	2	1	1	j. v. u.
	Kauntz Vilmos ág. ev.	1	2	2	2	1	2	2	1	3	—	—	1	f. o. l.
	Kohn Arthur izr.	1	1	2	1	2	2	2	1	1	—	1	1	„
	Kovács Károly	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	2	2	„
30	Lőwi Nándor izr.	1	2	1	1	1	2	3	3	1	—	—	1	„
	Máthé László ism.	1	2	3	2	1	3	1	2	2	—	—	1	„
	Müller Károly	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	1	„

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Szépírás	Testgyakorlás	Egyházi ének	Műének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
Müller Sándor	2	3	3	3	3	3	2	1	2	1	1	1	f o. l.
Nagy Lajos	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	1	1	„
35 Nagy László	2	2	2	1	1	3	2	1	1	1	1	1	„
Nyiredy Géza	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	„
Péterfi Gyula	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	2	1	„
Preiser Nándor izr.	1	1	1	1	2	3	3	2	3	—	—	1	„
Schwarc Hermann izr.	1	2	2	3	3	2	3	2	3	—	—	1	„
40 Sikó Tibor	3	3	3	3	3	4	4	2	2	3	—	2	o. i. u.
Siménfalvi Gyula	1	2	2	2	1	2	3	2	1	1	1	1	f. o. l.
Széchy György	1	2	2	2	1	3	3	2	1	1	1	1	„
Székely Ferenc	2	3	3	3	3	4	4	2	3	1	1	1	o. i. u.
Székely László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	—	1	f. o. l.
45 Székely Miklós	3	3	4	3	3	4	3	2	2	3	—	2	o. i. u.
Sztupjár Ernő	2	3	3	3	2	3	3	2	2	—	–	1	f. o. l.
Tóth Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1	„
Ürmösi Domokos	2	2	3	3	3	3	3	2	2	1	1	2	„
Weisz Vilmos izr.	1	3	3	3	3	4	3	3	3	—	—	2	j. v. u.
50 Wertheimer Sándor izr. ism.	n	e	m		v i	z	s	g	á	z	o	t t	
Zsigmond Sándor	2	3	4	3	1	3	3	1	fm.	1	—	1	j. v. u.
Kimaradt:													
Burger Lajos izr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	·		—	
Szász Endre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		

Harmadik osztály.

Osztályfő: *Dr. Kiss Ernő.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Adler Jenő izr.	2	3	3	2	3	2	3	3	1	—	—	1	f. o. l.
	Barabás Sándor	1	1	2	1	1	1	2	1	1	—	2	1	f. o. l.
	Bede Jenő	3	3	4	3	3	3	3	3	3	—	—	1	j v u.
	Bod Ádám ev. ref. ism.	2	2	3	3	3	2	3	3	1	3	—	1	f. o. l.
5	Brunner Sándor izr.	1	2	3	2	3	2	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Buzogány János	3	3	4	3	3	2	4	3	2	1	2	1	j v. u.
	Deutsch Gyula izr.	3	2	2	2	3	3	3	4	3	—	—	2	j. v. u.
	Eichner Ernő izr.	3	1	1	1	2	1	2	1	3	—	—	1	f. o. l.
	Elekes Mózes	1	1	2	2	2	3	3	3	1	2	2	1	f. o. l.
10	Feigenbaum Dávid izr.	3	3	3	3	3	2	3	3	2	—	—	2	f. o. l.
	Fényes György r. kath.	3	3	3	3	3	2	3	3	3	—	—	1	f. o. l.
	Fisch Farkas izr.	3	3	3	2	3	3	3	3	3	—	—	2	f. o. l.
	Fraenkel Béla izr.	2	3	3	2	3	3	2	3	3	—	—	2	f. o. l.
	Gálfalvi Ferenc	2	2	3	3	3	3	4	3	3	1	1	1	j. v. u.
15	Gulyás Ferenc ev. ref.	3	3	3	3	3	2	3	3	2	2	–	1	j. o. l.
	Gvidó Béla	1	1	2	2	3	2	3	3	2	2	2	1	”
	Harmat Lajos izr.	1	3	3	3	1	2	3	3	1	—	—	1	f. o. l.
	Hirsch Elemér izr.	3	3	4	3	3	3	3	4	3	—	—	1	o. i. u.
	Kertész György ev. ref.	3	3	4	4	3	3	4	4	3	—	—	1	”
20	Kisgyörgy Jenő	2	2	3	3	2	2	3	2	1	1	1	1	f. o. l.
	Kleinhempel Róbert ág. ev.	3	1	1	2	2	2	3	3	3	—	-	1	”
	Léber Bernát izr.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	1	”
	Máthé Árpád	3	3	3	4	3	3	3	1	1	1	1	2	j. v. u.
	Máthé Győző	3	1	3	3	3	2	3	3	2	1	1	1	f. o. l.
25	Mózes Mihály	1	1	2	3	2	1	3	2	2	2	3	1	”
	Noszin Móric izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	3	2	—	1	”
	Néma Elemér ev. ref.	3	2	4	4	3	3	4	2	1	—	—	2	o. i. u
	Oláh Ernő	1	1	2	3	2	2	2	2	1	1	1	1	f o. l.
	Papszt László	2	3	3	2	3	3	4	3	2	2	2	1	j. v. u.
30	Pál Sándor	1	3	3	3	3	3	3	2	1	2	3	1	f. o. l
	Pálffy Béla	3	3	3	3	3	3	3	2	2	1	1	1	”
	Perédi Sándor	1	1	2	2	2	2	3	2	2	—	3	1	”

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Németnyelv	Történet	Földrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Péter Pál	2	3	3	1	3	2	3	1	1	—	3	1	f. o. l
Petrovics János g. kel.	2	3	4	4	3	3	4	2	2	3	—	2	o. i. u.
35 Rédiger Béla	1	3	3	3	3	2	4	2	1	1	1	1	j. v. u.
Rotáridesz Mihály ág. ev.	2	2	2	1	3	3	3	3	3	1	—	—	f. o. l.
Rőmer Ernő róm. kath.	3	3	3	3	3	3	4	4	2	—	-	2	o. i. u.
Salamon Adolf izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	2	f. o. l.
Sárpy Pál r. kath.	2	2	3	3	2	2	3	2	1	—	—	1	„
40 Schéfer László ev. ref.	3	3	3	4	4	3	4	3	1	—	—	2	o. i. u.
Szabó Jenő	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	2	1	f. o. l.
Tokay György ev. ref.	3	2	3	3	4	3	3	2	1	1	—	1	j. v. u
Vajda Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	3	1	f. o. l.
Veres Márton izr.	1	2	3	3	3	3	3	2	3	—	—	1	f. o. l.
Kimaradt:													
Elekes László r. kath.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Negyedik osztály.

Osztályfő: *Márkos Albert.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záró értekezleti ítélete
	Balogh Gábor	1	2	2	3	1	2	3	1	2	—	3	1	f. o. l.
	Bence József	1	2	3	3	2	3	3	3	1	1	1	1	”
	Beregi Mór izr.	2	4	3	3	3	3	3	3	2	2	—	1	j. v. u.
	Boros László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	f. o. l.
5	Csalah Gusztáv	2	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1	f. o. l.
	Farkas Sándor r. kath.	3	3	3	4	3	3	4	3	1	—	—	1	o. i. u.
	Fenichel Mór izr.	1	1	1	1	2	2	2	2	3	—	—	1	f. o. l.
	Ferenci Árpád	1	3	3	3	2	3	4	3	2	—	3	1	j. v. u.
	Filep Jenő	2	3	3	4	3	3	4	3	1	—	2	1	o. i. u.
10	Gelei Kálmán	1	2	2	2	2	1	2	2	1	—	1	1	f. o. l.
	Gidrai Valér g. kel.	3	3	3	3	1	3	3	3	2	—	—	2	”
	Gondos Jenő	2	2	3	3	3	1	3	3	2	—	2	1	”
	Győry Béla	1	2	3	3	2	2	1	2	3	—	2	1	”
	Homonnay Zoltán ev. ref.	2	3	2	3	2	3	3	2	3	—	—	1	”
15	Kisfaludy Lajos ev. ref.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	1	”
	Kohn Gyula izr.	1	3	3	2	3	3	4	4	1	1	—	1	o. i. u.
	Krause Károly r. kath.	be	te	gs	ég	e	mi	att	ne	m	ál	lo	tt	vizsg.
	László Gyula ev. ref.	3	3	3	4	3	3	4	4	3	—	—	1	o. i. u.
	Lichtenstein Manó izr.	2	1	3	3	2	3	3	3	fm.	—	—	1	f. o l.
20	Lőwi Jenő izr.	1	1	2	1	1	2	2	2	1	—	—	1	”
	Lusztig Ambrus izr. ism.	1	2	2	2	2	2	3	3	1	—	—	1	”
	Máthé Jenő ev. ref.	3	3	3	3	3	3	4	4	2	—	—	1	o. i. u.
	Nagy Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	f. o. l.
	Nagy Pál	2	2	3	3	3	3	3	2	2	1	1	1	”
25	Nagy Sándor	1	3	3	3	3	3	2	2	1	1	1	1	”
	Pap Livius g. kel.	1	2	2	3	1	3	2	1	1	1	—	1	”
	Papszt Kálmán	2	3	3	3	3	2	3	1	2	—	2	1	”
	Pákei Lajos	1	1	2	2	2	1	2	2	2	—	2	1	”
	Pálfi János ism.	1	3	3	3	3	2	3	3	1	—	1	2	”
30	Simon Miklós izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	”
	Széchy András	1	1	2	3	2	2	3	2	1	—	2	1	”
	Takács Andor ism.	2	3	4	3	3	3	3	3	1	—	3	2	v. e. u.

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Rajz. geometria	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Tóth György	2	2	3	3	3	2	3	3	1	—	2	1	f. o. l.
Tóth István	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1	„
Tóth József	2	3	3	3	3	3	3	2	1	—	2	1	„
35 Vass Béla	1	3	3	3	1	2	2	2	1	—	1	1	„
Veres Imre izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	1	—	1	„
Zádor Béla izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1	„
Zsakó Zoltán	1	2	1	1	1	1	1	1	2	—	3	1	„
40 Zsigmond József	1	1	2	3	1	1	3	1	2	—	1	1	„
Weress Jenő	2	3	3	3	3	3	4	2	fm.	—	—	1	j. v. u.

Ötödik osztály.

Osztályfő: *Barabás Ábel dr.*

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti itélete
Bartha Miklós	1	1	2	1	—	—	2	1	1	1	2	—	2	1	f. o. l.
Bedő Zoltán ism.	2	2	3	3	—	—	3	3	2	3	1	—	1	2	„
Beregi H. Endre izr.	1	2	2	2	—	—	2	2	2	3	2	—	—	1	„
Borbély Béla	1	2	3	3	—	—	3	3	2	3	1	—	—	1	„
5 Brunner Henrik izr.	1	2	3	—	1	2	1	3	2	3	3	—	—	2	„
Deák Ferenc	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	3	—	1	„
Dengyel Lajos ág. ev.	1	1	2	2	—	—	1	2	1	2	1	—	—	1	„
Erkel Gyula r. kath.	—	3	3	4	—	—	2	4	3	4	2	—	—	2	o. i. u.
Friedmann József izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	3	—	—	1	f. o. l.
10 Gálfi Mózes	1	2	3	2	—	—	2	3	1	3	2	—	3	1	„
Gálfi Pál	1	2	3	1	—	—	2	1	1	3	1	—	3	1	„
Gidrai Kornél g. kel.	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3	1	—	—	2	„
Göcs Endre ág ev.	2	3	3	4	—	—	3	3	2	4	3	—	—	1	o. i. u.
Hann Ernő ág. ev.	2	3	4	4	—	—	3	4	3	4	3	—	—	1	„
15 Heimann Ernő izr.	3	3	3	—	2	3	3	3	3	4	3	—	—	2	j. v. u.
Hirsch Zoltán izr. ism.	3	3	3	—	2	3	3	3	2	3	1	—	—	2	f. o l.
Hoffmann Sándor izr.	1	2	3	—	2	1	3	2	1	2	1	—	—	1	„
Hutter Sándor ág. ev.	1	3	3	3	—	—	3	3	3	4	2	—	—	1	j. v. u.
Kelemen Miklós	1	2	3	3	—	—	3	2	2	3	fm.	—	1	1	f. o. l.
20 Kis Sándor izr.	1	2	3	3	—	—	2	3	1	3	1	—	—	1	„
Krausz Miksa izr.	1	3	2	2	—	—	2	2	2	2	2	—	—	1	„
Ligeti Ernő izr.	1	2	1	3	—	—	2	2	2	3	2	—	—	1	„
Módi Mihály	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	3	—	3	1	„
Móric Jenő izr.	1	1	3	2	—	—	2	1	1	3	3	—	—	1	„
25 Nemes N. Lajos	1	2	1	—	1	1	2	1	2	2	1	—	1	1	„
Pap Gyula	1	2	3	3	—	—	3	3	1	3	2	—	2	1	„
Pereki János	1	2	3	3	—	—	3	1	2	3	2	—	3	1	„
Pongrác Ádám	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	—	1	2	„
Pósch Géza ev. ref.	1	3	4	—	2	1	3	3	2	4	2	—	—	1	o. i. u.
30 Rédiger Géza	2	3	3	—	2	3	3	2	2	4	1	—	1	1	j. v. u.
Sárosi József	1	3	3	3	—	—	3	3	2	3	1	—	3	1	f. o l.
Sikó Andor	2	3	4	—	2	3	2	3	3	4	2	—	2	1	o. i. u

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Egyházi ének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
Simon Ernő izr.	2	2	3	—	2	2	3	3	2	3	2	—	—	1	f. o. l.
Stern Vilmos izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	—	1	„
35 Szász Ferenc	1	3	4	—	3	2	3	4	3	3	1	1	1	1	o. i u.
Széchy László	1	2	3	3	—	—	3	2	2	3	1	—	2	1	f. o. l.
Veress Gyula	2	3	3	—	2	4	3	3	3	4	2	—	1	2	o. i. u.

Hatodik osztály.

Osztályfő: *Szentmártoni Kálmán.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természetrajz	Mathematika	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítéleje
	Ábrahám Mózes izr.	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	—	1	f. o l
	Baló Ákos ág. ev.	2	3	3	—	3	1	3	3	3	2	2	—	2	„
	Bencédi László	1	1	1	2	—	—	1	1	1	2	1	—	1	„
	Benkő Gyula	1	2	3	—	2	3	3	2	3	3	1	—	2	„
5	Boskovics Henrik izr.	1	·2	1	—	1	1	1	2	2	3	1	—	1	„
	Feldmann Árthur izr.	2	2	3	2	—	—	3	3	2	3	3	—	1	„
	Ince János	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	1	„
	Káhána Hermann izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	1	„
	Keller Ernő izr.	3	3	4	4	—	—	3	4	3	4	3	—	2	o. i. u.
10	Keresztesi Dénes	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	2	1	f. o. l.
	Kis Elek	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	1	„
	Kiss Endre	1	3	2	2	—	—	3	2	2	3	1	—	1	„
	Kohn Hillel izr.	1	3	3	2	—	—	3	3	2	3	3	—	2	„
	Kopp Elemér	1	1	1	—	1	2	2	1	1	2	2	—	2	„
15	Kovács Mózes	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	—	1	„
	Léderer Andor izr.	2	2	3	—	3	2	4	3	2	3	1	2	1	j. v. u.
	Lőrinci Zoltán	1	2	2	2	—	—	1	2	1	2	fm	—	1	f. o. l.
	Lőwi Emil izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	1	„
	Májai Ervin	2	2	3	3	—	—	1	3	3	3	2	—	2	„
20	Márkos Mózes	2	2	2	2	—	—	3	2	3	2	1	1	1	„
	Nemes Sándor g. kath.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	2	1	„
	Reich Dezső róm. kath.	2	2	4	—	2	3	3	2	2	4	1	2	2	o. i. u.
	Ridéli Hermann ág. ev.	2	3	2	2	—	—	1	2	2	2	2	2	1	f. o. l.
	Sebesi Béla ág. ev.	1	2	3	3	—	—	3	3	2	4	1	—	3	j. v. u.
25	Sebestyén Rezső izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	—	1	f. o. l.
	Szakács Zsigmond	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	1	„
	Zsakó Gyula	1	1	1	2	—	—	2	1	1	2	1	—	1	„
	Kimaradt:														
	Nagy Andor ev. ref.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Téglás Ödön ev. ref.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Hetedik osztály.

Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Ajtay Béla ev. ref.	1	3	3	3	--	--	3	3	2	3	2	2	1	1	f. o. l.
	Albert Lőrinc	2	3	3	3	—	—	3	3	2	3	1	3	—	2	„
	Alexi Kristóf gör. kel.	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	fm.	2	—	1	„
	Balázs József	2	3	3	—	2	2	3	3	2	3	2	2	1	1	„
5	Bartha Lajos	1	2	3	3	—	—	3	3	1	2	1	2	1	1	„
	Berecki Vilmos	1	2	2	—	2	2	3	2	1	1	2	2	1	1	„
	Borbély Ferenc	1	1	1	1	-	—	1	1	1	1	1	1	1	1	„
	Derzsi Dénes	1	2	2	2	—	—	3	1	3	3	1	1	—	2	„
	Dombi Mózes ism.	2	2	3	4	—	—	3	3	3	4	2	3	—	2	v. e. u.
10	Elekes Domokos	1	3	3	2	-	—	3	2	3	3	1	3	1	1	f. o. l.
	Farcádi Gerő	1	3	2	2	—	—	2	1	2	3	1	3	1	1	„
	Farkas László	1	3	3	3	—	—	3	3	1	3	1	2	—	1	„
	Feigenbaum Herman izr.	1	2	2	—	2	3	3	3	2	2	3	2	—	1	„
	Fodor Ferenc	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	—	1	„
15	Fraenkel Jenő izr.	1	3	3	—	3	3	2	3	2	1	2	2	—	1	„
	Gálfi Zsígmond	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	„
	Goldstein Manó izr.	1	3	2	3	—	—	2	3	3	3	3	2	1	2	„
	György Zsigmond	1	3	3	4	—	—	1	2	2	2	1	2	—	2	j. v. u.
	Haas Ferenc ág. ev.	1	2	1	2	—	—	1	1	2	2	1	2	1	2	f. o. l.
20	Hirsch Lajos izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	fm.	3	—	1	„
	Hirsch Vilmos izr.	ne	m	ál	lo	tt	vi	zs	g	á	l	a	t	r	a	
	Hutter Kálmán ág. ev.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	3	1	—	1	f. o. l.
	Jónás Imre izr.	3	3	3	4	—	—	3	4	4	4	3	3	—	1	o. i. u.
	Kócs András	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	2	—	1	f. o. l.
25	Kohn Jenő izr.	1	2	2	--	2	2	2	2	2	3	fm.	2	1	2	„
	Krausz Vilmos ág. ev.	2	3	2	2	—	—	1	2	3	3	2	3	—	2	„
	Lászlóczki István	2	4	3	—	3	3	3	3	3	3	2	3	1	3	j. v. u.
	Lázár Miklós	1	1	1	1	—	—	1	2	2	2	1	1	1	1	f. o. l.
	Lusztig Jenő izr.	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	1	2	—	2	„
30	Maksai Zsigmond ev. ref.	3	4	4	—	3	3	3	4	4	4	3	8	—	2	o. i. u.
	Molnár Gergely	2	3	3	4	—	—	3	3	3	3	3	2	—	2	j. v. u.
	Nagy Gábor	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2		1	f. o. l.

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mathematika	Testgyakorlás	Egészségtan	Műének	Magaviselet	Tanári testület záróértekezleti ítélete
	Neufeld Jenő izr.	1	3	2	2	—	—	1	1	1	2	2	2	1	1	f. o. l.
	Neufeld Mihály izr	1	2	3		2	3	1	2	2	3	2	1	1	2	„
35	Orbók Attila	1	2	3	-	2	3	3	2	2	3	2	2	—	2	„
	Pap László	2	3	2	2	—	—	3	3	3	3	fm.	3	—	1	„
	Pálfi László	1	1	2	3	—	-	1	2	1	2	1	2	1	1	„
	Rédiger Elemér	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	2	2	—	1	„
	Sándor Kálmán	2	3	3	3		—	3	3	3	3	1	1	1	2	„
40	Sikó Miklós	2	3	4	4		—	1	3	4	4	2	3	1	1	o. i. u.
	Somkereki Gusztáv ág. ev.	2	4	4	—	3	4	2	3	4	4	2	3	—	2	„
	Sugár Ferenc izr.	3	3	3	-	3	4	3	3	2	3	2	2	—	2	j. v. u.
	Szász Károly	N	e	m		á l	l o	t t		v i	z s	gá	l a	t r	a	
	Székely Kelemen	1	2	2	1		—	3	2	3	3	3	3	1	1	f. o. l.
45	Tana Endre	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	1	3	1	2	„
	Thomä N. Frigyes ág. ev.	2	3	4	—	3	1	1	3	3	3	2	3	—	1	j. v. u.
	Tischler Elemér izr.	2	3	3	3	—	—	2	3	3	3	2	3	—	2	f. o. l.
	Toró József	N	e	m		á l	l o	t t		v i	z s	gá	l a	t r	a	
	Tób Zsigmond	2	2	3	3	—	—	3	2	3	3	1	2	1	2	f. o. l.
50	Tóth Vilmos	2	2	3	3	—	—	3	3	2	2	2	3	—	1	„
	Varga Árpád ism.	2	4	4	4		—	3	3	4	4	3	3	-	1	v. e. u.
	Zoltán Sándor	1	1	1	1	.	—	1	1	1	2	1	2	—	1	f. o. l.
	Zsigmond Mihály	1	2	2	2	—	—	3	2	2	2	2	2	—	1	„

Nyolcadik osztály.

Osztályfő: *Pálfi Márton.*

	A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet
	Balogh István	2	2	2	—	1	2	3	2	2	3	3	1	1	1
	Barabás Tibor	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	2	1	1
	Barabás Zoltán	1	2	2	2	—	—	3	3	3	2	2	2	1	1
	Bartók Endre	2	2	2	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	1
5	Bálint Domokos	1	1	1	1	—	—	2	1	1	1	1	1	1	1
	Bedő Ferenc	1	1	1	1	—	—	2	1	1	2	2	1	1	1
	Csipkés Lajos	1	3	3	—	2	2	3	2	3	3	3	2	1	1
	Egyed József	2	2	2	2	—	—	3	2	2	3	3	2	1	1
	Fekete Kálmán	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	fm	—	1
10	Fekete Sándor	2	1	2	2	—	—	2	1	2	2	2	1	—	1
	Fried József izr.	1	3	3	3	—	—	1	3	3	3	3	1	—	1
	Friedmann Márkus izr.	1	3	3	3	—	—	2	2	3	3	3	2	—	1
	Gál Miklós	1	1	2	—	1	2	2	1	1	2	2	1	—	1
	Gelei Vilmos	2	2	3	—	2	3	3	2	3	3	3	1	1	1
15	Gyulay Zoltán	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
	Kiss Ernő	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
	Kovács Lajos	2	3	3	—	2	3	3	2	3	3	3	2	1	1
	Langer Norbert izr.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	1
	Létay Balázs	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	1	1	—	1
20	Lukácsi Sándor	2	2	2	1	—	—	3	2	1	2	2	2	—	1
	Marosi Dénes	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	3	2	1	1
	Mátyás Samu	2	2	3	—	2	1	3	2	3	3	3	1	1	1
	Mezei Viktor	2	3	3	—	1	3	3	3	3	3	3	2	—	1
	Mikó Gyula	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	—	1
25	Müller Gyula	1	1	1	—	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1
	Osváth Árpád	1	1	2	2	—	—	3	2	3	3	3	1	1	1
	Rákóczy Béla ág. ev.	1	1	2	1	—	—	2	2	3	3	2	1	1	1
	Rédiger Géza	2	3	3	3	—	—	3	2	3	3	3	1	1	1
	Strachal János r. kath.	—	3	3	—	2	2	2	3	3	3	3	1	—	1
30	Szász Dénes	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	1
	Szász Domokos	2	2	3	2	—	—	3	2	3	3	2	1	1	1
	Székely Ferenc	2	3	3	—	2	2	3	2	2	3	3	1	—	1

A tanuló neve és vallása	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Gör. pótló irod.	Gör. pótló rajz	Német nyelv	Történet	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Testgyakorlás	Műének	Magaviselet
Székely Tihamér	2	2	3	2	—	—	3	2	2	3	3	1	1	1
Vári Ákos izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	2	1	1
35 Vári Domokos	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	1	1
Magántanulók:														
Bónis Tibor* ev. ref.	—	—	3	—	2	2	—	—	—	—	3	—	—	—
Dürr Oswald** ág. ev.	1	3	3	—	2	3	1	2	2	2	3	—	—	—
Grátz Ottó ág. ev.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

* Egészségtan 3. Különbözeti vizsga.
** Természetrajz, egészségtan 3. Különbözeti tárgyak.

G) Statisztikai kimutatás.

Osztály	A tanulók száma		Vizsgálatot tett		Előmenetelük		Tandíj			Ösztöndíjas	A vizsgálatot tett tanulók közűl volt																					
	felvétetett										Vallásra nézve								Anyanyelvre nézve				Nyelvismeretre nézve					A tanulók illetősége				
	nyilvános	magán	nyilvános	magán	haladó	ismétlő	fizető	mentes egészen	mentes részben		unitárius	ev. ref.	ág. ev.	róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti	izraelita	Összesen	magyar	román	német	Összesen	csakis magyarul beszél	magyar-német	magyar-német-francia	magyar-román	hányan tudnak magyarul?	helybeli	megyebeli	más megyebeli	más országbeli	Összesen
I.	42	1	39	1	37	3	33	2	5	3	16	5	2	3	—	1	13	40	40	—	—	40	34	3	—	3	40	20	2	18	—	40
II.	53	1	50	—	46	4	39	—	11	5	25	4	6	—	—	1	14	50	49	1	—	50	39	5	—	6	50	21	6	22	1	50
III.	45	—	44	—	43	1	36	—	8	9	19	6	2	3	—	1	13	44	43	1	—	44	35	1	—	8	44	18	6	20	—	44
IV.	41	—	40	—	37	3	28	—	12	10	24	4	—	1	—	2	9	40	38	2	—	40	28	3	—	9	40	16	3	21	—	40
V.	37	—	37	—	35	2	31	—	6	5	17	2	4	1	—	1	12	37	36	1	—	37	31	3	—	3	37	7	2	28	—	37
VI.	29	—	27	—	27	—	22	—	5	5	13	—	4	1	1	—	8	27	26	—	1	27	22	4	—	1	27	8	—	19	—	27
VII.	53	—	50	—	48	2	30	1	19	23	31	2	5	—	—	1	11	50	49	—	1	50	38	7	—	5	50	7	4	38	1	50
VIII.	35	2	35	2	37	—	22	—	15	17	29	1	2	1	—	—	4	37	37	—	—	37	28	7	—	2	37	2	1	34	—	37
Összesen	335	4	322	3	310	15	241	3	81	77	174	24	25	10	1	7	84	325	318	5	2	325	255	33	—	37	325	99	24	200	2	325

Osztály	A tanulók szülei közt polgári állásra nézve volt:															Összesen	A tanulók életkora a tanév végén:														Összesen
	Őstermelő			Iparos			Keresk. vállalk			Tisztv.							életévét betöltötte														
	önálló			önálló			önálló																								
	nagybirtokos és bérlő	kisbirtokos és bérlő	alkalmazott	nagyiparos	kisiparos	alkalmazott	nagykereskedő	kiskereskedő, szatócs	alkalmazott	állami, hatósági	magán- és társulati	Katona	Értelmiségi	Személyes szolgálattevő	Magánzó		9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	több	
I.	—	4	2	—	2	1	—	11	1	13	—	—	1	4	1	40	—	6	14	17	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	40
II.	1	8	1	—	10	—	—	7	—	6	2	—	8	—	7	50	—	1	21	19	5	3	1	—	—	—	—	—	—	—	50
III.	—	4	2	1	1	—	3	9	—	8	—	1	9	—	6	44	—	—	—	6	17	13	5	3	—	—	—	—	—	—	44
IV.	1	6	—	—	2	—	2	7	3	5	2	—	8	—	4	40	—	—	—	—	7	20	8	4	1	—	—	—	—	—	40
V.	—	4	1	2	5	—	2	3	1	8	—	—	5	1	5	37	—	—	—	—	—	1	17	10	7	2	—	—	—	—	37
VI.	—	8	—	—	—	—	1	4	—	5	3	1	4	—	1	27	—	—	—	—	—	—	4	13	3	7	—	—	—	—	27
VII.	2	13	—	—	3	—	—	7	—	6	3	—	9	2	5	50	—	—	—	—	—	—	—	11	11	18	7	3	—	—	50
VIII.	1	12	—	—	2	—	—	4	1	5	—	—	10	1	1	37	—	—	—	—	—	—	—	—	8	12	7	7	1	2	37
Összesen	5	59	6	3	25	1	8	52	6	56	10	2	54	8	30	325	—	7	35	42	31	38	35	41	30	39	14	10	1	2	325

Osztály	A tanulók egészségi állapota: nem járványos, könnyü	nem járványos, sulyos	járványos	meghalt	A tanulók magaviselete: Jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	A tanulók mulasztása: igazolt óraszám	nem igazolt óraszám	hány tanuló mul igazolatlanul?	hány tanuló nem mulasztott?	A tanulók előmenetele: minden tárgyból jeles	minden tárgyból legalább jó	minden tárgyból legalább elégséges	egy tárgyból elégtelen	két tárgyból elégtelen	több tárgyból elégtelen	oszt. ismétlésre utasítva
I.	97	5	—	—	32	7	—	—	1395	37	6	2	5	3	21	1	3	7	10
II	36	2	—	—	36	14	—	—	987	12	8	13	5	7	21	4	11	2	13
III	22	3	—	—	34	10	—	—	8·5	8	5	12	2	2	24	9	3	4	7
IV.	56	3	—	—	37	3	—	—	572	1	1	16	3	7	21	4	5	—	5
V.	51	2	—	—	29	8	—	—	976	13	8	6	3	3	21	3	5	2	7
VI.	56	4	—	—	19	7	1	—	918	14	10	2	5	4	14	2	1	1	2
VII	153	3	—	—	30	19	1	—	1539	21	10	6	2	4	33	5	1	5	6
VIII	29	2	—	—	35	—	—	—	884	8	6	5	3	6	28	—	—	—	—
Összesen:	500	24	—	—	252 = 78·26 %	68 = 21·11 %	2 = 0·62 %	—	8086	114	54	62	28 = 8·61 %	36 = 11·07 %	183 = 56·30 %	28 = 8·61 %	29 = 8·92 %	21 = 6·46 %	50 = 15·38 %

A tanulmányozás eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgy	I.					II.					III.					IV.					V.					VI.					VII.					VIII.				
	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve	Jeles	Jó	Elégséges	Elégtelen	Fölmentve
Vallástan . . .	17	9	11	3	—	25	15	10	—	—	14	11	19	—	—	23	12	5	—	—	25	8	3	—	—	16	10	1	—	—	24	22	4	—	—	17	17	1	—	—
Magyar nyelv	10	9	13	8	—	11	15	21	3	—	12	10	22	—	—	10	10	19	1	—	6	16	15	—	—	8	10	9	—	—	6	15	25	4	—	12	11	13	—	—
Latin nyelv .	8	13	11	8	—	8	13	18	11	—	4	9	25	6	—	6	9	24	1	—	5	4	24	4	—	9	4	12	2	—	6	12	27	5	—	8	8	20	—	—
Görög nyelv .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	12	3	—	5	8	7	1	—	6	8	17	6	—	8	6	9	—	—
Gör. pótló irod.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	9	1	—	—	2	2	2	—	—	—	6	7	—	—	5	7	1	—	—
Gör. pótló rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	5	1	—	2	2	2	—	—	1	3	7	2	—	3	5	5	—	—
Német nyelv .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	11	22	5	—	7	4	26	3	—	5	11	21	—	—	9	3	14	1	—	13	6	31	—	—	7	8	21	—	—
Történet . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	9	29	1	—	11	10	19	—	—	8	8	18	3	—	8	7	11	1	—	8	12	28	2	—	10	16	10	—	—
Földrajz . . .	9	5	22	4	—	12	10	26	2	—	6	17	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természetrajz	12	9	15	4	—	17	22	10	1	—	—	—	—	—	—	9	10	21	—	—	11	16	10	—	—	9	8	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	15	21	5	—	8	8	20	—	—
Mathematika .	5	6	19	10	—	6	9	22	13	—	2	5	28	9	—	4	8	21	7	—	4	4	20	9	—	5	7	13	3	—	4	11	29	6	—	4	9	23	—	—
Rajz. geometr.	9	8	15	8	—	9	12	24	5	—	7	13	20	4	—	9	12	16	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fil. propedeut.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	8	22	—	—
Szépírás . . .	13	13	14	—	—	10	34	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Testgyakorlás	12	17	1	—	2	12	24	13	—	—	15	6	1	—	—	16	17	5	—	2	14	14	8	—	—	14	8	5	—	1	18	19	9	—	4	23	13	—	—	2
Egészségtan .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	25	18	—	—	—	—	—	—	—
Angol nyelv .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	8	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Egyházi ének	8	2	6	—	—	11	6	9	—	—	7	6	6	—	—	7	5	2	—	—	8	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Műének	7	3	—	—	—	19	6	—	—	—	11	8	1	—	—	8	2	—	—	—	2	—	3	—	—	1	7	—	—	—	20	—	—	—	—	23	—	—	—	—

H) Statisztikai kimutatás az érettségi vizsgálatokról.

Minthogy az érettségi vizsgálat szóbeli része csak junius 27—30. napjain fog megtartatni, kimutatást csak a jövő évi értesítőben közölhetünk.

VII. Szertárak.

Ez évben a főhatóság a szertári átalányt az előbbi években már megállapított 2000 K.-ról 1200 K.-ra szállította le, ami érzékenyen érintette szertáraink érdekeit, minthogy a fizikai és természetrajzi szertár még koránt sincs annyira felszerelve, hogy az utóbbi évek örvendetes gyarapodásában szünetelés vagy lassúbb haladás állhatna be. Ez összeget a szertárak között így osztottuk fel: a történelmi—philologiai és földrajzi szertárnak jutott 200 K, a természetrajzinak 400 K, a természettaninak 400 K, rajzszertárnak 150 K és a tornaszertárnak 50 K.

1. Történelmi-filológiai és földrajzi szertár.

A) *A tört., fil. szertár gyarapodása.* 1. *Érmek:* a) *Ajándékozás útján*: Benczédi Gergely ny. tanár úrtól: 2 drb 1 kros 1816., 2 drb 2 kros 1851-ből, 4 drb 1 kros 1851., Boros László IV. o. tanulótól: 1 db angyalos krajcár, Perédi Sándor III. o. t.-tól: 1 db 6 kros 1849., 1 db $^{5}/_{10}$ kros 1882., 1 db angol, Gvidó Béla III. o. t.-tól 1 db ezüst Máriás 1848-ból, Balbach András II. o. t.-tól 1 db $^{1}/_{4}$ kros 1816., 1 db 1 kros 1760, Péter Pál III. o. t.-tól 1 db réz Máriás 1763., Széchy László V. o. t.-tól 1 db libertás 1706., 1 db Viktoria-érem 1861., Gulyás Ferenc III. o. t.-tól 1 db ezüst Máriás 1846., Deutsch Gyula III. o. t.-tól 1 db spanyol pénz, Göcs Endre V. o. t.-tól 1 db lengyel pénz 1608., Veres Imre IV. o. t.-tól

1 db 1 kros 1780., Bismarck-Moltke-érem, 1 db Krüger-érem, 2 db Szt.-György-érem, Harmat Lajos III. o. t.-tól 1 db Petőfi-Bem-érem. A hangverseny alkalmából felülfizetésekből 1 db 5 koronás (hamis). — b) *Csere útján:* 2 db ezüst dénár Kálmán király idejéből, 2 db ezüst dénár II. Géza idejéből, 1 db ezüst dénár II. Béla idejéből, 2 db ezüst garas, 2 db ezüst dénár Zsigmond idejéből, 1 db ezüst dénár II. Ulászló idejéből. Összesen 37 db. Éremtárunk a mult évben állt 1535 db érc, 106 papir éremből. A szaporulat 37 db érc-érem, azonban elcseréltünk 15 db római érmet, a tényleges szaporulat tehát 22 db. Tényleges állomány tehát *1557* db érc, *106* db papir. ***Könyvek, képek:*** *Vétel útján:* Berzeviczy: Itália, 1 kötet, Márki: Szemléltető képek a magyar történelemhez, 2 kötet; Beőthy: A művészetek története I, 1 kötet; Diner-Dénes József: Lionardo da Vinci, 1 köt.; Wollanka József: Rafael, 1 köt.; Malonyai Dezső: A fiatalok, 1 köt., Művészet, 1 köt. Szaporulat 7 mű, 8 kötet. Az összes állomány 47 mű, 56 kötet. A gipszek, képek, régiségek és kegyeletes emlékek ez évben nem szaporodtak.

B) ***A földrajzi szertár gyarapodása.*** *Könyvek. Vétel útján:* Savoyai Lajos: Éjszak csillaga, 2 kötet; Cirbusz: Földrajzi kézikönyv, 1 kötet. Szaporulat: 2 mű, 3 kötet. Az összes állomány 7 mű, 8 kötet. A térképek, földgömbök s egyebek nem szaporodtak.

A szertár állományának összefoglalása:

Tört.-fil. szertár: Érmek, érc: 1557 db., papiros 106 darab. Gipszek 94 db. Képek 187 db. Könyvek 47 mű, 55 kötet. Régiség 143 db. Kegyeletes emlékek 9 db. *Földrajzi szertár:* Térképek 32 db. Földgömb 3 db. Egyebek: 6 kép, 1 atlasz, 7 mű, 8 kötet.

2. **Természetrajzi szertár.**

A természetrajzi szertár ez évi gyarapodása:

A) *Állattan.*

Vétel útján: *Könyvben.* Das Thierleben der Erde, III. kötet von Wilhelm Haacke und Wilhelm Kuhnart, Berlin, 68 korona. *Fali táblában:* 4 db Pfurtscheller-féle fali tábla (folytatólagos beszerzés) 16 korona. *Állatokban:* 1 db búbos banka kitömve 5 K. 1 db ökörszem kitömve 3 K. 50 f., 1 darab kecskebéka, kettős

injectió 15 K, 1 potyka idegrendszer 50 K, 1 db réti csík alkoholban 4 K, 1 db vágó durbincs 4 K.

Ajándék útján: Dr. Nyiredy Géza tanár ajándéka. 4 db Bombicella (fenyőmadár) 20 K, 1 db ökörszem 3 K 50 f., 1 db fehér galamb 6 K, 1 db fehér sármány 5 K.

B) *Növénytan.*

Vétel útján: Könyvekben. Magyarország Gasteromycetái, 1 kötet, írta dr. Hollós László. Franklin-Társulat, Budapest, ára 60 K. Egy magyar természetbuvár úti naplójából, 2 kötet, írta dr. Richter Aladár. Stein János kiadása, Kolozsvár, ára 35 K. Szerző 30 K.-ért adta.

Ajándékozás útján: Fali táblákban. 2 db fali tábla, rajzolta Müller Gyula VIII. o. tanuló. Dr. Nyiredy Géza tanár és több tanuló 50 db szárított növénnyel gyarapították a gyűjteményt.

C) *Ásványtan.*

Ajándékozás útján: Dr. Nyiredy Géza tanár ajándékozott: 2 db kryolithot Grönlandból 4 K, 2 db fluoritot a Pirenneusokból 4 K, 1 db mészpátot (barnakövön) Löllingenből 3 K, 1 db amalgatolitot 2 K. *Dr. Kegyes István ajándékozott:* 1 db lávát a Vezuv legutóbbi kitöréséből a Vezuv által eltemetett Boscotrecase város határáról.

D) *Vegytan.*

Vétel útján: Vegyszerekben. 5 kg. higany 40 K.

Vegyi eszközökben: 3 db Liebig-hütő sárgarézből 18 K. Klein Ottótól beszerezve, 1 db vízfürdő öntött vasból rézkarikákkal 11 K, 1 db vízfürdő Baumann szerint 28 K, 1 sorozat normál areometer dobozban 110 K, 6 db Hoffmann-féle szorító sárgarézből 3 K 60 f., 4 db mérőhenger egyszerű beosztással 17 K 80 f., 2 db mérőhenger kettős beosztással 3 K 60 f., 7 db mérőlombik 15 K 25 f., 4 db különböző űrtartalmú pipetta 3 K, 10 db különböző chlorcalciumcső, U alakú, 11 K 4 f., 6 db különböző beosztású chemiai hőmérő 26 K, 17 db Geisler-cső a gázok spectrumának bemutatására 129 K.

Ajándékozás útján: Vegyszerekben. Dr. Nyiredy Géza tanár közbenjárására a *Rimamurány-Salgótarjáni* vasmű részvénytársaság

a vasgyártásra vonatkozó mintagyűjteményt ajándékozott a szertárnak szekrénynyel együtt *600 K* értékben. A szállítási költséget (51 K) dr. Nyiredy tanár hordozta.

Mongán és chrom fémet ajándékozott dr. Nyiredy Géza.

Fali táblákban: 2 db az elemekről és azok atóm súlyairól, 2 db az ásványvizek összetételéről, 1 db az üvegek összetételéről, 1 db az elemek természetes rendszeréről, 1 db a raolin és agyag összetételéről. E *7* db táblát dr. Nyiredy Géza ajándékozta. Értéke *60 K.* Több tanuló több természeti tárgy ajándékozásával járult hozzá a szertár gyarapításához. Fogadják a nemes szívű adakozók hálás köszönetünket.

Az évi gyarapodás értéke összesen 1380 K 29 fillér.

A szertár állományának összefoglalása.

Állattan. Fali táblákban: Múlt évi 146, gyarapodás 4 drb., összesen 150 drb. Állatokban: Múlt évi 797 drb., gyarapodás 14 drb., összesen 811 drb.

Növénytan. Fali képekben: Múlt évi 46 drb., gyarapodás 2 drb., összesen 48 drb. Szárított növényekben: Múlt éví 922 drb., gyarapodás 30 drb., összesen 952 darab.

Ásványtan. Mintákban és fali képekben: Múlt évi 52 drb., gyarapodás 7 drb., összesen 59 drb. Ásványokban: Múlt évi 1770 drb, gyarapodás 20 drb., összesen 1790 drb.

Vegytan. Vegyi szerekben: Múlt évi 121 drb., gyarapodás 10 drb, összesen 131 drb. Eszközökben: Múlt évi 743 drb., gyarapodás 68 drb., összesen 811 drb.

3. Természettani szertár.

A szertár gyarapodása 1905—1906. tanévben:

1. *Fali képekben*: —·—, 2. *eszközökben*: folyadék kiterjedését mutató készülék 4 K 50 fillér, kis gőzkazán 24 K, fagyás, olvadás és forrás tűneményeinek mutatására való készülék 17 K 40 fillér, fagyáspont meghatározó készülék 12 K, pótló szalag 14 K 40 f., termoszkop 3 K 60 f., kritikus hőmérséklet mutatására való készülék 6 K 60 f., érverő 1 K 80 f., demonstraciós hőmérő 14 K 40 f.,

elektromosság székhelyének mutatására való készülék 12 K, elektromosság sűrűségének mutatására való készülék 18 K, kúpalakú gyűjtő 26 K 40 f., elektrometer öt mellékkészülékkel 99 K 40 f., próbaelektroszkop 3 K, elektromos tű 14 K 40 f., négy darab gömbalakú gyűjtő szigetelő lábakon 48 K, surlódással fejlesztett hő kimutatására való készülék 7 K 20 f., elektromos árammal fejlesztett hő kimutatására való készülék 12 K. *Összesen 27 darab eszköz 351 K 10 f. értékben.* — Kisérleti anyag 7 K 30 f.

A szertár állományának összefoglalása: 12 drb fali kép, 613 darab eszköz.

4. **Rajzszertár.**

A rajzszertár gyarapodása az 1905—1906-iki iskolai évben.

Vétel útján: Szabadkézi rajzhoz való mintákban: Színes virág-, tájképminták és levelező-lapok 6 K 40 f. A modern művészet 1905-ik év 3-ik száma 3 K 60 f. Egy valódi olajfestmény Serner Ottótól 150 K. Egy mintatartó etager 30 K. 10 drb zöld ablakfüggöny (rövid) 36 K, összesen 226 K értékben.

A szertár állományának összefoglalása: szabadkézi rajzhoz való rajzmintákban 1276 drb, természetes mintákban (gipsz, fa stb.) 177 drb; mértani rajzhoz való modellekben 45 drb, eszközökben 10 drb; gyarapodás 20 drb rajzminta.

5. **Tornaszertár.**

A tornaszertár felszerelése teljes lévén, ez évben nem gyarapodott semmivel.

VIII. **Ifjúsági egyletek és alapok.**

1. *A „Kriza-önképzőkör“ 1905—1906. évi működése.* Az önképzőkör alakuló gyűlését Pálfi Márton tanár vezetése alatt 1905. szept. 9-én tartotta, midőn elnökké Bedő Ferenc VIII. o. t., titkárrá Kiss Ernő VIII. o. t., jegyzővé Borbély Ferenc VII. o. t., pénztárossá Lázár Miklós VII. o. t., kiadókká Lőrinczi Zoltán, Kiss Endre, Feldmann Arthur, Reich Dezső VII. o. t. választattak.

A kör működése elég széles terű és gyümölcsöző volt. Tárgyai szavalatok, felolvasások, viták, bírálatok, ének- és zenedarabok voltak. Az önképzőkörnek 113 tagja volt, kik közűl 69 szavalati, 21 irodalmi, 23 mindkét szakra íratkozott. 42 szavalat volt, melyek közűl dícséretben részesűlt 38, jegyzőkönyvi dícséretben Müller Gyula, Fekete Sándor, Gelei Vilmos és Létai Balázs VIII. o. t. Felolvasást tartottak 12-en; közülök 1 tudomásul vétetett, 11 dícséretet kapott; jegyzőkönyvi dícséretben egy sem részesűlt. Zenedarabokat adtak elő 10-en; mindannyinak köszönetét fejezte ki a kör; Strachal Jánost, Bartók Endrét, Müller Gyulát, Barabás Tibort jegyzőkönyvi dícséretben részesítette. Bevétetett önképzőköri tárgyúl az ének; e téren sikeres eredménnyel szerepeltek Váry Domokos, Bartók Endre, Barabás Tibor, Mikó Gyula, Balogh István, Rákóczi Béla, Kiss Ernő VIII; Pálfi László, Elekes Domokos VII. o. t., jegyzőkönyvi dícséretben részesűlt: Váry Domokos VIII. o. t.

Monologot adtak elő 8-an, közűlök Balogh István VIII. o. t. három ízben jegyzőkönyvi dícséretet kapott.

A kör két díjas, 5—5 koronás szavalati versenyt rendezett. Komoly irányú versenyre Petőfi „Utolsó alamizsna“ cimű költeményét tűzte ki; jelentkeztek 6-an; győztes lett Gelei Vilmos VIII., jegyzőkönyvileg megdícsértetett Osváth Árpád VIII. o. t. Vígirányú versenyre a jelentkezők tetszésük szerint választottak; jelentkezett 2, győztes lett Balogh István egy monologgal.

Több *vitatkozást* is tartottunk; előadók voltak: Gyulai Zoltán VIII. o. t. 2 izben, Barabás Zoltán VIII., Borbély Ferenc, Farcádi VII, Kopp Elemér VI. o. t. 1—1 izben.

A kör *okt. 6-án, az aradi vértanuk emlékére* gyászünnepet rendezett, amelyen imát mondott Bodoczy Sándor theol., beszédet tartott Bedő Ferenc, szavalt Váry Domokos, Osváth Árpád és Gálfi Zsigmond, melodrámát adtak elő Vári Ákos és Müller Gyula; közreműködött az Apolló-kör és a kollégiumi daloskör. Október 28-án *Bartha Miklós és Szász Károly* emlékezetére díszgyülést tartott; felolvasott Bartha Miklósról Borbély Ferenc, Szász Károlyról Kiss Ernő, alkalmi költeményt szavalt Vári Domokos. Megünnepeltük *márc. 15-ét.* Imát mondott Osváth Árpád, szavaltak Fekete Sándor, Rédiger Géza, Zoltán Sándor; közreműködött a kollégiumi daloskör és az Apolló-kör.

A kör ebben az évben 18 rendes, 1 alakuló és 1 díszgyűlést tartott.

„Remény“ című ifjúsági lapunk Kiss Ernő szerkesztősége alatt sok tekintetben fejlődött. Megjelent 24 szám. Verseket írtak: Osváth Árpád (9), Vári Domokos (8), Rákóczi Béla (5), Derzsi Dénes (3), Gálfi Zsigmond (3). Barabás Tibor (2), Fekete Sándor (2), Zoltán Sándor (2), Gelei Vilmos (1), Orbók Attila (1); fordítottak: németből Osváth Árpád, latinból Barabás Tibor 1—1-et. Összesen 38. Prózai műveket írtak: Kiss Ernő 21, Bedő Fcrenc 9, Borbély Ferenc 6, Derzsi Dénes 4, Gálfi Zsigmond, Gyulay Zoltán, Müller Gyula, Osváth Árpád 2—2, Bálint Domokos, Barabás Tibor, Gelei Vilmos, Maksay Zsigmond, Tób Zsigmond, Zoltán Sándor, Zsakó Gyula 1—1. Összesen 55. A vezércikk rovatban az iskolai mozgalmakhoz szóltunk hozzá; vezette Kiss Ernő szerkesztő.

A Remény minden számát illusztrációk diszítették. 100-nál többet rajzolt és festett Müller Gyula fáradhatatlan odaadással. Három rendkivüli szám is jelent meg: a Bartha—Szász díszgyűlés, az okt. 6-iki, valamint a márc. 15-iki ünnep alkalmából.

Az önképzőkör az irodalmi munkásság fejlesztésére 10—10 koronás pályadíjat tűzött ki a következő tételekre: 1. János vitéz és Toldi. Beérkezett két pályamű; egyik elkésett, a második, Petőfi jeligével, tartalmas, szép tanúlmány; szerzője Borbély Ferenc VII. o. t.

2. Egy nyári kirándulás leírása. Beérkezett 3 pályamű. A bírá-

lat szerint kettő megosztva kapta a jutalmat; 6 koronát Gyulai Zoltán VIII. o. t., 4 koronát Borbély Ferenc VII. o. t.

3. Ismertesse Kazinczy: Visszapillantás pályámra című művecskéjének stilusbeli idegenségeit és írja át tősgyökeres magyar nyelvre. Beérkezett 1 mű. Az alapos és gondos tanúlmányozásra valló dolgozat szerzője: Hutter Kálmán VII. o. t

4. A Perikles korabeli görög nép jellemzése. Pályamunka nem érkezett be.

5. Fordítsa le Horatius II. 2. ódáját versben. Beérkezett két fordítás. A bírálat szerint itt-ott mindkettő döcögős, de általában elég sikerült; a jutalmat megosztva kapta Osváth Árpád VIII. o. t. és Hutter Kálmán VII. o. t.

6. Fordítsa le és értelmezze Schiller „Über die naive und sentimentalische Dichtung“ című értekezésének az Endrei német nyelvkönyvben közölt részét. Pályamunka nem érkezett.

Természettanból: Mennyiben szolgálják a gőz- és gázgépek az emberiség érdekeit? Érkezett egy pályamunka, mely szorgalmas tanúlmányozásra vall s a díjra érdemes. Szerzője Gyulai Zoltán VIII. o. t.

Mennyiségtanból: Nehány egyszerű végtelen sor összetartásának megvizsgálása és összegezése. Beérkezett egy pályamű, mely a díjra érdemesnek találtatott. Szerzője Bálint Domokos VIII. o. t.

Történelemből: Magyarország függetlensége ellen irányuló törekvések és visszahatások. 1 pályamunka érkezett. Szerzője feladatát helyesen fogta fel s erős magyar érzéssel dolgozott; kellő készültsége, jó megfigyelő tehetsége, egészséges ítélete, jellemző ereje és önálló gondolkozása van. Szerzője Bedő Ferenc VIII. o. t.

Természetrajzból: 1. Ismertesse önálló gyűjtés alapján a hártyás szárnyúakat. Nem pályázott senki.

2. Ismertesse a Királyhágón túli vármegyék gyáriparát. Egy pályázó volt; műve fogyatkozásai és tévedései mellett is alapjában véve jó igyekezettel, helyes úton jár és ezért jutalomra érdemes. Szerző: Bálint Domokos VIII. o. t.

Kitűzött az önképzőkör aquarell festményekre egy 15, egy 8 és egy 5 koronás pályadíjat. A 15 koronát nyerte Müller Gyula VIII. o. t., a 8 koronát Baló Ákos VI. o. t., az 5 koronát Thomae Norbert VII. o. t. nyerte.

A kör vagyona 1905. jun. 8-án volt . . .	828·48 K.
Bevétel a jelen iskolai évben	246·52 K.
	1075·— K.
Kiadás volt . . . . , ...	160·50 K.
A kör jelenlegi (jun. 14.) vagyona. . . .	914·50 K.

A „Kriza-önképzőkör“ pályatételei 1906—7. évre.

1. A történelem és a „Buda halála“ Eteléje. (Összevetés.)
2. Egy nyári kirándulás leírása.
3. A Perikles korabeli görög nép jellemzése. (Másodszor.)
4. Fordítsa le Herodotos VI. 109—117. fejezeteit.
5. Fordítsa le Livius XXX. 30. (Submotis . . . stb.) szabatos magyarsággal.
6. Fordítsa le és értelmezze Schiller: *Über naive und sentimentalische Dichtung* c. értekezésének az Endrei Nyelvkönyv IV. kötetében közölt részletét. (Másodszor.)
7. Tárgyalja önálló gyűjtés alapján a hártyás szárnyúakat s hasznukat. (Másodszor.)
8. A képzettársulásról. (Másodszor.)
9. A délkeleti felföld néprajza.
10. A geometriai hely ismertetése számos példával megvilágítva.
11. A fotografálás rövid története.
12. Az alkohol élettani hatásai.
13. Széchenyi politikai vezéreszméi.

2. ***Felsőosztályúak olvasó-egyesülete*** Az olvasó-egyesület ez évi ügyeit Kovács Kálmán tanár vezette. Tagjai voltak a VI—VIII. osztályú tanulók, kik könyvtárossá Müller Gyula VIII., alkönyvtárossá Gálfi Zsigmond VII., az olvasóterem felügyelőivé pedig Balogh István és Létai Balázs VIII. o. tanulókat választották meg. Az olvasóterem az internátus házi rendjéhez alkalmazkodva, mindenkor nyitva volt, mikor a tanulóknak szabad idejük volt. Itt olvasták a lapokat és folyóiratokat. A könyvtárból kéthetenként kaptak könyveket. Kivettek 671 könyvet. A könyvtár számára a következő könyveket szereztük meg:

Arany összes művei (12 korona), Magyar Regényírók II. sorozat (5 korona), Payott, Az akarat nevelése (1 korona), Escott, A mai Anglia (1 korona), Némethy, A római elégia (1 korona), Kidd, A társadalom fejlődése (1 korona), Szilágyi, Magyar nemzet

tört. (12 k.), Molnár F., Gyerekek (1 k.), Bod-kodex Barlám és Jozefát (1 k.), Victorien Sardou, Andrea (1 k.), Vörösmarty, Lírai és vegyes költeményei (1 k.), Vida Aladár Nippon hősei (1 k.), Karenovics, Zrinyi Miklós (1 k.), Huttkai, Mikes Kelemen török-orsz. levelei (1 k.), dr. Szinyei, Toldi szerelmének forrásai (1 k.), Aubermann, Egyptom és Hellász földjén (1 k.), Zemplén Gy, A testek radioaktiv viselkedése (1 k.), gróf Széchenyi emlékkönyv (1 k. 5 péld.), Marczali, A nemzetiség történetbölcseleti szempontból (1 k.), dr. Salgó, A szellemi élet hygiéniája. Összesen 28 mű 50 K.

Az olvasóterem részére a következő folyóiratok és hirlapok jártak: Ker. Magvető, Unitárius Közlöny, M. Nyelvőr, Természettud. Közlöny pótfüzetekkel, Mathematikai Lapok. Akadémiai Értesítő, Erdélyi Múzeum, Vasárnapi Újság, Új Idők, Budapesti Hirlap, Ellenzék, Kakas Márton. Összesen 12.

A könyvtár állománya a múlt év végén volt 1094 mű 1474 kötetben, jelenleg 1122 mű 1524 kötetben.

A könyvtárhoz tartozik az Incze-Mihály-könyvtár. A nagylelkű alapítvány ez évi kamatát a múlt évben beszerzett Pallas Lexikon árának törlesztésére fordítottuk. Az olvasó-egyesület vagyona a múlt isk. év végén 242 kor. 70 fill. volt, az idén befolyt 223 kor. 86 fillér, kiadtunk 360 korona 07 fillért, maradvány 106 korona 49 fill., mely összeg a Kolozsvármegyei Takarékpénztár r.-t. 6239. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

3. *Alsóosztályúak olvasó-egylete.* Az egylet ügyeit Uzoni Imre h. tanár vezette, könyvtárosok Bedő Ferenc és Kiss Ernő gimn. VIII. oszt. tanulók, tagjai az I—V. osztály tanulói voltak. A könyvtárt ez évben használta 241 tanuló (köztük néhány felső osztályos is); kivettek összesen 1837 művet. A könyvtár állománya ez évben csak vétel útján gyarapodott. Vásároltattak a következő művek: Baróthy Lajos: Harc az indiánokkal, A patrik szigetje. Bácskay Emil: A világpusztító. Bársony István: Csend, Erdőn-mezőn, Vadásztáska. Benedek Elek: Bohókás mesék, Csodavilág, A honfoglalás mondái, Kalandos mesék, Krisztus legendák, Óriások és törpék, Székelyföldi mondák, A tatárjárás mondái, Világszép mesék Dickens: Twist Olivér. Donászy Ferenc: Őserdőkön-tengereken. Gauss Viktor: A burok földjén. Gárdonyi Géza: A világjáró angol kalandjai; Habberton J.: Két lurkó. Herczegh Ferenc:

A Gyurkovics fiuk. Jókai Mór: Egy az Isten, Az én életem regénye, A felfordult világ, Önéletrajza, Törökvilág Magyarországon, Egy magyar nábob (2 péld), Kárpáthy Zoltán (2 péld). May Károly: A Csendes Óceánon. Meszlényi Ilona: Tündér mesék. Meyne Reid: Vilmos a hajósinas. Mikszáth Kálmán: Tavaszi rügyek. Petiscus-Geréb: Az Olympos. Sienkievic-Szekrényi: Quo vadis? Thaly Kálmán: II. Rákócy Ferenc. Tóth Sándor: Kuruc király, Kuruc krónikák. *Összesen 38 mű 40 kötetben, 116 K. 70 fillér* értékben. A könyvtár állománya a múlt isk. év végén (a két és több példányban levőket beleszámítva) 1261 mű. A folyó évi szaporodás (a két példányban levőket számítva) 40 drb. mű. *A könyvtár folyó évi állománya összesen 1301 mű.*

Az egylet vagyona a múlt isk. év végén volt .	795·13 K.
Folyó évi bevétel	252·79 „
Összesen . .	1047·92 K.
Folyó évi kiadás	120·62 K.
Az egylet vagyona 1906. május 26-án	927·30 K.

Az egylet vagyona a Kolozsvármegyei Takarékpénztár r. t. 6637 sz. betétkönyvén van elhelyezve.

4. ***Jóltevők emlékalapja.*** Az alap célja és rendeltetése az, hogy jóltevőink arcképeit koronként megfestethessük. Az alap jelenlegi vagyona (1905. dec. 31-én) 51 K. 29 fill.

5. ***Kriza János-alap.*** Az alap az 1862. évi júl. hó 30-án tartott Kriza-ünnep alkalmával begyűlt adakozásokból maradt meg. Az évi kamatjövedelem egy 1903—4. évi igazgatósági határozat értelmében pályamunkák jutalmazására fordítandó. Az alap jelenlegi vagyona (1905. dec. 31-én) 887 K. 83 fill.

6. ***Remény-alap.*** Eredeti rendeltetése az volt, hogy az ifjúság által szerkesztett *Remény* c. lapban megjelent jelesebb dolgozatokból új Zsebkönyv adassék ki. Az évi kamatjövedelem egy 1903—4. évi igazgatósági határozat értelmében pályamunkák jutalmazására fordítandó Jelenlegi (1905. dec. 31-én) vagyona 1531 K. 27 fillér.

A 4, 5, 6. pont alatti alapokat az egyház pénztárnoka kezeli.

7. ***Dalkör alap.*** Célja az, hogy az ifjúsági énekkar szükségleteit fedezze. Jelenlegi vagyona 414 korona 39 fillér, mely összeg

a Kolozsvárm. tak. pénztár r.-t. 5320. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

8. *Apolló-kör alapja*. Célja az, hogy az Apolló-kör nevű zeneegylet szükségleteit fedezze. Az alap jelenlegi vagyona 1150 K. 02 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár részv.-társ. 6470. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

9. *Kirándulási-alap*. Célja az, hogy tanulmányi kirándulások alkalmával szegény tanulók költségeit fedezzük. Az alap jelenlegi vagyona 1068 K. 68 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r.-t. 6526. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

10. *Segélyző-alap*. Célja az, hogv szegény tanulóinkat a szükség szerint ruházattal, pénzbeli segítséggel támogathassuk. A lefolyt évben adományaikkal gyarapították Bulyovszkyné Szilágyi Lilla (100 K.), Kolozsvármegyei tak.-pénztár r.-t. (70 K.), Kiadása volt ruhákra 170 K. 64 fill. Jelenlegi vagyona 605 K. 72 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r-t. 6689. sz. betéti könyvében van elhelynzve.

11. *Kismező-alap*. Az alap célja az, hogy a Kismező-kert fenntartási költségeit fedezze. Az alap jelenlegi vagyona 262 K. 45 fill., mely összeg a Kolozsvárm. tak.-pénztár r.-t. 5012. sz. betéti könyvében van elhelyezve.

IV. FEJEZET.

Kollégiumi nagy könyvtár.

A kollégiumi nagy könyvtár (melynek rendezés utáni állapotáról csak a jövő évi értesítő fog számot adni) forgalma a megelőző évit is felülmulja. 103 olvasó (nagyobbrészt tanárok, egyetemi hallgatók, papnövendékek és gimn. tanulók) vett ki 1690 művet. Hetenként két hivatalos óra volt, azonkivűl helyi használatra is nyitva állott a könyvtár az utolsó két hónapot leszámítva naponként átlag egy óráig.

Ez évi átalányát a főhatóság 1500 K-ról 1000 K-ra szállította le.

Vétel útján a következő művekkel gyarapodott:

a) *Könyvek:* Czirbusz Géza dr.: Magyarország a XX. évszáz elején. Temesvár, 1902. Kerékgyártó Árpád dr.: A műveltség fejlődése Magyarországban. I. Budapest, 1880. Radó Antal: Idegen szavak szótára. 2. kiadás. Budapest. Petőfi Sándor: Összes művei. I—VI. Bpest, 1892—6. Hat darab. Tóth Béla: A magyar anekdotakincs. I—VI. Budapest. Hat drb. Tóth Kálmán: Összes költeményei. I—II. Bpest, 1902. Két drb. Vörösmarty: Összes munkái. I—VIII. Bpest, 1884—5. Nyolcz drb. Kemény Zsigmond báró: Összes munkái. I—VIII. Bpest, 1896—7. Nyolcz drb. Arany János: Összes művei. I—XII. Bpest. 12 drb. Gracza Gy.: 1848—1849-iki magyar szabadságharcz története. I—V. Bpest, 1905. Öt darab. Szalay József dr.: A magyar nemzet története. Átdolgozta: dr. Baróti Lajos. I—IV. Budapest. Négy darab. Ferenczi Zoltán: Petőfi életrajza. I—III. Bpest, 1896. Három drb. Mikszáth Kálmán: Munkái. I—XX. Bpest, 1900—3. 20 drb. Fischer Sándor: Petőfi élete és müvei. Bpest, 1890. Magyar Könyvtár. Szerk. Radó Antal.

1—40. köt. (1—400. sz.) Bpest, 1897—1904. 40 drb. Riedl Frigyes: Arany János. 3. kiadás. Bpest, 1904. Dr. Török István: A kolozsvári ev. ref. kollégium története. I—III. Három drb. Brehm: Az állatok világa. Szinnyei: Magyar írók élete, Zolnai: Magyar Oklevél Szótár, Magyar Történelmi Életrajzok, Magyar Remekírók folytatólagos kötetei és füzetei. Heinrich G.: Egyetemes irodalomtörténet I—II. köt. Tóth Béla: Szájról-szájra. Simonyi: A magyar nyelv. Balassa: Phonetika. Műveltség könyvtára. I—II. köt. Két darab. Xenophon, Ed. Sschenkl—Elischer. Xenophon, Ed. Kecer. Weinhold: Physikalische Demonstrationen, Weinhold: Vorschule d. emp. Physik. Jodl: Lehrbuch d. Psychologie I—II. Bd. Két drb. Villa: Einleitung in die Psychologie, Münsterberg: Über die Aufgabe der Gegenwart und Methoden der Psychol. Középiskola reformja 1906. Reinach: Művészet kis tükre. *Összesen 32 mű, 98 kötetben és 410 füzetben.*

b) *Folyóiratok:* Irodalomtörténeti Közlemények, Athenaeum, Magyar Nyelvőr, Magyar Nyelv, Századok, O. K. Tanáregyesűleti Közlöny, Magyar Paedagogia, Nemzeti Iskola, Erdélyi Múzeum, Orvostermészettudományi Értesítő, Ethnographia, Magyar Könyvszemle, Budapesti Szemle, Prot. Egyh. és Isk. Lap, Nyelvtudományi Közlemények, Budapesti Hirlap, Akademiai Értesítő, Egyetemes Philologiai Közlöny (Kanyaró F. tanár ajándéka), Keresztény Magvető (Szerkesztőség ajándéka), Euphorion), Erdély, Naturwissenschaftliche Rundschau, Genealogiai Füzetek, Család és Iskola, Természettudományi Közlöny, Magyar Filozófiai Társaság Közleményei.

***Ajándékozás útján a következő művekkel gyarapodott*:**

László Gyula tanártól: Phaedrus: Fabulae Für Schüler mit Anmerkungen versehen von Dr. Johannes Siebelis 6. Aufl, Leipzig 1889. 77. l. Jacoby Carl dr. Anthologie aus den Elegikern der Rőmer. Für den Schulgebrauch Leipzig, 1882. 132, 122 l. Herbart, Joh. Friedr: Herbart—Anthologie. Sammlung pädagogischer Kernstellen aus f. F. Herbarts Werken von Hermann Wendt. Langensalza, 1886. 42 l. Fischer Ottó: Leben, Schriften und Bedeutung der wichtigsten Pädagogen bis zum Tode Pestalozzis. Gütersloh, 1889. 216 l. Pfleiderer Ottó:

Grundriss der christlichen Glaubens- und Sittenlehre 3. Aufl. Berlin, 1886. 323 l. Enge, Heinr. Aug.: Die Macht der Wissenschaft der Urquell alles Daseins. 2. Aufl. Wien, 1889. 14 l. Wollny, F. Leitfaden der Moral. Leipzig, 1887. 52 l. Ritschl, Albrecht: Theologie und Metaphysik. 2 Aufl. Bonn, 1887. 68 l. Baumann, J.: Einführung in die Pädagogik. Leipzig, 1890. 120 l. Flügel Ottó: Die Sittenlehre Jesu 2. Aufl. Langensalza, 1888. 80 l. Mehlhorn, Paul. Leitfaden zur Kirchengeschichte, 3. Aufl. Leipzig, 1889. 76 l. Der völlige Glaube. Hamburg, 1895. 14 l. Luthardt, Chr. Ernst Die modernen Weltanschauungen und ihre praktischen Konsequenzen. 2. Abdruck. Leipzig, 1880. 280 l. Dellbrück B.: Einleitung in das Sprachstudium. 2. Aufl. Erlangen und Leipzig, 1890. 42 l. Paul Hermann: Principien der Sprachgeschichte. Halle, 1880. 288 l. Kaftan, Julius: Die religionsphilosophische Anschauung Kants in ihrer Bedeutung für die Apologetik. Antrittsrede. Basel, 1874. 22 l. Kurtz, Joh. Heinrich: Abriss der Kirchengeschichte. 11. Aufl. Leipzig, 1886. 214 l. Flügel O.: Der Materialismus vom Standpunkte der atomistisch mechanischen Naturforschung. Leipzig, 1865. 100 l. Majunke Paul: Luthers Lebensende. 3. Aufl. Mainz, 1890. 86 l. Flügel O.: Seelenleben der Thiere. 2. Aufl. Langensalza, 1886. 140 l. Deter, Chr. G. Joh. Kurzer Abriss der Geschichte der Philosophie. 4. Aufl. Berlin, 1887. 140 l. Bender Julius: Staats-, Völker- und Kirchenrecht. 7. Aufl. Kassel, 1889. 228 l. Das himmlische Jerusalem in schwacher Vorstellung poetisch geschildert. 7. Aufl. Elberfeld, 1881. 16°. 23 l. Fries N. Allerlei Lichter. 6. Heft. Weihnacht-Lichter. Itzehoe, 1885. 82 l. Detto V. A.: Horatius és kora. Fordította dr. Horváth Balázs. Bndapest, 1893. 184 l. Mehlhorn, Paul: Grundriss der protestantischen Religionslehre. 2. Aufl. Leipzig, 1887. 55. l. Sohm Rudolph: Kirchengeschichte in Grundriss. 2. Aufl. Leipzig, 1888. 194 l. Flügel Ottó: Das Wunder und die Erkennbarkeit Gottes. Leipzig, 1869. 210 l. Lotze, Hermann: Grundzüge der Logik und Encyklopädie der Philosophie. 2. Aufl. Leipzig, 1885. 118 l. Schumann, J. Chr. Gottlob: Leitfaden der Pädagogik für den Unterricht in Lehrerbildungsanstalten. I. Theil. 5. Aufl. Hannover, 1889. 280 l. Du Bois Reymond, Emil: Friedrich II. in englischen Urtheilen,

Darwin und Kopernicus. Die Humboldt-Denkmäler vor der Berliner Universität. Drei Reden. Leipzig, 1884. 119 l. Lotze Hermann: Grundzüge der Ästhetik. 2. Aufl. Leipzig, 1888. 128 l. Lotze Hermann: Grundzüge der Naturphilosophie. 2. Aufl. Leipzig, 1889. 98 l. Crüger, Johannes: Grundriss der Psychologie für den Unterricht und die Selbstbelehrung. 3. Aufl. Leipzig, 1887. 152 l. Gizycki, Georg von: Moralphilosophie. Leipzig,. 546 l. Schopenhauer Arthur: Ueber den Willen in der Natur. Eine Erörterung der Bestätigungen. 4. Aufl. Leipzig, 1878. 147 l. Hollenberg W. A.: Hülfsbuch für den evangelischen Religionsunterricht in Gymnasien. 31. Aufl. Berlin, 1885. 292 l. Krüger, Carl A.: Geschichtsbilder für Volksschulen. Erzählungen aus dem Altertum der deutschen und brandenburgischpreussischen Geschichte. 13. Aufl. Danzig, 1886. 103 l. Babrius: Fabulae. Ex recensione Alfredi Eberhard. Berolini, 1875. 100 l Wie studiert man classische Philologie und Geschichte? Von einem erfahrenen Fachgenossen. Leipzig, 1884. 32 l. Phädrus: Äsopische Fabeln, verdeutscht von Dr. Joh. Siebelis. I—II. Lief. Stuttgart, 1857. 66 l. Rodenwaldt R.: Die Fabel in der deutschen Spruchdichtung des XII. und XIII. Jahrhunderts. Berlin, 1885. 4°. 27 l. Valentin Conrad: Die conservative Partei unter Kaiser Wilhelm II. Berlin, 1890. 90 l. Némethy Geyza: Quaestiones de Firmico Materno astrologo. Budapestini, 1889. 33 l. Der Reichsfreiherr Heinrich Friedrich Karl vom und zum Stein. Ein Lebensbild. Herborn, 1882. 32 l. Das deutsche Commerzbuch. Eine kritische Studie von einem alten, aber jung gebliebenen Philister. Erlangen und Leipzig, 1890. 54 l. Arendt Ottó dr.: Gustav Freytag über Kaiser Friedrich. Eine Entgegung auf Freytag's Schrift. „Der Kronprinz und die deutsche Kaiserkrone." 3. Aufl. Berlin, 1888. 24. l. Freundschaftliche Streitschriften. Nr. 11—14, 23. négy fűz. Janicsek József: A görög aisoposi mesék történeti fejlődése. Bpest, 1892. Némethy Géza dr.: A római költészet korszakairól. Bpest, 1890. Avian: Fabeln. Wien, 1883. Fogarasi Albert: Erzsébet királyné emlékezete. Nagyenyed, 1898. Herbst Wilhelm: Hilfsbuch für die deutsche Literaturgeschichte. 3. Aufl. Gotha, 1883. Erdmann J. E. Dr. Ernste Spiele. 4. Aufl. Berlin, 1890. Flügel O.: Die Probleme der Philosophie. 2. Aufl. Cőthen, 1888. Koch I. L.: Grundriss der Philosophie. 2. Aufl. Göppingen, 1885. Flügel O.: Ritschls

philosophische Ansichten. Langensalza, 1886. Brodbeck A. Einleitung in die Philosophie. Tübingen, 1881. Gizicki G.: Kant und Schopenhauer. Leipzig, 1888. Kant J.: Logik. Heidelberg, 1882. Kant J.: Die Religion. Heidelberg, 1882. Schumann G. J. Ehr.: Geschichte der Pädagogik. 2. Aufl. Hannover, 1881. Du Bois Reymond Emil: Über die Grenzen des Naturerkennens. Leipzig, 1884. Disselhof A: Über die Geschichte des Teufels. 4. Aufl. Berlin, 1885. Salter William: Die Religion der Moral. Leipzig-Berlin, 1885. Mehlkorn P. Dr.: Die Bibel. Leipzig, 1889. Franke Julius H.: Die Wissenschaft. Berlin, 1881. Hartmann E.: Die Selbstersetzung des Christenthums. 3. Aufl. Leipzig, 1874. Flügel O.: Das Ich und die sittlichen Ideen. 2. Aufl. Langensalza, 1889. Rembrandt als Erzieher. 2. Aufl. Leipzig, 1890. Neue Jahrbücher für Philologie und Pädagogik. 8—9 Heft. Leipzig, 1889 Harms Fr. Dr.: Methode des akademischen Studiums. Leipzig, 1885. Lotze H.: Grundzüge der Religionsphilosophie. Leipzig, 1885. Lipsius R. A.: Die Hauptpunkte der christlichen Glaubenslehre. Braunschweig, 1889. Lotze H.: Grundzüge der Psychologie. 4. Aufl. Leipzig, 1889. Flügel O.: Über die persönliche Unsterblichkeit. Langensalza, 1887. Flügel O.: Die Seelenfrage. 2. Aufl. Göthen, 1890. Malvus Franz: Das heutige Studium. Berlin, 1889. Falckenberg R.: Über die gegenwärtige Lage der deutschen Philosophie. Leipzig, 1890. Mühlenhof Th. dr.: Gustav Freitag. 2. Aufl. Berlin, 1890. Thümmel E.: Sittenlehre und Strafrecht. Hamburg, 1889. Benfey R.: Wegweiser in der Geschichte der Philosophie. Leipzig, 1869. Beyschlag W.: Vorträge. Berlin, 1864--76. Hat drb. Universal Bibliothek. Leipzig, 33 füzet. Dryander Ernst: Ueber christliche Charakterbildung. 2. Auflage. 1880. Avianus: Fabulae. Lipsia, 1862. Hangay Oktáv: Az Alldeutsch Szövetség. Kolozsvárt, 1903. Berzsenyi Dániel: Eclogae. Budapestini, 1880. Meyers Volksbücher. Leipzig, 15 drb. Schriften für das evangelische Volk. Barmen, 11 füz. Für die Feste und Freunde des Gustav-Adolfs-Vereins. Barmen. 117 füzet. Bücher-Schätze. Bnd. 8. Leipzig. Aberglaube, Zauberei. Hamburg, 1884.

Kanyaró Ferencz tanár: Dumas Sándor: Őrült a trónon. Budapest, 1905. Molnár Ferenc: Egy pesti leány története. Budapest, 1905. Gaál M.: Rács Márton regénye. Budapest, 1905. Conan

Doyle: Egy család réme. Budapest, 1905. Heltai Jenő: A titokzatos hercegnő. Budapest, 1905. Zöldi Márton: Egy primadonna házassága. Budapest, 1905. Szomaházy István: Asszonyi bosszú. Budapest, 1905. Tolstoi Leó gr.: A pénz átka. Budapest. 1905. Kóbor Tamás: Örök éjszakák. Bpest, 1905. Thúry Zoltán: Sötétség. Bpest, 1905. Turgenyev Iván: Az elhódított hódító. Bpest, 1900 Endrei Zalán: Mátyás király. Bpest, 1903.

Br. Wesselényi Miklós: Dr. Kardos Samú: Báró Wesselényi Miklós élete és munkái. I—II. Bpest, 1905.

Kovács János hagyatékából Kovács Kálmán tanár: Aspland R.: A catechism for children. 3. ed. London, 1848. Allen W. Fr. The readers guide. 1882. Boz (Dickens) Dombey und Sohn I. Stuttgart, 1861. (csonka.) Dr. Kovács Pál: A polgári házasságról. Kecskemét, 1893. Egyetemi zsebkönyv. Budapest, 1904. Galen „Megárt". Budapest, 1887. Marcel, Claude: Méthode rationelle. Paris. Larousse P.: Petite grammaire. 73. ed. Paris, 1878. Kreunitzky Amand: A máramarosmegyei bányászat. Máramarossziget, 1901. Dr. Kazai K.: Jegenye gyógyfürdő. Nagyvárad, 1904. Felter S. A.: The first lessons in numbers. New-York, 1865. Káté katholikus ifjak számára. Eger, 1854. Weber S.: A Magas Tátra. Késmárk, 1898. Nagy Péter: Konfirmációi kisebb káté. Kolozsvár, 1858. Chaucer: The prologue. Oxford, 1879. Schubert K.: Das Wichtigste aus der Geographle. 4. Aufl. Wien 1870. Carpenter, R. L: Discourses. London, 1849. Rees, Th.: The Racovian catechism. London, 1818. Sunday-school lessons. Boston, 1880. Willson M.: The First Reader. New-York, 1872. Dewey, D.: A memorial discourse. New-York. Schopenhauer A.: Zur Metaphysik der Geschlechtsliebe. Berlin, 1891. Sharpe E.: Faustus Socinus. London, 1901. Chalmers A.: Transsilvanian recollections. London, 1880. Lariwe et Fleury: La premiere année de grammaire. 151. ed. Páris, 1898. Mitchall, J. A.: First lessons in geography Philadelphia, 1873. White, E. E.: An intermediate arithmetic. Cincinnati, New-York, First book in arithmetic. New-York, 1882. Mackay Al.: Manual of geography. Edinburgh, 1861. Purgstaller K. József: Erkölcstan. Pest, 1862. Summa universae theologiae Christianae secundum Unitarios. Claudiopoli, 1787. Learned, J.: Unitarianism. Sain-Louis. 1882. Franzolini Fernando: Contra la guerra, ed il militarismo. Udine,

1896 Turul Ferenc: Álomképek. Kolozsvár, 1880. Lüben-Nacke: Lesebuch. 6. Th. 18. Aufl. Leipzig, 1878. Kádár J.: A deési ev. ref. egyházközség története. Dés, 1882. Hintz H. dr.: Bártfa gyógyfürdő. Budapest, 1895. Emléklapok. Sárospatak, 1900. Szász Károly: Trefort Ágoston. Pozsony. Krüger, K. W.: Griechische Sprachlehre. 4. Aufl. Berlin, 1854. Roth, M.: The Russian Bath. London, 1855. Camoens from the life of Jesus. Montreal, 1880—81. Kobayashi A.: The doctrines of Nichiren. Tokyo, 1893. Gordon, J.: Nonconformity. London, 1867. Emléklapok. Sárospatak, 1898. Ascham, R.: Schulmeister. Wien, 1881. Gáspár J. és Kovácsi A.: Magyar olvasókönyv III—IV. gimn számára. Kolozsvár, 1889. Leunis, J.: Sinopsis der Pflanzenkunde. Hannover, 1847. Dr. Márki Sándor: II. Rákóczy Ferenc emlékezete. Kolozsvár, 1903. Barabás Ábel: Az ujkori filozófia keletkezése. Kolozsvárt, 1884. Joó Imre: V. Károly császár. Szatmár, 1883. Die Freimaurerei. 2. Aufl. Budapest, 1888. Talmage, J. L.: Philosophie in „Mormonismus". Berlin, 1902. Rutherford, W. Phisiology. Edinburgh, 1869. Pawelka, E. Tusnád. Kronstadt, 1887. M. Fabius Quintilianus: Institutiones oratoriae. Leipzig, 1861. Kochauf, C. M.: Die unfehlbare Lehre Jesu Christi. Kolozsvár, 1890. (2 pld.) Roosevelt Theodore: Amerikanismus. 2. Aufl. Leipzig, 1903. Kőváry László: A magyar viseletek és szokások Pest, 1861. Protestantische Monatsblätter X. Gotha, 1857. Teleki Sándor gróf: Tanító és társadalom. Budapest, 1902. Jancsó Benedek: Sz. Molnár Albert. Kolozsvár, 1878. Török Aurél dr.: Az életerő. Kolozsvár, 1880. Magyarország 1849-ben és 1866 után. Pest, 1869. Engler Edmund A.: Time-keeping in London. New-York. Kovács János: In memoriam J. Paget Esqu. Kolozsvár, 1893. Híntz Gy.: A nerium oleander levele. Kolozsvár, 1897. Szilvássy J. dr.: Borszék Budapest. Dr. Bikfalvy K.: Az erdélyi sósfürdőkről. Budapest, 1898. Nagy J. dr.: A székelyek schytha-hun eredetűsége. Kolozsvár, 1879. Adams H. B.: The study of history. Washington, 1886. Crüger Joh. dr : Naturlehre. 18. Aufl. Leipzig, 1890. Allen, H. J.: Three phases of modern theology. Boston, 1880. Bodnár, S.: Über den Bankerott der Wissenschaften. Budapest, 1895. Farkas J.: Quintilianus pályaválasztása Kolozsvár, 1883. Widerlich Carl: Übersicht der Weltgeschichte. 4. Anfl. Breslau, 1873. Meltzl Hugó: Petőfi nicht werth etc. Wien, 1875. Jakab Elek: A magyar

Fiume. Budapest, 1881. Takács J.: Kísérlet három kérdés megfejtésére Pest, 1869. A felső oktatás ügy Magyarországon. Budapest, 1896. Lőte József: Megjegyzések a középisk. oktatásra. Kolozsvár, 1902. Csáky Albin gr. jeles beszéde. Kolozsvár, 1891. Hornyik-album. Kecskemét, 1894. Brassai Sámuel dr.: Melyik az igazi tudomány? Kolozsvár, 1893. Erődi B. dr.: Az angol internátusok. Budapest, 1893. Lockwood, Belva A.: A resume of international arbitration. Parkesburg, 1896. Galgóczy K.: Gazdasági rendszer. Budapest, 1882. Gyergyai Ferenc: A magyar nyelv sajátságairól. Kolozsvár, 1856. The Unitarian. Boston. 8 drb. The Journal of speculative philosophy. New-York. 9 füz. The New World. Boston, 1893—4. 4 füz. Magyar Szalon. Budapest, 1889. The Quarterly Review. London, 1897. 2 drb. The Unitarian World. London, 1902. The Unitarian Bible Magazin. London, 1897—901. 40 füz. The Nineteenth Century. London, 1893—4, 1896—7. 18 füz. The Contemporary Review. London, 1894—5, 97. 7 füzet. The American Monthly Review. New-York, 1900. 6 füz Fővárosi Lapok 37 drb. Hopps János: Az eszmény, A mi atyánk egyháza. Ford. Kovács János. 1500 füzet Kovács János: Kriza-Album 113 füzet. Ima és beszéd Ulár Pál koporsójánál. 412 füzet.

Főtiszt. *Ferencz József püspök úr*: Petri Mór: Szilágy vármegye monografiája. I—VI. Budapest, 1901—4. 6 drb. The Christian Life. London, 1905. The Inquirer. London, 1905.

Kőváry László felügyelőgondnok úr: Gebhardi, L. A.: Geschichte von Ungarn. Wien, 1792. 7 drb. Horányi Al.: De sacra corona Hungariae. Pestini, 1790. Schuler, Fr. v. Libloy: Ueberblick der Literaturgeschichte Siebenbürgens. Hermannstadt, 1857. Kőrösi J.: Budapest statisztikája. Budapest. 1875—7. 4 drb. Transsilvania. Zeitschrift für Landeskunde. I—III. Hermannstadt, 1833. 3 darab. Memoires. Tom. X—XI. Paris, 1730. I—II. 2 drb. Turnbull, P. E. Oesterreich. II. Leipzig, 1845. Epistolae procerum regni Hungariae. I. Posonii, 1806. Marosvásárhelyi Füzetek. I. M.-vásárhely, 1858—9. 2 füz. Neigebaur, J. F. dr.: Dacien Kronstadt, 1851. Kőváry L.: A kölcsönös segédpénztárak B.-pest, 1877. Kerékgyártó A.: Magyarország művelődésének története I—V. Pest, 1859. 4 füzet. Deák, Franz: Rede etc. 1867. Szilágyi S: A magyar forradalom férfiai. 2. kiad. Pest, 1850. Laboulaye Ede: Az állam és határai Kolozs-

vár, 1869. Hetényi J.: Erdélynek kifejlése. Kolozsvár, 1847. Id. Bethlen Imre gr: II. Rákóczi György ideje. N.-Enyed, 1828. Lakuts J.: Régi és uj Vásárhely. Marosvásárhely, 1836. Söllner J. Statistik des Siebenbürgens I—II. Hermannstadt, 1848, (hiányos.) Adam: Geschichte von Spanien. I. Wien, 1809 Karup W.: Die Mortalitätsstatistik. Leipzig, 1869. Wagner Carolus: Collectanea Hungariae familiarum. I—IV. Posonii, 1802. Hanerus G. J.: De scriptoribus rerum Hungaricarum et Transsilvanicarum. Vienna, 1774, 98. 2 darab. — Miles Matthias: Siebenbürgisches Würg-Engel (címl. szak.) 1670., 259 l Bethlenius Gabriel: Principatus Transsilvaniae. Tom. I—II. Pestini, 1816. Ein Wort über das Tabakmonopol. Wien, 1867. Introductio ad politica regni Hungariae. Buda, 1790. Pray, Georgius: Supplementum ad annales veteres Hunnorum etc. Tyrnavia, 1764. Benkő, Jos.: Imago nationis Siculicae. Cibinii, 1791. Csengeri A.: Magyar szónokok és statusférfiak. Pest, 1851. Schuller J. K.: Umrisse und kritische Studien. I—II. Hermannstadt. 1841, 50., 2 drb. Deutsche Fundgrube der Geschichte Siebenbürgens I—II. Klausenburg, 1839—40., 2 drb. Benkő, Jos.: Transsilvania. I. Ed. 2. Claudiopoli, 1834. Benkő, Jos.: Transsilvania. II. Claudiopoli, 1833. Marienburg, L. J.: Geographie von Siebenbürgen. II. Hermannstadt, 1813. Rákóczy, François: Memoires. Haye, 1739. Simigianus, Ambr.: Historia rerum Ungaric. etc. I. Cibinii, 1800., 4°. Klio: 'Sebkönyv, I. Kolozsvár, 1832—3, 36, 3 drb. Teutsch, G. D.: Geschichte der Siebenbürger Sachsen. I—II. Kronstadt, 1852—3., 3 füz. (Teutsch, G. D.) Budai Ésaiás: Magyar ország historiája, Debreczen, 1805. A magyar nyelvmívelő társaság munkáinak első darabja. Szeben, 1796. Succincta medicorum Hungariae et Transsilvaniae biographia. Lipsiae, 1774 Epistolae procerum regni Hungariae, quas collegit Georgius Pray. Pars II—III. Posonii 1806. Engel Johann Christian: Geschichte des ungarischen Reichs. II. Th. Wien, 1834. Der siebenbürgische Landtag. Protokoll und Reden, I. Bd. Hermannstadt, 1863. Henschel: Neuestes französisch-deutsches und deutsch-französisches Wörterbuch, I—II. Bd. Viennae, Leipzig, 1840. Rüstow, W.: Geschichte des ungarischen Insurrectionskrieges, I. Bd., I—II. Abth. II. Bd. II. Abth. Zürich, 1860. Bocsor István: Magyarország történelme I. köt. Pápa, 1862. A magyar történelemhez. Közli Szalay László I. k. Pest, 1860. Krickel, Adalbert Joseph: Fuss-

reise durch die österreichischen Staaten, II. Bd. Wien, 1830. Kmetty György: Mein Leben und Werken. Irta: Görgei Arthur. Megbírálva Kmetty György által. Pest, 1861. Bonfinius Antonius: Historia Pannonica, Accedunt tractatus aliquot auctore Joanne Sambuco. Ed. postrema. Colonia Agrippina, 1690 (R. M. K. 3633). Kővári László: Erdély történelme, I—VI. köt. Pest, 1859—66. Garda József: Lelkipásztori gondviseléstan. Kolozsvár, 1867. Marie ou lespaines de l'amour. Tom. I. Mars, 1812. Rousseau, S. J.: Collection complete des oeuvres. Nouvelle ed. Tome VI. Neuchatel, 1775. Benigni, J. H. Edl. v. Mildenberg: Handbuch der Statistik und Geographie des Grossfürstenthums Siebenbürgen. I. Heft, Hermannstadt, 1837. Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens. Herausgegeben von Eugen v. Trauschenfels. Neue Folge. Kronstadt, 1860. Gyulafehérvári füzetek. Szerkeszti Veszely Károly I—II. Kolozsvár, 1861—2. Wigand's Vierteljahrschrift. I—II., II—III. Leipzig, 1844—5., 4 drb. Budai Ferentz: Magyarország históriájára való lexikon. III. N.-Várad, 1895. Eder, J. C.: Breviarium juris. Cibinii, 1880. Schuller, Fr. v. Libloy: Materialien. Hermannstadt, 1862. Köleseri Sam. de Keres—Eer: Auraria Romano-Dacica. Posonii, 1780. Benigni J. H. v. M.: Statistische Skizze. 2. Aufl. Hermannstadt, 1834. Michiels, A.: Geschichte der österreichischen Politik. Gotha, 1864. Palma. Fr. C.: Notitia rerum Hungaricarum. Ed. altera. I—III. Tyrnaviae, 1775. Rich, Ant.: Dictionnaire des antiquités romaines. Paris, 1859. Kerékgyártó, Á.: Magyarország történetének kézikönyve. II. Pest, 1857. Buday É.: Magyarország históriája. I—III. 3. kiad. Pest, 1833. Wallaszky, Paulus: Conspectus reipublicae litterariae. Ed. alt. Buda, 1808. Meursíus, Joh.: Elegantiae Latini sermonis. Ed. accuratior. II. Birminghamiae, 1770. Nemzeti Társalkodó, II., 1—2., 1835—6. Neugeboren, C.: Handbuch der Geschichte Siebenbürgens. Hermannstadt, 1836. Historica Hungarica líteraria. Altonavia, 1745., 4°. Schuler, Fr. v. L.: Geschichte der siebenbürgischen Rechtsquellen. Hermannstadt, 1854. Kemény, Jos.: Notitia historico-diplomatica capituli Albensis. I—II. Cibinii, 1836., 2 drb. Archiv für das Versicherungswesen. I—II. Berlin, 1864—5., 2 drb. Magyar tud. értekező, I. Pest, 1862. Anecdotes françaises-allemandes. Wien, 1821. Betlenius, Jo. com.: Res Transsylvanicae. Claudiopoli, 1789. Schesaeus, Chr.: Ruina Pannonica. Cibinii, 1797, 4°. Benigni, J. V. v. M.:

Unterhaltungen. I—II Hermannstadt, 1840., 2 drb. Monumenta Ungrica. Vienna, 1809. Schwandtnerus, Jo. Georg.: Scriptores rerum Hungaricarum. I—III. Tyrnavia, 1765., 3 drb. Klemm, G. Werkzeuge und Waffen. Leipzig, 1854. F.-Győri Nagy Iván: Lubellei és kisfaludi Lipthai-család. Pest, 1858., 4°. Michiel, A.: Geheime Geschichte Gotha, 1833. Lapinski, Th.: Feldzug der ungarischen Hauptarmee. Hamburg, 1850. Heger, W.: Leitfaden zur Vornahme etc. Wien, 1867. Aemtliche Actenstücke. Hermannstadt, 1865. Memoria episcopatus Transsilvaniae. (1840.) Vandermeulen, A.: Enthüllungen. Berlin, 1862. 1874. évi XXXIII. törvénycikk. Berlin, 1874., 12°. Schuller, J. K.: Der Freiherr Nicolaus Wesselényi Hermannstadt, 1846. Benkő Jos.: Középajtai dohány. Szeben, 1792, 4°. Szeredai, Ant. de Szt. Háromság: Collectio. Carolina, 1791. Keza, M. S. de: Chronicon Hungaricum. Buda, 1781. Schiller-Almanach. Berlin, 1850. Klemm, G. Dr.: Handbuch der germanischen Alterthumskunde. Dresden, 1836. Schulze—Delitzsch: Vorschuss- und Creditvereine. 4. Aufl. Leipzig, 1867. Schmidt, W.: Die Stammburg der Hunyade. Hermannstadt, 1865. Pataky, K. M.: Bem in Siebenbürgen. Leipzig, 1850. Baritiu, Octaviu: Gramateca limbei Magiare, Clusiu, 1866. Sabbas, P. B.: Grammatik der romänischen Sprache. Hermannstadt, 1858. Schmidt, J. E. Dr.: Französisch-deutsches Handwörterbuch. X. Aufl. Leipzig. Felmer, M.: Historiae Transsilv. Cibinii, 1803. Seivert, Joh.: Nachrichten von siebenbürgischen Gelehrten. Pressburg, 1785. Klemm, G. Dr.: Allgemeine Kulturwissenschaft. Leipzig, 1855. Forstner, K. Aug.: Katechismus der neukatholischen Kirche, Wien, 1868. Benkő, Jos.: Diaetae. Cibinii, 1791, 4°. Nienpoort, G. H.: Rituum explicatio. Ed. 9. Berolini, 1781. Kőváry László: A lajtántúli fürdők. Kolozsvár, 1891. Goldsmith, Olivér: The vicar of Wakefield. 2. Aufl. Leipzig, 1836. Magyar menekvők Törökföldön. Kolozsvár, 1850. Okmánytár az 1848—9-ki erdélyi eseményekhez. Kolozsvár, 1861. Vajda L.: Észrevételek. Kolozsvár, 1885. Vertán Endre: A képviseleti és önkormányzati rendszer. Arad, 1865. Szilágyi Sándor: A Rákóczy-család. Pest, 1861. Deák Farkas: A nemzetgazdaság története. Pest, 1865. Herrmann A.: Opitz Márton Erdélyben. Budapest, 1876. Vass J.: Emléklapok. Kolozsvár, 1865. Landerer O. dr.: Értekezés az ausztriai-magyar birodalom népesedési viszonyairól. Pest, 1869. Kőváry L.: A millennium századában

Erdélyben kihalt főúri családok. Kolozsvár, 1901. Őszi rózsák. Zilah, 1865. Az erd. muz. egylet évkönyvei. I—III. Kolozsvár, 1861—6., 5°. Rumy K. Gy.: Monumenta Hungarica. II—III. Pest, 1816—7., 2 drb. Kemény Józs. gr.: Történelmi és irodalmi kalászok. Pest, 1861. Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum. I—II. Coronae, 1847. 4°, 1 drb. Itinéraire de l'allemagne. Paris, 1807. Ordo judicarius. Posonii, 1786. Sitzungs-Protokolle der k. k. Central-Commission. Wien, 1858. 4°. Reden, Fr. W. Freih. v. Handels- und Gewerbs-Geographie. Berlin, 1844. (csonka). A magyarországi evangelicusok történelmi emlékei, I—II. Pozsony, 1861, Péterffi Dénes: Keresztény egység. Kolozsvár, 1883. Der Sommer-Feldzug des Revolutionskrieges in Siebenbürgen. Leipzig, 1863. Fessler, J. A.: Attila. Neue Aufl. Carlsruhe, 1809. Decreta, vitae regum. (Címl. n.) Claudiopoli, 1743. Függelék a törvénykezési szabályokhoz. Pest, 1865. Magazin für Geschichte Siebenbürgens. Kronstadt, 1841—6., 2 drb. Forgach, Fr. de Ghymes: Rerum Hungaricarum commentarii, Posonii, 1788. Lebrecht, M.: Geschichte der dacischen Völker. Hermannstadt, 1791. Die Preussen und Oesterreicher in Dänemark. Kopenhagen, 1864. Ansichten von Siebenbürgen 1878. Utiešenevič, Og.: Lebensgeschichte Georg Utiešenevič. Wien, 1881. Guizot: Az angol forradalom története (Címl. n.) Miégeville, Émile: Manuel de l'assecurance. Paris. Mátrai E.: A kolozsvári egyetem. Pest, 1871, Budapest leírása. Pest, 1866., 4°. Gräser, Andreas: Umrisse zur Geschichte der Stadt Mediasch. Hermannstadt, 1862. Ilarianu, A. P.: Die constitutionelle Unabhängigkeit Siebenbürgens. Breslau, 1862. Bielz, E. A.: Handbuch der Landeskunde Siebenbürgens. Hermannstadt, 1857. Der Winter-Feldzug in Siebenbürgen. Leipzig, 1861. Lukácsi, Chr.: Armenorum Historia Transsilvaniae. Vienna, 1859. Ficker, A. Dr.: Rechenschafts-Bericht. Wien. 1858., 4°, Capefigue, M.: Diplomatie de la France. Bruxelles, 1847. P. Ovidius N.: Tristium lib I—V S. Patakini, 1836. Széchenyi I.: Ein Blick auf den anonymen „Rückblick." London, 1859. Érdy J. dr.: Erdély érmei. Pest, 1862, 2°. Nagy—Körös török levelei. Kecskemét, 1859., 4°. Salamon, Jos.: De statu ecclesiae evangelico-reformatae. Claudiopoli, 1840. Seivert, G.: Die Stadt Hermanstadt. Hermannstadt, 1859. Zsiwkovits, P.: Offenes Schreiben an Ludwig Kovacs. Wien, 1864. Sieveking, E. H. Dr: Der Vertrauensarzt. Leipzig, 1875. Az 1865. erdélyi országgyűlés gyorsírói

naplója. Kolozsvár, 1865 (csonka). 2°. Schlesinger I.: Medizinische Topographie Pesth. Pesth, 1840. Avedik Luk.: Az örmény tud. akadémia. Segesvár, 1883. Kaiser Franz Josef I und Europa. Wien, 1860. Szemere, Barth. de: La question Hongroise. Paris 1860. Grimm, J. R. v.: Carl Fürst zu Schwarzenberg. Wien, 1861., 2_0. Sylloge tractatuum. Claudiopoli. Verhandlungen der sächsischen Nations-Universität. Hermannstadt, 1863. Neunier, L.: Die Brandursachen. Berlin, 1866. Ditscheiner, J. A.: Wiener Börsenbuch. Leipzig, 1846. Jahrbuch für das gesammte Versicherungswesen. I—IV. Frankfurt aM. 1864—7., 2 drb Jakab Elek: A királyföldi viszonyok, II. Budapest, 1876 Kolozsvári nagy naptár. II. Kolozsvár, 1866. Assecuranz-Almanach. X. Berlin, 1876. Beurmann, Ed.: Ludwig Börne. Frankfurt aM. 1837. Kőváry L.: Történelmi adomák. Kolozsvár, 1857. Puskin: Költői beszélyei. Pest, 1864. Hasenfeld M. dr.: Szliács. Pest, 1871. Kragius, A.: Q Horatii Flacci Ars poetica. Basilea, *1583.*, 4°. Értekeződés a szász nemzet eredetéről. N.-Enyed, 1846 Brassai S.: Bankismeret. Kolozsvár, 1842. Rattkay, G. de N. Thabor: Memoria regum . . . . Dalmatiae. Vienna, 1772, 4°. A székely nemzet jussait világosító némely darab levelek. M.-Vásárhely, 1837. Barsi J. dr.: A népesedési mozgalom. Pest, 1869. Magyar alkotmány és jogtörténet. Budapest, 1877. Lebensbeschreibung Kaiser Josephs II. Frankfurt, 1790. Pray, Georg.: Commentarii historici. Buda, 1837. Hóry B.: A nagy napok 1848—49-ben. Kolozsvár, 1873. Földes B. dr.: Nemzetgazdasági és statisztikai évkönyv. I. Budapest, 1883. Bielz, E. A.: Beitrage zur Geschichte des Steuerwesens. Hermannstadt, 1861. A zsidók reformátiója. Pest, 1867. A szolgálat regulamentoma a fölkelő nemesség lovasságának számára. Kolo' svár, 1810. A szolgálat regulamentuma a fölkelő nemesség gyalogságának számára. Kolozsvár, 1809. Haner, Georg Jer.: Das königliche Siebenbürgen. Erlangen, 1763. 4°. Balia S.: Erdélly törvénnyeinek első része. Kolozsvár, 1791. Turnbull, P. E.: Oesterreich. T. Leipzig, 1845. Herczeghy M.: Deák Ferencz. Pest, 1867. Siebenbürgischer Volkskalender. Hermannstadt, 1846. Blair H.: Tizennégy prédikátziója. Kolozsvár, 1827. Gesetz—Artikel des siebenbürgischen Landtages. Klausenburg, 1848. Az életbiztosítás. Pest, 1859. (2 pld.) Hatvani M.: Rajzok a magyar történelemből. Pest, 1859. Mit várhatunk az olasz—francia beavatkozástól. Lipcse,

1862. Miksa György: Magyar tört. emlékek külföldön. Kolozsvár, 1868. Gr. Lázár Miklós: Székely ispánok és alispánok. Bpest, 1881. Nagy Iván: Komáromi Jánosnak diariumja. Pest, 1861. Kővári L.: Kolozsvár lakósai. Kolozsvár, 1870. (2 pld.) Ferencz József: Első unitárius istentisztelet Pesten. Pest 1869. Ferencz József: Gyász-tisztelet n.-ernyei Kelemen Benő koporsójánál. Kolozsvár, 1883. Kőváry L.: Székely honról. Kolozsvár, 1842. Sándor J.: Erdély. Pest, 1865. Reisenhoffer R.: Az osztr. birodalom államtan kézikönyve. Kolozsvár, 1864. Horváth M.: Az ipar és kereskedelem története. Buda, 1840. Huszti András: Ó és újj Dácia. Béts, 1791. Benkő Jós.: A székely nemzetnek képe. Kolosvár, 1806. Kőváry L.: A magy. és osztr. bizt. társaságok történeti átnézete. Pest, 1870. (3 pld.) Az erd. oláh nemzetről szóló törvénycikkek. Brassó, 1861. Calepinus, A.: Dictionarium linguae Latinae. Basilea, 1551. 2°. Gr. Mikó Imre: Irányeszmék. Pest, 1861. Szalay L.: Államférfiak és szonokok könyve. I. Pest, 1864. Irányi. D. et Ch. L. Chassin: Histoire de la revolution de Hongrie. Paris, 1860. Trausch, J.: Aktenmässige Darstellung. Kronstadt, 1866. La Hongrie. Bruxelles, 1870. Gr. Mikó I.: Erdély különválása. Pest, 1860·2°. Ausztria hivatása. Pest, 1861. Tisza Kálmán. Bpest, 1878. Reisenhoffer R.: Osztrák postaügy kézikönyve. Kolozsvár, 1864. Matusik Nep. J.: Erdély történelme. Kolozsvár, 1860. Kenessey K.: A népbankokról. Pest, 1869. Komáromy F.: A pályakezdők. Reg., II. Pest. 1857. Sándor J.: Okmánytár Erdély jogtörténelméhez. Kolozsvár, 1865. A köztörvényhatósági önkormányzat biztosításáról. Pest, 1867. Lemouton J. K.: Német nyelvmester. Pest, 1838. A. Papin J.: Istoriá romaniloru din Daci'a. I—III. Viena, 1852. Szalay, Lad. v.: Das Rechtverhältniss Leipzig, 1862. Werner, A.: A köveknek .... jegyeikről irott könyvetskéje. Kolozsvár, 1784. Kőváry L.: Száz történelmi rege. Kolozsvár, 1857. Kállay F : Értekezés a székely nemzet eredetéről. N.-Enyed, 1829. A megyei és állami biztosítás. Kolozsvár, 1871. (5 pld.) Kovách L.: A bankokról. Debrecen, 1842. Érkövy A.: Az 1863. évi aszályosság. Pest, 1863. Kislaki Mór: A római irodalom történetének vázlata. Szeged, 1862. Halmágyi S.: Az egyes birósági rendszer. Bpest, 1880. Kőváry L.: A kölcsönös segélypénztárak. Bpest, 1877. (3 pld.) Ötvös Ág.: Értekezés Erdély gyógyvizeiről. Buda, 1836. Jászay Pál: A magyar

nemzet napjai. I—IV. Pest, 1855. Az erd. kir. tábla számára 1777-iki rendszabás. Kolozsvár, 1828. 4⁰. Inczédi P.: Kézsmárki névtelen naplóföljegyzései. Pest, 1860. (2 példány.) Budai És.: Magyarország historiájára való lexikon. I—II. N.-Várad, 1805. Németh, Jo.: Memoria typographium. Pest, 1818. C. C. Tacitus: Historiae. Monachi, 1840. Laurianus, A. Fr.: Tentamen. Vienna, 1840. Schedel Ferenc dr.: Diaetetica. Buda, 1839. Werböczi, St.: Decretum tripartitum. Agria, 1776. Herodotus: Historiae. Francofurti, 1610. Takács S. I.: Régi és uj bélyegtörvény. Pest, 1863. Weszprémi Steph.: Medicorum biographia. Vienna, 1778. Scriptores rerum Hungaricarum. I—II. Buda, 1798. Két darab. Bethlen, Wolffgangus de: Historia de rebus Transsylvanicis. Ed. 2. I—VI. Cibinni, 1782—93.

Dr. Boros György tanár: Kovácsi Antal iskolai bizonyítványa 1842-ből. Közvizsgálatok rendje a kolozsvári unitárius kollégiumban 1841/2-ben.

Kolozsvári Tud. Egyetem orv. kara: Emlékkönyv. A kolozsvári m. kir. Tud. Egyetem. Kolozsvárt, 1903. 418 l.

Singer és Wolfner könyvkereskedése: Detto V. A.: Horatius és kora. Bpest, 1894. Vajda J.: Magyarság és nemzeti önérzet. Bpest (é. n.) Legkedvesebb könyveim. Összeállította dr. Gyalui Farkas. Bpest (é. n.). Zalár József költeményei. I—III. Bpest (é. n.) 3 drb.

Kopp Elemér IV. o. t.: Robinson, der Jüngere. (Ciml. n.) 1786. Dr. W. F. A. Zimmermann: Handbuch der physischen Geographie. 4 Aufl. I—III. Berlin, 1855 Öt drb. J. P. Joendl: Die landwirthschaftliche Baukunst. 2. Aufl. I—II. Wien, 1842. Két drb. Lemoch, I. Lehrbuch der Geometrie. 2. Aufl. I—II. Wien, 1842.

Pákei Lajos IV. o. t.: Gedeon: László: Hasznos Mulatság. Nvárad, 1823. *Pálfi János* IV.: Világi énekek gyűjteménye. (Kézírat a XIX. század első feléből.) Syntaxis ornata. Tirnavia, 1745. (csonka, hiányos.) *Veress Imre*; Kolozsvári Naptár. Kolozsvár, 1862. *Benkő Gyula*: Új és ó Kalendáriom. Kolozsvár, 1800. 32⁰. Magyar Gyermekbarát 1844, Kolozsvár (csonka). *Petrus Jenő*: Petrus Jenő: Árva Márta. Elb. költemény. Hajdúböszörmény, 1905. Petrus Jenő: Genezis. Hét énekben. Ungvár, 1891. 220 l. *Összesen: 517 mű, 958 kötetben és 2184 füzetben.* (Ebből 37 kötet és 2045 füzet kettős, illetőleg többszörös példány.)

A következő intézetek értesítői 1904—5. évről.

Gimnáziumok: Aszódi ág. hitv. ev., aradi, budapesti I. ker., VI. ker., V. ker., VIII. ker., VII. ker., VII. ker. külső áll, budapesti ág. ev., budapesti ev. ref., brassói róm. kath., bonyhádi ág. evang., besztercebányai ág. ev., besztercebányai kir. kath., besztercei ev. Obergymn., beregszászi, belényesi gör. kath., békéscsabai ág. ev,, békési ev. ref., bártfai, brádi gör. kel., balázsfalvi gör. kath., balassagyarmati, bajai róm. kath., csurgói ev. ref., csiksomlyói r. kath., ceglédi, debreczeni r. kath., érsekujvári r. kath, erzsébetvárosi, eperjesi r. kath., egri r. kath., fogarasi, fiumei, fehértemplomi, gyulafehérvári r. kath. gyulai r. kath., győri r. kath., gyönki ev. ref., gyöngyösi, hódmezővásárhelyi ev. ref., hajdunánási ev. ref., hajduböszörményi ev. ref., iglói ág. evang., jászberényi, kalocsai, kassai r. kath., kúnszentmiklósi ev. ref., kőszegi r. kath., budapesti leánygimn., komáromi r. kath., kolozsvári r kath., kolozsvári ev. ref., kisujszállási ev. ref., kiskúnhalasi ev. ref., kiskúnfélegyházi r. kath., kézdivásárhely-kantai r. kath., keszthelyi r. kath., késmárki ág. hitv. ev., kecskeméti r. kath., kecskeméti ev. ref., karczagi ev. ref., kaposvári, lugosi, lőcsei kir. kath., losonczi, lévai r. kath., munkácsi, miskolczi kir. kath., marosvásárhelyi ev. ref., marosvásárhelyi r. kath, miskolczi ev. ref., mezőturi ev. ref., máramarossszigeti r. kath., makói, magyaróvári r. kath., nagyszombati érseki, nagyszebeni ág. hitv. ev., nagyváradi, naszódi alapítványi, nagyszebeni, nagyszalontai közs., nagykőrösi ev. ref., nagykikindai, nagykárolyi r. kath., nagyegyedi ev. ref., nagybecskereki közs., nagybányai, nyitrai r. kath., nyiregyházai ág. evang., privigyei r. kath., pozsonyi r. kath., pozsonyi ág. hitv. ev., petrozsényi közs., pécsi róm. kath., páncsovai, pápai ev. ref., pápai róm. kath., rozsnyói róm. kath., rozsnyói ág. ev., rózsahegyi, rimaszombati protestáns, Wagner Manó rákospalotai, soproni ág. ev., soproni róm. kath., Laehne-féle soproni, sepsiszentgyörgyi ev. ref., selmecbányai kir. kath., segesvári ág. ev., szászrégeni ág. evang., selmecbányai ág. ev., sárospataki ev. ref., szombathelyi kir. kath, szilágysomlyói r. kath., szentgotthárdi, székelykereszturi unitárius, székelyudvarhelyi r. kath., székelyudvarhelyi ev. ref., szentesi, székesfehérvári r. kath, szegzárdi, szeged városi, szegedi,

szatmárnémeti kir. kath., szatmárnémeti, szolnoki ev. ref.. szászsebesi ág. ev , szászvárosi ev. ref., szarvasi ág. ev., szamosujvári, szakolcai kir. kath , temesvári r. kath.. szabadkai közs., trencséni kir. kath., temesvári r. kath., temesvári, ungvári kir. kath., ujvidéki kir. kath., ujvidéki szerb, ujverbászi községi, veszprémi r. kath., váci r. kath , zalaegerszegi, zilahi ev. ref., zentai, zombori.

Reáliskolák: Aradi, budapesti II és VIII. ker., V. ker., dévai, debreceni, esztergomi, egri, győri, körmöcbányai, kecskeméti, kassai, lőcsei, nagyváradi, pozsonyi, pécsi, sümegi, soproni, székelyudvarhelyi, székesfehérvári, temesvári, verseci, vágujhelyi izraelita, zsolnai.

Más intézetek: Budapesti m kir. állami felső építő-iskola, felsőbb ipariskola, kereskedelmi leányiskola, II. ker. polgári leányiskola, dési polgári leányiskola, hosszúfalusi m. kir. áll. polgári fiú- és leányiskola, kolozsvári polgári fiuiskola, keresk. akadémia, m. kir. állam fa- és fémipariskola és a kapcsolatos építőipari szaktanfolyam, ág hitv. ev. népiskola, róm. kath. népiskola, pozsonyi kir. jogakadémia, tordai polg. fiu- és leányiskola, fiumei tengerészeti akadémia. *189 füzet.*

A könyvtár gyarapodott összesen 549 művel 1056 kötetben és 2455 füzetben. (Ebből 37 kötet és 2045 füzet többes példány.) *Azonkívül 189 drb. Iskolai Értesítővel.*

V. FEJEZET.

A kollégium kórháza.

Ebben az évben a kollégium kórházát nem kellett igénybe vennünk.

Az egészségügyi állapot a lefolyt 1905/6-ik tanévben kedvező volt. Fertőző betegség az internátusban nem fordult elő, kivéve a 7 influenza és orbánc eseteit; ezek is szelíd lefolyásúak voltak. Haláleset nem fordult elő.

A betegszobában gyógykezeltünk 158 tanulót, közűlök kettőt a Károlina kórházba küldtünk be; az iskolától egészen különálló kórterembe egyet sem kellett elhelyeznünk

A kóralakok szám szerint a következők voltak: légző szervek lob és hurutja 23; emésztő szervek bántalma 30; csúz 38; nyirk- és véredényszervek bántalma 13; mandula lob 30; sérülés 7; bőrbántalom 2; füllob 2; szemlob és hurut 3; váltóláz 1; influenza 7; orbáncz 2; szimulált 2 tanuló.

Osztály szerint megbetegűlt: az I. osztályból 12; a II-ikból 14; a III-ikból 18; a IV-ikből 9; az V-ikből 9; a VI-ikból 29; a VII-ikből 44; a VIII-ikból 20; a papnövendékek közűl 3; az elemi osztályokból senki.

Felekezet szerint a megbetegültek száma a következő: unitárius 119; róm. kath. 8; ág. ev. 9; ev. ref. 8; izraelita 14.

Az előfordult 158 betegűlési eset folytán elveszett 518 munka nap; egy betegűlésre átlag 3·28 nap esett. Az összes betegek részére felíratott 135 orvosi vény, amelyeknek ára az engedélyezett 35% levonásával 85 kor. 99 fillért tett ki.

(Az egészségi állapotról szóló jelentést l. még ez értesítő 64—68. lapjain, hol az iskola-orvosi szabályzat is olvasható.)

VI. FEJEZET.

Segélyezés.

A) *Ösztöndíjak.*

1. *Konviktusi ösztöndíjak*: *a)* A *Derzsi János alapból* egész kedvezményben részesültek: Árkosi Tamás papnövendék, Barabás Sándor III., Bálint Domokos VIII.,* Fazakas Béla II., Gálfi Zsigmond VII., Farcádi Gerő VII., Gyulai Zoltán VIII., Nemes N. Lajos V., Tóth István IV., Keresztesi Dénes VI. o. t. Értéke 2000 korona.

b) Az *id. Daniel Gábor alapból* egész kedvezményt kapott Kiss Elek VI. o. t. Értéke 210 korona.

c) A *Koncz Judith alapból* egész kedvezményt kapott Máthé Árpád III. o. t., félkedvezményt Máthé Mózes I. és Ferenczi Árpád IV. o. t. Értéke 400 korona.

d) A *Br. P. Horváth Kálmán alapból* egész kedvezményt kapott Péter Pál III. o. t. Értéke 210 korona.

e) Az *Árkosi Benkő Mihály alapból* félkedvezményt kapott Gelei Kálmán IV. és Kiss Ernő VIII. o. t. Értéke 200 korona.

f) A *Józan Miklós alapból* félkedvezményt kapott Gálfi András papnövendék és Csipkés Lajos VIII. o. t. Értéke 210 korona.

g) A *Ferencz József és neje alapból* félkedvezményt kapott László Balázs papnövendék. Értéke 100 korona.

h) A *Téglás Mihály alapból* félkedvezményt kapott Gyöngyösi Béla és Bodoczi Sándor papnövendék, Székely László és II. Ördög József** I. o. t. Értéke 400 korona.

i) A *bölöni egyházközség alapjából* félkedvezményt kapott

* Évközben változás történt.

** Nem vette igénybe.

Kisgyörgy Imre papnövendék és Kisgyörgy Jenő III. o. t. Értéke 200 korona

k) A *régi osztálytársak alapjából* félkedvezményt kapott Oláh Ernő III. o. t. Értéke 100 korona.

l) A *torockói Koncz J. alapból* egész kedvezményt kapott Elekes Mózes III. o. t. Értéke 210 korona.

m) A *konviktusi házi alapból* félkedvezményt kaptak: Ütő Lajos papnöv., Lászlóczky István* VII., Mátyás Samu VIII., Mózes Mihály III., Osváth Árpád VIII. és Nagy Sándor IV. o. t. Értéke 630 kor.

n) A *Máté Albert alapból* egynegyed kedvezményt kapott Elekes Domokos VII. o. t. Értéke 50 korona.

o) A *Bedő Dániel alapból* félkedvezményt kapott Bedő Ferenc VIII. és Szinte István I. o. t. Értéke 200 korona.

p) A *Gyulay László és neje alapból* 30 korona kedvezményt kapott Nagy Pál IV. o. t. Értéke 30 korona.

r) A *konviktusi alapítványokból háromnegyed kedvezményt* kapott Molnár Kálmán papnövendék, Balogh Gábor IV., Borbély Ferenc VII., Nagy Ferenc IV., Perédi Sándor III. o. t. *Félkedvezményt* kapott Pethő Kálmán, Szén Mihály, Pap Zsigmond, Péter Ödön, Győrfi István papnövendék, Aradi Gábor II., Bartha Lajos VII., Benedek Gábor II., Derzsi Dénes VII., Ferenczi Pál I.,* Balázs József VII, Barabás Tibor VIII., Fodor Ferenc VII., György Zsigmond VII., Kovács Károly II., Kovács Mózes VI., Lázár Miklós VII., Létay Balázs VIII., Lukácsi Sándor VIII., Májai Ferenc I., Pap László VII., Rédiger Géza VIII., Rédiger Elemér VII., Sárosi József V.,* Szász Dénes VIII.,* Szász Endre II.,* Székely Tihamér VIII. o. t. *Egynegyed kedvezményt* kapott Benczédi Pál, Taar Géza, Gálfi Mihály, Bartók Géza, Bedő Gábor papnövendék, Bartha Miklós V., Gelei Vilmos VIII., Győry Béla IV., Kiss Endre VI., Molnár Gergely VII., Nagy Gábor VII., Márkos Mózes VI., Pál Sándor III., Pálfi László VII., Pap Gyula V., Sándor Kálmán* VII., Sikó Miklós* VII., Szabó Péter I.** Szász Domokos VIII. Székely Kelemen VII, Szász Károly VII,* Tób Zsigmond VII, Tóth Vilmos VII., Vajda Béla III., Vass Béla IV., Zsigmond József IV., Zsigmond Sándor II.,* Zsigmond Mihály VII. o. t. Értéke 4850 korona

* Évközben változás történt.

** Nem vette igénybe.

s) Rendkivűli kedvezményt kapott Zoltán Sándor VII. o. t. Értéke 100 korona.

t) Évközben elveszített vagy igénybe nem vett kedvezményekből segélyeztetett Balázs József, Derzsi Dénes VII. o. t., Dombi Béla 3. el. o. t., Marosi Dénes VIII., Szász Ferenc 4. el., Zsigmond József IV., Kelemen Miklós V., Pálfi László VII, Szász Domokos VIII., Rédiger Elemér VII. o. t., Kelemen István papnövendék.

u) Berecki Vilmos VII o. t. terítékdíja elengedtetett. Értéke 10 korona.

v) A *Makray-estély jövedelméből* konviktusi segélyekre fordíttatott 300 korona. Ebből kapott Molnár Gergely VII. o. t. 60 k.-t, Gálfi Pál, Gálfi Mózes V., Marosi Dénes VIII., Márkos Mózes VI. o. t. 50—50 k.-t és Molnár Kálmán papnövendék 40 k.-t.

z) Egy *névtelen ajándékából* 30 korona segélyt kapott Mátyás Samu VIII. o. t.

x) Az *erdélyi bank részvénytársaság* ajándékából 100 korona segélyt kapott Benczédi Pál papnövendék.

y) *Szűnidei élelmezési díjak elengedteltek* a következőknek: Barabás Sándor III. (5 kor.), Nemes N. Lajos V. (40 fillér), Péter Pál III. (30 kor.), Ferenczi Árpád IV. (19·24 kor.), Elekes Mózes III. (20 kor.), Lászlóczky István VII. (5 kor.), Mátyás Samu VIII. (13·09 kor.), Osváth Árpád VIII. (12·70 kor.), Nagy Sándor IV. (10 kor.), Molnár Kálmán papnöv. (11·55 kor.), Balogh Gábor IV. (5 kor.), Nagy Ferenc IV. (25 kor.), Bartha Lajos VII. (5·77 kor.), Derzsi Dénes VII. (27·80 kor.), Balázs József VII. (7·80 kor.), Fodor Ferenc VII. (15·30 kor.), Kovács Károly II. (5 kor.), Kovács Mózes VI. (23·48 kor.), Májai Ferenc I. (10 kor.), Pap László VII. (20 kor.), Rédiger Géza VIII. (20 kor.), Rédiger Elemér VII. (10 kor.), Szász Dénes VIII. (20 kor.), Gelei Vilmos VIII. (18·86 kor.), Molnár Gergely VII. (27·80 kor.), Nagy Gábor VII. (7·80 kor.), Pál Sándor III. (5 kor.), Sándor Kálmán VII. (5 kor.), Szász Domokos VIII. (22·80 kor.), Vass Béla IV. (12·80 kor.), Zsigmond József IV. (5 kor.), Zoltán Sándor VII. (10·39 kor.), Vári Domokos VIII. (7·60 kor.), Toró József VII. (7·60 kor.), Marosi Déoes VIII. (30 kor.), Dombi Béla 3. el. (12·50 kor.), Szász Ferenc 4. el. (5 kor.). *Összesen 37 tanulónak 500 kor. 23 fill.*

A konviktusi ösztöndíjak összes értéke 11030 kor. 23 fill.

2. *Másnemű ösztöndíjak. a) Berde Mózsa családi ösztöndíjból* havi 24 k.-t kapott Berde Ferenc II. éves egyet. hallgató. Összesen 240 kor. értékben.

b) Erdélyi kincstári ösztöndijat kaptak fejenként évi 120 kor. értékben Bedő Ferenc, Kiss Ernő VIII., Boros László és Nagy Ferenc IV. o. tanulók, összesen 480 kor. értékben.

c) Özv. Ferencz Albertné szül. Cs. Sebes Lujza alapítványból 14 kor. ösztöndíjat kapott az alapító-levél értelmében Farcádi Gerő VI. o. marosvásárhelyi születésű árva tanuló. Az ösztöndíj jún. 4-én adatott ki.

B) ***Segélyző alap.***

A lefolyt iskolai évben *Farkas Vilmos* úrnál teljes kosztot nyert Kócs András VII. o. t. Özv. *Papszt Gyulánénál* két hónapon át vacsorát kapott Pálffy János és Tóth György IV o. t. *Szilágyi Béla* konviktusi bérlő, amiért a tálalásnál s az ételek felhordásában segédkeztek, Pálffy János, Tóth György, Vas Béla IV., Gálfalvi Ferenc, Vajda András, Vajda József I. és Kardos Árpád, Kardos János, Kardos Kálmán el. oszt. tanulóknak a szükség szerint kosztot adott.

A segélyző-alapból következő tanulók reszesültek segélyben: *a) elemi isk. tanulók*: Szász József 1., Bodor János, Kardos János, Kardos Árpád, Márk József 2., Nanovszky László 3., Kardos Kálmán, Szász Ferenc 4. o. tanulók; *b) gimn. tanulók:* Vajda József, Vajda András I., Erdődi Ernő, Székely László, Tőth Ferenc II., Elekes Mózes, Gálfalvi Ferenc. Oláh Ernő, Pál Sándor, Pálfi Béla III., Balogh Gábor, Nagy Ferenc. Pálfi János, Tóth István, Tóth György, Vas Béla IV., Gálfi Pál, Nemes N. Lajos V., Kovács Mózes VI. o. t. Adtunk összesen 27 tanulónak 3 nadrágot, 6 nagykabátot, 9 rend ruhát, 11 pár cipőt, 2 sapkát *166 kor 20 fill. értékben.*

Tankönyveket adtunk a következő gimn. tanulóknak: Gergely Ödön, Vajda András, Vajda József, Andrási Ferenc, Feigenbaum Sándor, Baróthy Lajos I., Erdődi Ernő, Kovács Károly II., Barabás Sándor, Gálfalvi Ferenc, Pálffy Béla, Kisgyörgy Jenő, Péter Pál, Elekes Mózes, Oláh Ernő III., Balogh Gábor, Nagy Ferenc, Tóth György, Pálffy János IV., Bedő Zoltán, Gálfi Mózes, Nemes N. Lajos V., Keresztesi Dénes, Kis Elek, Kovács Mózes VI., Bartha Lajos, Balázs

József, Fodor Ferenc, Lászlócky István, Kócs András, Pálffy László, Sándor Kálmán, Székely Kelemen VII., Gelei Vilmos, Gyulai Zoltán, Létai Balázs, Mátyás Samu, Szász Dénes, Vári Domokos VIII. o. tanulóknak, *összesen 39 tanulónak.*

Énekes könyvet adtunk a következő gimn. tanulóknak: Boros Sándor I., Erdődi Ernő, Kovács Károly, Siménfalvi Gyula II., Nagy Ferenc, Oláh Ernő III., Balogh Gábor, Tóth György IV., Gálfi Pál V. oszt. tan.-nak.

Konfirmációi emléket adtunk a köv. gimn. tanulóknak: Balogh Gábor, Bence József, Boros László, Ferenci Árpád, Filep Jenő, Gelei Kálmán, Győry Béla, Nagy Ferenc, Nagy Pál, Nagy Sándor, Pákei Lajos, Papszt Kálmán, Széchy András, Tóth István, Tóth György, Tóth József, Zsakó Zoltán, Veress Jenő, Csalah Gusztáv IV., Széchy László, Pongrác Ádám, Szász Ferenc V. o. t.-nak.

Sepsiszentiványi Szentiványi Jenő-alapitványból könyveket és írószereket vettünk 18 el. isk. tanulónak 26 kor. 28 fill. értékben. (A részletes kimutatást l. az elemi iskolánál.)

C) *Javadalmak.*

Legatióból a papnövendékek tiszta jövedelme 2089 kor. volt. A papnövendékek *egyetemi tandíja* 360 kor., amely összeget az egyházi hatóság a Mártonffy—Konc ösztöndíj-alapítványból fedezte.

Kórházi és gyógyszertári díjakban elengedtetett 32 tanulónak 42 kor. 48 fill A papnövendékek az alsó-osztályúak felügyeleteért kaptak 2440 kor.-t. a felsőbb osztályú gimn. tanulók 5525 kor.-t.

Iskolai díjakból a következő összegek engedtettek el az 1905/6. tanévre:

a) *Az elemi iskolában*: 1. el.: Erdődi Károly 30 kor., Kardos János 34 kor., Szász József 20 kor., Szigeti Cs. László 10 kor.; 2. el.: Kardos Árpád 34 kor., Márk József 16 kor., Móric János 15 kor.; 3. el.: Bodor János 16 kor., Dombi Béla 30 kor., Boros Lajos 10 kor., Kardos Kálmán 34 kor., Kovács Ferenc 10 kor, Nanovszki László 20 kor.; 4. el.: Szász Ferenc 20 kor., Varga József 10 kor.

b) *A főgimnáziumban*: I. oszt.: Andrási Ferenc 10 kor., Boros Sándor 8 kor., Májai Ferenc 20 kor., Tarcsafalvi Zoltán 50 kor., Vajda József 70 kor., Vajda András 70 kor., Máthé Mózes 20 kor.;

II. oszt.: Aradi Gábor 20 kor., Erdődi Ernő 70 kor., Jakab István 30 kor., Kovács Károly 30 kor., Müller Károly 30 kor., Széchy György 20 kor., Tóth Ferenc 20 kor., Ürmösi Domokos 30 kor., Zsigmond Sándor 20 kor.; III. oszt : Barabás Sándor 50 kor., Elekes Mózes 40 kor., Harmath Lajos 10 kor., Máthé Viktor 20 kor., Papszt László 20 kor., Pál Sándor 20 kor., Pálfi Béla 60 kor., Péter Pál 44 kor.; IV. oszt.: Balogh Gábor 50 kor., Boros László 8 kor., Ferenczi Árpád 30 kor,, Nagy Ferenc 80 kor., Nagy Pál 10 kor., Nagy Sándor 50 kor., Papszt Kálmán 20 kor., Széchy Andor 20 kor., Tóth György 20 kor., Tóth István 40 kor., Vas Béla 50 kor.. Zsigmond József 30 kor.; V. oszt.: Bartha Miklós 10 kor., Nemes N. Lajos 60 kor., Pap Gyula 20 kor., Stern Vilmos 10 kor., Széchy László 20 kor., Sikó Andor 44 kor.; VI. oszt.: Keresztesi Dénes 50 kor., Kiss Elek 30 kor., Kovács Mózes 40 kor., Lőrinci Zoltán 20 kor., Márkos Mózes 30 kor.; VII. oszt.: Bartha Lajos 50 kor., Balázs József 50 kor., Borbély Ferenc 20 kor., Derzsi Dénes 50 kor., Farcádi Gerő 80 kor., Fodor Ferenc 80 kor., Kócs András 80 kor., Lászlócky István 20 kor., Lázár Miklós 20 kor., Molnár Gergely 50 kor., Nagy Gábor 20 kor., Pap László 20 kor, Pálfy László 30 kor., Rédiger Elemér 30 kor., Sikó Miklós 20 kor., Székely Kelemen 30 kor., Tób Zsigmond 20 kor., Toró József 20 kor., Zoltán Sándor 40 kor., VIII. oszt.: Bálint Domokos 50 kor., Csipkés Lajos 30 kor., Gelei Vilmos 30 kor., Gyulay Zoltán 30 kor., Kovács Lajos 30 kor., Létai Balázs 30 kor., Lukácsi Sándor 20 kor., Marosi Dénes 80 kor., Mátyás Samu 50 kor., Osváth Árpád 60 kor., Rédiger Géza 30 kor., Szász Dénes 60 kor., Szász Domokos 50 kor., Székely Tihamér 30 kor., Müller Gyula 50 kor.

Az elengedett összeg 3317 korona.

Az 1902/3. tanév hátralékaiból töröltettek felhajthatlanság miatt: Adler Sándor 59 kor., Ferenc Nándor 49 kor.. Hirschfeld Hermann 42 kor., Székely Béla 27 kor., Marschalkó György 73·40 kor., Szentgyörgyi Aladár 14 kor., Moskovics Gyula 2·80 kor., Szentiványi Gyula 1·50 kor., Krausz Andor 50·40 kor., Pálfi István 40 fillér, Kovácsi Pál 61 kor., Bölöni József 98·40 kor., Molnár Béla 52·40 kor., Héjjas Ferenc 21 kor., Nagy Ákos 17·40 kor., Kelemen Béla 2 kor., Felszeghy János 2 kor. *Összesen 573 kor. 70 fillér.*

Péter Pál III oszt. tanulónak 50 kor. díja Deréky Gyuláné

br. Győrffy Róza úrasszony ajándékából fizettetett ki. Ugyancsak Péter Pálnak elengedtetett az 1903/4. tanévről 101 kor., az 1904/5. tanévről 47·40 kor., az 1905/6. tanévről 5·40 kor. *Összesen 203 kor. 80 fillér.*

A tandíjak címén történt segélyezés főösszege 4094 K. 50 fill.

D) *Jutalmak*

Az iskolai év bezárása alkalmával, jun. 26-án, a következő jutalmak osztattak ki:

a) *Alapítványokból:*

1. *A Bulyovszkyné Szilágyi Lilla alapítványból* az alapító levél értelmében a *Remény* c. ifjúsági lapban megjelent legjobb költemények szerzői Gelei Vilmos VIII. (Furulyaszó), Osváth Árpád, Vári Domokos VIII. és Derzsi Dénes VII. o. t. 5—5, k.-t kapnak.

2. *A Fehér Márton-alapból* szépírásért 2—4 K. jutalmat nyer Tóth István IV. és Nagy Gábor VII. o. t.

3. *A Kovácsi Antal-alapból* 45 K. jutalom tűzetett ki a latin nyelvben pályázati írásbeli zárt vizsgálaton, legtöbb eredményt felmutató tanulók jutalmazására. A pályázaton részt vettek: Bedő Ferenc, Kiss Ernő, Létai Balázs VIII, Borbély Ferenc, Hutter Kálmán, Gálfi Zsigmond VII, Bencédi László, Káhána Hermann és Kiss Elek VI. o. t. A bírálat szerint 15 korona jutalmat nyer Létai Balázs VIII. o., 10—10 korona jutalmat Kiss Ernő VIII., Hutter Kálmán VII., Káhána Hermann VI. o. t., dícséretben részesűl Gálfi Zsigmond VII. o t.

4. *A Kriza János-alapból* 40 korona tűzetett ki népköltési gyűjtemények jutalmazására. Beérkezett 5 gyűjtemény. A bírálat Bálint Domokos VIII. o. t gyűjtését 20 korona, Bence József és Vas Béla IV. o. tanulókét 10—10 korona jutalomra méltónak tartja.

Ezt a pályázatot 1907. május 15. határidővel újra kihírdetjük. Minden pályamunkát jutalomban fogunk részesíteni, ha valóban eredeti s eddigelé még ismeretlen népdalokat, esetleg népmeséket, népmondákat gyűjt össze. A gyűjtő mindent úgy, abban a dialektusban jegyezzen föl, ahogy hallotta.

5. *A Lászlócky Péter-alapból* jeles tanulásért és jó magaviseletért 6—8 korona jutalmat kaptak: Székely László II., Tóth István IV. o. t.

6 *Magyary Mihály-alapítványból* a március 15-én rendezett iskolai ünnepélyen a nap fontosságát méltató beszédért 5 korona jutalmat nyert Osváth Árpád VIII. o. t.

7. *A dr. Nyiredy Géza* nevére tett alapítvány 8 kor. kamatjára ez a tétel tűzetett ki: *A rovarok haszna a növények életében.* Beérkezett egy pályamunka, mely a bírálat szerint méltó a jutalomra. Szerzője Kopp Elemér VI. o. t.

8. *A Paget Olivér-alap* terhére hírdetett angol nyelvi pályázati versenyen résztvettek 5-en. Kiss Károly, Bencédi Pál III., Molnár Kálmán, Kisgyörgy Imre, Taar Géza II. éves papnövendékek. A vizsgáló-bizottság a pályadíjra egyiket sem tartotta érdemesnek, de szorgalomdíjúl Kiss Károlynak 100 koronát, Taar Gézának 60 koronát, Bencédi Pálnak 40 koronát, Molnár Kálmánnak 30 koronát, Kisgyörgy Imrének 20 koronát ítélt meg.

9. *A Pap Sándorné-alapból* 10 korona tűzetett ki fogházban tartandó istentiszteletre írandó egyházi beszéd jutalmazására Pályamunka nem érkezett.

10. *A Peielle István-alapból* 100 kor, továbbá a főhatóságtól jutalmazásra utalványozott 80 kor. összegből (melyből 52 korona 80 f. a torna- és vívóversenyen győzteseket jutalmaztuk) jutalomkönyveket osztottunk ki a következő tanulóknak (20 kor. értékű jutalomkönyvet az elemi iskolai tanulóknak adtunk ki):

Boros Sándor, Hadházi Sándor, Lőw Rudolf, Mikó Miklós, Tanka Gyula I., Benedek Gábor, Engel Rezső, Durugy Ferenc, Höntz Aristid, Deutsch Vilmos, Kovács Károly, Nyiredy Géza, Nagy Lajos II. o., Barabás Sándor, Noszin Móric, Vajda Béla, Szabó Jenő III., Zádor Béla, Zsakó Zoltán IV, Bartha Miklós, Friedmann József V, Bencédi László, Káhána Hermann, Kopp Elemér, Lőwi Emil, Sebestyén Rezső, Zsakó Gyula VI., Hutter Kálmán, Lázár Miklós, Zoltán Sándor VII., Bálint Domokos, Bedő Ferenc, Gyulai Zoltán, Kiss Ernő, Langer Norbert, Létai Balázs és Vári Ákos VIII. o. t.

11. *Péterffy Zsigmond* nyugalmazott vasútigazgató úr alapítványából 10 koronát kap Nagy Ferenc IV. o. t.

12. *A Sipos Gábor-alapítványból* 5 kor. adatik ki Kiss Ernő VIII. o. t.-nak, aki a szaktanár ítélete szerint az év folyamán a legjobb magyar dolgozatokat készítette.

13 *A Kövendi Szász Gergelyné-alapból* 10 kor. tűzetett ki e tétel jutalmazására: A költészet viszonya a többi művészetekhez. Egy pályamunka érkezett, melyet a bírálók nem tartottak érdemesnek a jutalomra.

14. *Az 1879—80-ban végzett osztálytársak alapítványából* az oráció-gyakorlatokon tartott s az ifjúság ítélete szerint legjobb beszédért 38 kor. jutalmat nyer Vári Domokos VIII. o. t.

15. *A Remény-alapból* 50 koronát tűztünk ki e tétel jutalmazására: A nagy mesemondó (Jókai) elbeszélő ereje. Beérkezett egy pályamunka, amelynek szerzőjét a bírálat 20 kor. szorgalmi díjra tartja érdemesnek. Szerzője Bedő Ferenc VIII. o. t.

16. *A szentgericei Iszlai József-alapból* egyenként 7 kor. 50 fill. jutalmat nyernek Májai Ferenc I., Boros László IV. o. t.

17. Az évi költségvetés keretében 80 K. van kiutalványozva jutalmazás céljára. Ez összeg terhére jutalmaztuk a torna- és vívóversenyen győzteseket.

Torna- és vivó-versenyt jun. 10-én d. u. 3 órakor tartottunk, mely alkalommal a *versenyvivásban* győztesek lettek: Gallus Viktor II., Bence József, Beregi Mór, Széchy András IV., Széchy László V., György Zsigmond és Feigenbaum Hermann VII. o. tanulók, akik elismerő okiratot nyertek. *Futásban* elsők: Hadházi Sándor, Máthé Mózes I., Székely László, Gidrai Livius, Fazakas Béla II., Bod Ádám, Rédiger Béla, Deutsch Gyula III., Gidrai Valér, Nagy Ferenc, Gelei Kálmán IV., Dengyel Lajos, Ligeti Ernő, Sárosi József V., Kovács Mózes, Léderer Andor VI., Haas Ferenc, Zoltán Sándor, Pálffy László VII. o. tanulók. Ezek közűl osztályonként az elsők elismerő oklevelet nyertek, a többiek dicséretben részesültek. *Mászásban* elsők: Boros Sándor, Szabó Ödön, Máthé Mózes, I., Lövi Nándor, Fazakas Béla, Erdődi Ernő II., Bod Ádám, Rédiger Béla III., Lusztig Ambrus, Tóth György, Filep Jenő IV., Hoffmann Sándor, Sárosi József, Bedő Zoltán V., Márkos Mózes, Kovács Mózes, Sebesi Béla VI., Elekes Domokos, Tana Endre, Pálffy László VII. o. t. Ezek közül is osztályonként az elsők elismerő oklevelet nyertek, a többiek dicséretben részesültek. *Nyujtó—magasugrás* versenyében résztvettek 13-an. Első lett Kiss Elek VI., o. (15·5 pont), második Reich Dezső VI. o. (15·3 pont), harmadik Tana Endre VII. o. (15 pont). Az első ezüst, a második bronz-

érmet, a harmadik oklevelet kapott. *Korlát-távolugrásnál* résztvettek 12-en. Első lett Elekes Domokos VII. o. t. (16·6 pont), második Reich Dezső VI. o. t. (13·6 pont), harmadik Márkos Mózes VI. o. t. (13·1 pont). Az első itt is ezüst, a második bronzérmet, a harmadik oklevelet kapott. *Ló—Súlydobás* versenyében résztvettek 8-an. Első lett Kiss Elek VI. o. t. (20 pont), második Szakács Zsigmond VI. o. t. (17 pont), harmadik Elekes Domokos VII. o. t. (14·6 pont). Kitüntetés ugyanaz, mint az előbbi versenyeknél. E három verseny eredményét összegezve első lett *Kiss Elek* VI. o. t. (47·6 pont), második *Reich Dezső* VI. o. t. (39·9 pont), harmadik *Zoltán Sándor* VII. o. t. (35 pont), kik közül a két első egy-egy szép és értékes emléktárgyat nyert, a harmadik pedig dicséret mellett elismerő oklevelet kapott. A *súlyemelésben* első lett Kiss Elek VI. o. t., második Elekes Domokos VII. o. t., harmadik Lázár Miklós VII. o. t. Az első ezüstérmet, a második bronzérmet, a harmadik oklevelet kapott. Dr. Lukácsi József ügyvéd úr adományából 5 K.-t nyert Zoltán Sándor VII. o. t., egy ismeretlen adományából 2 k.-t Székely László II. o. t. A kiosztott díjak értéke ***59 korona 80 fillér,*** mely összegből 20 koronát Gál Jenő felügyelő-gondnok úr adományozott.

A dec. 16-án tartott tánccal egybekötött tornaestély nyertesei: *Nyújtón:* Tana Endre VII., Zoltán Sándor VII., Székely Tihamér VIII. o. t. *Lovon:* György Zsigmond VII., Mátyás Samú VIII., Sebesi Béla VI. o. t. *Korláton:* Vári Domokos VIII., Mátyás Samú VIII., Gelei Vilmos VIII. o. t. *Súlyemelésben:* Mátyás Samú VIII., Kiss Elek VI., Elekes Domokos VII. o. t. *Magasugrásban:* Kiss Elek VI., Léteres Andor VI., Tana Endre VII. o. t.

b) ***Egyesek adományából:***

1. *Az egyházi képviselő-tanács adományából*: „Szabadelvű vallásos gondolkodás" és „Vallás és tudomány" c. művekből 1—1 példányt nyernek: Bálint Domokos, Bedő Ferenc, Gyulai Zoltán, Kiss Ernő, Langer Norbert, Létai Balázs, Vári Ákos VIII., Hutter Kálmán, Lázár Miklós és Zoltán Sándor VII. o. t.

2. *Br. Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok úr most *huszonhetedszer* 300 koronát adott, hogy ez összegből 200 kor. jutalmat kapjon az a tanuló, aki az érettségi vizsgát a legjobb sikerrel teszi le, a fennmaradó 100 kor.-ból 20—20 koronát kapjon két-két jeles

előmenetelű VII. és VI o. t, 10—10 koronát két jeles előmenetelű V. o. t. E jutalmat kapják Borbély Ferenc, Gálfi Zsigmond VII., Keresztesi Dénes, Kiss Elek VI, Módi Mihály és Stern Vilmos V. o. t.

3. *Dr. Nyiredy Géza tanár* 5 koronát adott egy olyan tanuló jutalmazására, aki a legszebb növénygyűjteményt állította össze. Ezt a jutalmat nyeri Gelei Kálmán IV. o. t.

4. *Dr. Nyiredy Géza tanár* tavaly kitűzött pályatételére beérkezett egy ásványgyüjtemény, amely a kitüző birálata szerint érdemes a jutalomra. A 20 K. jutalmat nyeri Kopp Elemér VI. o. t.

5. *Dr. Borsai Áron* bánffyhunyadi körorvos úr régi szokásához híven ez alkalommal is 20 K.-t küldött egy szegénysorsú, jó igyekezetű unitárius vallású tanuló jutalmazására. Ez összeget nyeri Zoltán Sándor VII. o. t.

6. *Kelemen Lajos* gy. tanár úr 25 K.-t adományozott a történelemből jó előmenetelt tanusított szerény magaviseletű 4 VIII. o. tanuló jutalmazására. Ez összegből 10 K.-t nyer Bedő Ferenc, 5—5 K.-t Bálint Domokos, Langer Norbert és Müller Gyula

7. *Szentmártoni Kálmán* tanár úr 5 K.-t adományozott egy alsóbb osztályú tanulónak, aki a történelemből kiváló előmenetelt tanusított. E jutalmat nyeri Gálfi Pál V. o. t.

c) ***Pályatételek 1906—7. évre.***

1. *Dr. Nyiredy Géza* tanár 20 K. jutalmat tűz ki annak a tanulónak, aki saját megyéje, vagy járása területén található ásványokból és növényekből jutalomra érdemes gyűjteményt ad be. Határidő 1907. május 15.

2. *Kelemen Lajos* gy. tanár 4 drb. 5—5 K.-ás jutalmat tűz ki e tételre: Irja le a pályázó egy vagy két község (lehetőleg a szülőföldje vagy lakóhelye) összes határrész-elnevezéseit az azokra vonatkozó regékkel, mondákkal, kincses mesékkel, hagyományokkal és a néptől eredő helynév-magyarázatokkal. A határneveket a nép kiejtése szerint kell írni. A helynév-magyarázatok közűl csak a néptől eredőket kell gyűjteni. A mesék, mondák leirásánál a nép egyszerű elbeszélésmódját szorosan kell követni. Könyvek adataiból készített pályamunkák jutalmat nem nyernek. Fődolog az önálló gyüjtés. Kiváló sikerű pályamunkákat felüljutalmazunk.

A különböző segélyezések összege:

1.	Legatióból papnövendékeknek	2089·—
2.	Egyetemi tandíj papnövendékeknek	360·—
3.	Alsó-osztályúak felügyeleteért	2440·—
4.	Konviktusi ösztöndíj papnövendékeknek	1750·—
5.	Konviktusi díjhátralék „ elengedve	11·55
6.	Konviktusi ösztöndíjak gimn. és el. isk. tanulóknak	9268·68
7.	Ösztöndíjak pénzben	734·—
8.	Segélyző-alapból ruhában	166·20
9.	Könyvekben és irószerekben el. isk. tanulóknak .	26·28
10.	Kórházi és gyógyszertári díjakban elengedve 32 tan.	42·48
11.	Iskolai díjakban elengedtetett	4094·50
12.	Jutalmak alapítványokból	656·—
13.	Alsóosztályúak felügyeleteért gimn. tanulók kaptak	5525·—
14.	Önképzőköri munkálkodásért pályadíjak	118·—
15.	Jutalmak egyesek adományából	375·—
	Összesen . .	27656·69

VII. FEJEZET.

Elemi iskola.

Az iskolai év kezdete. Az elemi iskola növendékei szeptember 1—4-én iratkoztak be. A tanítás ugyanezen hónap 5-ik napján kezdődött meg s a szünetek leszámításával megszakítás nélkül folyt a vizsgálat napjáig junius 13-ig. A tanítás szünetelt okt. 6-án, okt. 14—22-ig (szüreti szünidő), okt. 30-án (főtanácsi gyűlés), nov. 18-án (a tanító testület közgyűlése), dec. 20— jan. 4-ig (karácson), február 2-án (félévi beiratkozás), febr. 26 28-ig (hushagyókedd), márc. 15-én, ápr. 7—22-ig (husvét), május 12-én (közgyülés), és máj. 30— junius 6-ig (pünkösd).

A tanítói karban változás nem történt. Tanvezető ez évben is dr. Boros György theologiai dekán és az igazgató dr. Gál Kelemen főgimnáziumi igazgató volt. Nagy József tanító márc. 6—10-g nagyfokú meghűlés miatt nem taníthatott s ez időre a helyettesitésről az igazgató gondoskodott.

Tanulmányi ügyek. A tanulók előmeneteléről az érdemsorozat nyújt felvilágosítást.

A változott viszonyok hatása alatt a tanító-testület kénytelen volt némileg eltérni az E. K. Tanács által elemi iskolánk részére összeállított tantervtől. Ez eltérés különösen a rajztanítás keretében történt. Ma a mintamásolás teljesen elavúlt, tantervünk pedig ezt követeli. Mi a természeti alakok rajzoltatásával helyettesítettük. S hogy eljárásunk helyes volt, bizonyítja az időközben megjelent állami tanterv s az eredmény, melyet e rendszer által elértünk. Tantervünk különben is a revideálásra minden tekintetben meg van érve, s az ujjáalkotás egyik legfőbb kötelességünk.

Nagy József, ki 3 éven át az 1. 2. osztályokat tanította a 3. 4. osztályok vezetését vette át, Régeni Áron ez évben az 1. 2. osztályokat tanította azzal a változtatással, hogy a tornatanítást

mind a négy osztályban Nagy József, a rajztanítást pedig Régeni Áron végezte.

A növendékek szülőit karácsonkor és husvétkor értesítettük a szorgalom, magaviselet és az egyes tantárgyakban tett előmenetelükről.

Évközben több alkalommal voltak a növendékek a tanítók vezetése alatt a városban és a város környékén tanulmányi kiránduláson.

Fegyelmi állapot. A növendékek erkölcsi magaviselete egész éven át kifogástalan volt.

Egészségi állapot. Kisebb fokú megbetegedések leszámításával az egészségi állapot kielégítő volt a növendékek között. Hogy a növendékeket edzettebbé tegyük, a tornatanítást intenzivebbé tettük. Az őszi és tavaszi napok tornaóráit a szabad mozgásra fordítottuk s a Kismezőre is többször elvezettük a növendékeket játszani.

Iskolai ünnepek. Mint minden évben, úgy az idén is megünnepeltük okt. 6-iki gyászünnepet s március 15-ikét, az újra ébredő Magyarország örömmünnepét. Mindkét alkalommal a növendékek szavaltak s énekeltek és Nagy József tanító tartott a gyermeki léleknek megfelelő tanításszerű beszédet.

Látogatások. A hivatalos látogatást dr. Gál Kelemen igazgató és dr. Boros György tanvezető végezték.

Dr. Csernátony Gyula kir. tanfelügyelő dec. 4-én látogatta meg iskolánkat, mely alkalommal a látottak felett teljes megelégedését fejezte ki, s a tanításban elért eredményt idealisnak minősítette.

Gömöri Sándor képezdei tanár vezetése alatt a helybeli tanítóképző intézet negyedéves növendékei febr. 9-én a délelőtti tanítást végig hallgatták. Május 12-én a kolozsvármegyei tankerületi tanítóegyesület Kolozsvári Köre gyülése alkalmával d. e. fél 9-től fél 10-ig Nagy Ferenc tanító a IV. osztályban a fogalmazásból tartott mintatanítást „Az Alföld állatvilága“ című olvasmány alapján. A tanításon a tanítóság nagyszámban jelent meg s elismerését fejezte ki a tapintatos eljárásért s az elért eredményért. Ez alkalommal kisebb szabású rajzkiállításban mutattuk be az új tanterv szellemében végzett rajztanításunk fokozatos menetét.

A sepsiszentiványi Szentiványi Jenő-féle alapítvány 25 korona kamatjából tankönyveket és írószereket kaptak: Szász József, Erdődi Károly, Kardos János 1. oszt., Kardos Árpád, Ullmann Ferenc, Miklós László, Márk József, Bodor János 2. oszt., Bodor Mózes, Kardos Kálmán, Dombi Béla, Nanovszki László, Boros Lajos, Kovács Ferenc 3. oszt., Szász Ferenc 4. oszt. növendékek.

Ezenkivűl a *segély-alapból* többen kaptak a szegénysorsú növendékek téli ruhát. Ezeket lásd a 172. lapon.

Szertár. Ez évben iskolánk az E. K. Tanács jóindulatából az elemi iskolák könyvtára részére a vall.- és közoktatásügyi minisztérium által összeállított könyvtártipusok III. fokozatának hiányzó példányait szerezte meg 195 kor. 48 f. értékben.

A beszerzett könyvek a következők:

Akantisz: Japán mesék (2·40 kor.). Anchi: Két fiú története (50 f.). Andersen: Újabb meséi (3 kor.). Válogatott meséi (2·40 kor.). Arany János: Toldi, Toldi estéje (1·40 kor), Első lopás, Szt.-László füve (80 f.). Benedek Elek: Nagyapóéknál (4 kor.), Grimm meséi (4·32 kor.), Válogatott magyar dalok (50 f.), Történetek (50 f.), Székely mesemondó (2·40 kor.), Budapesti gyerekek (50 f.), Mesék, elbeszélések (5·60 kor.), Elek apó meséi (50 f.). Bezerédi: Flóri könyve (1 kor.). Boross: 300 ezopusi mese (4 kor.). Bródy: Kis almanach (14·40 kor.). Brunovszky: Találós mesék (50 f.), Campe: Ifj. Robinson (80 f.) Czike: Felhő mesék (1·20 kor.). Egri: Mátyás diák (50 f.), Apróságok (50 f.), Emma néni meséi (2·40 kor.), Forgó bácsi könyvtára (6 drb. 9.60 kor.). Gaal Mózes: Magyar hősök (3 kor.), Szt.-László (80 f.), Vasember fia (1·50 kor.), Bem apó (50 f.), Vasember (1·50 f.), Koldusvezető (50 f.), Két falusi történet (50 f.). Gárdonyi G.: Mindenttudó Cergely (50 f.). Gauss V.: Fajankó (1 K. 80 f.), Sárga violák (50 f.). Geguss: Tündér mesék (1·50 kor.). Györfy: Magyar szavaló (1·40 kor.). Győri: Mesekönyv (4 kor.). Gyula bácsi: Mesemondó (6 kor.). Hermann Ottóné: Fészek (2 kor. 50 f.). Hevesi: Jelki András kalandjai (6 kor.). Hoffmann: Tarkakönyv (4·80 kor.). Ida néni: Rosszcsont Feri (1·60 kor.). Jókai M.: Legvitézebb huszár (40 f.). Kipling: Gyermekmesék (3 kor.). Kincs J.: Testvérek (80 fill.), Vadon gyermeke (80 fill.) Kiss—Pósa: Apró emberek könyve (2·50 kor.), Kisfaludy: Mátyás diák (20 f.). Kornélia néni: Kis hős (50 f.). Kőrösy: Petike (50 f.). Krudi: Pogány

magyarok (50 f.), Hortobágy (50 f.), Sziklazúzó (50 f.). Simó: Négy fiu tört. (50 f.). Landor: Macskavár (50 f.). Lengyel: Baróti Lenke (50 f.). Egy kis diák (50 f.), A kis Zolnai L. (50 f.). Lux Terka: Mesék (50 f.), Magyar költők (50 f.). Malonyai: Nilus ország (1.50 kor.) Mikszáth: Két koldus (5 kor.) Móka bácsi: Legszebb mesék (6 kor.). Mosdóssy: Három elbeszélés (1 kor.), Két oltár (50 f.). Nansen: Éjen és jégen át (60 f.). Palásthy: Hős leányok (50 f.). Petőfi költ. (20 f.), János vitéz (20 f.). Pósa L.: Imádságok (2 K.), Aranykert (4·80 kor.), Gyermekversek (2·50 f.), Mesekönyve (4·80 kor.). Prónai: Kis barátaim (1·60 kor.) Radó: Ezeregy éjszaka (6 kor.) Radó V.: Magyar népmesék (5·60 kor.), Eredeti gyermekmesék (4·80 kor.). Rákosi Jenő: Kis Kelemen (2·50 kor.). Rákosi V.: Egy tutaj története (3·50 kor.), Hős fiuk (6 kor.). Sas: Toldi költője (50 f.), Vörösmarty (50 fill.), Ahol a gólya fészkel (1·50 kor.), Bihar ország (50 f.). Sebők: Városi cica falun (1 kor.). Szabóné: Kis kocsi (50 f.). Szerelemhegyi: A győri vaskakas 60 f.). Tábori R.: Jégtündér (50 f.), Stropkó Jenő (1·50 kor.). Álom világ (3·20 kor.). Tompa M.: Regék (60 f.), Népregék (60 f.). Tutsek: Évike vadonban (50 f.), Lottika (1 kor.). Vámbéri utazása (3·60 kor.) Vilma néni: Mesék, regék (2·40 kor), Ujabb mesék (2 kor.). Gegus Az én mesekönyvem (5 kor.). Gauss V.: Derült világ (5 kor.) Jó könyvek. *Lepage könyvkereskedő-cég ajandéka*: A pásztorfiu és kutyája, Nickleby Miklós. Schmid K.: Legszebb elbeszélés. Neiritz: A kis bányász.

Az 1904—5. évi értesítőben jelölt 80 korona értékben vásárolt könyvek: Mikszáth K.: Huszár a teknőben (50 f.), Bársony I.: Jó az Isten (50 f.), Bodonyi: Matyi meg Kati (50 f.), Madarassy: A kis hadsereg (1 kor.), Fáy: A kinai óriás (50 f.), Margittai: Illés gróf (50 f.), Murai: Komédiás Palkó (50 f.), Jókai: Medvék országában (1·50 kor.), Hetyei: Mondák, regék (50 f.), Szalai: A zöld madár (50 f.), Bodonyi: A kistornyai lelkész (50 f.), Madarassy: Harc az állatokkal (1 kor.), Gárdonyi: Tarka-barka történetek (50 f.), Gaál: Mindent a hazáért (1·50 kor.), Tábori: Vidám történelem (50 f.). Többek: Árpád népe (50 f.), Kacziányi: Három ajándék (50 f.), Táboriné: Hét mese (50 f.), Tábori: Gábor Áron (50 f.). Hermann O.-né: Csóri meg Móri (1 kor.), Seregély kisasszony (50 f.), Herczeg: Új nevelő (50 f.), Madarassy: Mari és

Tamás (1 kor.), Gegus: Mesék (50 f.), Benedek Elek: Kis Miklós (50 f.), Pósa: Szabadság hősei (50 f.), Andrási: Tarka könyv (1 kor.), Gaál: Balassa vitéz (1·50 kor.), Gaus: Hegyen-völgyön (50 fill.), Lőrinci György: Kis falum (50 f.), Sebők: Erzsébet királyné (50 f.), Gyarmathiné: Mari néni mankója (50 f.), Sebők: A kis mérnökök (50 f.), Margithay: Tilos a páva (1 kor.), Kövér: Kis lányok, nagy lányok (50 f.), Gaus: Piros köpönyeg (50 f.), Madarassy: Az amerikai őserdőben (1 kor.), Bartha: Enyém (50 f.), Bodonyi: Szegény ember dolga (50 f.), Béla: A kis herceg (1 kor.), Juhász: Ilona (50 f.), Kornélia: Hamupipőke (50 f.), Bársony: Virág regék (50 f.), Lampérth: Elmúlt időkből (50 f.), Sebők: Petőfi Sándor (50 f.), Lőrinci: A becsület útján (50 f.), Sebők: Mackó úr első utazása (1 k.), Mackó úr második utazása (50 f.), Egri: Igaz is, nem is (1·50 kor.), Benedek: Mesemondó (1·50 kor), Gárdonyi: Nagyapó tréfái (1·50 kor.), Böngérfi: Még az operenciás tengeren is túl (2 kor.), Peterdi: Gyermek versek (3·20 kor.), Gegus: Virágos kert (1·60 kor.), Gaal: Hun és magyar mondák (6 kor.), Hoffmann: Kis regélő (1·60 kor.). Gyulai: Apróbb gyermekmesék (2 kor.), Andersen: Mesék, kalandok (4 kor.), Faylné: Mesék, regék (4 kor.), Ida néni: Gyermek mesék (3·20 kor.), Jakab: A két imposztor (4 kor.), Révai: Isten segít (1 kor.), Vikár: Virág mesék (6 kor.), Pósa: Csingilingi (2·50 kor.), Mikszáth: Tavaszi napfény (7·20 kor.), Sebők: Tarka mesék (2·50 kor.), Busch: Marci és Miksa (3·60 kor.), Radó: Robinson (3·20 kor.) *A könyvtár állománya 356 drb 412 kor. 62 fillér értékben.*

A tanitási terv táblázatos átlekintése.

Tantárgyak	Heti félóra szám				
	1. oszt.	2. oszt.	3. oszt.	4. oszt.	Együtt
Vallástan	2	2	2	2	8
Beszéd- és értelemgyakorlat .	2	2	—	—	4
Magyar nyelvtan . . . , .	—	2	2	2	6
Földrajz	—	1	3	3	7
Történelem	—	—	1	1	2
Számtan	5	5	5	5	20
Olvasás — irás	6	5	5	5	21
Fogalmazás	—	1	1	1	3
Rajz	2	2	2	2	8
Ütenyirás	1	1	1	1	4
Ének . . . . , .	2	2	2	2	8
Testgyakorlás	2	2	2	2	8
Összesen . .	22	25	26	26	99

1. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 félórában. Dr. Boros György: Jó gyermek könyve alapján. Imák. Erkölcsnemesítő történetek, versek. Egyházi énekek.

Beszéd- és értelem-gyakorlat. Heti 2 félórában. Peres Sándor

vezérkönyve alapján. Játékok. Taneszközök. Iskola. Család. Lakás. Az emberről. A házi és ház körül tartózkodó állatok. Mesék, versek.

Számtan. A 20-as számkörben a négy alapművelet. Számjegyek. Mértékek, pénznemek.

Irva-olvasás. K. K. Paulini: Abc. és olvasókönyv. A kis- és nagybetűk. Olvasmányok, versek.

Ének. Hallás után 2 órában. Gyermek- és népdalok.

Rajz. Heti 2 órában. Kézgyakorlatok. Lapos és gömbölyű tárgyak körvonalai.

Irás. Kis- és nagybetűk, szók és mondatok íratása.

Testgyakorlás. Heti 2 órában. Játékok. Szabad- és rendgyakorlatok. Séta. Tanító: *Nagy József.*

2. osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

Vallástan. Heti 2 félórában. K. K. Dr. Boros Gy.: Jó gyermek könyve. Imák. Történetek, versek. Egyházi énekek.

Beszéd- és értelem-gyakorlat. Heti 2 félórában. Peres vezérkönyve alapján. A család, ház, kert, mező, erdő. Harmat, köd, eső, sár, szél. Gazdaság. Toldi. Az ember a családban és a községben. A helység, lakósok. Ország. Növények, ásványok. Levegő, nap, hold. Isten.

Magyar nyelv. Heti 2 félórában. K. k. Almássy: Magyar nyelvgyakorló. Mondat. Szók. Hangok. Irásjelek. Alany, állítmány. Ige, melléknév, főnév, névelő, névmás.

Olvasás. Heti 5 félórában. K. k. Komáromy, Lakits, Luttenberg: Olvasókönyv. Olvasmányok, versek.

Földrajz. Heti 1 félórában. Földrajzi alapfogalmak. Kolozsvár ismertetése.

Számtan. Heti 5 félórában. A 100-as számkörben a négy alapművelet Számjegyek, műveleti jegyek. Mértékek, pénzek.

Rajz, ütenyírás, ének, testgyakorlás, mint az 1. oszt.-ban.

3. osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

Vallástan. Heti 2 félórán. K. k. Tarcsafalvi A.: Bibliai történetek. I. rész. A teremtés munkája. Ádám és Éva. Isten büntetése és jutalmazása. A hitbeli hűség próbája. Egy tál lencse. József története. Mózes története, a tiz parancsolat. Szenvedések iskolája. Áldozat Istennek. Áruló asszony. Dávid. Salamon. Illés. Elizeus. Dániel. Erkölcsi szabályok. Imák.

Magyar nyelvtan. Heti 2 félórán. K. k. Almásy J.: Magyar nyelvtan. Közös- és tulajdon főnév. Ige, melléknév, számnév, névmások, névelő, névutó. Alany, állítmány. Egyes és többes szám. A melléknév fokozása. Az ige 3 főideje. Egyszerű mondat bővítése tárggyal, határozóval, jelzővel. Írásjelek, helyesírás. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Olvasás. Heti 5 félórán. II. rész. K. k. Komáromy—Lakits—Luttenberg—Péterffy: Olvasókönyv. Olvasmányok, költemények tárgyalása és olvasása. Néhány alkalmasabb darab beemlézése.

Földrajz. Heti 3 félórán. K. k. Csiki: Kolozsvár földrajza. A világtájak, a föld felszine. A folyó- és állóvizek. A községekről. A térkép s annak olvasása. Kolozsvár környéke. Kolozsvármegye. A Kis-és Nagyszamos vidéke.

Számtan. Heti 5 félórán. K. k. Beke Manó: Számtan. III. rész. Az 1000-es számkör. A négy alapmivelet fejben és írásban. A pénzek' mértékek. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat.

Ütenyírás. Heti 1 félórán. Kis- és nagybetűk, szók, mondatok.

Fogalmazás. Heti 1 félórán. Másolás, tollbamondás. Önálló fogalmazványok kérdésekre vagy elbeszélés után. Kéthetenként egy dolgozat.

Rajz. Heti 2 órán. Természet után egyszerűbb tárgyak körvonalai, levelek, illusztrációk, árnyékfoltok megfigyelése s azok másoltatása. Tanító: *Régeni Áron.*

Ének. Heti 2 órán. Hallás után egyházi és világi dalok 1, 2 és 3 szólamra.

Testgyakorlás. Heti 2 órán. Játékok, szabad- és rendgyakorlatok. Tavasszal és ősszel séta.

4. osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

Vallástan. Heti 2 félórán. K. k. Tarcsafalvi A.: Bibliai történetek. II. rész. Keresztelő János, Jézus születése. Jézus gyermekkora. Jézus megkeresztelése és fellépése. Tanítványok választása. A javítás útján. Jézus gyógyít szombat napon. A bűnös asszony. Jézus, a gyermekbarát. Példázatok. Jézus utolsó útja Jeruzsálembe. Jézus a Getsemáné kertben. Pilátus előtt. A keresztfán. Első pünköst. Saul. Pál apostol. Erkölcsi szabályok. Imák.

Magyar nyelvtan. Heti 2 félórán. K. k. Almásy J.: Magyar nyelvtan. III. rész. Egyszerű és bővített mondat. Szótagolás szabályai. Birtokviszony. Személyragok. Birtokrag. Birtokos névmás. Igeragozás. Határozók, jelzők Hiányos mondat. Összevont- és összetett mondat. Összetett szavak. Kötőszók, indulatszók. Ragok. Szóképzés, képzők. Elemzés. Kéthetenként egy irásbeli.

Olvasás. Heti 5 félórán. Komáromy—Lakits—Luttenberg—Péterffy: Olvasókönyv. IV. rész. Olvasmányok tárgyalása és olvasása. Költemények. Elemzés.

Ütenyírás. (L. a 3. osztálynál.)

Földrajz. Heti 3 félórán. K. k. Simonyi Z.: Földrajz. Magyarország megyéi, folyói, hegyei, városai, lakói stb. Európa országai és az 5 világrész rövid ismertetése.

Történelem. Heti 1 félórán. Baróthi: Magyarország története Kimagaslóbb történelmi személyek életrajza.

Számtan. Heti 5 félórán. K. k Beke Manó: Számtan. A négy alapmivelet fejben és írásban egynevű és többnevű számokkal. A pénznemek. Méterrendszer.

Fogalmazás. Heti 1 félórán. Másolás. Tollbamondás. Megbeszélés után önálló fogalmazás. Kéthetenként egy irásbeli.

Ének. Testgyakorlás. (Lásd a 3. oszt.)

Rajz. Hetí 2 órán. Természet után egyszerűbb tárgyak körvonalai. Levelek, illusztrációk, árnyékfoltok megfigyeltetése s azok másoltatása. Ecsetgyakorlatok. Tanító: *Régeni Áron.*

Első osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

A tanuló neve és vallása	Vallás	Olvasás	Besz. ért. gyak.	Számtan	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.	Megjegyzés
Balázs Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Csernó István ev. ref.	1	3	2	4	1	3	1	1	1	2	2	
Erdődy Károly	3	3	3	2	4	2	1	1	1	3	3	
Gelb Lázár izr.	1	1	1	1	3	1	1	3	1	2	2	
5 Gömöri István ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Havas József izr.	1	1	2	1	2	3	4	2	1	2	2	
Kardos János	4	3	3	2	2	4	3	1	2	3	3	
Leitner Sándor r. kath.	3	1	3	1	3	3	3	1	1	2	2	
Szász József	2	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	
10 Sz. Csehi László	2	2	2	3	2	2	1	2	1	2	2	
Tanka Dezső	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	
Varga István	1	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	
Zsirai István izr.	2	3	2	3	3	3	4	3	1	3	3	
Gálfi Jenő	1	1	1	2	1	3	2	1	1	1	1	

Második osztály.

Osztálytanító: *Régeni Áron.*

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Nyelvtan	Olvasás	Besz. ért. gyak.	Földrajz	Számtan	Ének	Írás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Ál talános oszt.	Megjegyzés
	Asztalos Béla ev. ref.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	
	Baróthi Gyula ev. ref.	1	2	2	1	3	1	4	1	2	2	1	2	2	
	Bodor János	k	i	m	a	r	a	d	t						
	Dali E. Géza r. kath.	1	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	
5	Frankkis István	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Harsányi Imre izr.	m	ag	án	ta	n	u	ló		le	tt				
	Hermann Árpád izr.	3	2	3	2	3	3	4	3	4	4	1	3	3	
	Hirsch Emil izr.	2	2	1	2	2	1	2	2	3	3	1	2	2	
	Kardos Árpád	4	4	5	3	3	5	1	4	2	1	2	5	4	o.i. u.
10	Kertész János ev. ref.	2	2	1	1	1	3	2	3	3	2	1	2	2	
	Lászlóczky István	2	2	3	1	1	4	1	3	1	2	1	2	2	
	Lusztig Vilmos izr.	3	1	1	2	2	2	3	2	3	3	1	2	2	
	Májer Ernő izr.	2	3	1	2	3	2	3	4	4	1	1	3	3	
	Márk József	3	3	4	2	3	5	3	3	4	2	1	5	4	j. v. u.
15	Miklós László	1	2	2	2	2	1	1	1	1	3	1	1	1	
	Orosz Ferencz ev. ref.	2	3	3	2	2	3	1	3	2	2	1	2	2	
	Tyroler László izr.	3	2	2	1	2	3	1	1	2	2	1	2	2	
	Ulmann Ferenc	2	3	4	3	3	3	3	3	2	2	1	3	3	
	Seiler Miklós izr.	1	3	3	3	3	4	3	2	2	—	1	3	3	
20	Gámán Géza ev. ref.	1	2	2	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	
	Móric János	4	3	3	3	3	2	3	3	4	2	1	3	3	

Harmadik osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Olvasás	Földrajz	Számtan	Fogalmazás	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.	Megjegyzés
Bodor János	2	3	3	3	2	4	3	3	4	1	1	2	3	
Bodor Mózes	k	i	m	a	r	a	d	t						
Boros Lajos	1	3	2	2	3	4	3	2	2	2	1	2	3	
Daly Dezső r. kath.	2	3	3	2	2	2	1	2	1	1	1	1	2	
5 Dombi Béla	1	2	2	2	2	2	3	1	2	1	1	2	2	
Engelmann Imre izr.	1	2	3	2	2	2	2	2	3	3	1	2	2	
Gyalui Jenő izr.	1	2	1	2	2	1	1	1	2	3	1	2	1	
Kardos Kálmán	n	e	m		v	i	zs	gá	zo	tt				
Kovács Ferenc	4	5	4	5	5	4	1	3	4	2	1	4	5	o. i. ù.
10 Lászlóczki Samu	1	2	3	3	2	3	2	2	3	2	1	2	2	
Lusztig Tibor izr.	2	5	4	5	4	5	3	3	4	2	1	4	5	o. i. u.
Nanofszky László	n	e	m		v	i	zs	gá	zo	tt				
Simó János	k	i	m	a	r	a	d	t						
Sólyom Lajos ág. ev.	1	2	1	1	1	2	1	2	1	3	1	1	1	
15 Strasser Elemér izr.	2	2	1	2	2	4	2	3	3	2	1	3	2	
Székely János	3	4	3	3	4	4	4	2	1	2	1	3	3	
Tarcsafalvi Kálmán	1	2	2	2	2	3	1	1	3	1	1	2	2	
Túri Elemér izr.	2	3	3	3	3	3	3	2	4	2	1	3	3	
Ütő Attila	k	i	m	a	r	a	d	t						
20 Zsirai Hugó	2	2	2	2	3	3	2	2	3	3	1	2	3	

Negyedik osztály.

Osztálytanító: *Nagy József.*

	A tanuló neve és vallása	Vallás	Magyar nyelv	Olvasás	Földrajz	Számtan	Történelem	Fogalmazás	Ének	Irás	Rajz	Testgyakorlás	Magaviselet	Szorgalom	Általános oszt.	Megjegyzés
	Asztalos Károly ev. r.	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	
	Bölöni Pál	3	3	3	3	3	4	4	3	1	2	2	1	2	3	
	Gál Ernő	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	
	Gámán László ev. r.	1	2	2	2	2	2	3	2	2	3	2	1	2	2	
5	Hadházi József	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	1	1	3	2	
	Halász Iván r. kath.	1	2	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	1	
	Kádár Lajos	1	3	1	1	1	3	4	2	3	4	3	1	1	3	
	Klusch Károly ág. ev.	1	2	2	2	2	3	2	1	1	2	1	1	2	2	
	Kiss József ev. ref.	2	3	3	3	2	2	3	3	2	1	1	1	2	2	
10	Lászlócki Péter	2	3	2	4	4	2	2	1	3	2	2	1	3	3	
	Maksay Károly ev. r.	2	3	3	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	
	Májer Sándor izr.	2	3	3	4	4	4	4	3	2	4	1	1	3	3	
	Miklós Lajos	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	
	Molnár Árpád r. k.	2	4	4	4	4	4	4	3	2	4	3	1	3	4	
15	Müller Géza	1	2	1	2	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	
	Rotaridesz Istv. á. ev.	2	2	1	3	2	2	2	1	3	2	1	1	2	2	
	Szász Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	
	Szimok Ágoston g. k.	2	2	3	2	3	2	3	3	2	3	2	2	2	2	
	Tanka Károly	2	2	2	3	3	2	3	1	2	2	2	1	2	2	
20	Varga József	2	3	2	2	2	3	2	1	1	2	1	2	3	2	
	Vass János	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	3	1	2	2	
	Weisz Miklós izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	1	3	3	

Vizsgai jutalmak.

Az igazgatóság ez évben is 20 koronát adott vizsgai jutalomkönyvekre a Peielle István-féle alapitvány kamatjából. Ezen kivül Hadházi Sándor egyházi tanácsos úr 4 drb unitárius énekes könyvet, dr. Gyalui Farkas egyetemi magántanár úr 1 drb. elbeszélést ajándékozott e célra. Egy ismeretlen 10 koronát adományozott azon feltétellel, hogy egy vagy két szegénysorsú, jó tanuló növendéknek adjuk. A tanítótestület megállapodása alapján a 10 koronát egyenlő részletben Szász Ferenc 4. oszt tan. és Szász József 1. oszt tan. kapták. Jutalomkönyveket Balázs Ernő, Gömöri István, Szász József, Tanka Dezső, Varga István, Gálfi Jenő 1. oszt., Asztalos Béla, Dali Géza, Frank-Kis István, Tyroler László, Gámán Géza és Miklós László 2. oszt., Dombi Béla, Gyalui Jenő, Sólyom Lajos és Lászlócki Samu 3. oszt., Asztalos Károly, Gál Ernő, Gámán László, Halász Iván, Miklós Lajos, Szász Ferenc és Kádár Lajos 4. oszt tanulók nyertek

Az elemi iskolai tanulók statisztikája.

1. *A tanulók száma* az iskolai év végén: 72.

2. *A tanulók száma az iskolai év végén a szülők lakóhelye szerint részletezve.*

a) Helybeli: 67.

b) Csatlakozási községből való: 1.

c) Más községből valók a vármegye megnevezésével:

Kolozsmegye: 2 Tordaaranyosmegye: 1. Biharmegye: 1. Összesen: 72.

3. *A tanévvégi létszám osztályok szerint részletezve*;

1. oszt.: 14. 2. oszt.: 19. 3. oszt.: 17. *4. oszt.*: 22. Összesen: 72.

4. *A tanévvégi létszám osztályonkint vallás szerint részletezve*:

1. oszt. Unitárius: 8. Ev. ref: 1. Ág. ev.: 1. Róm. kath.: 1. Izr. 3. Összesen: 14.

2. oszt. Unitárius: 7. Ev. ref.: 5. Róm. kath.: 1. Izr.: 6. Összesen: 19.

3. oszt. Unitárius: 9. Ág. ev.: 1. Róm. kath.: 1. Izr.: 6. Összesen: 17.

4. oszt. Unitárius: 11. Ev. ref.: 4. Ág. ev.: 2. Róm. kath.: 2. Gör. kel.: 1. Izr.: 2. Összesen: 22.

5. *A tanévvégi létszám részletezése anyanyelv szerint osztályonkint*:

1. osztály. Magyar: 14.
2. osztály. Magyar: 19.
3. osztály. Magyar: 17.
4. osztály. Magyar: 21. Román 1. Összesen: 72.

6. *Az iskolába beírt nyilvános tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán, iskolai mulasztások*:

1. *a*) Nyilvános tanulónak beiratkozott év elején: 75.

b) Nyilvános tanulónak beiratkozott évközben: 2. Összesen 77.

c) Más iskolába ment át, vagy magántanuló lett: 5.

d) Iskolai év végéig ebbe az iskolába járt: 72.

2. *a*) Igazoltan mulasztottak a növendékek összesen 2969 órát.

b) Egyszer sem mulasztott 10 tanuló.

c) Összesen múlasztott 62 tanuló.

Az 1906—907. tanévben használandó tankönyvek jegyzéke.

Az elemi iskolában.

1. elemi osztály.

1. *Dr. Boros Gy.*: Jó gyermek könyve I. rész . . . . 40 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva*: ABC. . . . . 40 „

2. elemi osztály.

1. *Dr. Boros Gy.*: Jó gyermek könyve II. rész . . . 40 fillér.
2. *Benedck—Földes—Száva*: Magyar olv. II. oszt. . . 70 „
3. *Almásy*: Magyar nyelvgyakorlatok példatára II. o. . 36 „
4. *Sziklás—Walther*: Számtan II. oszt. . . . . 40 „
5. *Erődi*: Énekeskönyv II. oszt. . . . . 30 „

3 elemi osztály.

1. *Tarcsafalvi A.*: Bibliai történetek . . . . 80 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva*: Magyar olv. III. oszt. . . 84 „
3. *Almásy*: Magyar nyelvgyakorlatok példatára III. o, . 48 „
4. *Sziklas—Walther*: Számtan III. oszt. . . . . 40 „
5. *Gombos Antal*: Kolozsvár sz. kir. város és Kolozsvármegye . . . . 50 „
6. *Régeni—Graf*: Kolozsvár környéke . . . . 40 „
7. *Sztankó*: Daloskönyv III—IV. oszt. . . . . 60 „

4. elemi osztály.

1. *Tarcsafalvi A.*: Bibliai történetek . . . . 80 fillér.
2. *Benedek—Földes—Száva*: Magyar olvasó IV. oszt. . 96 „
3. *Almásy*: Magyar nyelvgyakorlatok példatára . . . 48 „
4. *Sziklás—Walther*: Számtan IV. oszt. . . . . 50 „
5. *Asztalos—Mártonffy*: Földrajz IV. oszt. . . . . . 60 „
6. *Kuttner—Szuppán—Laukó*: Első oktatás a magyarok történetében . . . . 60 „
7. *Sztankó*: Dalos könyv III—IV. oszt. . . . . . . 60 „
8. *Lange—Cherven*: Kis atlasz . . . . 80 „

Megjegyzés: Minden tankönyvnek a legújabb kiadását kell beszerezni.

VIII. FEJEZET.

A jövő isk. évre vonatkozó értesítés.

1. ***Beíratás ideje.*** A jövő 1906 – 1907. tanévre a tanulók fölvétele szept. hó 1 – 4. napjain d. e. 8—12 óráig fog eszközöltetni. 5-én túl csak azon esetben vétetnek fel a jelentkezők, ha késedelmüket hitelesen tudják igazolni; 10-én túl csak az igazgatóság adhat engedélyt a felvételre. A tanév ünnepélyes megnyítása szept. hó 5-én d. e. 10 órakor lesz. Az előadások szept. hó 5-én d. e. 11 órakor veszik kezdetüket. A konviktusi élelmezés ugyane napon fog kezdődni.

2. ***Vizsgálatok.*** A javító-, pótló- és felvételi vizsgálatok aug. hó 30 – 31. napjain tartatnak meg. Javító- és pótló vizsgálat engedélyezéseért az igazgatósághoz oly tanuló folyamodhatik, aki csak egy kötelezett tárgyból kapott elégtelen jegyet. Az, aki egy tárgyból elégtelen, magaviselete kevésbbé szabályszerű vagy rossz, továbbá, aki két tárgyból elégtelen, vizsgálati engedélyért a mélt. és főtiszt. Egyh. Képv. Tanácshoz folyamodhatik. A folyamodványokat mindkét esetben *legkésőbb julius hó 20-ig* az igazgatósághoz kell benyújtani. *Aki folyamodványát a kitüzött időig be nem adja, javító vizsgálatra nem bocsáttatik.*

A szeptemberben tartandó *javító*, illetőleg betegség miatti mulasztás esetén *pótló érettségi vizsgálatra* augusztus hó 30-ig kötelesek az illetők jelentkezni, illetőleg az előző évben kapott érettségi bizonyítványukat beadni.

3. ***Felvétel.*** Az elemi iskola 1. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 6-ik életévöket már betöltötték. A gimnázium I. osztályába oly tanulók vétetnek fel, kik 10-ik életévöket már betöltötték, 12 évnél nem idősebbek s az elemi iskola 4. osztályát kielégítő

eredménnyel végezték. A magasabb osztályokba való felvétel valamely hasonló rangú és nyilvános joggal felruházott gimnázium megfelelő bizonyítványa alapján történhetik. A polgári iskola valamelyik osztályából gimnáziumba átlépni kivánó tanulók felvételi vizsgálatot tesznek. Beiratáskor be kell adni az előző évi iskolai bizonyítványon kívűl a születési és himlőoltási, 12 évnél idősebb tanulóknál az újraoltási bizonyítványt. *A fötvételre való jelentkezés alkalmával minden tanuló köteles az iskolai díjakat felerészben befizetni. Aki a megelőző időből bármely címen hátralékban van, az a hátralék kifizetése előtt nem fog felvétetni.*

A gimnázium V. osztályába lépő tanulónak szülője vagy gyámja a beiratásnál köteles kijelenteni, hogy fia, vagy gyámoltja a görög nyelvet tanulja-e, vagy az azt pótló tantárgyakat. Oly tanuló, ki már egy vagy több osztályban görög nyelvet tanult, az igazgatóság engedélyének kikérése után átléphet a görögpótló tanfolyamra, ha e tanfolyam végzett tananyagából felvételi vizsgát tesz, viszont a görög nyelv és irodalomból tartozik vizsgálatot tenni az oly tanuló, ki már egy vagy több éven át a pótló tantárgyakat tanulta.

A fölvételre minden tanuló atyja, anyja vagy gyámja kiséretében tartozik jelentkezni. Vidéki szülők vagy gyámok beiratáskor kötelesek bejelenteni, hogy fiokat, illetőleg gyámoltjukat hol és kinél fogják elhelyezni, kire fogják a házi felügyeletet és nevelés gondjait bízni. A kifogás alá eső szállás megváltoztatását követelni az igazgatónak jogában áll.

A felvételre a tanulók előbb az igazgatónál, azután az illető osztályfönöknél jelentkeznek, aki a beiratáshoz tartozó egyéb teendőket végzi.

4. *Internátus.* Azon tanulók, kik az iskolában bennlakást óhajtanak nyerni, kötelesek ezen óhajukat *legkésőbb julius 20-ig* az igazgatónak bejelenteni. *Aki ezt elmulasztja, fölvételre csak abban az esetben számíthat, ha a jelentkezettek elhelyezése után marad fönn hely.* A bennlakó tanulók, szalmazsák és ágytakaró kivételével, melyet az intézet ad, kötelesek a legszükségesebb ágy- és fehérneműt magukkal hozni, t. i. legalább két rend ágyneműt, 6 inget, 6 lábravalót, 2 hálóinget, 6 zsebkendőt, 6 pár harisnyát, 3 törűlközőt, továbbá téli és nyári, ünneplő és viselő felsőruhákat.

Az internátus 200 tanulóra van berendezve. A tanulóknak

külön dolgozó-, háló-, étkező- és fürdőhelyiségek állanak rendelkezésükre. A felügyeletet az igazgató és két felügyelő tanár teljesiti. A fennjáró betegek részére betegszoba, s e mellett fürdőszoba van. *A dohányzás az intézet összes helyiségében a legszigorúbban tiltva van,* kivéve a VII. és VIII. o. tanulókat és a papnövendékeket, kiknek az olvasóteremben, melyet a napirendben megszabott időben tanulmányaik bővítése céljából használhatnak, továbbá az udvaron meg van engedve.

5. **Kimutatás**

az elemi iskolai és főgimn. tanulóktól fizetendő díjakról,

a) ***Elemi iskola.***

Fizető	Új	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő	Régi	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő
Unitárius bennlakó	41·—	24·—	17·—	38·40	21.40	17·—
« künnlakó	25·—	15·—	10·—	22·40	12 40	10·—
Nem unitárius bennlakó . .	62 —	35·—	27·—	58 40	31·40	27 —
« « künnlakó . .	41·—	23·50	17·50	37 40	19 90	17·50

b) ***Főgimnázium.***

Fizető		Új	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő	Régi	Szeptemberben fizetendő	Február 1-én fizetendő
Unitárius bennlakó . . .	I—V o	103·—	58·50	44·50	99·40	53·90	45·50
	VI—VIII. o	106·—	60·—	46·—	102 40	55 40	47 —
„ künnlakó . . .	I—V. o.	77·—	44·50	32 50	73·40	40·90	32 50
	VI—VIII. o.	80·—	46·—	34·—	76 40	42·40	34·—
Nem unitárius bennlakó .	I—V. o.	145·—	80·50	64·50	139·40	73·90	65·50
	VI—VIII. o.	148·—	81·—	67	142·40	75·40	67·—
„ „ künnlakó .	I—V. o.	99·—	57·50	41·50	93·40	50·90	42·50
	VI—VIII. ol	102·—	59.—	43·—	96 40	52·40	44·—

Szegénysorsú unitárius vallású tanulók a díjak részben való elengedését kellően felszerelt folyamodvánnyal kérelmezhetik a beiratáskor. *Azonban a díjak jelerészét ők is kötelesek előre befizetni, Aki folyamodványát ekkor be nem adja, az díjak elengedésében nem részesűlhet.* Ösztöndíjakért a kellően felszerelt folyamodványok szintén beiratáskor nyújtandók be.

6. ***Konviktus.*** *Bennlakó tanuló a konviktusnak kötelezett tagja. Ez alól fölmentést csak hitelesen megokolt esetben adhat az igazgatosög írásbeli folyamodásra.*

A konviktusba való felvételért a folyamodványt jul. hó 20-ig az igazgatóhoz kell benyújtani. Az egész díjas helyért folyamodók isk. bizonyítványukat, az egész vagy részkedvezményért folyamodók pedig *iskolai es szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást és szülőik hatóságilag hitelesített adókönyvi kivonatát csatolják Minden folyamodó köteles a következő szülői nyilatkozatot mellékelni*

Szülői nyilatkozat.

Alólírott midőn etismerem, hogy ....nevű fiam (gyámfiam) az én tudtommal és beleegyezésemmel lép az 19. tanévre a kolozsvári unitárius kollégium konviktusába, kijelentem, hogy ez intézmény szervezetét és szabályait ismerem és annak díjait a szabályzatban meghatározott időpontokban megfizetem.

(Lakóhely és kelet.)

A szülő vagy gyám aláírása.

(Tanuk.)

Az élelmezés díja egy iskolai évre unitárius vallású elemi, gimnáziumi, papnevelő intézeti és egyetemi tanulónak 200 kor., más vallásúaknak 300 kor. Teríték-díj valláskülönbség nélkűl 10 kor. A díj öt egyenlő részletben előre fizetendő: az 1. részlet a beiratáskor, a 2. nov. 1—5., a 3. jan. 1—5., a 4. márc. 1—5. és az 5 máj. 1—5. napjain Ezen kívűl a teríték-díj, amely alól fölmentésnek helye nincs, a beiratáskor egy összegben. Aki díjának esedékes részét ki nem fizette, vagy arra fontosabb okok esetén a konv. gondnoktól haladékot nem kapott, az élelmezésben részt nem vehet.

Nemfizetés esetén a gondnok a szülőt értesíti az esedékes díjakról és 15 nap elteltével az illető tagot a konviktusban való étkezéstől eltilthatja.

A díjak a szabályszerű iskolai szünetekre nem terjednek ki. A szüneti élelmezés díja naponként 77 fillér.

Az élelmezés reggeliből, ebédből és vacsorából áll. Szegénysorsú, jó előmenetelű és jó magaviseletű tanulók kérésükre a konviktusban a rendelkezésre álló alapítványok terhére egész, háromnegyed, fél- vagy egynegyed kedvezményben részesűlhetnek. Az olyan tanulókat, akik félkedvezményt nyernek és ennek kiegészítéséül fizetendő összeg megfizetésére teljesen képtelenek, írásbeli folyamodásra az igazgatóság beveheti a konviktusba olyformán, hogy e kedvezményükért ebédet kapjanak s ha reggelire és vacsorára egy-egy cipót kivánnának, ezt havonkénti részletekben is fizethető évi 20 kor.-ért megkaphassák. Hasonlóan az $^1/_4$ kedvezményben részesülők is évi 50, ill. 70 kor. ráfizetéssel a fennebbi feltételek mellett részesűlhetnek e kedvezményben.

A meghatározott rendeltetéssel bíró konviktusi alapítványok a következők:

1. Az *árkosi Benkő Mihály* alapra pályázhatnak a le- vagy felmenő ágú rokonok, másodsorban a nagyajtai Incze-családból, harmadsorban árkosi, közép- és nagyajtai szegény, jóigyekezetű, unitárius vallású tanulók.

2. *Id. Daniel Gábor* főgondnok úr alapítványára udvarhelymegyei szegény unitárius vallású tanulók.

3. *Józan Miklós budapesti lelkész* alapítványára igyekvő és jó magaviseletű, torda-aranyosmegyei unitárius vallású tanulók.

4. *A bölöni egyházközség alapítványára* bölöni illetőségű, gimn. vagy papnevelő-intézeti. szegény és jóigyekezetű tanulók.

5. *Ferencz József és neje Gyergyai Anna* alapítványra papnövendékek és gimn. tanulók különbség nélkűl.

6. *Báró Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok úr alapítványára szegénysorsú, unitárius vallású tanulók.

7. *Koncz Judit alapítványra* a Koncz-családból származó, vagy a Koncz családdal rokon családokból származó, erdélyi származású unitárius vallású ifjak

8. *Jéglás Mihály alapítványra* sepsikőröspataki születésű,

szegénysorsú, jóigyekezetű, unitárius szülőktől származott és unitárius vallásban nevelt tanulók.

9. *Derzsi János alapítványra* unitárius szülőktől származott, ép és egészséges szervezetű, szegény és kifogástalan magaviseletű, jó előmenetelű tanulók.

10. *Sepsikőröspataki Bedő Dániel alapitványra* a sepsikőröspataki Bedő- és Költő-családból apai és anyai egyenes ágon leszármazó, szegény, jóerkölcsű, szorgalmas, legalább közepes észtehetségű tanulók; ha ilyenek nem jelentkeznek, más székely unitárius tanulók.

11. *Gyulay László alapítványra* Tóth Károlyné és ó-tordai Gyulay Árpád egyenesen leszármazó fiúgyermekei harmad-, illetőleg másodizig.

12. *Derzsi Károly alapítványa*, melynek kamatait elsősorban Derzsi Domokos és Gábor fiugyermekei s azok leszármazói élvezhetik.

A kedvezményt a tanuló évközben is elveszítheti, ha elégtelen osztályzatot kap, vagy kevésbé szabályszerű magaviseletet tanusít.

Aki folyamovdányát a kellő időben be nem nyújtja, az kedvezményre egyáltalában nem számithat; felvételre is csak abban az esetben, ha a létszám megengedi.

Kellően föl nem szerelt folyamodványok nem vétetnek tekintetbe.

IX. FEJEZET.

Az 1906–7. isk. évben használandó kézi könyvek jegyzéke.

I. gimn. osztály.

	Korona
Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Császár—Vácy. Magyar olvasókönyv I.	2·—
Csengeri. Latin nyelvtan, I., 2-ik kiadás	1·40
„ Latin olvasó- és gyakorlókönyv, I., 3-ik kiadás	2·40
Gerevich—Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Magyar nyelvtan, I., 3-ik kiadás	—·80
Horti. Rajzoló geometria, I., 4-ik kiadás	2·—
Csitó. Bibliai történetek. Ó-szövetség	—·80
Nyiredy. Növénygyüjtő	1·—
Paszlavszky. Kis természetrajz, I.	2·20
Simonyi. Földrajz, I., 3-ik kiadás	1·60
Kogutovic. Középiskolai földrajzi atlasz, I., 4-ik kiadás	2·—
Kézi nagyító	1·20

II. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Császár—Vácy. Magyar olvasókönyv II.	2·50
Csengeri. Latin nyelvtan, I., 2-ik kiadás	1·40
„ Latin olvasó- és gyakorlókönyv, I., 2-ik kiadás	2·40
Gerevich—Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Magyar nyelvtan, II., 2-ik kiadás	—·90
Horti. Rajzoló geometria, II., 3-ik kiadás	2·—

	Korona
Csifó. Bibliai történetek. Új szövetség	—·60
Nyiredy. Növénygyüjtő	1·—
Paszlavszky. Kis természetrajz, II.	2·60
Simonyi. Földrajz II., 2-ik kiadás	1·60
Kogutovicz. Középiskolai földrajzi atlasz, II., 4-ik kiadás	2·20
Kézi nagyító	1·20

III. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Császár—Vácy. Magyar olvasó, III.	2·80
Berecky. Biblia ismertetés	1·20
Csengeri. Latin nyelvtan, II	1·80
„ Latin olvasó-és gyakorlókönyv	2·—
Gerevich - Orbók. Számtan, 3-ik kiadás	3·—
Halász. Rendszeres magyar nyelvtan, 2-ik kiadás	1·20
Hirn—Paulay. Módszeres német nyelvtan és gyakorlókönyv I., 2-ik kiadás	2·80
Horti. Rajzoló geometria III—IV., 2-ik kiadás	2·—
Schmidt. Fizikai és matematikai földrajz, 11-ik kiadás	1·20
Szádeczky. Magyarország története, I.	2·20
Simonyi. Földrajz, III. r.	2·20

IV. gimn. osztály.

Iszlai Egyházi énekek	1·60
Arany-Lehr. Toldi, 11-ik kiadás	1·60
Csengeri. Latin nyelvtan, II.	1·80
Kempf—Csengeri—Cserép. Latin stilusgyakorlatok	1·40
Ferencz József. Unitárius káté, 6-ik kiadás, kötve	—·80
Hirn—Paulay. Módszeres német nyelvtan és gyakorlókönyv I.	2·80
Horti. Rajzoló geometria III—IV., 2-ik kiadás	2·—
Négyesy. Stilisztika, 4-ik kiadás	2·50
Nyiredy. Növénygyűjtő	1·—
Paszlavszky. Növénytan kézikönyve	3·60
Suták. Algebra, I.	2·40
Szádeczky. Magyarország története, II.	2·20

	Korona
Szentimrey-Székely. Latin olvasó Caesar, Curtius és Ovidiusból	2·40
Kézi nagyító	1·20

V. gimn. osztály.

Iszlai. Egyházi énekek	1·60
Gergely—Kovács. Keresztény egyház története	1·80
Csengeri. Anthologia latina	2·—
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Hirn—Paulay. Német olvasókönyv, V—VI. oszt.	2·40
„ „ Német nyelvtan, V—VIII. oszt.	1·80
Maywald. Görög nyelvtan, 4-ik kiadás	2·80
„ Görög olvasókönyv, I., 3-ik kiadás	1·80
Mocnik—Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Riedl. Rhetorika, 5-ik kiadás	3·—
Paszlavszky. Állattan kézikönyve, 4-ik kiadás	4·—
Márki. Egyetemes történelem,	2·40
Acsády. Történelmi iskolai atlasz, I. füz	1·20
Suták. Algebra, I.	2·40
Wagner-Horváth. Római régiségek, 4-ik kiadás	2·80
Cicero. Orationes selectae XIII. ed Dávid, 2-ik kiadás	1·60
Kézi nagyító	1·20
Bogárgyújtő	2·—
Dr. Molnár S. Latin stilusgyakorlatok	4·—

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Gyomlai. Homeros Odysseia magyarul	2·40
Badics. Irodalmi olvasmányok, I. r. 2-ik kiadás	2·20
Boross. Stilisme	1·20
Geréb. Szemelvények Herodotos tört. műveiből	1·50
Dr. Csengeri J. Homeros Iliása (magyar fordításban)	5·60

VI. gimn. osztály.

Ferencz József. Unitárius kis tükör, 3-ik kiadás	1·60
Wagner—Horváth. Római régiségek	2·80

	Korona
Dr. Molnár S. Latin stilusgyakorlatok	4·—
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Hirn-Paulay. Német nyelvtan. V—VIII. o.	1·80
„ „ Német olvasó, V VI. o.	2·40
Lutter. Szorszámok, 12-ik kiadás	2·40
Maywald. Görög nyelvtan, 4-ik kiadás	2·80
„ Görög gyak és olvasókönyv, II., 3-ik kiadás	2·50
Mocnik-Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Márki Egyetemes történelem, II.	3·—
Acsády. Történelmi isk atlasz, II. füz.	2·40
Riedl. Poetika, 4-ik kiadás	3·—
*Shakespeare-*Névy. Julius Caesar, 3-ik kiadás	1 20
Suták. Algebra, II.	1·80
Kalmár. Szemelvények Liviusból	3·20
Cserép. Szemelvények Vergilius Aeneisből	2·—
Reichenhaller. Chemia és mineralogia	3·—
Kézi nagyító	1·20

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Badics. Irodalmi olvasó, II., 2-ik kiadás	2·—
Csiky-Losonczy. Sophokles Elektra	1·20
Boros. Stilisme	1·20

VII. gimn. osztály.

Marion-Péterfi. Az ember kötelességei és jogai	1·40
Molnár S. Latin stilusgyakorlatok	4·—
Wagner—Horváth. Római régiségek	2·80
Hirn Paulay. Német olvasókönyv	2·40
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Fehér-Szekeres. Kísérleti fizika, 8-ik kiadás	5·50
Lessing Theiss. Minna v. Barnhelm	—·70
Lutter. Sorszámok, 12-ik kiadás, kötve	2·40
Váczi. Irodalomtörténet, I.	4·80
Saták. Algebra, II.	1·80
Mocnik—Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—

	Korona
Cicero. Orationes selectae XIII. ed. Dávid, 2-ik kiadás	1·60
Csengeri. Homeros Ilias, 3-ik kiadás	3·60
Dávid. Szemelvények Herodotosból, 3-ik kiadás	1·60
Hittrich. Sallustius	1·—
Vergilii Aeneis ed. Némethy	1·60
Dr. Márki. Egyetemes történelem, III. r.	3·20
Acsády. Történelmi isk. atlasz, III. r.	2·40
Fodor-Gerlóczy. Egészségtan	1·60

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Badics Magyar irodalmi olvasmányok, III. kt.	3.—
Boross. Stilisme	1·20
Schill. Görög irodalomtörténet, 2-ik kiadás	2·80
Szilasi. Szemelvények Thukydidesből, 2-ik kiadás	2·80

VIII. gimn. osztály.

Ferencz József. Hittan	1·60
Wagner—Horváth. Római régisegek	3·20
Molnár. Latin stilusgyakorlatok	4·—
Hirn—Paulay. Német irodalmi olvasókönyv. II. kt.	3·40
Endrei. Német stilusgyakorlatok, 5-ik kiadás	2·40
Fehér-Szekeres. Kisérleti fizika, 8-ik kiadás	2·50
Váczi. Magyar irodalom története, II. kt.	3·80
Varga. Magyarország története	3·40
Szitnyai. Lélektan és Logika, 2-ik kiadás	2·80
Schiller. Wilhelm Tell	—·60
Suták. Algebra. II.	1·80
Mocnik-Schmidt. Geometria, 10-ik kiadás	4·—
Lutter. Szorszámok, 12-ik kiadás	2·40
Cicero. De officiis	—·72
Csengeri. Homeros Odysseia, 2 ik kiadás	2·80
Horatii carmina ed. Pozder	1·60
Platonis Apologia Socratis	—·72
Tacitusból szemelvények. ed. Gyomlay	2·40
Csengeri. Homerosi világ	2·80

Korona

A görögöt pótló tanfolyam számára.

Gyomlay. Szemelvények Platonból	2·—
Badics. Magyar irodalmi olvasmányok, IV. kt.	2·—
Kőrösi. A művészetek története	2·—
Boross Stilisme	1·20
Zsámboki. A görög művészet kiválóbb alkotásai	2·—

TARTALOM:
